POLİTİK KONJONKTÜR DALGALANMALARI ÇERÇEVESİNDE SEÇİMLERİN EKONOMİK GÖSTERGELER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ VE TÜRKİYE UYGULAMASI (1980-2006)

Abdullah Burhan Bahçe

Osmangazi Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

İktisat Anabilim Dalı
İktisat Bilim Dalı
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eskişehir
Temmuz, 2006

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu çalışma, jürimiz tarafından İktisat Ana-bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

(imza)
Başkan----------
Akademik Unvanı, Adı- Soyadı

(imza)
Üye----------
Akademik Unvanı, Adı- Soyadı
(Danışman)

(imza)
Üye----------
Akademik Unvanı, Adı- Soyadı

ONAY

.../.../2006

(imza)

Akademik Unvanı, Adı- Soyadı
Enstitü müdürü

İÇİNDEKİLER

Özet……i
Abstract……ii
Tablo ve Çizelgeler……iii
Ekler Listesi……vi
Kısaltmalar……vii
Önsöz……ix

1. BÖLÜM: GİRİŞ……1
1.1. KAVRAMSAL PERSPEKTİFTEN POLİTİK KONJONKTÜR DALGALANMALARI……5
1.1.1. Politika–Ekonomi İlişkisi……5
1.1.2. Konjonktür–Dalgalanma……9
1.1.3. Politik Olay……12
1.1.4. Politik Konjonktür……15
1.1.5. Politik Konjonktür Dalgalanmaları……16
2. BÖLÜM: POLİTİK KONJONKTÜR DALGALANMALARININ TEORİK ALT YAPISI……23
2.1. POLİTİK İKTİSAT……24
2.2. KAMU TERCİHİ TEORİSİ……36
2.2.1. Kamu Tercihi Teorisinin Temel Varsayımları……38
2.2.1.1. Metodolojik Bireyselcilik Varsayımı……38
2.2.1.2. Rasyonalite ve "Maximand" Varsayımı……38
2.2.1.3. Politik Mübadele Varsayımı……39
2.2.2. Kamu Ekonomisinin Başarısızlığı Teorisi……43
2.2.2.1. Rasyonel Seçmenlerin Bilgisizliği……44
2.2.2.2. Rasyonel Seçmenlerin İlgisizliği……45
2.2.2.3. Rant Kollama……46
2.2.2.4. Oy Ticareti (Logrolling)……46
2.2.2.5. Politik Miyopluk……47
2.2.2.6. Oybirliği İlkesinin Gerçekleştirilememesi……48
2.2.2.7. Kamusal Mal ve Hizmetlerin Bütün Olarak Arzedilmesi……48
2.2.2.8. Ortanca Seçmen Teorisi……49
2.3. ANAYASAL İKTİSAT……50
2.3.1. Anayasaların Ekonomik Teorisi……52
2.3.2. Politik Kurumlar Teorisi……53
2.4. KURUMSAL İKTİSAT……54
2.4.1. Merkez Bankası'nın Bağımsızlığı Yaklaşımı……58
2.4.2. Sözleşme Yaklaşımı……58
2.4.3. Kurumsal Düzenleme ve Reformun Gerekliliği……59
2.5. YENİ POLİTİK İKTİSAT……61
2.5.1. Yeni Politik İktisadın Temel Araştırma Konuları……61
2.5.2. Yeni Politik İktisadın Ayırt Edici Özellikleri……62
2.5.3. Yeni Politik İktisadın Temel Unsurları……63
2.6. POLİTİKA–EKONOMİ İLİŞKİSİNDE YER ALAN AKTÖRLER……64
2.6.1. Seçmenlerin Davranışı……65
2.6.1.1. Seçmenlerin Rasyonel veya Uyarlanmış Beklentileri……65

2.6.1.2. Seçmenlerin Bilgisizliği……..67
2.6.1.3. Seçmenlerin İlgisizliği.....68
2.6.1.4. Seçmenlerin Miyopluğu……..69
2.6.1.5. Seçmenlerin Unutkanlığı……71
2.6.1.6. Seçmenlerin Dalgalı Oy Vermesi……71
2.6.2. Politik Partilerin Davranışı……72
2.6.2.1. Siyasal Kayırmacılık ve Patronaj……74
2.6.2.2. Logrolling, Hizmet Kayırmacılığı ve Oy Satın Alma……75
2.6.3. Politikacıların Davranışı……75
2.6.3.1. Politikacıların Miyopluğu.....76
2.6.3.2. Seçimlerde İzledikleri Seçmen Politikaları……76
2.6.3.3. Gönül Yapma (Suvasyon)……...77
2.6.3.4. Politik Dalavere……...77
2.6.4. Bürokratların Davranışı.....78
2.6.4.1. Bürokrasi Teorisi……78
2.6.4.2. Bürokrasinin Ekonomi Modelleri……79
2.6.4.3. Bürokrasinin Ekonomik Gücünü Belirleyen Unsurlar……83
2.6.4.4. Bürokratik Gücün Sınırlandırılmasına Dair Çözümler….. 84
2.6.5. Baskı Gruplarının Davranışı…….. 85
2.6.5.1. Transfer Toplumu.....88
2.6.5.2. Rant Kollama.....89
2.6.5.3. Lobicilik Faaliyetleri……...91
3. BÖLÜM: POLİTİK KONJONKTÜR DALGALANMALARI TEORİSİNİ AÇIKLAMAYA YÖNELİK MODELLER VE YAPILAN ÇALIŞMALAR…… 95
3.1. GELENEKSEL POLİTİK KONJONKTÜR DALGALANMALARI LİTERATÜRÜ……95
3.2. MODERN POLİTİK KONJONKTÜR DALGALANMALARI LİTERATÜRÜ…… ……..100
3.2.1. Fırsatçı Politik Konjonktür Dalgalanmaları Yaklaşımı……. ……..100
3.2.2. Partizan Yaklaşım…….. ……..129
3.2.3. Rasyonel Yaklaşım…… ……..134
3.2.4. Rasyonel Partizan Yaklaşım.....147
3.2.5. Kurumsal Yaklaşım.....164
3.3. POLİTİK KONJONKTÜR DALGALANMALARI LİTERATÜRÜNE İLİŞKİN DİĞER YAKLAŞIMLAR……..169
3.3.1. Politik Bütçe Dalgalanmaları Yaklaşımı……..169
3.3.2. Para Politikası İle Seçim İlişkili Yaklaşımlar…… ……..175
4. BÖLÜM: POLİTİK KONJONKTÜR DALGALANMALARININ TÜRKİYE AÇISINDAN ANALİZİ (1980–2006)……...182
4.1 TÜRKİYE EKONOMİSİ AÇISINDAN İÇSEL SEÇİM ZAMANLAMASINA İLİŞKİN MODELİN UYGULAMASI……..182
4.2. PHİLLİPS EĞRİSİ ANALİZİNİN YETERSİZLİĞİ……... ……..182
4.3. MODELİN TANIMI…… ……..184
4.4. ANALİZ VE DEĞERLENDİRME…….. ……..190
SONUÇ VE ÖNERİLER……..201
KAYNAKÇA…….. ……..206
EKLER…… ……..221

ÖZET

POLİTİK KONJONKTÜR DALGALANMALARI ÇERÇEVESİNDE SEÇİMLERİN EKONOMİK GÖSTERGELER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ VE TÜRKİYE UYGULAMASI (1980-2006)

BAHÇE, ABDULLAH BURHAN

Yüksek Lisans- 2006
İktisat Bilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. İnci PARLAKTUNA

Günümüzde, pek çok ülke ekonomisinde, seçim kaynaklı dalgalanmalar yaşanmaktadır. Literatürde bu dalgalanmalara politik konjonktür dalgalanmaları adı verilmektedir. Politik konjonktür dalgalanmaları, iktidardaki politikacıların oylarını maksimize etmek ve yeniden seçilebilmek amacıyla, seçim öncesinde seçmenler üzerindeki refah hissini arttırmak yoluyla ekonomiyi kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeleri; yani maniple etmeleri demektir.

Yapılan bu çalışmada, politik aktörlerin ekonomiyi maniple etmek için kullandıkları yöntemler, araçlar ve bu amaçla oluşturulan teoriler ve yapılan araştırma ve incelemeler kronolojik bir literatür taraması şeklinde ele alınarak açıklanmış ve Türkiye açısından durum; ekonometrik bir model kullanılarak, veriler ve sonuçlar test edilerek değerlendirilmiştir.

Oluşturulan ekonometrik modelde; Türkiye'de 1980–2006 arası dönemde seçimlerin ekonomik göstergeler üzerinde politik konjonktür dalgalanmaları yaratıp yaratmadığı; gayri safi yurt içi hasıla, kamu kesimi nihai tüketim harcamaları, bankalararası faiz oranı, M1 ve enflasyon oranı gibi makroekonomik göstergelere ait veriler test edilerek; seçimlerin bu dönemde ekonomik göstergeler üzerinde yarattığı politik konjonktür dalgalanmalarının etkisinin sadece bankalararası faiz oranı ve enflasyon oranı gibi parasal sektör göstergeleri üzerinde olduğu; reel sektör göstergelerini ise doğrudan etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

ABSTRACT

ELECTIONS EFFECTS ON ECONOMICAL INDICATORS AT THE LIMITATION OF POLITICAL BUSINESS CYCLES AND EVIDENCE IN TURKEY (1980–2006)

BAHÇE, ABDULLAH BURHAN
Master Thesis- 2006
Economy Science Branch

Advisor: İnci PARLAKTUNA, Assistant Professor

Today, in economies of many countries, cycles resulted from election are exist. In literature, these cycles are named as political business cycles. Political business cycles mean, incumbent politicians stimulate, namely to manipulate the economy in the direction of their self-interests in order to maximize their votes and reelection goal via enhance voters' prosperity prior to election.

In this study, methods, tools used by political agents to manipulate the economy and theories formed for this aim and researches and studies made are explained deal with as a chronological literature hatching and using an econometric model, testing data and results are evaluated in the case of Turkey.

As a result, in Turkey 1980–2006 period, whether the elections created the political business cycles on the economical indicators or not, tested by the data of macroeconomical indicators such as, GDP, government consumption expenditures, interbank interest rates, broad money and inflation rates are tested in the econometric model formed; elections which create political business cycles on economical indicators just effect on monetary sector indicators such as, interbank interest rates and inflation rates etc., but not directly effect real sector indicators.

TABLO ve ÇİZELGELER

TABLOLAR

Tablo 3.1: Değişik Ekonomik Hedeflere İlişkin İleri Endüstri Toplumlarında Siyasi Partilerin Tercihleri……130

Tablo 3.2: Farklı Politik Konjonktür Dalgalanması Modellerinin Varsayımları ve Tahminleri……181

Tablo 4.1: Türkiye'de 1980–2006 Dönemi Seçimleri……..185

Tablo 4.2: Hipotezin Test Edilmesinde Kullanılan Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri……...191

Tablo 4.3: AIC Sonuçlarına Göre En Uygun Gecikme Süreleri……...191

Tablo 4.4: Türkiye'de Politik Konjonktür Dalgalanması: EKK Yöntemiyle……...192

Tablo 4.5: Türkiye'de Politik Konjonktür Dalgalanması: EKK Yöntemiyle……...193

ŞEKİLLER

Şekil 1.1: Konjonktür ve Dalgalanma Kavramlarının Karşılaştırılması…….10

Şekil 1.2: Konjonktür Dalgalanması……...11

Şekil 1.3: Politik Amaçlarla Ekonomik Amaçlar Arasındaki Çelişki ve Bunların Bağdaştırılması Sorunu……....20

Şekil 1.4: Pozitif ve Normatif Kamu Tercihi Teorilerinin İnceleme Alanları……....22

Şekil 2.1: Politik İktisat Alanının Gösterilmesi……..25

Şekil 2.2: İktisat ile Siyaset Arasındaki İlişki…….26

Şekil 2.3: Orijinal Phillips Eğrisi……31

Şekil 2.4: Monetaristlere Göre Uzun Dönemli Phillips Eğrisi……...32

Şekil 2.5: Rasyonel Beklentiler Teorisi'ne Göre Phillips Eğrisi……35

Şekil 2.6: Keynesyen Teori ile Rasyonel Beklentiler Teorisi'nin Karşılaştırılması..35

Şekil 2.7: Oyçokluğu İlkesi Altında Politik Denge……49

Şekil 2.8: Baskı Gruplarının Demokrasi İçindeki Yeri……..88

Şekil 2.9: Siyasal Sürecin Unsurları Arasındaki Etkileşim……93

Şekil 3.1: Politik Ağırlık ve Ekonomik Ağırlık……103

Şekil 3.2: Politik Konjonktür Dalgalanması…….104

Şekil 3.3: İşsizlik ve Enflasyon Arasındaki Değiş–Tokuş……106

Şekil 3.4: Tek Atışlık (One Shot) Nash Dengesi……..155

GRAFİKLER

Grafik 4.1: Türkiye'de 1980–2006 Dönemine İlişkin TÜFE, ÜFE ve
İşsizlik Oranlarının Karşılaştırılması……183

EKLER LİSTESİ

EK 1: 1980–2006 Dönemine İlişkin İşsizlik Oranları

EK 2: Türkiye'de 1980–2006 Dönemine İlişkin Üretici Fiyatlarıyla Yıllık Enflasyon Oranları

EK 3: Türkiye'de 1980–2006 Dönemine İlişkin Tüketici Fiyatlarıyla Yıllık Enflasyon Oranları

EK 4: Veri Seti

EK 5: Veri Setine İlişkin Grafikler

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
A.B.D.	: Amerika Birleşik Devletleri
AIC	: Akaike Bilgi Kriteri (Akaike Information Criteria)
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAP	: Anavatan Partisi
BAFO	: Bankalararası Faiz Oranı
BDDK	: Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu
BİT	: Belediye İktisadi Teşebbüsü
Bkz.	: Bakınız
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
DSP	: Demokratik Sol Parti
DTP	: Demokrat Türkiye Partisi
DYP	: Doğru Yol Partisi
EKK	: En Küçük Kareler
EMU	: Avrupa Parasal Birliği (European Monetary Union)
ENF	: Enflasyon Oranı
FED	: Federal Rezerv Bankası
FP	: Fazilet Partisi
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
HP	: Halkçı Parti
IMF	: Uluslararası Para Fonu (International Money Fund)
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
KKNTH	: Kamu Kesimi Nihai Tüketim Harcaması
MDP	: Milliyetçi Demokrasi Partisi
MGK	: Milli Güvenlik Konseyi
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MÜSİAD	: Müstakil Sanayi ve İş Adamları Derneği
NBER	: Ulusal Ekonomik Araştırmalar Bürosu (National Bureau of Economic Research)
OECD	: İktisadi Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

	(Organisation For Economic Cooperation and Development)
PBC	: Politik Konjonktür Dalgalanması (Political Business Cycle)
Prob.	: Olasılık (Probability)
RP	: Refah Partisi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TL	: Türk Lirası
TEFE	: Toptan Eşya Fiyatları Endeksi
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TÜFE	: Tüketici Fiyatları Endeksi
TÜSİAD	: Türkiye Sanayi ve İş Adamları Derneği
TİSK	: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
ÜFE	: Üretici Fiyatları Endeksi
Vb.	: Ve benzeri
Vol	: Volume
WB	: Dünya Bankası (World Bank)
yy.	: Yüzyıl

ÖNSÖZ

Bu çalışma yüksek lisans tezi niteliğinde olup, Türkiye'de 1980–2006 yılları arasında yaşanan altı seçimin makroekonomik göstergeler üzerindeki etkilerini araştırmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu çalışmada fikirlerini ve yardımlarını esirgemeyen öncelikle sayın hocalarım Prof. Dr. Fazıl TEKİN ve Prof. Dr. Ahmet KARAASLAN'a; bu çalışmanın özellikle her aşamasında, gerek teorik gerek uygulama gerekse de kaynak derleme aşamasında her türlü yardımı gösteren Doç. Dr. İbrahim BAKIRTAŞ ve ekonometrik uygulama aşamasında yardımlarını aldığım Yrd. Doç. Dr. Cüneyt KOYUNCU'ya ve asıl önemlisi çalışma saatlerinin dışında da bana gereken zamanı ayıran, bu çalışmanın bu noktaya gelmesi için emeğini ve zamanını harcayan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. İnci PARLAKTUNA'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Temmuz, 2006

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Ekonominin varlığı yüzyıllar öncesinden bu yana bilinmektedir. En eski çağlarda mutlakiyetle yönetilen ülkelerde bile krallar bir devlet hazinesi oluşturmuşlar ve ülkelerinin refah ve servetini arttırmaya yönelik faaliyetlerini bu hazineden faydalanarak sürdürmüşlerdir. Örneğin, hazinenin gelirinin büyük bir kısmını oluşturan savaş ganimetleri, savaş harcamalarının karşılanması ve ülkedeki halktan alınan vergilerin toplanması gibi ekonomik faaliyetlerden elde edilen gelirler bu hazinede toplanmıştır.

Bunun yanı sıra, bir bilim olarak ciddi anlamda 1600'lü yılların başlarından itibaren ekonominin üzerinde düşünülmeye başlanmıştır. 1700'lü yılların sonlarına doğru dünyada gelişen milliyetçilik akımları ve Fransız İhtilali gibi sebeplerle ülkelerin yönetim biçimleri de mutlakiyetten cumhuriyete doğru değişmeye başlamıştır.

Sanayi devrimiyle birlikte ekonominin bir bilim olarak gelişmesi, politikanın da ekonominin uygulanmasında bir yöntem olarak kullanılmaya başlanmasına neden olmuştur. İktidar sahipleri oluşturulan ekonomi teorilerini, iktidarı ellerinde tutabilmek ve seçim zamanlarında tekrar seçilebilmek için ekonomi politikası şeklinde uygulamışlardır.

Ekonomi ile politika arasındaki bu ilişkinin sonucunda hem politika bir bilim olarak gelişmiş hem de ekonomiyle politikanın arasındaki sınırlar kesin olarak çizilemediği için "Politik iktisat" adıyla yeni bir bilim ortaya çıkmıştır.

Bu çalışma politik iktisadın ele aldığı konulardan biri olan politik konjonktür dalgalanmalarını teorik ve kavramsal açıdan incelemek ve bu

dalgalanmaların oluşumu açısından daha önceden ortaya konmuş literatür ve araştırmaları belirtmek ve bu durumu Türkiye açısından irdelemek amacıyla hazırlanmıştır. Ayrıca, ekonometrik bir model uygulayarak ele alınan makro değişkenlere ait verilerle Türkiye örneği incelenmiş ve elde edilen sonuçlarla çözüm önerileri sunulmuştur.

Bu çalışmanın birinci bölümünde, kavram karmaşasını önlemek amacıyla ilk önce teorik ve kavramsal alt yapı açısından ekonomi ve politika kavramları incelenmiş ve aralarındaki ilişkiler bu konuda daha önce yapılan tanımlamalara ve grafiklere dayanılarak ifade edilmiştir. Daha sonra politik olay, politik konjonktür ve politik konjonktür dalgalanmaları kavramları ekonomi biliminin ve politika biliminin zaman içindeki evrim süreci içinde yapılan araştırmalara dayanılarak açıklanmıştır.

Bu çalışmanın ikinci bölümüne politik konjonktür dalgalanmalarının teorik alt yapısının incelenmesiyle başlanmıştır. Politik konjonktür dalgalanmaları ilk olarak ekonomiye müdahale edilmemesini savunan klasik iktisatçılar tarafından, daha sonra Klasik iktisadın uzantısı olan Neo–Klasik iktisatçılar tarafından ve Neo–Klasik iktisadın 1970'lerdeki kolu olan Anayasal iktisat ekolüne ve nihayet Anayasal iktisadın 1980'lerdeki uzantısı olan "Kamu Tercihi Teorisi"ne dayanmaktadır. Kamu tercihi teorisi de 1990'larda Pozitif ve Normatif Kamu Tercihi Teorisi olarak ikiye ayrılmıştır.

İkinci bölümün ikinci kısmında politik konjonktür dalgalanmalarını inceleyen teorilerden kamu tercihi teorisi; kamu ekonomisinin başarısızlığı teorisi ve bu teori altında metodolojik bireyselcilik yaklaşımı, rasyonalite ve "Maximand" yaklaşımı, politik mübadele varsayımı alt başlıkları halinde incelenmiştir.

Kamu Tercihi teorisyenleri kamunun tek başına optimumu sağlayamadığını öne sürmüşlerdir. Kamunun başarısız olması nedenleri bu çalışmada; rasyonel seçmenlerin bilgisizliği, rasyonel seçmenlerin ilgisizliği, çıkar ve baskı guruplarının "rant kollama" faaliyetleri, logrolling ya da oy ticareti, politik miyopluk, oy birliği

ilkesinin gerçekleştirilememesi, kamusal mal ve hizmetlerin bütün olarak arz edilmesi, ortanca seçmen teorisi alt başlıkları altında incelenmiştir.

İkinci kısımda üçüncü ve dördüncü olarak Anayasal iktisat kavramının incelediği iki konu olan anayasaların ekonomik teorisi ve politik kurumlar teorisi konuları, pozitif kamu tercihi ve normatif kamu tercihi teorisine dayanarak açıklanmıştır. Buna bağlı olarak kurum kavramı, Kurumsal iktisat kavramı ve Kurumsal iktisat çerçevesindeki kurumsal yaklaşımlar; merkez bankasının bağımsızlığı yaklaşımı, sözleşme yaklaşımı ve kurumsal düzenleme ve reformun gerekliliği yaklaşımı altında incelenmiştir.

İkinci bölümde beşinci olarak ilk defa normatif kamu tercihi teorisyenlerinin 1980'lerde öne sürdüğü Yeni Politik iktisat kavramı; temel araştırma konuları, ayırt edici özellikleri, temel unsurları açısından incelenmiş ve açıklanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde son olarak politik konjonktür dalgalanmalarını etkileyen aktörlerin davranışları incelenmiştir. Bu konu altında; politik karar alma sürecini etkileyen aktörlerden ilk önce seçmenlerin davranışları ve buna bağlı olarak seçmenlerin rasyonel veya uyarlanmış beklentileri, seçmenlerin bilgisizliği, seçmenlerin ilgisizliği, seçmenlerin miyopluğu, seçmenlerin unutkanlığı ve seçmenlerin dalgalı oy vermesi konuları açıklanmıştır. İkinci olarak; politik konjonktür dalgalanmalarını etkileyen aktörlerin davranışları politik partiler açısından incelenmiştir. Politik parti davranışı iktidar ve muhalefet partileri açısından açıklanarak, bu kapsamda siyasal kayırmacılık ve patronaj konusu ile logrolling, hizmet kayırmacılığı ve oy satın alma konuları incelenmiştir. Üçüncü olarak politikacıların davranışları incelenmiştir. Politikacıların davranışları; politikacıların miyopluğu, seçimlerde politikacıların izledikleri seçmen politikaları, gönül yapma (suvasyon) ve politik dalavere konuları altında açıklanmıştır. Daha sonra işlenen konu; politik karar alma sürecinde önemli yeri olan aktör davranışlarından bürokratların davranışıdır. Bu konu altında ilk önce bürokrasi teorisi incelenmiş daha sonra bürokrasinin ekonomi modelleri ele alınmış; ayrıca bürokrasinin ekonomik gücünü belirleyen unsurlar konusu açıklanmış ve son olarak, bürokratik gücün

sınırlandırılmasına ilişkin önerilen çözümler konusu kısaca incelenmiştir. Bu çalışmanın ikinci bölümünde son olarak, baskı guruplarının davranışları üç ana başlık altında incelenmiş ve genel olarak transfer toplumu, rant kollama ve lobicilik faaliyetleri konuları açıklanarak bu çalışmanın ikinci bölümü tamamlanmıştır.

Üçüncü bölüm politik konjonktür dalgalanmalarını açıklamaya yönelik teori ve modellerin incelenmesine ayrılmış ve ilk önce geleneksel politik konjonktür dalgalanmaları literatürü açıklanmıştır. İkinci olarak modern politik konjonktür dalgalanmaları literatürü ve bu konu altında; fırsatçı yaklaşım, partizan yaklaşım, rasyonel yaklaşım, rasyonel partizan yaklaşım ve kurumsal yaklaşım konuları açıklanmıştır. Son olarak politik konjonktür dalgalanmalarını açıklamaya yönelik farklı yaklaşımlardan bütçe dalgalanmaları yaklaşımı ve para politikası dalgalanmaları yaklaşımı açıklanarak çalışmanın üçüncü bölümü tamamlanmıştır.

Bu çalışmanın dördüncü ve son bölümünde; politik konjonktür dalgalanmaları Türkiye açısından analiz edilmiştir. Gelişmiş ülkelerde enflasyon ve işsizlik arasındaki ilişkiyi ifade eden kısa dönemli Phillips eğrisi analizi, seçim kaynaklı dalgalanmaları açıklamakta kullanılmaktadır. İlk olarak; Türkiye ekonomisi açısından Phillips eğrisi analizinin geçerliliği test edilmiştir. Her ne kadar, genel olarak bu konuyu açıklamaya yönelik teoriler seçim zamanında makroekonomik değişkenlerin maniple edilebildiğini açıklamaya yönelik olsalar da, bu çalışmanın asıl inceleme konusu seçimlerin de makroekonomik değişkenlerden etkilendiğini açıklamaktır. Bu amaçla seçimlerin modele içsel olarak konulduğu içsel seçim zamanlamasına ilişkin model uygulanmıştır. Buna ilişkin olarak, 1980–2006 arası dönemi kapsayan aylık bazda alınmış Gayri Safi Yurt İçi Hasıla, Kamu Kesimi Nihai Tüketim Harcaması, Bankalararası Faiz Oranı, M1 tanımlı para arzı ve enflasyon oranı verileri kullanılarak Türkiye açısından politik konjonktür dalgalanmalarının varlığı test edilmiştir. Yapılan test sonucunda politik konjonktür dalgalanmalarının Türkiye ekonomisinde reel sektörden daha ziyade parasal sektörü etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

1.1. KAVRAMSAL PERSPEKTİFTEN POLİTİK KONJONKTÜR DALGALANMALARI

1.1.1. Politika–Ekonomi İlişkisi

Günümüzde ekonomi ve politika hemen hemen her alanda birbirini etkilemektedir. Ekonomi ile ilgili bir sorunun çözümü için politik nedenlerin, politika ile ilgili bir sorunun çözümü için ise, ekonomik nedenlerin araştırılması gerekmektedir. Bu sebepten dolayı, ekonomi ve politikanın birbiri ile ilişkisini ortaya koymak, her iki konuyla ilgili sorunların çözümü için önemli bir hale gelmektedir.

Politika ve ekonomi arasındaki ilişki politik iktisat kavramı ile açıklanabilir (Savaş, 1998, 2):

> "Politik iktisat, bir taraftan "iktisat ilmi"nin kurallarını, diğer taraftan da "siyaset ilmi"nin kurallarını inceleyen ve bu kuralları, devletin ekonomik rolünü belirlemek, açıklamak ve düzenlemek için bir araya getiren bir bilimdir."

Genel olarak ele alındığında iktisat politikası literatüründe ekonomi ve politika ilişkisi, devletin ekonomiye müdahale etmemesi gerektiğini savunanlar; yani Klasik Liberal İktisat ile devletin ekonomiye müdahale etmesi gerektiğini savunanlar; yani Keynesyen İktisat olarak iki gruba ayrılmıştır (Onur, 2004, 13).

Bugün için tüm ekonomi kitaplarının ortak olarak kabul ettiği tanıma göre, "ekonomi alternatif kullanımlara sahip kıt kaynaklar ile sonsuz istekler arasındaki ilişkiyi temel alarak, insan davranışlarını inceleyen bir bilimdir" (Robbins, 1932). Buna göre eğer ekonomi kıt kaynakların optimal kullanımını inceliyorsa, politik iktisat, karar vermenin politik yapısıyla başlamaktadır ve politikanın toplumdaki ekonomik tercihleri nasıl etkileyeceğiyle devam etmektedir. Çünkü toplum sadece ülkeler ve diğer hükümet kuruluşlarını değil aynı zamanda firmaları, sosyal grupları ve diğer organizasyonları da içermektedir. Dolayısıyla siyasi yapının ve aktörlerin

kararları piyasa mekanizması içinde, kıt kaynakların alternatif kullanımları ve fırsat maliyetleri hakkında sinyaller vermektedir (Bakırtaş, 2005, 10).

Politik iktisadın, genellikle, iktisat ile siyaset alanlarının entegrasyonunu içerdiği, daha ender olarak, iki alanın önsel ayrımını baz aldığı kabul edilmektedir (Telatar, 2004, 4). İktisat ve siyaset kavramları kaynaştırıldığı takdirde, politik iktisadın birbirinden ayırt edilebilir faaliyetler arasındaki ilişkiyi içerdiği düşüncesi anlamsız hale gelmektedir.

"Ekonomik" terimi, ekonomik hesaplama anlamında kullanıldığı takdirde, politika da bu hesaplamanın uygulama alanlarından birisi haline gelmektedir (Caporaso, Levine, 1993, 31). Ekonomik hesaplama üzerine konulan vurgunun ekonomi–politika ilişkileri açısından yarattığı sonuç, iktisadın egemen tarafta olma eğiliminde olmasıdır. "Ekonomik" yaklaşım, neyi ve neden yaptığımızı açıklarken, politika sadece içeriği tanımlamaktadır. O halde, siyaseti, yani "politik" olanı açıklamak istiyorsak, iktisadi olarak düşünmemiz gerekmektedir.

> "Bu bağlamda politik iktisat, birbirinden ayrı uğraşları ifade eden ekonomi ile politika arasındaki karşılıklı ilişkilerden çok, "ekonomik olan"ın "politik olan"a egemenliğini, başka bir deyişle "politik olan"ın "ekonomik olan"a itaatini ifade etmektedir" (Telatar, 2004, 10).

Ekonomi ile politika arasındaki ilişki bir örnekle açıklanabilir: Enflasyonu yavaşlatacak bir politika belirlemek gerektiğinde, reçetenin sadece "ekonomik" olması istenirse, öne sürülecek bazı alternatif çözümler vardır. Örneğin, bütçe harcamalarının azaltılması, para arzının daraltılması veya vergilerin artırılması tavsiye edilebilmektedir. Tümüyle "ekonomik" diye önerilen bu politikalar, gerçekten sadece ekonomik sayılmazlar. Mesela, devlet harcamalarının azaltılması önerisi, devlet harcamaları toplumdaki bazı bireylerin gelirlerini oluşturduğu için, kamu harcamalarının azaltılması, bu bireylerin gelirlerini azaltmak anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu bireyler böyle bir politikanın uygulanmasını istemeyecekler ve karşı koyacaklardır. Bireylerin bu tepkisi çeşitli yollardan (basın,

radyo ve TV gibi kitlesel haberleşme araçları ile referandum, seçim ve baskı grupları gibi siyasal kurumlar aracılığı ile) böyle bir politikayı uygulamaya yetkili otoriteye ulaştırılır. İktidar da böyle bir politikayı uyguladığında "kaybedeceği oy" ile "kazanacağı oy"u karşılaştırır ve eğer kazancının kaybından büyük olacağı kanaatine ulaşırsa politikayı uygular, aksi durumda ise politikayı uygulamaz (Savaş, 1998, 5). Buna göre; iktisat teorisi, belli bir ideolojik çerçeve içinde tespit ettiği nedensellik ilişkisine göre iktisat politikası önerileri yapar. Bu önerileri yaparken, bunların siyasi otorite tarafından uygulamaya konulup konulamayacağını düşünmez. Oysaki politikanın doğru olması kadar, siyasi iktidar tarafından uygulanabilir olması da önemlidir. Görüldüğü gibi tümüyle "ekonomik" denilen bir politika önerisinin gerisinde çok ciddi siyasi sorunlar bulunabilmektedir.

Politika ile ekonomi arasındaki bu ilişki "tek yönlü" değildir. Tamamen "politik" nitelikli bir politika önerisinin gerisinde de çok ciddi ekonomik sorunlar bulunabilir. Örneğin, enflasyon hızını yavaşlatmak için tamamen siyasi nitelikte olan "fiyatların kontrolü" aracı önerilirse, fiyat kontrolü siyasi bir araç olduğu için (dayanağını siyasi iktidarın "emretme yetkisi"nden alır) devlet, hangi mal ve hizmet fiyatlarının hangi düzeyde olmasını isterse, fiyatları o düzeyde dondurmaktadır. Böyle bir politikanın kendinden beklenen sonucu verip vermeyeceği, siyasal iktidarın sahip olduğu kurumsal yapının, böyle bir kontrolü yapmaya yeterli olup olmamasına bağlı olmaktadır. Bunun yanı sıra, böyle bir politikanın, bunu uygulayacak hükümetin ideolojisine uygun olup olmadığı da önemli bir faktördür. Seçmenlerine "Serbest Piyasa Ekonomisi"ne göre hareket ettiğini ilan etmiş bir hükümet için fiyatların kontrolü hiç düşünülmeyecek bir araçtır. Son olarak, serbest piyasa ekonomisine bağlı olduğunu ilan etmiş bir hükümetin sahip olduğu kurumsal yapı da (belediye zabıta teşkilatı, mali polis vb. idari birimler) böyle bir aracın uygulanmasına elverişli değildir. Ancak bütün bu sorulara uygun siyasi yanıtlar verilerek fiyat kontrol politikası uygulamaya konulabilir (Savaş, 1998, 6).

Fiyat kontrol politikası uygulandığı zaman, ekonomide kaynak dağılımında ve dolayısıyla üretim yapısında önemli değişimler meydana gelmektedir. Genellikle fiyat kontrolü yapılan ürünlerin üretimi azalma yönünde eğilim gösterirken, fiyat

kontrolü uygulanmayan ürünlerin ise üretimi artar. Bunun doğal bir sonucu olarak da üretim faktörleri (emek, sermaye, doğal kaynaklar, makine ve teçhizat) fiyat kontrol politikası uygulanmayan alanlara kaymaktadır. Bu değişimler sonucunda ekonomide bazı malların, hizmetlerin ve üretim faktörlerinin fiyatları yükselmeye başlar ve bu malların arzlarında darboğazlar oluşur. Siyasi iktidar emretme yetkisini kullanarak, bu yükselen fiyatları da kontrol altına alarak sorunu çözümlemek ister. Bu sefer yeni darboğazlar ve yeni ekonomik sorunlar gündeme gelir. Görüldüğü gibi, tamamen siyasi nitelikte bir politika uygulansa bile, çok geçmeden ekonomik sorunlarla karşılaşılacak ve konunun ekonomi bilimi kurallarına göre de düşünülmesi gerekecektir (Savaş, 1998, 7).

Sonuç olarak, politika ve ekonomiyi birlikte ele almak kaçınılmazdır. Tek başına ne ekonomi ne de politika, çağdaş toplumun ekonomik ve dolayısıyla politik sorunlarını çözümlemeye yeterlidir.

Politika ile ekonomi arasındaki ilişkiyi başka bir açıdan daha değerlendirmekte fayda vardır. Siyasetin amacı oy maksimizasyonudur. Firmanın amacı ise kar maksimizasyonudur. Aynı kişiler hem siyasette hem de firma karar alma mekanizmasında etkiliyse karşımıza derin bir çelişki çıkmaktadır. Politikacı, oyunu maksimize etmek amacıyla bazen etkisi altındaki firmanın mallarını zararına sattırır. Böylece o firmanın kar maksimizasyonu hedefinden uzaklaşmasına neden olur. Türkiye'deki görev zararları kavramı bu nedenle doğmuştur. Oy ve kar maksimizasyonu arasındaki tersine ilişkiyi değiştirmek için üretimi ve üretimi yapacak firmaları, politikacının karar alanından uzaklaştırmak gerekmektedir (Eğilmez, Kumcu, 2004, 41).

Batı toplumlarında devletin, üretim araçlarının mülkiyetine sahip olması ya çok sınırlı alanlar ya da belirli zamanlar için söz konusu olmuştur. Bu toplumlar, II. Dünya Savaşı sonrasında kamulaştırmak zorunda kaldıkları işletmeleri özel kesime devretmişlerdir. Dolayısıyla kamu kesimi, özel kesimin üretim alanına giren mal ve hizmetlerin üretiminden elini çekmiştir. Diğer yandan Batı toplumları, Merkez Bankası'na bağımsızlık vererek, para otoritesinin siyasetin etkisinden

uzaklaştırılmasını uzun zaman önce sağlamıştır. Böylece, istediği gibi para bastıramayan, fiyatlara, piyasayı bozucu karışımlar yapamayan bir kamu kesimi oluşmuştur. Batı toplumlarında siyasete talip olacak kişilerin, günlük kararların ötesine geçip daha genel politikalara yönelmeleri geleneği başlamıştır. Politika ile ekonominin ilişkisi, piyasaların düzgün işleyişinin denetimi ve gözetimi düzeyine gelmiştir. Politikacı, piyasaların daha düzgün işlemesi için vergi oranlarını indirmek, ya da ekonominin geliştirilmesi için ihracata dönük sanayileşmenin geliştirilmesi gerektiğine inanıyorsa, bunu, seçim bildirgesine koyup, seçmenin onayını aldıktan sonra uygulamaktadır (Eğilmez, Kumcu, 2004, 42).

> "Türkiye'de konu bu noktadan uzakta kalmıştır. Çünkü kamu kesimi doğrudan doğruya üretimin içindedir. Devletin KİT'leri, belediyelerin BİT'leri mevcuttur. Böyle bir ilişkide politikacı, ister istemez günlük kararların içine girmektedir. Elektrik zammı, su fiyatlarının ayarlanması, uçak bileti fiyatları, banka kredi faizleri, hep siyasetçinin onayını gerektirmektedir. Böyle olunca da ekonomik kararlar, ekonomik olmaktan çıkarak siyasileşmektedir. Sonra oy ve kar maksimizasyonu çelişkisi ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak görev zararları ve diğer KİT zararları ortaya çıkmaktadır. Siyasetin ekonomiye karışmasını önlemek bu noktada anlamlı hale gelmektedir" (Eğilmez, Kumcu, 2004, 43).

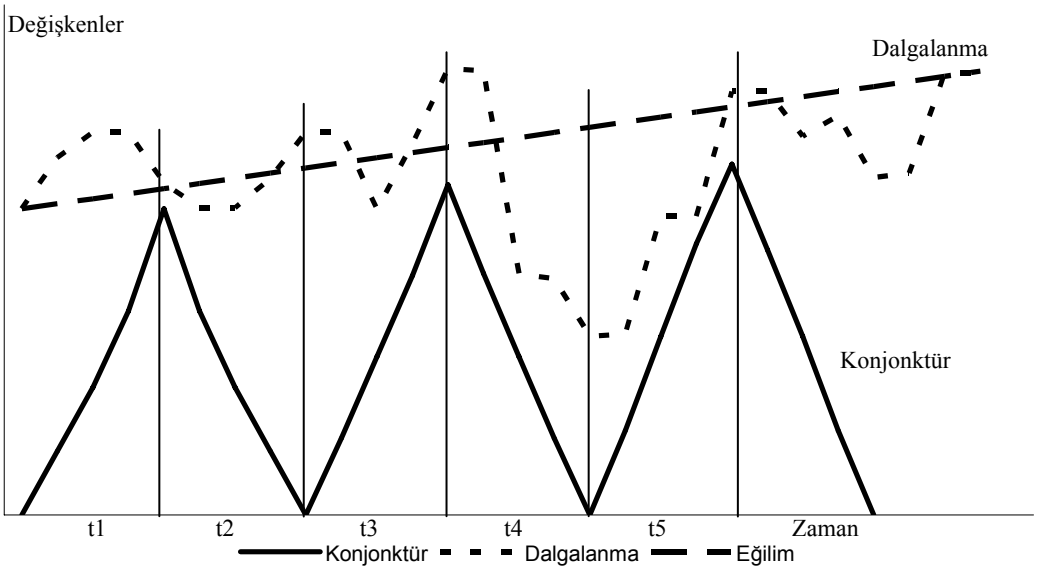
1.1.2. Konjonktür–Dalgalanma

Ekonomik hayat genel olarak iniş–çıkışlarla doludur. Yani, iktisadi yaşamda işsizlik, enflasyon, kıtlık, artan bütçe açıkları ve dış borçlar vb. olumsuz olaylar, kısa veya uzun bir dönem sonunda yerlerini tam istihdam, fiyat istikrarı, bolluk, bütçe dengesi ve ödemeler dengesi gibi olumlu gelişmelere terk ederler. Ekonomik hayattaki bu tür dalgalanmaları iktisatçılar "konjonktür (business cycles)" olarak tanımlamaktadır (Savaş, 1998, 158).

Konjonktür (business cycles) ve dalgalanma (fluctuations) farklı anlamlara sahip kavramlardır. Örneğin, konjonktür, bunalım ve refah dönemlerindeki iniş ve çıkışları; dalgalanma ise, dönem ayrımı yapılmaksızın ortaya çıkan değişimi

göstermektedir (Onur, 2004, 4). Konjonktür ve dalgalanma arasındaki bu yönlü farklılık, Şekil 1.1.'de gösterilmektedir.

Şekil 1.1. Konjonktür ve Dalgalanma Kavramlarının Karşılaştırılması

Konjonktür dalgalanmaları, iktisadi faaliyet hacminde zaman içinde tekrarlayan iniş ve çıkışlara denir. Özel girişimin ve Pazar ekonomisinin gelişmesini izleyerek kapitalist ülkelerde görülmeye başlanmıştır. 19. yy'ın ortasından itibaren de tekrarların devresel nitelik taşıdığı anlaşılmıştır (Arda, 2002, 256).

Reel GSYİH bir konjonktür içinde potansiyel GSYİH etrafında dalgalanır. Bir konjonktür dalgalanması üretimdeki periyodik fakat düzensiz iniş ve çıkış hareketidir (Parkin, 2005, 461).

Her konjonktür dalgalanması iki safhaya sahiptir:

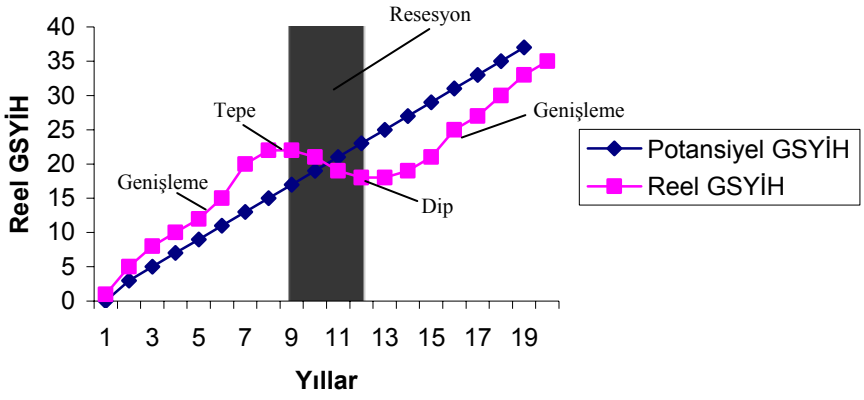
1. Daralma (Resesyon)
2. Genişleme

Her konjonktür dalgalanması iki değişen noktaya sahiptir:

1. Tepe noktası
2. Çukur (Dip) noktası

Resesyonun yaygın bir tanımı, en azından iki başarılı çeyrek için reel GSYİH'nın azalma (büyüme oranı negatif olur) periyodu olarak verilebilir. Bir genişleme ise reel GSYİH'nın artması periyodudur. Bir genişleme sona erdiğinde ve resesyon başladığında, dönemeç noktası "tepe noktası" olarak; bir resesyon sona erdiğinde ve bir iyileşme başladığında dönemeç noktası "çukur (dip) noktası" olarak tanımlanır (Parkin, 2005, 462).

Şekil 1.2. Konjonktür Dalgalanması

"İktisadi faaliyet hacminde kısa süreli (3–4 yıl) tekrarlanan iniş–çıkışlara Kitchin dalgaları, orta süreli (10–12 yıl) tekrarlanan iniş–çıkışlara Juglar dalgaları, uzun süreli tekrarlananlara da Kondratief dalgaları denir. Konjonktür dalgalanması terimi genellikle Juglar dalgalarıyla eş anlamlı olarak kullanılır" (Arda, 2002, 257).

İktisadi faaliyet hacmindeki üç, üç buçuk yıl süreli Kitchin dalgaları, adlarını kendilerini tespit eden düşünürden almıştır. A.B.D.'deki Ulusal Ekonomik

Araştırmalar Bürosu (NBER) bu dalgaları referans dalgaları olarak tanımlamakta ve bunları istatistiki konjonktür araştırmalarında kullanmaktadır. Referans dalgasındaki aşağı ve yukarı dönüş noktalarının saptanmasında toplam iktisadi faaliyet hacmindeki değişimler baz alınmaktadır (Arda, 2002, 249). Konjonktür dalgalanmaları ortalama sürelerine göre sınıflandırılır. Ortalama süre ise, zirveden zirveye veya dipten dibe hesaplanmaktadır.

J. Schumpeter'in şemasına göre üç dalgalanma söz konusudur: 54 yıllık süreli uzun dalgalar veya Kondratief dalgaları; 40 aylık süreli Kitchin dalgaları; bu iki dalganın arasında 9–11 yıllık süreli Juglar dalgaları, konjonktür dalgalanmalarına yakın düşmektedir (Arda, 2002, 224). Kondratief dalgaları, Rus İktisatçı N. D. Kondratief tarafından ilk defa ortaya konmuştur. Kondratief, kapitalist ekonomilerin, iktisadi faaliyet hacminde daha kısa dönemli iniş–çıkışlar yanında, bir de yaklaşık 50 yıllık uzun dönemli dalgalara sahne olduğunu, sistematik bir kısım testlerle ispatlamıştır. Ancak, bu uzun dönemli dalgaların nedenlerini açıklayan teorik bir çerçeve ortaya koymamıştır Kondratief, 18. yy'ın sonundan yaklaşık olarak 1926 yılına kadar geçen dönemde A. B. D., İngiltere, Fransa ve Almanya'da faiz hadlerini, ücretleri, dış ticaret dengesini, genel fiyat seviyesi hareketlerini, kömür–demir–çelik gibi temel malların üretim miktarlarını incelemiştir. Bu iktisadi değişkenlerin zaman serileri üzerinde yaptığı inceleme sonucu, söz konusu ülkelerde ve bu ülkeleri izleyerek bütün dünyada eş–anlı olarak ortaya çıkan dalgaların varlığını saptamıştır (Arda, 2002, 256).

1.1.3. Politik Olay

Politik alandaki her türlü faaliyet ve olay, doğrudan günlük yaşantımızı ve kararlarımızı etkiler. Özellikle hızlı bir şekilde gelişen medya iletişim araçları, politik alandaki aktörlerin davranışını anında karar verme birimlerine iletmek suretiyle, başta ekonomi ve politika olmak üzere bireysel, ulusal ve uluslararası denge oluşumlarını ve stratejilerini biçimlendirir ve yönlendirir.

Politika toplumsal bir olaydır ve politikanın temel amacı toplumun huzurunu, mutluluğunu ve refahını sağlamaktır. Bu sebeple politikayı salt "özel çıkar" sağlamak gayesiyle girişilen bir faaliyet olarak görmek doğru değildir. Aksine politika "toplumsal çıkar/kamu yararı"nı sağlamak amacıyla yapılır (Aktan, 1997, 47). Politika kavramı, geniş bir perspektiften düşünüldüğünde; "belli bir amaca ulaşmak için karar alınması ve bu kararın uygulanması" olarak tarif edilebilir (Savaş, 1998, 13). Politikanın temel inceleme konusu "iktidar (power)"dır. İktidara sahip olmak, insan yaşamı için kıymetli olan bütün kaynaklara sahip olmak demektir. Bu kaynaklar maddi kaynaklar olabileceği gibi teknik beceri ve enformasyon gibi maddi olmayan kaynaklar da olabilmektedir. İktidar teşvikler önermek ve/veya tehditlerde bulunmak suretiyle kullanılır. Politika bilimine göre kararlar gönüllü tercihlerden değil, iktidarın bu iki çeşit yönteme göre kullanılmasından kaynaklanmaktadır (Savaş, 1998, 10).

Buchanan'a göre;

> "... Politika, fertler arasında mevcut karmaşık bir mübadele yapısıdır. Bu yapı içinde kişiler, basit piyasa mübadelesi ile etkin bir şekilde sağlanamayan kendi özel amaçlarını topluca sağlamaya çalışırlar. Ferdi çıkarın olmadığı yerde, başka bir çıkar yoktur. Piyasada fertler elmalarla portakalları değiştirirler; politikada ise yerel itfaiye teşkilatı hizmetinden yargı hizmetine kadar toplum olarak ihtiyaç duyulan hizmetlerin maliyetini karşılamak için anlaşılan katkı paylarını mübadele ederler" (Alp, 1998, 518).

Politikanın nasıl tanımlanması gerektiği sorusuna, tutarlı bulunan ve iktisatla ilişkili olma potansiyeline sahip, üç farklı yaklaşım çerçevesinde cevap verilebilir.

Birinci yaklaşımda politika, ülkenin bir bütün olarak kurumları, yasaları, kamu politikaları ve temel aktörlerini içeren resmi politik araçlar bütününü ifade eden "devlet" olgusuna özdeş olarak ele alınmakta ve bir ülkedeki yasaları, kurumları, kamu politikalarını ve temel aktörleri ifade etmektedir. Burada politika kavramı, devlet aktivitelerine ve karar süreçlerine ithafen kullanılmakta ve devlete

ilişkin olarak ortaya çıkan durumlar politik olay olarak kabul edilmektedir; bunun dışında kalan her şey ise politika–dışı kabul edilmektedir. Bu yaklaşımda politika tanımı organizasyon, kurallar ve temsilci kavramlar bazında yapılmaktadır. Burada "organizasyon", mahkemeler, yasa yapıcılar, bürokrasi ve siyasi parti gibi görece somut yapıları ifade etmekte, politik olaylar ise bu yapılarda meydana gelmektedir. "Kurallar", politik gücün organizasyonu ve dağılımı, oylama, yasama stratejileri vb. konularda yazılı veya yazılı olmayan anayasa tarafından düzenlenen ve politik süreçteki hak ve yükümlülüklerin yanı sıra, hoşgörü sınırları içinde kalan süreç ve stratejileri de içermektedir (Telatar, 2004, 5).

Politikayı tanımlayan ikinci yaklaşım ise, iktisadı "özel", politikayı ise "kamusal" ile ilişkilendirmektir (Telatar, 2004, 6). Dolayısıyla, politik olayın kapsamı da "kamusal olaylar" olarak belirtilebilir.

Üçüncü yaklaşım, her iki alanın da bir dağıtım yöntemi olduğu fikrinden hareketle, politika ve iktisadın benzer kabul edilmesidir. Bu yaklaşımda, ekonomik ve politik süreçlerin kıt kaynakları dağıtmanın alternatif yollarını gösterdiği düşüncesinden yola çıkarak, politikanın, formel devlet yapısını değil, kaynakların üretim ve dağıtım aşamalarında farklı bir karar verme yolunu ifade ettiği kabul görmektedir. Bu çerçevede, politikayı iktisattan ayıran tek konu, politikada otorite ön plana alınırken, iktisatta gönüllü mübadele işlemleri vurgulanmaktadır (Telatar, 2004, 6).

> "Ulusal ekonominin yönlendirilmesi, ne tek başına iktisatçıya ve ne de tek başına politikacıya bırakılacak kadar önemsizdir. İktisadi olaylar yanında politik olaylar da günlük yaşamın önemli bir yönünü oluşturur. "Fiyat", "kar", "piyasa" gibi kavramlar yanında "kanun", "toplumsal çıkar", ve "siyasi iktidar" gibi kavramlar da düşünce ve davranışlarımıza yön vermektedir" (Savaş, 2000, 4).

Sonuç olarak, politika bilimi genellikle kolektif seçim yapmanın mekanizmalarını incelemektedir. Politik olay, güç ve otoritenin nasıl elde edildiği ve

uygulandığını, kolektif karar almak için kullanılan mekanizmanın ne olduğu genel sorusunun özel bir biçimi olarak ele almaktadır (Bakırtaş, 2005, 10).

1.1.4. Politik Konjonktür

Politik konjonktür, "seçim dönemlerinde, politik nedenlerden dolayı ekonomide meydana gelen değişimi" ifade etmektedir (Onur, 2004, 4). Politik nedenlerin ortaya çıkardığı refah ve bunalım dönemlerindeki iniş ve çıkışların niteliğinin (sistematik–sistematik olmayan biçimlerde) kesinlik arz etmediğini ifade etmektedir. Politik konjonktürün, her farklı seçim döneminde, aynı değişkenler üzerinde aynı oranlarda ortaya çıkmayacağını ifade etmektedir (Onur, 2004, 5).

> "Bir ülkede yapılacak seçimler ve bu seçimlerin sonuçları o ülke halkı kadar diğer ülke vatandaşları tarafından da ilgi ile takip edilir. Çünkü demokrasilerdeki güç ve otorite dağılımında meydana gelen değişim ve mevcut iktidarın bir sonraki dönem iktidarda kalması ekonomideki pastanın dağılımını, kimlerin bu pastanın başına oturacağını, kimlerin pastanın hazırlanma maliyetlerine katlanacağını veya bu pastadan yemek için araya kimlerin girmesi gerektiğine kadar pek çok sorunun netlik kazanmasına olanak verir. Politika bilimi politikayı; güç ile otoritenin incelenmesi ve güç ile otoritenin uygulanması olarak tanımlanmaktadır. Güç, amaçları etkileyecek sonuçlara ulaşmada bireyin yeteneğini ifade ederken; otorite, bir takım kurallar içinde aktörlerin kendileri hakkında karar vermesi konusunda bir başkasına yazılı veya sözlü izin verilmesi durumunu ifade etmektedir" (Bakırtaş, 2005, 10).

Politikacılar yeniden seçilme ihtimallerini arttırmak için, seçim gününe kadar vergileri azaltma, kamu harcamalarını ve para arzını arttırma gibi genişletici politikalar uygularlar. Bu tür genişletici politikalar kısa dönemde politik açıdan bazı önemli sonuçlar meydana getirmektedir (Aktan, 1997, 150). Örneğin, artan gerçek gelire göre işsizliğin azalması ve faizlerin düşmesi kısa bir süre sonunda elde edilen önemli politik sonuçlardır. Seçimden hemen sonra politikacılar bu sefer yön değiştirirler. Seçim öncesi politikalarının bir sonucu olan yüksek enflasyon oranını sınırlamaya yönelik olarak vergileri arttırırlar, harcamaları kısarlar ve para arzını

azaltırlar. Süresi yaklaşık olarak bir seçimden diğerine eşit olarak değişen bu politik hareketlerin sonucu, konjonktürel dalgalanmalardır (Aktan, 2002, 95).

1.1.5. Politik Konjonktür Dalgalanmaları

Konjonktürel dalgalanmaları yaratan nedenleri araştırmak Keynesyen İktisat dönemine kadar iktisatçıların öncelikli araştırma konularından birisiydi. "Keynesyen Devrim"den bu yana ise konjonktürel dalgalanmalara duyulan ilgi azalmıştır. Bunun en önemli nedeni hiç kuşkusuz, iktisat politikası araçları ile hükümetlerin konjonktürel dalgalanmaların şiddetini azaltmayı başarmalarıdır.

Çağdaş hükümetlerin bu başarılarına rağmen enflasyon, işsizlik ve ödemeler dengesizliği gibi istenmeyen ekonomik durumların ortaya çıkması önlenememekte ve eskiye oranla şiddetleri azalmış olsa da, konjonktürel dalgalanmalar yine devam etmektedir. İktisatçılar ise çeşitli makro ekonomik modeller çerçevesinde bu dalgalanmaların nereden kaynaklandığını ve nasıl önleneceğini araştırmaktadırlar (Savaş, 1998, 158).

Son zamanlarda bu konjonktürel dalgalanmaları açıklamaya yönelik bazı uğraşlar da politik iktisatçılardan gelmiştir. Bunlara göre ekonomik dalgalanmaların gerisinde politik faaliyetler vardır ve temel kaynak ise, yeniden seçilmeyi isteyen hükümetlerin seçim zamanı giriştikleri "ekonomik icraat"tır. "Politik Konjonktür Teorileri" diye bilinen bu teorilere göre temel makro göstergelerde (GSMH, fiyatlar genel seviyesi, para arzı, döviz kuru vb.) meydana gelen önemli değişimler hep seçim zamanlarına rastlamaktadır. Toplam talep veya genel ekonomik faaliyet düzeyi gelecek seçimlere ne kadar zaman kaldığına göre belirlenmektedir. En aşırılı haliyle bu teoriler demokrasilerin daima "enflasyon" yaratacağını öne sürmektedirler. Her ne kadar bu görüşleri kesin olarak destekleyecek veriler yeterli derecede mevcut değilse de, politik konjonktür dalgalanması teorilerinin hem iktisadi hem de siyasi yönden çok önemli sonuçlar doğuracağı açıktır (Savaş, 1998, 159).

> "Politik konjonktür dalgalanmaları, iktidardaki politikacıların, seçimleri yeniden kazanabilmek için seçim öncesinde istihdamı arttırmaları, seçim sonrasında ise enflasyonla mücadele etmeleri şeklinde ekonomiyi yönlendirmeleri hareketidir" (Aktan, 1997, 150).

Politik konjonktür dalgalanmaları bir çok farklı koşul altında incelenebilen ve ampirik olarak tanımlanabilen önemli bir olgudur. Politik konjonktür dalgalanması, merkezi olarak planlı ekonomilerde bile meydana gelen çok geniş kapsamlı bir terimdir. Politik konjonktür dalgalanması düşüncesi Kalecki'nin (1943)'teki yaklaşımına kadar geri götürülebilirse de "Politik konjonktür dalgalanması" terimini ilk olarak W. D. Nordhaus, 1975 yılında yayınladığı "The Political Business Cycle" adlı makalesinde öne sürmüştür (Frey, 1997, 232).

Politik ve ekonomik sistemler arasındaki karşılıklı ilişkileri analiz eden teori, "seçmenler ekonomi ile ilgilenirken, politikacıların güç konusunda kaygılandıkları" şeklindeki gerçek yaşama ilişkin gözlemlerden ortaya çıkmıştır (Nordhaus, 1975, 169). Burada seçimlerin iki temel etkisinin bulunduğu kabul edilmektedir (Persson, Tabellini, 1990, 78):

- "Seçimler, hükümetler üzerine yeni güdü kısıtları getirmektedirler: İktidar partisinin seçtiği politikalar, kısmen seçimleri kazanma, dolayısıyla seçmenleri hoşnut etme isteği tarafından şekillenmektedir."

- "Hükümetlerin değişmesine yol açabilmeleri sebebiyle, gelecekteki ekonomik politikalar konusunda belirsizlik yaratmaktadırlar."

Politik konjonktür dalgalanmaları teorisinin hareket noktası, ekonomide gözlemlenen konjonktürel dalgalanmalara alternatif bir açıklama getirmektir. Burada, makroekonomi ile politika arasındaki karşılıklı ilişkiden hareketle, ekonomik dalgalanmalar ile politik dalgalanmalar arasındaki bağlantılar ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Politik konjonktür dalgalanması literatürü, çeşitli problemlere ve belirsizliklere neden olan ekonomik dalgalanmaların asıl kaynağının bulunması

yönündeki çalışmaların sonucunda gelişmiştir. Politika ile makroekonomi arasındaki ilişki, ekonomik koşulların seçimlerin kazanılması veya kaybedilmesi hususunda oynadığı rol aracılığıyla kurulmaktadır (Telatar, 2004, 386). Bunun yanı sıra, seçim kazanma kaygıları ve ideolojik kökenli güdüler de politikacıların makroekonomik politika seçimlerini etkilemektedir.

Politikacılar oy peşinde koştukları için, oy maksimizasyonunu sağlarken kamu mal ve hizmetlerini kullanıp seçmenleri etkilemeye çalışırlar. Oy maksimizasyonuna çalışan politikacılar, ideolojik politika ya da seçmene hoş gelecek politikalar tercih ederler. Bu durumda da genellikle genişleyici maliye politikası tercih edilir ve seçimler yaklaştıkça en güçlü ekonomik–politik faaliyetler toplumca benimsenmesi için kullanılmış olur (Frey, 1978, 149).

> "Politikacılar seçimlerden önce oy maksimizasyonu için halkın benimseyebileceği bir takım yaklaşımlar içine girerlerse, seçmenlerine karşı sözlerini yerine getirmek için, kamu harcaması politikalarını harcamaları arttırıcı yönde kullanacaklardır. Muhalefet de bu yönde hareket edeceğinden, kamu harcamaları seçim öncesinde çok fazla artar. Bu durum zamanla kamu ekonomisinin büyümesine neden olur" (Ay, 1998, 478).

Politik konjonktür dalgalanmalarının geçerliliğini sınırlayan başlıca üç ana tez bulunmaktadır (Aktan, 2002, 95):

> "Birincisi, bu modelin başkanlık seçimlerinde seçmenlerin sadece enflasyon ve işsizliğe önem verdiğini varsayması nedeniyle yetersiz olduğudur. Eleştirmenlerin doğru olarak test ettiği üzere; adayların kişilikleri ve dış ilişkiler gibi konular seçim sürecinde önem taşımaktadır. İkinci tez, zamanlama sorununu ortaya koymaktadır. Monetaristlerin bir bölümü, para politikasındaki gecikmenin uzun ve önceden sezilemeyecek bir olgu olduğunu tartışırlar. Para miktarının artışındaki oransal değişim hemen hissedilmeyebilir. Bu etki belki de iki yıllık bir dönem içerisinde hissedilebileceğinden, iktidarda bulunan politikacılar için dört yıllık bir seçim döngüsünde belirli sınırlar içindeki politik desteklerin maksimizasyonunu sağlayacak bir ekonomik plan çizmek zor olabilir."

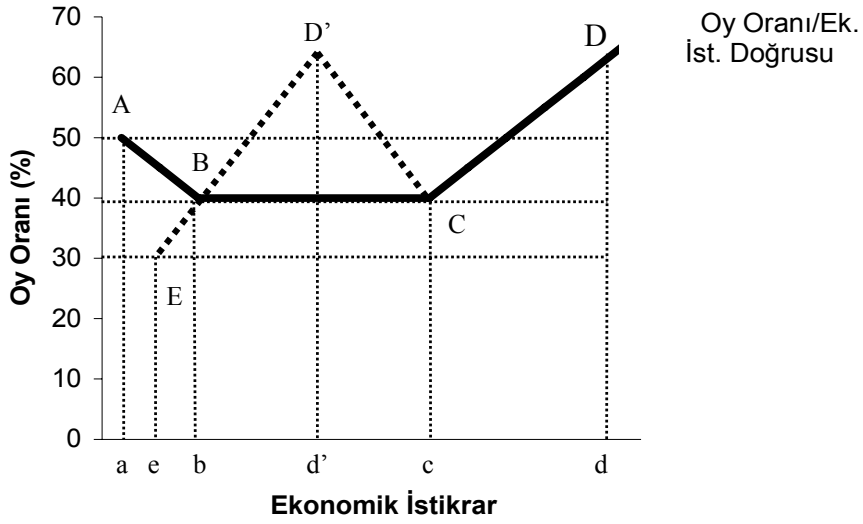
> "Üçüncü kıstas ise en önemlisi olarak, seçmenlerin sistematik olarak şaşırtılamayacakları gerçeğidir. Eğer bireyler gerçekte ileriyi göremiyorlarsa politik konjonktür dalgalanmaları hipotezi olası hale gelmektedir. Fakat rasyonel beklentiler yaklaşımı çerçevesinde seçmenler, seçim öncesi makroekonomik yönlendirmenin sonuçlarını önceden göreceklerinden böyle bir politik dalgalanma oluşturulamaz. Para miktarının artmasıyla kişiler, enflasyon hakkındaki beklentilerini yeniden gözden geçireceklerdir. Böylece politikacıların umut ettikleri politik kazanç azalacaktır" (Aktan, 2002, 96).

Siyasal partilerin amacı öncelikle iktidar olmak ve ikinci aşama olarak da iktidarda kalabilmektir. Bunun dışındaki amaçlar ikinci planda kalmaktadır. Temel amaç iktidar olmak ve iktidarı korumak olarak ortaya konunca oy kazandırıcı politikalar ön plana çıkmaktadır. Böyle bir eğilim ortamında bir ekonomik istikrar politikasını orta–uzun dönemde sürdürmek güçleşmektedir. Ekonomileri istikrar önlemlerinin alınıp sürdürülmesine ihtiyaç gösterilen ülkelerde temel problem politik yaklaşımları ekonomik yaklaşımlarla bağdaştırmak sorunu olarak ortaya çıkmaktadır (Eğilmez, Kumcu, 2004, 330). Şekil 1.3.'de politik amaçlarla ekonomik amaçlar arasındaki çelişkiyi ortaya koyabilmek için, siyasal iktidarın oy oranı dikey eksende; ekonomik istikrar ise yatay eksende gösterilmiştir.

Buna göre % 50 oy oranı ile işbaşına gelen siyasal parti ya da partilerin, oy oranları ekonomik istikrar önlemleri alınmaya başladıkça gerileme içine girmektedir. Örneğin, ekonomik istikrar önlemlerini a'dan b'ye arttıran iktidarın oy oranı % 50'den % 40'a düşmektedir. Söz konusu istikrar önlemlerinin uygulanmasında ısrarcı olan iktidarın, istikrarı b'den c'ye ilerletmesi halinde oy kaybının durduğu ve istikrarı c'den d'ye kadar genişletmesi halinde ise oy oranının yeniden artış eğilimine geçtiğine dikkat edilmelidir. Bunun başlıca sebebi, ekonomik istikrar önlemlerinin sonuçlarının alınmaya başlanmasıyla birlikte önce enflasyon oranında, sonra da işsizlik oranında düşüşlerin yaşanması ve toplumun ilk anda kaybettiklerini zaman içerisinde fazlasıyla geri almaya başlamasıdır. Burada önemli olan konu, istikrar önlemlerinin kararlı ve doğru bir şekilde uygulanmasıdır. Bunun aksine, yanlış uygulamalar ekonomiyi tekrar istikrarsızlık içerisine iterse bu durumda (C)'den (D)'ye değil istikrardan sapma manasına gelen (D')'ye geçmek söz konusu olabilir

ve bu durumda siyasal iktidarın oy oranı ilk anda gerilemez, hatta tam aksine eski düzeyine yeniden yükselir. Bu gelişmenin temel sebebi ise, popülist politikaların, istikrardan bunalmış olan toplumun bazı kesimlerine ilk anda hoş görünmesidir.

Şekil 1.3. Politik Amaçlarla Ekonomik Amaçlar Arasındaki Çelişki ve Bunların Bağdaştırılması Sorunu

Kaynak: Şekil 1.3. Mahfi Eğilmez, Ercan Kumcu, (2004) "Ekonomi Politikası" sayfa 330'dan alınmıştır.

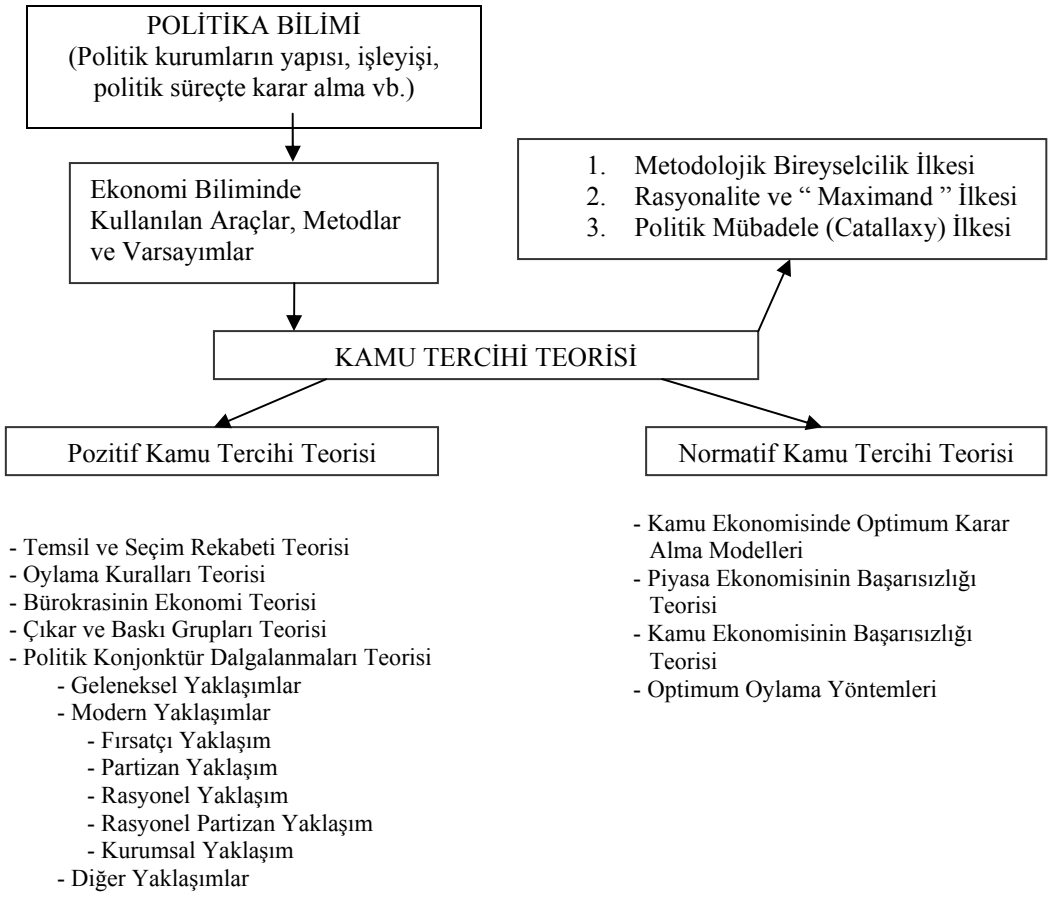
Bununla birlikte, ilk andaki bu görünüm zaman içerisinde ortadan kalkacağından siyasal iktidar tekrar oy kaybetmeye başlayacaktır. Popülist politikalara dönüş manasına gelen (D') noktasına geçiş ile seçim arasındaki süre uzarsa yeni bazı popülist politikaları uygulamaya koymak zorunlu olacaktır. Bu şekilde popülizm batağına sürüklenen siyasi iktidar tavizler vererek hem ekonomik istikrarda elde ettiği kazanımları hızlı bir şekilde kaybeder hem de oy kaybı sürecine girer. Bunun yanı sıra bu oy kaybı istikrar uygulamalarına başlanan noktadan daha da fazla olabilir (E noktası). Burada önemli olan nokta, AD politikasında ilerlemeyi planlayan politik iktidar, uygulamaya koyacağı ekonomik istikrar önlemlerinin kısa dönemde yaratacağı oy kaybını, orta ve uzun dönemde olumlu sonuçlarla giderecek

kadar iktidar süresine sahip değildir. Eğer iktidar yederi kadar zamana sahip olursa ve bu politikayı devam ettirmeyi başarabilirse o takdirde D noktasına ulaşabilir ve oy oranını arttırabilir. (Eğilmez, Kumcu, 2004, 331).

Politik konjonktür dalgalanmalarının literatürdeki yeri, ilk olarak devletin ekonomiye müdahale etmemesini savunan klasik iktisada dayanmaktadır. Genel olarak devletin ekonomiye müdahale etmemesi konusunda, klasik iktisat bünyesinde anılan, "Laissez–faire, Laissez–passer" (Bırakınız yapsınlar, Bırakınız geçsinler) formülü, V. de Gournay (1712–1759) isimli bir fizyokrata aittir (Onur, 2004, 10). İkinci olarak politik konjonktür dalgalanmaları literatürü, klasik iktisadın 1960'lı yıllardaki kolu olan Neo klasik iktisada, üçüncü olarak Neo klasik iktisadın 1970'lerdeki kolu olan Anayasal iktisat ekolüne ve son olarak da, Anayasal iktisat ekolünün 1980'li yıllardaki kolu olan Kamu Tercihi Teorisi'ne dayanmaktadır.

1980'li yıllardaki kamu tercihi teorisi de 1990'lı yıllarda Normatif ve Pozitif Kamu Tercihi olarak ikiye ayrılmaktadır. Pozitif Kamu Tercihi Teorisi, "Temsil ve Seçim Rekabeti Teorisi" (Downs, 1957), "Oylama Kuralları Teorisi" (Black, 1958), "Bürokrasinin Ekonomi Teorisi" (Tullock, 1965), "Çıkar ve Baskı Grupları Teorisi" (Peltzman, 1976) ile 1990'lı yıllarda geliştirilen Politik Konjonktür Dalgalanmaları Teorisi olmak üzere beş temel alt teoriye sahiptir (Aktan, 1994, 135).

Şekil 1.4. Pozitif ve Normatif Kamu Tercihi Teorilerinin İnceleme Alanları

Kaynak: Şekil 1.4. Coşkun, Can Aktan, (1994) "Çağdaş Liberal Düşüncede Politik İktisat" sayfa 135'ten uyarlanmıştır.

Şekil 1.4. politika biliminin varsayımlarından yola çıkarak, siyasi karar alma mekanizmasının ekonomik analizini gerçekleştiren Kamu Tercihi Teorisi'ni ele almaktadır. Kamu Tercihi, iki önemli yönü olan Pozitif ve Normatif Kamu Tercihi olarak ayrıma tabi tutulmuştur. Çalışmada, bu noktadan itibaren aşama aşama Şekil 1.4. açıklanarak politik konjonktür dalgalanmaları literatürüne dair bilgiler verilecektir.

2. BÖLÜM

POLİTİK KONJONKTÜR DALGALANMALARININ TEORİK ALT YAPISI

Kamu ekonomisinde karar alma süreci ile piyasa ekonomisinde karar alma süreci bazı benzerlikler göstermektedir. Piyasadaki mübadelede üreticilerin temel amacı "kar maksimizasyonu", tüketicilerin temel amacı ise "fayda maksimizasyonu" dur. Politik mübadelede ise temel amaç, piyasada olduğu gibi çıkarların maksimizasyonudur (Aktan, 1992, 51). Politik mübadelede:

- "Seçmenler kamusal mal ve hizmetlerden elde edecekleri "fayda"yı,"
- "Siyasal partiler yeniden seçilebilmeyi garanti altına almak için "oy"larını,"
- "Bürokrasi makam, itibar, büro genişliği vb. imkanlarını koruyabilmek için "bütçe"yi,"
- "Baskı ve çıkar grupları da devletten elde edecekleri "transfer" ya da "rant"ları maksimize etmeye çalışmaktadırlar."

Piyasa ekonomisinde karar alma sürecinde alıcılar ve satıcılar arasındaki "piyasa mübadelesi"ne benzer bir şekilde kamu ekonomisinde toplumsal istek oluşumunda bir "politik mübadele" söz konusudur. J. M. Buchanan politikanın da esasen bir mübadele olduğunu görüşünü şu şekilde açıklamaktadır (Buchanan, 1987, 308):

> "Gerek piyasalarda ve gerekse politikada bireylerin ekonomik çıkarlarını pozitif değerdeki "malların" seçimi oluşturur. Fakat piyasalar esasen "mübadele" kurumlarıdır; bireyler, piyasaya bir malı diğer bir mal ile mübadele etmek için girerler. Politika da, bireyler arasındaki karmaşık bir mübadele yapısıdır ve bu yapı içerisinde bireyler, piyasa mübadelesi içinde etkin bir şekilde sağlayamadıkları bazı

> özel amaçlarını kolektif olarak sağlamaya çalışırlar. Bireysel çıkarın mevcut olmaması halinde, başka bir çıkar da söz konusu değildir."

Buchanan'ın "bireysel çıkarın mevcut olmaması halinde başka bir çıkar söz konusu değildir" düşüncesi, politik mübadelenin "homo economicus" varsayımı ile birlikte işlediği varsayımını vurgulamaktadır (Aktan, 1994, 134).

Kamu ekonomisinde karar alma mekanizmasının işleyişinde "özel çıkar" aksiyomunun geçerli olduğu görüşü kamu tercihi teorisyenlerinin savunduğu bir görüştür. Metodolojik bireyselcilik ilkesinden hareketle kamu tercihi teorisi, politik süreçte yer alan aktörlerin esasen kendi özel çıkarlarının peşinde koştuğunu kabul etmektedir (Aktan, 1991, 25).

Politik süreçte çok yönlü bir etkileşim söz konusudur. Politik süreçte etkileşim zincirinde esas olan "özel çıkar"ı maksimize etmeye çalışmaktır. Örneğin, siyasal iktidar, oyunu maksimize etmek için seçmenlerine daha fazla kamusal mal ve hizmet sunmaya çalışır. Seçmenler de, siyasal iktidardan daha fazla kamusal mal ve hizmet sunmasını talep ederler ve bu şekilde faydalarını maksimize etmeye çalışırlar. Siyasal iktidarın, kamusal mal ve hizmetlerin arzını arttırabilmesi için bütçe gelirlerine ihtiyacı vardır. Bu yüzden bütçeyi tanzim eden bürokrasiye kamu harcamalarının arttırılması emrini verir. Bürokratlar, bütçeyi maksimize etmek yoluyla, makam, itibar ve büro büyüklüklerini korurlar. Politik iktidar, diğer yandan seçim aşamasında kendisine yardımcı olan kişi ve gruplara, yani "baskı ve çıkar grupları"na "transfer" ya da "rant" sağlamaya çalışır. Baskı ve çıkar gruplarının siyasal iktidar ve bürokrasi ile olan ilişkilerinde esas olan rant maksimizasyonudur (Aktan, 1992, 53).

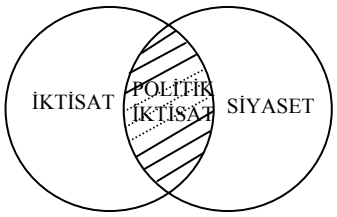
2.1. POLİTİK İKTİSAT

İktisat politikasından veya daha geniş anlamda politik iktisattan söz etmek, bilerek ya da bilmeyerek; devletin ekonomik yaşama müdahale etmesi gerektiğini kabul etmek anlamına gelir. İktisat teorisinin tarihsel gelişimi içerisinde bazı teoriler

için devletin ekonomik hayata müdahale etmesi gerekli ve faydalı görülürken; diğer bazı teoriler için ise devlet müdahalesi istenmeyen bir olgudur. Bu yüzden, iktisat teorisinin tarihini devletin ekonomik hayata müdahalesini gerekli ve faydalı görenlerle; devleti ekonomik hayatta faydasız ve zararlı bulanların mücadelesi olarak kabul edebiliriz.

> "Bu yüzden politik iktisat, bir yandan "iktisat bilimi"nin kurallarını, diğer yandan da "siyaset bilimi"nin kurallarını inceleyen ve bu kuralları, devletin ekonomik hayattaki rolünü belirlemek, açıklamak ve düzenlemek için bir araya getiren bir bilimdir" (Savaş, 1998, 2).

Şekil 2.1. Politik İktisat Alanının Gösterilmesi

Şekil 2.1. iktisat bilimi ile siyaset bilimi arasındaki ortak alan olan "politik iktisat"ı göstermektedir. Politik iktisat alanının büyüklüğü, kurumsal ve yasal yapısını düzenlemiş olan sanayileşmiş ekonomilerde küçük olduğu halde, henüz sanayileşmesini tamamlayamamış olan gelişmekte olan ekonomilerde oldukça fazladır. Bu durum gelişmekte olan ekonomilerde siyaset–iktisat ilişkisinin çok daha yaygın ve önemli olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum, az gelişmiş ülkelerin neden sık sık siyasi bunalımlara sürüklendiğini ve istikrarlı bir demokrasiye neden ulaşamadıklarını da açıklamaktadır.

A. Smith'in 1776 yılında yayınladığı "Ulusların Zenginliği"nden J. S. Mill'in 1848 yılında yayınlamış olduğu "Politik Ekonominin İlkeleri" ne kadar geçen

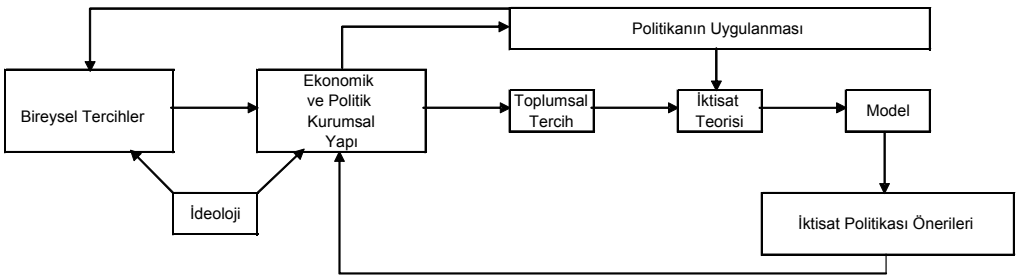
sürede bugün ekonomi bilimi olarak tanımlanan alan politik ekonomi olarak isimlendirilmekteydi. Bu bilgi ışığında, geçmişten beri iktisadın politikadan ayrı olmadığını söyleyebiliriz.

> "Bu tür bir çıkarım disiplinlerin hiyerarşik sınıflandırılması ve politik unsurların ekonomik sonuçlarının belirlenmesinde politika–ekonomi etkileşiminin önemli bir yere sahip olduğunu açıklamaktadır. Bir disiplin olarak ekonominin yalnızca politik unsurlar tarafından etkilenmediği, aynı zamanda politika bilimi tarafından belirlendiği anlamına da gelmektedir" (Bakırtaş, 2005, 7).

18. Yüzyılda ortaya çıkmış olan politik iktisat, bireylerin gerek isteklerinin yapısında gerekse de istekleri tatmin etmede kullanılan malların üretim ve bölüşüm biçiminde ortaya çıkan farklılıkları anlamalarına ve bu farklılıklarla mücadele etmelerine yardımcı olmuştur. Politik iktisat başlangıçta, devlet adamlarının ekonomik ilişkileri, vatandaşların isteklerini en iyi bir şekilde karşılayacak biçimde idare etmeleri konusunda öne sürülen varsayımlardan oluşmuştur.

> "Klasik teorinin ilk aşamalarında "ekonomi" kurumsal bir gerçeklik olan piyasayı ifade ederken, "politika" yine kurumsal bir gerçeklik olan devleti ifade etmek için kullanılmıştır. Bu çerçevede, ekonominin kendisini sürdürme kapasitesini ele alan politik iktisat, iki kurum arasındaki ilişkinin mantığını araştırmaktadır" (Telatar, 2004, 10).

Şekil 2.2. İktisat ile Siyaset Arasındaki İlişki

İktisat ve siyaset arasındaki ilişki bir şekil yardımıyla açıklanabilir: Şekil 2.2.'ye göre iktisadın da siyasetin de başlangıç noktası "bireysel tercihler"dir. Bu

bireysel tercihlerin "toplumsal tercihler"e nasıl dönüşeceği, "ekonomik ve politik kurumsal yapı"ya bağlı olmaktadır. Ekonomik ve politik kurumsal yapı ise, topluma egemen olan "ideoloji"ye göre belirlenmektedir. Ekonomik ve politik kurumsal yapı bazı ülkelerde piyasa ve çok partili demokratik bir sisteme karşılık gelirken; bir başka ülkede ise merkezi planlama ve tek partili bir dikta rejimine karşılık gelebilir. İktisat teorisi, ancak "toplumsal tercihler" belirlendikten sonra işe yaramaktadır. Bunun yanı sıra, iktisat politikası önerilerinin seçimi, iktisat teorilerinden hangisinin kullanılacağına ve bu teoriye göre geliştirilecek modele göre belirlenmektedir. İktisatçının önerdiği politikalar, uygulamaya konulmadan önce ya doğrudan ya da dolaylı bir biçimde, yine ekonomik ve kurumsal yapının kontrol ve onayından geçmek zorundadır. Örneğin, uygulanması için bir kanun çıkarılması gereken politika önerileri "parlamento"dan, uygulanması için hükümet onayı gereken politika önerileri "Bakanlar Kurulu"ndan ve tek bakanlık veya organın (Merkez Bankası, Hazine Müsteşarlığı vb.) onayı gereken politika önerileri de ilgili bakanlık veya organlardan geçmektedir (Savaş, 1998, 3).

Devletin ekonomik yönetimi, siyasi kararların alınmasını gerektirmektedir. Bu yüzden bir toplumun ekonomik ve siyasi yapısını birlikte incelemek sadece gerçekçi olmak için değil, bunun yanı sıra başarılı olmak için, yani bireylerin ekonomik çıkarlarının ve siyasi özgürlüklerinin maksimizasyonu için de gereklidir (Savaş, 1998, 9).

Kamu tercihi iktisatçılarına göre, devletin ekonomik hayattaki rolünün genişlemesinde Keynesyen iktisadın çok önemli etkileri olmuştur. 1929 Dünya Ekonomik Buhranı'nın ortaya çıkardığı problemlerin klasik iktisadın temel ilkelerinden birisi olarak kabul gören "Laissez–Faire" politikasına dayalı olarak açıklanamaması, buhran sonrasında alternatif bir iktisadi düşünce olarak talep–yönlü iktisadı gündeme taşımıştır. Talep–yönlü iktisadi düşünce, klasik politik iktisadın temel görüş ve esaslarını birçok yönden eleştirerek devletin ekonomik strüktür içinde aktif bir rol oynaması gerektiğini öne sürmüştür. Keynesyenler, klasik iktisatçıların "tarafsız devlet", ya da "koruyucu devlet" anlayışına karşı çıkarak devletin milli ekonomi içindeki fonksiyonlarının arttırılması düşüncesini öne sürmüşlerdir (Aktan,

1997, 28). Talep–yönlü iktisat başlıca enstrümanları (maliye politikası, para ve kredi politikası, dış ticaret politikası, düzenleme ve kontrol politikası, kamu girişimciliği politikası) ile sosyal refahın optimum bir seviyeye getirilebileceğini savunmuştur (Aktan, 1994, 62).

Keynes'in mevcut tezi, piyasa ekonomilerinin her durumda kendilerine yön verecek bir mekanizmaya sahip olamayacaklarını, yani düşük işsizlik ve yüksek üretim düzeylerini her zaman sağlayamayacağını savunmaktadır. Tersine ekonomiler, iş aleminin bakış açısına bağlı olarak oluşan yatırım düzeylerindeki artış ve azalışlar sebebiyle büyük dalgalanmalarla karşı karşıya gelebilmektedirler. "İş alemindeki bir kötümserlik dalgası yatırımlarda ani düşüşlere ve bu da toplam üretimde azalışa ve işsizlikte de bir artışa yol açmaktadır" (Yıldırım, Karaman, 2003, 9). Keynesyen görüşe göre, maliye politikası toplam üretimi "çoğaltan süreci" olarak bilinen süreç aracılığıyla etkilemektedir. Üretimin bu yolla etkilenmesinin enflasyon ve istihdam üzerinde de etkileri olması doğaldır, yani Keynesyen modelde; maliye politikası enflasyonu, üretimi ve istihdamı doğrudan etkilemektedir. Keynesyen modelde maliye politikası, istihdam hedefini gerçekleştirmenin en etkili aracı olmaktadır (Cuthbertson, 2000, 3).

Keynesyenlere göre, devlet başlıca şu amaç ve fonksiyonları sağlamak üzere aktif bir şekilde ekonomiye müdahale etmelidir (Aktan, 1997, 28):

- "Kaynak kullanımında ve kaynak dağılımında etkinliğin sağlanması,"
- "Ekonomik büyüme ve kalkınmanın sağlanması,"
- "Fiyat istikrarı ve tam istihdamın sağlanması,"
- "Adil bir gelir ve servet dağılımının gerçekleştirilmesi,"
- "Ödemeler bilançosunda denkliğin sağlanması."

Gerçekten, 1930'lu yıllardan başlayarak ekonomik konjonktürü amaçlanan doğrultuda değiştirmeye yönelik uygulamalar ve ardından 1936'da Keynes'in Genel Teorisi'nin gelmesi müdahaleci bir dönemin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Atılgan, 1997, 95). "Müdahaleci Sosyal Devlet" anlayışı ile talep–yönlü iktisat, özellikle 1950 ve 1960'lı yıllarda önem kazanarak birçok sanayileşmiş ve/veya gelişmekte olan ülkede uygulama alanına sahip olmuştur. 1970'li yıllara kadar müdahaleci politikalardan başarılı sonuçlar alınmıştır. Uygulanan "genişleyici" maliye politikalarının bir sonucu olarak, bu yıllarda kamu sektörü de giderek büyümüştür. Ancak devletin büyümesi yeni ekonomik ve politik problemleri gündeme getirmiştir. Kamu harcamalarının sürekli artmasının bir sonucu olarak birçok ülkede borç ve vergi yükü de fazlalaşmıştır. Artan kamu harcamaları genellikle emisyon yoluyla finanse edilmeye çalışılmıştır. Bu anlayış ve politikalar enflasyon, işsizlik ve bütçe açıkları gibi iktisadi sorunların ortaya çıkmasına ve kronik hale gelmesine sebep olmuştur. Devletin büyümesinin ortaya çıkarmış olduğu sosyal problemler karşısında talep–yönlü iktisadi düşünceye ve müdahaleci sosyal devlet anlayışına karşı eleştiriler artmıştır (Aktan, 1994, 65). Keynesyen önerilere yöneltilen eleştiriler 1970'li yılların "petrol şokları"ndan sonra büsbütün yoğunlaşmıştır. Keynesyen analizin kapsamadığı "stagflasyon" olgusu müdahale karşıtı teorilere konjonktürel bir destek sağlamıştır (Atılgan, 1997, 95). Diğer yandan 1970'li yıllarda merkezden yönetimli sosyalist ekonomilerde krizler artarak reel sosyalizmin çökmesine neden olmuştur (Aktan, 1994, 66).

Talep–yönlü iktisadın müdahaleci sosyal devlet anlayışının önemini yitirmesinde ve sosyalizmin çökmesinde 1960 ve 1970'li yıllarda seslerini duyurmaya başlayan çağdaş liberal düşünce okullarının (Chicago İktisat Okulu, Virginia Politik İktisat Okulu, Freiburg İktisat Okulu ve Arz–yönlü İktisadi Düşünce Okulu) büyük etkileri olmuştur. Liberalizmin yükselmesine fikir alanında öncülük eden çağdaş liberal düşünce okulları müdahaleci sosyal devlet anlayışını eleştirerek devletin görev ve fonksiyonlarını sorgulamışlardır (Aktan, 1994, 205).

Hükümetlerin uyguladığı ekonomi politikaları ile ilgili Keynesyen politika önerilerini uygulamada, araçların kullanılması ile elde edilen sonuç arasındaki gecikme sorunu Keynesyen politika önerilerine güveni oldukça sarsmıştır. Akademik alanda ve politika uygulamalarında ortaya çıkan bu problemler Keynesyen teoriye yapılan eleştirilerin artmasına sebep olmuştur.

Keynesyen Teori'ye yapılan eleştiriler öncelikle monetaristler tarafından, "Modern Miktar Teorisi (Modern Quantity of Money)" olarak literatüre geçmiş ünlü parasalcı teori ile gerçekleştirilmiştir. Nobel ödüllü M. Friedman ile birlikte eski Neo-Klasik teoriyi yeniden canlandıran monetarist görüş doğmuştur (Serin, 1998, 126). Monetarizmin teorik yapısını şu ana noktalar kapsamında ele alabiliriz (Savaş, 1998, 215):

- "Ekonomik hayatı etkileyen ana faktör parasal değişmelerdir. Monetarist görüşe göre, toplam talebi, istihdamı ve genel fiyatlar seviyesini belirleyen ana unsur para arzında meydana gelen değişmelerdir. Para arzında meydana gelen değişmelerin ekonomiye yansıması, mikro niteliktedir ve aktif varlığın fiyat ve hasılat oranlarındaki değişmeler sebebiyle yeniden düzenlenmesi sayesinde gerçekleşmektedir."

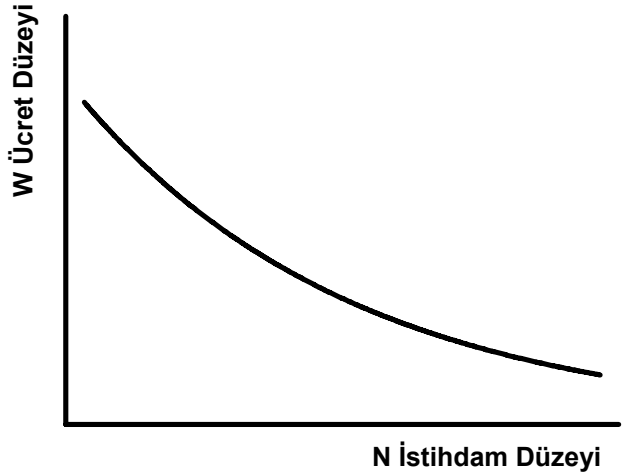
- "Ekonominin denge ve istikrarını bozan etkenlerin birçoğu, hükümetlerin uyguladığı maliye politikasından ve/veya para otoritelerinin firmalar ve bireyler arasındaki farklı uygulamalarından kaynaklanmaktadır. Ekonomi temel olarak istikrarlı bir ekonomidir ve müdahale olmasa da enflasyon ve işsizlik gibi sorunlar ortaya çıkmayacaktır. Ekonomide bu tür sorunların meydana gelmesi ekonomiye dışardan yapılan maliye ve para politikası uygulamalarından kaynaklanmaktadır."

- "Amaç değişkenlerle araç değişkenler arasındaki ilişkilerin analizi Keynesyen Makro Teori'nin uyguladığı eşanlı denklemler ve karmaşık modeller yerine küçük ve hatta tek denklemli modellerle gerçekleştirilmelidir. Bu yöntem daha sağlıklı sonuçlar alınması yönünden daha yararlıdır."

Müdahaleci politikaların reel ekonomik faaliyetler üzerindeki etkisine ilişkin analizleri bu konudaki tarihsel konseptleri de dahil ederek açıklamak için "Phillips Eğrisi"nden faydalanılabilir.

A. W. Phillips İngiltere'de ücret ve istihdam düzeyleri arasında tersine bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Phillips'in araştırması 1863–1957 dönemini kapsamaktadır. Orijinal Phillips eğrisine göre, ücret düzeyi yükseldikçe istihdam daralmaktadır. Diğer bir deyişle, daha yüksek istihdam daha düşük ücret düzeylerine karşılık gelmektedir. (Atılgan, 1997, 100). Şekil 2.3., orijinal Phillips eğrisini ifade etmektedir.

Şekil 2.3. Orijinal Phillips Eğrisi

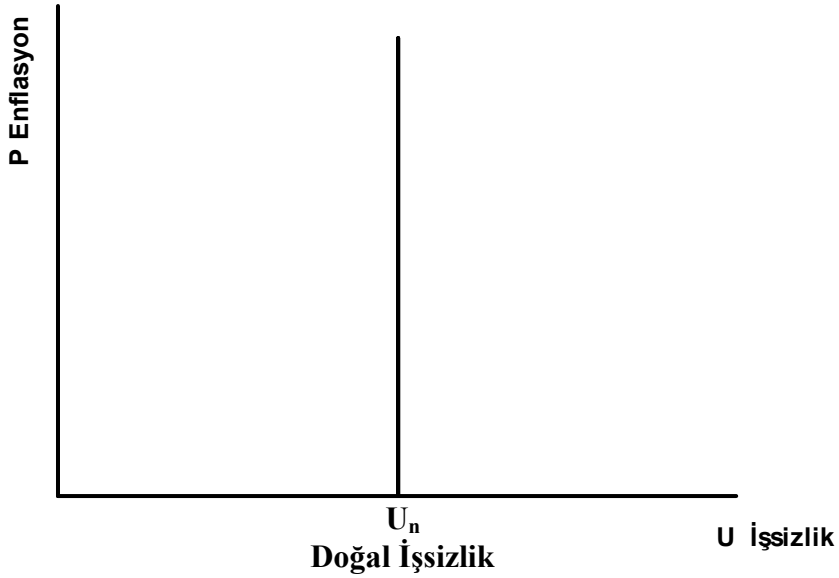

Friedman ve taraftarları, Phillips eğrisi ilkesinin yanıltıcı olduğunu ileri sürmüşlerdir. Doğal işsizlik kavramını ortaya atmışlardır. Doğal işsizlik oranı, uzun dönemde, enflasyondan yararlanarak işsizlik oranını düşürmenin mümkün olmadığını gösteren, dikey bir Phillips eğrisinin bulunduğu işsizlik oranıdır (Serin, 1998, 128).

M. Friedman uzun dönemde devam eden enflasyonun, işçilerin parasal ücret taleplerinde artışlara sebep olacağını savunmuştur. Parasal ücret artışlarının enflasyonu geriden izlemesi veya enflasyonla çakışması olasılığı vardır. Doğal

işsizlik oranını savunan Friedman'a göre, işçilerle işverenlerin fiyat beklentilerinin çatışma ihtimali yüksek olacaktır. Bu koşulda enflasyon, reel ücretlerin değişmesine, istihdam edilen işgücünün değişmemesine neden olmaktadır. Bu nedenle, uzun dönemde, enflasyonun, işgücü istihdamı üzerinde bir etkisi olmadığı için, Phillips eğrisi dikey olacaktır. Şekil 2.4. Monetaristlerin tanımladığı uzun dönemli Phillips eğrisini göstermektedir.

Şekil 2.4. Monetaristlere Göre Uzun Dönemli Phillips Eğrisi

Liberal iktisat politikalarını savunan M. Friedman'a göre iktisadi kaynakların etkin kullanılması için piyasaya yönelmiş müdahalelerin azaltılması gerekmektedir. Bireylerin, ihtiyaçlarını karşılamak için, serbest piyasa mekanizması yoluyla işbirliğine gittiklerini, istenilen ürünlerin, istenilen miktarlarda ve yerlerde üretilmesinin gerçekleştiğini belirtmektedir. Sonuç olarak, Friedman teorik ve ampirik araştırmada takip edilen gerçekçi bir strateji sağlamıştır. İkinci olarak, makro–ekonomik dalgalanmaları ve enflasyonu oluşturmada parasal güçlerin ve etkenlerin öneminin fark edilmesini sağlayarak bu karmaşık ilişkileri açıklamaya çalışmıştır (Serin, 1998, 166).

İktisadi analiz ve uygulamalarda beklentilerin önemini, adına "Yeni Klasikler" denilen iktisatçılar yoğun bir şekilde savunmuşlardır. 1970'li ve 1980'li yılların üzerinde en çok konuşulan ve tartışılan teorilerinden birisi hiç kuşkusuz "Rasyonel Beklentiler Teorisi"dir. Bu teoriyi geliştiren iktisatçılar mikro iktisadi mekanizmanın klasik öngörülere uygun bir biçimde işleyeceğini savunmuşlardır. Bu yüzden de ekonomiye makro politikalarla müdahaleye karşı çıkmışlardır. Bunun yanı sıra klasik öngörüleri bugünün bilgi, teknoloji ve deneyim birikiminden hareket ederek yeni gerekçelere dayandırmışlardır (Atılgan, 1997, 95). Rasyonel beklentiler teorisinin temel varsayımları şu şekildedir (Atılgan, 1997, 96):

- "Ekonomik aktörler aritmetik ortalaması sıfır hatalı, yani tam doğru tahminler oluşturabilirler."
- "Nispi fiyatlar esnektir."
- "Ekonomik aktörlerin hükümetlerin izlediği politikalara karşı ekonomik faaliyette bulunma imkanları tamdır. Yani, ekonomik aktörler doğru tahminlerinin gerekli kıldığı rasyonel davranışı gösterebilirler."
- "Nispi fiyatların esnekliği kaldırıldığında dahi rasyonel beklentiler teorisi geçerliliğini yitirmez. Çünkü sözleşmeleri rasyonel düzenlemek mümkündür."
- "Sonuçta, hükümetlerin ekonomiye bilinen müdahalelerinin reel bir etkisi olamaz. Bu sebeple, işsizlik–enflasyon ilişkisini gösteren "Phillips Eğrisi" ince ayar politikalarına karşı kısa dönemde yatay eksene diktir."

Bu temel varsayımlar altında rasyonel beklentiler teorisini savunanlar ekonomiye müdahale edilmemesi gerektiğini savunmuşlardır. Bu varsayımlar tutarlı bir şekilde açıklanabilir. Buna göre, ekonomik enformasyonun ve ekonomi kültürünün gelişmesi, bilimsel alanda matematiksel modellerle ekonomik mekanizmayı gösteren çok sayıda çalışma yapılmasını sağlamıştır. Müdahaleci

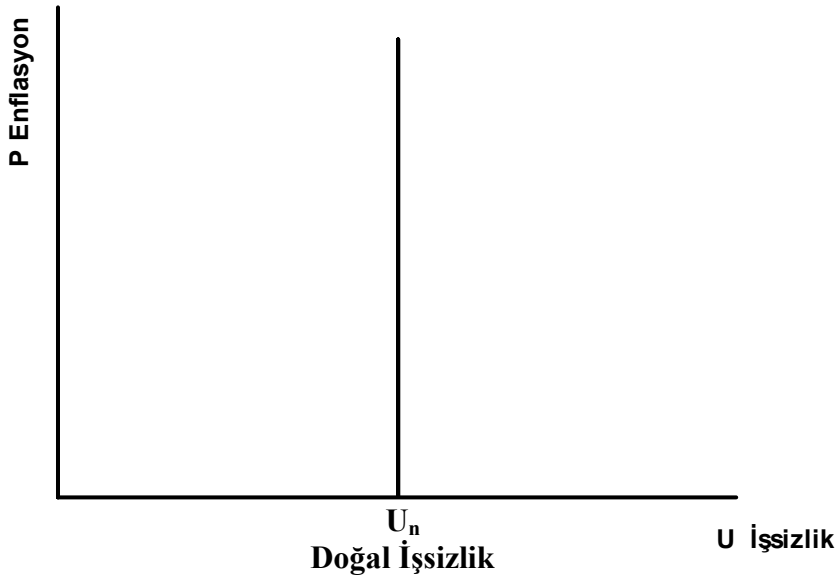
politikalardan geniş tecrübe elde edilmiştir. O halde ekonomik formasyonu bir karar girdisi olarak kullanıp hükümet politikalarının sonuçları hakkında doğru tahminler yaparak ona göre faaliyetlerini düzenleyen aktörlerin böyle davranmayanlar karşısında bir rekabet üstünlüğü olacaktır. "O halde, ekonomik aktörler enformasyon ve doğru tahminler edinmenin marjinal hasılatını marjinal maliyetine eşitleyerek mikro düzeyde dengeye gelebileceklerdir" (Atılgan, 1997, 97).

Rasyonel beklentiler teorisine göre, bir ekonominin tümü açısından ekonomik aktörlerin hepsinin ekonomi bilgesi olması gerekmemektedir. Bankacıların, borsa oyuncularının, sendikacıların, mesleki kuruluşların, akademisyenlerin, politikacıların, medyadaki ekonomi yazarlarının tahminlerinin net sonucu doğru çıkmaktadır. Tahmin oluşturamamış ekonomik aktörler bu tahminleri kullanmaktadırlar. İzlenen politikalara derhal uyum sağlanmaktadır. "Nispi fiyatlar" derhal değişmekte; bu şekilde hükümetlerin ekonomi politikaları atıl kalmaktadır. Nispi fiyatların değişmesi, fiyatlar genel düzeyinin değişmesinden farklı olarak, mal ve hizmetlerin birbirlerine göre fiyatlarının değişmesidir. Eğer nispi fiyatlar yukarı ve aşağı doğru hemen değişebilirse gerçekten hükümetlerin reel ekonomik faaliyetleri etkilemesine olanak kalmaz; bu takdirde müdahalenin de gerekçesi olmamaktadır. Çünkü doğru tahminlere sahip olan ekonomik aktörler edindikleri faktörlerin kullanımlarını hükümetlerin etkilemek istediği doğrultuda değil, tamamen kendi çıkarları doğrultusunda değiştireceklerdir. Arz ve talebin eşitlendiği noktada oluşan fiyatın yerini tahminlere ve sözleşmelere göre oluşan fiyatlar alsa bile, ekonomik aktörler bilinen politikaların reel etkilerini giderebilirler. Bu sayede rasyonel beklentiler teorisinin ekonomik mekanizmayı açıklayan değeri değişmemektedir (Atılgan, 1997, 98).

Rasyonel beklentiler teorisi, Phillips eğrisinin eğiminin kısa dönemde de uzun dönemde de yatay eksene dik olacağı görüşündedir. Bu görüş de temel varsayımlar ile tutarlıdır. İşsizliğin doğal düzeyinin altına düşmesi ince ayar politikaları ile sağlanamaz. "Doğal işsizlik", koşullarından hoşnut olmadığı için işini terk edip yeni iş arayanlarla cari ücret düzeyinde iş bulabileceği halde boş zamanı tercih eden çalışabilir nüfusun işsizliğini ifade etmektedir. Yani bir ekonomideki

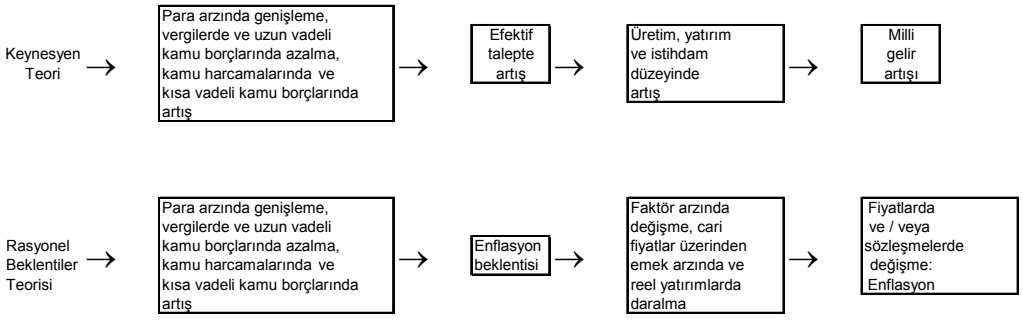
geçici ve yapısal işsizler toplamının işgücüne oranına "doğal işsizlik oranı" denilmektedir. Ulusal gelir ve refah düzeyi yükseldikçe bu tür işsizlerin oranının arttığı belirtilmektedir. Şekil 2.5.'de bu durum gösterilmiştir.

Şekil 2.5. Rasyonel Beklentiler Teorisi'ne Göre Phillips Eğrisi

Sonuç olarak, Rasyonel beklentiler teorisi ve Keynesyen teori Şekil 2.6.'da karşılaştırılmıştır.

Şekil 2.6. Keynesyen Teori ile Rasyonel Beklentiler Teorisi'nin Karşılaştırılması

Bu açıklamalar ışığında şu söylenebilir. Özellikle son çeyrek yüzyıl içerisinde hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde devletin ekonomiye müdahalesi hızla artmıştır. Siyasi iktidarların seçimi kazanabilmek için giriştikleri müdahaleler sebebiyle, bir yandan piyasa mekanizmasının düzenlediği alanın sınırları daralırken diğer yandan da piyasanın etkinliği azalmaktadır. Gelişmiş ekonomilerde piyasa mekanizmasının etki alanı giderek daralmakta, yani piyasa mekanizmasının düzenlediği problemlerin sayısı giderek azalmaktadır.

> "Ekonomik ve siyasi liberalizmin birbirinden ayrılmazlığı ilkesi, beklenmedik bir çelişki yaratmaktadır: Siyasi liberalizm, ekonomik problemlerin çözümünde serbest piyasa mekanizmasını yeterli görmemiş, bunun yanı sıra daha etkin olarak devlet müdahalesine yer vermiştir. Örneğin, politik ve ekonomik piyasa düzeninin ana vatanı sayılan A.B.D.'de 1960'dan bu yana ekonomik yaşamı düzenleyen çok sayıda kanun çıkarılmış ve ekonomik düzenleme yapabilen federal kurumlar kurulmuştur" (Savaş, 2000, 134).

2.2. KAMU TERCİHİ TEORİSİ

Kamu Tercihi Teorisi, teorik temelleri 18. yüzyılın başlarına kadar uzansa da gelişimi itibariyle yeni bir disiplindir. 18. ve 19. yüzyıllarda Laplace, Condorcet, L. Caroll ve Borda gibi matematikçiler siyasal karar alma sürecinde oylama mekanizmasının matematiksel analizi ile ilgilenmişlerdir. Bu matematikçilerin çalışmaları, K. Arrow'un 1951 yılında yayımladığı "Sosyal Seçim ve Bireysel Değerler (Social Choice and Individual Values)" ve D. Black'ın 1958 yılında yayımladığı "Komiteler ve Seçimler Teorisi (The Theory of Committees and Elections)" adlı eserlerinde tekrar ele alınmıştır. Bunun yanı sıra A. Downs'un 1957'de yayımladığı "Demokrasinin Ekonomi Teorisi (An Economic Theory of Democracy)" ve M. Olson'un 1965 yılında yayımladığı "Kolektif Faaliyetin Mantığı (The Logic of Collective Action)" adlı eserleri modern kamu tercihi teorisinin gelişiminde büyük bir önem teşkil etmişlerdir. J. M. Buchanan ve G. Tullock tarafından 1962 yılında yayımlanmış "Oybirliğinin Hesabı (The Calculus of

Consent)" adlı eser kamu tercihi alanında en önemli çalışmalardan biri olarak kabul edilmiştir (Aktan, 1997, 16).

Politik karar alma mekanizmasının ekonomik analizini yapan "Kamu Tercihi Teorisi (Public Choice Theory)", klasik iktisat teori ve politikalarının kavrayamadığı birçok konuyu açıklığa kavuşturmuştur. Kamu tercihi teorisi, iktisadi kuralları, politik yaşama uygulayan bir bilim dalıdır. Diğer bir deyişle "politikanın ekonomik analizi"dir (Savaş, 1989, 41). Kamu tercihi, politik süreçte alınan kararları ve uygulamaları, yani siyaset biliminin temel konularını iktisat biliminin araçları ve teknikleri yardımıyla analiz eden bir disiplindir. Kamu tercihi teorisi, "Politikanın Ekonomi Teorisi", "Yeni Politik İktisat", "Kolektif Karar Alma Teorisi", "Piyasa–Dışı Karar Alma Teorisi" gibi isimler de almaktadır. Bu teorinin gelişmesinde önemli bir rol üstlenen ve ayrıca kamu tercihi alanındaki çalışmaları dolayısıyla 1986 yılında Nobel İktisat Ödülü'nü alan J. M. Buchanan kamu tercihi teorisini şu şekilde tanımlamıştır:

> "Kamu tercihi teorisi, esas olarak ekonomi teorisinde oldukça ayrıntılı analizler için geliştirilmiş araç ve metotları almakta ve bunları politik sürece ve kamu sektörüne uygulamaktadır. Kamu tercihi, siyasal karar alma sürecinde rol alan kimselerin; örneğin seçmenlerin, politikacıların ve bürokratların davranışlarını gözlemlediğimiz veya gözlemleyeceğimiz sonuçların bileşimi ile ilişkilendirmeye çalışmaktadır" (Aktan, 1994, 131).

Kamu tercihi teorisi kronolojik olarak, 1940'lar ve 1980'lerdeki literatür olmak üzere iki biçimde karşımıza çıkmaktadır. İki versiyon arasında varsayım, yöntem ve savunulan görüş açısından herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Farklılığın kaynağı, 1940'lardaki teorinin başlı başına bir teori "Kamu Tercihi Teorisi (Theory of Public Choice)" olarak sunulmasına karşın, 1980'lerdeki "Kamu Tercihi Teorisi (Public Choice Theory)"nin, Anayasal İktisat Ekolü'nün bünyesinde bir alt dal olarak ele alınmasından kaynaklanmaktadır (Onur, 2004, 15).

2.2.1. Kamu Tercihi Teorisinin Temel Varsayımları

2.2.1.1. Metodolojik Bireyselcilik Varsayımı

Politika biliminde bireyselcilik kavramının iki anlamı bulunmaktadır. İlk anlamda bireyselcilikten kastedilen şey bir analiz yöntemidir ve bireyi seçen, değerlendiren, karar verip ona göre hareket eden temel birim şeklinde görmektedir. İkinci anlamda bireyselcilik toplumsal bir organizasyon türüdür ve her şey insan için mantığı ile şekillenmektedir. İkinci anlamdaki bireyselcilik ilkesi devleti açıklamaya yönelik teorilerin çoğunun çıkış noktası olmaktadır. Analiz metotları ise ilk manadaki bireyselcilik kavramıyla örtüşmektedir. Bu kapsam dahilinde kamu tercihi teorisi özelliği gereği metodolojik açıdan ferdiyetçi bir niteliğe sahiptir (Alp, 1998, 516).

Kamu tercihi teorisi, politikanın ekonomik analizini yaparken bireyselcilik varsayımından hareketle kamu ekonomisinde alınan kararların piyasa ekonomisinde olduğu gibi tamamen bireyin tercihlerine göre şekillendiğini varsaymaktadır. J. M. Buchanan metodolojik bireyselcilik (metodological individualism) varsayımını şu şekilde açıklamaktadır:

> "Kamu tercihi teorisi, ekonomi teorisi gibi metodolojik olarak bireycidir. Temel birimler; partiler, devletler veya uluslar gibi organik birimler değil; seçimde bulunan, çeşitli eylem ve davranış motiflerine sahip olan kişilerdir. Bu açıklamalar ışığında kamu tercihi esasen "Politikanın Bireyci Teorisi" adını almaktadır" (Aktan, 2002, 5).

2.2.1.2. Rasyonalite ve "Maximand" Varsayımı

Kamu tercihi teorisine göre bireyler, rasyonel ve tutarlı tercihlere sahiptir. Bu varsayıma göre, bireyler rasyonel ve tutarlı tercihleri doğrultusunda kişisel çıkarlarını gözetirler ve faydalarını maksimize etmeye çalışırlar. Özel ekonomide olduğu gibi kamu ekonomisinde de "Homo Economicus" yani "özel çıkar

maksimizasyonu" ilkesi geçerlidir. Bu anlamda kamu tercihi, kamu ekonomisinde temel amacın "kamu çıkarını" veya "toplumsal çıkarı" maksimize etmek olduğu düşüncesini reddetmektedir (Aktan, 1994, 133).

İktisat yaklaşımı çerçevesinde rasyonalite, bireyin mevcut durumun kısıtları altında, istediği şeyi elde etmesi manasına gelmektedir. Ekonomi teorisyenlerinin, kararların rasyonel birimler tarafından alındığı varsayımını yapmalarının sebebi, davranışların tahmin edilebilmesi için, birey davranışlarının belirli bir yapı ve biçim sergilemesi zorunluluğudur. Kararların rastlantısal bir biçim göstermeleri ve birbirleriyle ilişkili olmamaları durumunda ise, davranışların tahmin edilmesi mümkün olmayacak ve davranışlar arasındaki ilişki analiz edilemeyecektir. Bu nedenle, iktisatçılar davranışlar arası bir sıralama olduğunu kabul etmek zorundadırlar (Telatar, 2004, 209).

A. Downs'un 1957 yılında yayımladığı "Demokrasinin Ekonomi Teorisi"nde belirttiği gibi;

> "Davranış sıralamasının rasyonel olduğunu ve bilinçli bir şekilde hedeflere ulaşmaya yönelik olduğunu varsaymak için önsel bir neden bulunmamakla beraber, iktisat teorisinde bilinçli rasyonalitenin geçerli olduğu kabul edilmektedir" (Telatar, 2004, 210).

Rasyonalite ve Maximand varsayımı çerçevesinde seçmenlerin fayda maksimizasyonuna, politikacıların oy maksimizasyonuna, bürokratların bütçe maksimizasyonuna ve son olarak da baskı gruplarının rant maksimizasyonuna yöneldikleri kabul edilmektedir (Onur, 2004, 18).

2.2.1.3. Politik Mübadele Varsayımı

Kamu tercihi teorisinin üçüncü ve muhtemelen en önemli varsayımı politikanın bir mübadele biçimi olduğudur. Piyasa mekanizmasında alıcılar ile satıcılar arasındaki mübadele ilişkisi politikada da geçerliliğini korumaktadır.

Piyasada satıcının malını satması karşılığında bir fiyat üzerinden bedel talep ettiği gibi, politikacılar da hizmet sunarak karşılığında seçmenlerden oy beklemektedirler. Tam aksine seçmen de oy verdiği partinin kendisine en iyi hizmeti sunacağını beklemektedir (Alp, 1998, 518).

J. M. Buchanan politikanın da aslen bir mübadele olduğu görüşünü şu şekilde açıklamaktadır:

> "Gerek piyasalarda ve gerekse politikada bireylerin ekonomik çıkarlarını pozitif değerdeki "malların" seçimi oluşturur. Fakat piyasalar esasen "mübadele" kurumlarıdır. Bireyler, piyasaya bir malı diğer bir mal ile mübadele etmek amacıyla girerler. Politika da, bireyler arasındaki karmaşık bir mübadele yapısıdır ve bu yapı içerisinde bireyler, piyasa mübadelesinde etkin bir şekilde sağlayamadıkları bazı özel amaçlarını kolektif olarak sağlamaya çalışırlar. Bireysel çıkarın mevcut olmaması durumunda, başkaca bir çıkar da söz konusu değildir. Piyasada bireyler, elmalarla portakalları mübadele ederler, politikada ise bireyler tüm kolektif ihtiyaçlarını tatmine yarayacak mal ve hizmetler ile bunların maliyetlerine yapacakları katkı payları arasında bir mübadelede bulunmaktadırlar" (Buchanan, 1987, 308).

J. M. Buchanan'ın "bireysel çıkarın mevcut olmaması halinde başkaca bir çıkar da söz konusu değildir" varsayımı, politik mübadelenin "homo economicus" varsayımı ile birlikte işlediğinin altını çizmektedir. Kamu tercihi literatüründe politikanın da bir mübadele olduğu görüşü "Catallaxy" (eski yunanca olan bu terim özünde mübadele, ticaret, sözleşmeyi ifade etmektedir) olarak isimlendirilmektedir (Aktan, 1997, 20).

Kamu tercihi teorisinin "toplumsal refah fonksiyonu" yerine "seçim, kamu ekonomisi ve piyasa ekonomisi" kavramlarına önem verilerek açıklanması kamu tercihi teorisinin araştırma alanını iki ana gruba ayırmıştır.

İlki "Pozitif Kamu Tercihi Teorisi" olup, "gerçek hayattaki politik aktörlerin davranışlarının ve bu davranışlara neden olan itici güçler ile politik kurumların

yapısının ekonomik analizini yapmaktır". İkincisi ise, "Normatif Kamu Tercihi Teorisi" olup "var olan yerine ekonomi ve politikaların ortak kümesinde olması gereken konuları incelemek" olarak ifade edilmektedir (Onur, 2004, 17).

Politik karar alma sürecinin sonucunda elde edilecek sonuç politik aktörlere bağlıdır. Aynı zamanda politik süreç, oylama sonuçlarının belirlendiği ve bu belirleme sırasındaki uzlaşma kurallarının da birçoğunu içerdiği anlamına gelmektedir. Politik alandaki gündem politik partiler tarafından oluşturulmaktadır. Oluşturulan bu gündem, yasama veya yürütme organlarına ulaşmadan önce politik arenada kendine zemin hazırlamaktadır. Gündemi oluşturan alternatif kamusal mal ve hizmetlerin sunulmasında farklı parti ve gruplar fayda ve maliyetler hakkında bilgiler vererek seçmenleri kazanmaya çalışırlar. Bu şekilde seçmen tercihlerini ve oylama sonuçlarını kendi lehlerinde etkilemeye çalışırlar. "Bilindiği üzere politik süreç, "ideoloji" de dahil olmak üzere ekonominin dışındaki faktörlerden de etkilenmektedir." Politik sürece ekonomik perspektiften bakıldığında, sunulan her politika önerisi vatandaşa faydalı mal ve hizmet sağlamak durumundadır (Bakırtaş, 2005, 27).

Kamu tercihi iktisatçılarına göre, politik karar alma sürecinde yer alan aktörler (politikacılar, seçmenler, bürokratlar, baskı grupları vb.) aynen piyasa ekonomisinde karar alma sürecinde rol oynayan aktörler (tüketiciler, üreticiler vb.) gibi rasyonel davranış sergilemeye ve özel çıkarlarını gözeterek faydalarını maksimize etmeye çalışmaktadırlar. Politik süreçte; örneğin politikacılar, toplum adına kararlar alırken kamu çıkarını maksimum düzeye çıkarmaktan ziyade kendi kişisel çıkarlarını maksimuma çıkarmanın yollarını ararlar. Politikacıların fayda maksimizasyonu seçim sonrasında toplayacakları oy sayılarının bir fonksiyonudur. Oyların maksimizasyonu ise fayda fonksiyonlarını yükseltmek (kamusal mal arzının arttırılması) ve aynı fonksiyona maliyet unsuru olarak girecek faktörleri azaltmak (vergi oranlarının düşürülmesi vb.) yoluyla mümkün olmaktadır (Aktan, 1992, 66).

J. M. Buchanan'ın klasik devlet görüşüne getirdiği bazı eleştirileri bulunmaktadır. Buchanan devleti; "sorumlu devlet (responsive government)" ve

"aşırı devlet (excessive government)" olarak ikiye ayırmaktadır. Sorumlu devlet, ulusal ekonomi içerisinde rolü, görevleri ve fonksiyonları önemli biçimde genişlemiş bir devlet anlayışını tanımlamaktadır. Buchanan'a göre;

> "Günümüzde kamu kesiminin her seviyesindeki aşırı büyüme alarm verecek boyutlara ulaşmıştır. İstatistiki verilere dayalı araştırma yapmayan kişiler bile reel olarak topluma çok yarar sağlamayan aşırı bir şekilde artan hükümet politikalarını ve sürekli artan vergileri endişe ile izlemektedirler. Devletin neden büyüdüğünü anlama gereksinimi acilen ele alınması gereken bir konu olmaktadır" (Buchanan, 1977, 250).

J. M. Buchanan, devletin neden büyüdüğü konusundaki görüşlerini iki temel faktöre dayandırmaktadır (Aktan, 2002, 343):

- "Politikacıların "özel çıkar" ve fayda maksimizasyonu motifleri sonucunda denk bütçe ilkesinin kaldırılması ve bunun yerine açık harcama ilkesinin prensip olarak görülmesi."

- "Mali aldanma (fiscal illusion)."

Politikacıların "politik gelir" şeklindeki kazançlarını maksimize etme eğilimleri kamu harcamalarını artırmaktadır. Oylarını maksimize etmeye çalışan politikacılar artan kamu harcamalarını genellikle emisyon ya da yükü gelecek nesillere yansıyacak olan borçlanma vasıtasıyla finanse etmektedirler. Ayrıca, "mali aldanma" olarak tanımlanan olay sonucunda da kamu harcamaları zaman içinde fark edilmeksizin artmaktadır.

> "Mali aldanma kavramı, dolaylı vergiler ya da kaynakta tevkif usulüne göre tahsil edilen dolaysız vergiler sonucunda vergi yükümlülerinin vergi ödediklerinin farkına varmamaları, dolayısıyla da kendilerine sağlanan kamusal hizmetlerin bedelini doğru olarak belirleyememeleri durumunu ifade etmektedir. Diğer bir deyişle, vergi ödeme konusundaki şuursuzluk, vergi yükümlülerinin kamu hizmetlerine olan talebini artırmaktadır" (Aktan, 2002, 343).

2.2.2. Kamu Ekonomisinin Başarısızlığı Teorisi

Ekonomik yapının iki temel parçasından biri olan piyasa ekonomisi, 1930'lu yıllardan sonra Neoklasik iktisat tarafından yetersiz olarak nitelendirilmiş ve piyasa ekonomisinin aksaklıklarını gidermek için ekonomiye devlet müdahalesinin zorunluluğu savunulmuştur. Klasik iktisat doktrinine önemli bir katkı olarak nitelendirilen "Piyasa Ekonomisinin Başarısızlığı Teorisi", devletin ekonomik rasyonalitesini şu faktörlere bağlı olarak açıklamaktadır (Aktan, 1997, 22):

- "Tam rekabet modelinin gerçekleştirilememesi,"
- "Kamusal mallar,"
- "Dışsal ekonomiler,"
- "İçsel ya da Ölçek ekonomiler."

Kamu tercihi teorisyenleri, 1960'lı yıllardan itibaren kamu ekonomisinin de piyasa mekanizması gibi kendi başına optimumu sağlamaktan uzak olduğunu açıklayarak, "Kamu Ekonomisinin Başarısızlığı Teorisi"ni geliştirmişlerdir. Başlıca şu faktörler nedeniyle kamu ekonomisi başarısızlığa uğramaktadır (Aktan, 1997, 23):

- "Rasyonel seçmenlerin bilgisizliği,"
- "Rasyonel seçmenlerin ilgisizliği,"
- "Çıkar ve baskı gruplarının "rant kollama" faaliyetleri,"
- "Logrolling ya da Oy ticareti,"
- "Politik miyopluk,"
- "Oybirliği ilkesinin gerçekleştirilememesi,"
- "Kamusal mal ve hizmetlerin bütün olarak arz edilmesi,"

- "Ortanca seçmen teorisi."

2.2.2.1. Rasyonel Seçmenlerin Bilgisizliği

Seçmenler, kamu mal ve hizmetlerini talep ederlerken bilgisizdirler. Bu bilgisizlik, toplumdaki fertlerin eğitim ve kültür düzeylerinin heterojen özellik göstermesinden kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra, kitle iletişim araçlarının fertlere yeterli bir şekilde ulaştırılamaması da bu bilgisizliği arttırmaktadır. Diğer yandan, radyo ve televizyonun devlet tekelinde bulunduğu ülkelerde, politik iktidarın baskısı, siyasi reklamlar ve propagandalar gibi bir takım faktörler, seçmenlerin gerçek ve doğru bilgiye ulaşmasını engellemektedir (Aktan, 1994, 137).

Bireylerin özel piyasa ve siyasi piyasada aynı olduğu kabulü, kişilerin tüketici rolünde sahip oldukları bilgi ile seçmen rolünde sahip oldukları bilgi arasındaki farklılıkları ortaya koymaktadır. Ekonomistler, varsayımlarını, piyasadaki alıcıların tam bilgi sahibi olduğu şeklinde kurmaktadırlar. Bununla birlikte, siyaset piyasasında bilgi problemi özel piyasadakinden çok daha kötü durumdadır (Telatar, 2004, 217). Seçmenin oyunu sağlıklı verebilmesi için adayları tanıması, adayların görüşlerinin kendi fikirlerine ne kadar yakın olduğu ve bu görüşleri gerçekleştirmek yönünde adayların ne kadar gayret göstereceği konusunda bir kanıya sahip olması gerekir. Bu konu, seçmenin bilgilendirilmesi problemini gündeme getirmektedir. Problemin iki yönü vardır. Bunlardan ilki, seçmene adaylar hakkında gerekli bilgileri aktaracak iletişim yollarının var olup olmadığıdır. İkincisi ise, seçmenin bu yollardan kendisine ulaşan bilgileri ne derecede değerlendirebildiğidir (Aleskerov, Ersel, Sabuncu, 1999, 119).

Günümüzde toplumsal yaşamın karmaşık olması politik kararların sağlıklı bir şekilde alınmasını engellemektedir. Birçok konuda mevcut seçeneklerin değerlendirilmesi o alanda ciddi bir bilgiye, konu üzerinde yeterli bir şekilde düşünmeye bağlı bulunmaktadır. Halbuki bu tür bilgilerin edinilmesi emek, zaman ve parasal olarak önemli bir takım maliyetler getirmektedir. Sıradan seçmenlerin bir kısmı için bu türlü bir maliyete katlanmak mümkün olmamaktadır. Belirli bir

eğitimin zorunluluğu gibi konular bir tarafa konulsa bile, toplum içerisinde alınacak kararları belirlemedeki önemsiz rolü tipik bir seçmenin en doğru karara ulaşmak açısından sarf edilecek nispeten küçük maliyetlere bile katlanmaktan kaçınmasına sebep olmaktadır. Çünkü vereceği oyun toplumca alınacak kararı etkilemesinin son derece uzak bir olasılık olduğunu düşünen "bilgisiz seçmen" için bilgisiz kalmaya devam ederek oy vermek rasyonel bir davranış olarak kabul edilebilir. Bu durum, bazı koşullarda toplumca alınan kararları rasyonel ve bilgili seçmenlerin tercihi olmaktan çıkarıp, rasyonel fakat bilgisiz seçmenlerin tercihi haline getirmektedir (Bakırtaş, 2005, 69).

2.2.2.2. Rasyonel Seçmenlerin İlgisizliği

Kamu ekonomisinin başarısız olmasının nedenlerinden ikincisi, "seçim" gibi toplumsal kararların alınması söz konusu olduğunda, bireyin kendi yönünden tamamen rasyonel nedenlerle, kararını rastgele bir şekilde oluşturmasıdır. Buna "rasyonel ihmal veya ilgisizlik etkisi" denir (Savaş, 1989, 12).

Piyasa ekonomisinde birey, satın almak istediği mal ve hizmetler için detaylı bir araştırma yapmaya çalışır. Oysa kamu ekonomisinde, bireylerin kamusal mal ve hizmetlere olan talepleri ile kamusal mal ve hizmetlerin arzı arasında yakın bir ilişki söz konusu olmadığından, bireyler tercihlerini oylama mekanizması yoluyla belirtirlerken ihmalci ve ilgisiz davranmaktadırlar. Kamu tercihi teorisinde bu durum "Bedavacılık Sorunu (Free Rider)" olarak adlandırılmaktadır (Aktan, 1997, 23).

Bedavacılık sorunu şu şekilde açıklanabilir: Seçmenler, oylamada bulunsa da bulunmasa da kendilerine kamusal mal ve hizmet sunulacağının bilincindedir. Ayrıca, seçmenler genellikle, kendi tercihlerinin kamusal mal ve hizmet arzının belirlenmesinde önemsiz olduğunu düşünmektedir. Diğer yandan, rasyonel olduğu varsayılan seçmenler, kendilerine kamusal mal ve hizmet sunacak olan siyasi partiler hususunda bilgi toplamaya ve bu bilgileri detaylı bir şekilde analiz etmeye yanaşmayacaktır. Çünkü bilgi toplama maliyeti yüksektir. Bu da seçmenleri rastgele oy kullanmaya yönlendirmektedir. Bu yüzden de bedavacılık motivasyonu ile

hareket ederek oylama konusunda ilgisiz ve ihmalci davranan seçmenler, kamu ekonomisinde optimum kararlar alınmasına engel olmaktadır (Aktan, 1997, 24).

2.2.2.3. Rant Kollama

Fizyokratlar rant kavramını toprağın kirası şeklinde tanımlamışlardır. Rant kavramı en genel ifadesiyle bir mülkiyet neticesinde elde edilen gelir unsurudur. Günümüz politik iktisat literatüründe rant kavramı, "kurumsal düzenlemelerle ilgili olarak bazı grup ve fertlerin siyasi mekanizmadan kaynak transfer etmek için yaptıkları faaliyetlerden elde ettikleri gelir ya da imtiyazlar" olarak açıklanmaktadır (Aktan, 1992, 35). Konunun teorik yönü, G. Tullock tarafından 1967 yılında geliştirilmiştir.

> "Rant kollama, bireylerin veya baskı gruplarının, kişisel çıkar sağlamak amacıyla devletin uyguladığı politikaları değiştirmek için giriştikleri faaliyetlere denir. Baskı gruplarının iktidar partisi üzerindeki lobicilik faaliyetlerinin etkisiyle değişen devlet politikaları da böylece seçmenlerin tercihlerini yansıtmaktan uzaklaşacaktır" (Alp, 1998, 521).

2.2.2.4. Oy Ticareti (Logrolling)

Oy ticareti (logrolling) mekanizması, seçim sonrasında seçmen tercihlerinin optimumdan uzaklaşmasına neden olmaktadır. Oy ticareti ile siyasi partiler arasında topluma sunulacak mal ve hizmetler listesi üzerinde bir tür alışveriş yapılmaktadır. Seçim sonrasında bir milletvekilinin kendi partisinden ayrılarak başka bir siyasi partiye geçmesi durumu da oy ticareti mekanizması içerisinde değerlendirilmektedir. Kamu tercihi teorisinde bu olaya "oy satın alımı (vote buying)" denilmektedir (Aktan, 2002, 9).

Siyasal karar alma sürecinde, milletvekili, oy ticareti mekanizması ile oyunu maksimize edebilmek için kendi seçim bölgesine daha fazla hizmet götürmeye çalışmaktadır. Siyasal iktidarın oylarının belirli bir coğrafi alanda yoğunluk

kazanması, bütçe kaynaklarının o alanlara kaydırılması sonucunu doğurmaktadır. "Hizmet kayırmacılığı (Pork–barreling)" olarak adlandırılan bu politik yozlaşma biçimi, kamu ekonomisinde optimum kararların alınmasına engel teşkil etmektedir. Oy ticaretinden elde edilecek sonuçlar birtakım şartlara bağlı bulunmaktadır (Aktan, 2002, 59). Öncelikle, oy ticareti konusunda sadece anlaşmaya varılmış olmamalı aksine oy ticareti fiili olarak gerçekleştirilmelidir. İkinci olarak, fikir ayrılığına dayalı olarak oluşan monopol ve monopsonun engellenmesi için alıcı ve satıcıların sayısı yeterince çok olmalıdır. Bunun haricinde, tüm kamu olayları hakkında aynı anda karar verilmemelidir. Her olay hakkında, oylar diğer durumlara ilişkin oylarla değiştirilebilmeye hazır olmalıdır. Bunun yanı sıra, karar alma sürecinde, bireylere önerilerini ortaya koyma fırsatları eşit olarak sağlanmalıdır. Ve son şart ise, oy ticareti (logrolling) yapan kişiler, diğer bireyler tarafından yapılan oy ticaretine izin vermelidirler.

Logrolling mekanizması, siyasal ahlak açısından sakıncalı bulunmakla birlikte, oy ticaretine giren her iki tarafa da avantajlar sağladığından uygulamada sıklıkla karşılaşılmaktadır.

2.2.2.5. Politik Miyopluk

Devletin başarısızlığına neden olan faktörlerden birisi de kamu tercihi teorisinde "politik miyopluk (political myopia)" veya "uzağı görememe etkisi (shortsightedness effect)" olarak tanımlanmaktadır. Kamu ekonomisinde alınan karar ve yapılan uygulamalarda kısa vadeli düşünme alışkanlığı geçerlidir. Siyasal iktidarlara göre genellikle en iyi politikalar seçimi kazandıracak politikalardır. Bu noktadan bakıldığında, siyasal iktidarlar için uzun dönemde ekonomiye büyük katkıları olabilecek yatırım projelerinin uygulanması yerine, kısa dönemde seçmenlere doğrudan yarar sağlayabilecek projeler uygulanması daha rasyonel sayılmaktadır. Örneğin, belediye hizmetlerinde yeraltına yapılacak yatırımlar (kanalizasyon hizmetleri vb.) yerine yerüstü yatımlarının gerçekleştirilmesi, (park ve bahçe düzenlemesi, tramvay taşımacılığı vb.) belediye başkanının yeniden

seçilebilme şansını arttırabilir. Bu çeşit bir göz boyama yöntemi sayesinde belediye başkanı oylarını arttırabilmektedir (Aktan, 2001, 87).

2.2.2.6. Oybirliği İlkesinin Gerçekleştirilememesi

Siyasal karar alma sürecinde pareto optimal bir sonuca ulaşabilmek amacıyla oybirliği ilkesine ihtiyaç duyulmaktadır. Kamu kesiminde alınan kararların tam rekabet koşullarına göre gerçekleşebilmesi için kolektif kararların oybirliği kuralına uygun olarak alınması gerekmektedir. Oybirliği ilkesine uygun olarak karar alınabilmesi için oylamaya katılan bütün bireylerin aynı öneri konusunda olumlu oy kullanması gerekmektedir. Tam rekabet koşullarında oluşan piyasa fiyatı tüketicilerin özel mal ve hizmetlere olan taleplerini ifade etmelerini sağladığına göre, oybirliği ilkesi de kamusal mal ve hizmetlere karşı olan tercihlerin yansıtılmasında aynı rolü oynamaktadır. Diğer bir deyişle, oybirliği ilkesi, tam rekabet koşullarında oluşan fiyat düzeyinin yerini almaktadır (Bakırtaş, 2005, 46). Fakat gerçek yaşamda oybirliği ilkesinin gerçekleştirilmesi oldukça güç bir durumdur. Modern demokrasilerde, basit çoğunluk ilkesine göre alınan kararlar, çoğunluğun azınlığı sömürmesine sebep olmaktadır. Basit çoğunluk ilkesi ile alınan kararlarda "Arrow Paradoksu"nun ortaya çıkması durumu da, oyçokluğu ilkesinin optimumdan uzak bir durum olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, oylama ya da seçim mekanizmasında oybirliği ilkesinin gerçekleştirilememesi politik sürecin başka bir başarısızlığını göstermektedir (Aktan, 1994, 138).

2.2.2.7. Kamusal Mal ve Hizmetlerin Bütün Olarak Arzedilmesi

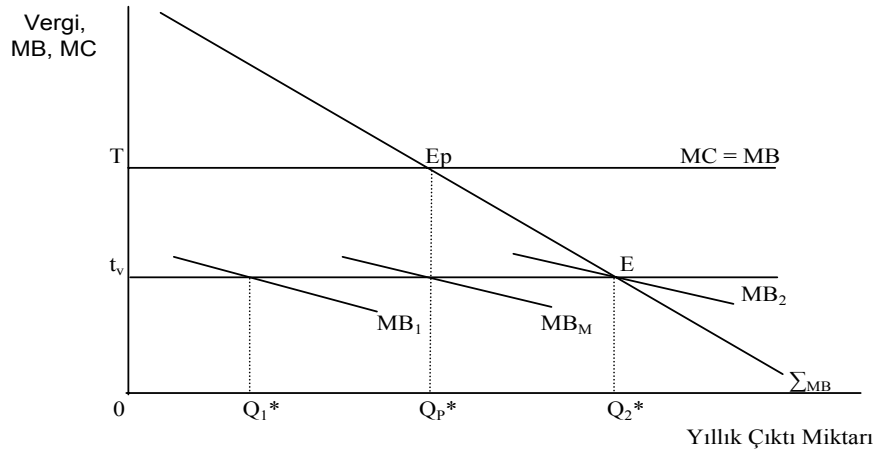
Kamusal mal ve hizmetlerin bir bütün halinde (full–line) ya da "Bohça (Bundle)" şeklinde sunulması kamu ekonomisinin başarısızlığa uğramasına neden olan bir başka faktördür. Ortak tüketime konu olan mal ve hizmetler kapsadıkları alanda bulunan bütün bireyleri etkilediği için, bu mal ve hizmetlerin reddedilebilir özellikte olup olmadığı yarattığı toplam fayda bakımından büyük önem taşımaktadır. Gerçekten de hizmetin etki alanındaki bireyler istedikleri zaman hizmetten sakınabiliyorlarsa ya da hizmeti reddedebiliyorlarsa bu özellik zararları silerek

etkilerin tümünün faydalı olmasını sağlar (Bulutoğlu, 1988, 57). Kamusal mallar bohça şeklinde bir bütün halinde arz edildiği için bu haliyle kamusal mal ve hizmetler gerçek toplum tercihlerini yansıtmaktan uzaktır.

2.2.2.8. Ortanca Seçmen Teorisi

Kamu kesiminin başarısızlığa uğramasında son olarak ele alınacak faktör ortanca seçmen teorisi (median voter theory)'dir. Politik iktidar, oy maksimizasyonunu sağlayabilmek için ortanca seçmenleri memnun edecek politikalar yürütmek durumundadır. Politikacıların en önemli oy potansiyelini ortanca seçmen grubu teşkil etmektedir. Bakırtaş'a göre, oyçokluğu ilkesi ve eşit vergi yükleri esas alındığında politik denge, bireylerin marjinal faydaları toplamı ile bireylerin marjinal maliyetlerinin kesiştiği noktada meydana gelecektir (Bakırtaş, 2005, 32). Şekil 2.7.'ye göre, ortanca seçmen, en fazla tercih edilen sonucun ortasında bulunan seçmendir. Eğer kamu malı t_v düzeyinde bir piyasa fiyatından satılmış olsa idi, ortanca seçmen aynı miktarda kamu malı tüketmiş olacaktı. Kamu malının marjinal faydası tüm seçmenler için azalırsa, malın ortanca olarak en fazla tercih edilen çıktı (out–put) düzeyi oyçokluğu ilkesi altında politik denge düzeyini göstermektedir.

Şekil 2.7. Oyçokluğu İlkesi Altında Politik Denge

Kaynak: Şekil 2.7. İbrahim, Bakırtaş, (2005) "Ekonomi Perspektifinden Politik Aktörler" sayfa 32'den alınmıştır.

Şekil 2.7.'ye göre, $t_{v,}$ ortanca seçmenin marjinal vergi yükünü göstermektedir. MB_M ise, ortanca seçmenin marjinal fayda eğrisidir. Ortanca seçmen için denge çıktı düzeyi oyçokluğu ile kabul edilen çıktı düzeyini göstermektedir. Belirlenen bu çıktı miktarının altında tercih yapan seçmenler en fazla tercih ettikleri çıktı düzeylerinin üzerinde tüketim yapacaklardır. Buna rağmen ortanca seçmenin çıktı düzeyinin üzerinde çıktı isteyen seçmenler ise bu koşulda daha az çıktı tüketmek zorunda kalacaklardır (Bakırtaş, 2005, 33).

Kamu tercihi okulunun yaklaşımları özellikle Türkiye örneğinde olduğu gibi, ekonomik istikrar önlemlerinin oy kaybına sebep olacağı varsayımının siyaset ortamında yaygın olduğu ve kamu kesiminin de geniş bir yer kaplaması sonucunda bürokrasinin de büyük olduğu ülke ve ekonomilerde daha da önemli bir yer teşkil etmektedir (Eğilmez, Kumcu, 2004, 329).

J. M. Buchanan'a göre, iyi bir toplumsal düzenin temellerini oluşturacak politik ve ekonomik kural ve kurumlar sosyal sözleşmeyi temsil eden anayasalarda güvence altına alınmalıdır. Buchanan, "anayasal demokrasi" ile bireyin hem politik hem de ekonomik hak ve özgürlüklerinin korunmasının önemine dikkat çekmektedir. Bireyin politik ve ekonomik hak ve özgürlükleri, ancak devletin politik ve ekonomik hak ve yetkilerinin anayasal normlarla sınırlandırılması ile mümkündür (Aktan, 1992, 16).

2.3. ANAYASAL İKTİSAT

Kamu tercihi teorisyenleri "Anayasal İktisat" olarak tanımladıkları bir disiplin kapsamında devletin güç ve yetkilerinin nasıl sınırlandırılabileceğini incelemektedirler. Anayasal iktisat teorisinin felsefi temelleri sosyal sözleşme teorisine dayanmaktadır. Sosyal sözleşme, toplumda birlikte yaşayan bireylerin, temel hak ve özgürlükleri ile toplum içinde uyulması gerekli olan kuralları içeren şekli olmayan normlar üzerinde görüş birliğine varmalarını ifade etmektedir. Anayasal iktisat, "iyi bir toplumsal düzeni oluşturacak ekonomik ve politik kural ve

kurumların sosyal sözleşme teorisine dayalı olarak belirlenmesini" savunmaktadır (Aktan, 1992, 73).

Anayasal iktisat teorisi "devletin gücü ve yetkilerinin nasıl sınırlandırılabileceğini ve nasıl sınırlandırılması gerektiğini" inceleyen bir disiplindir. J. M. Buchanan, anayasal iktisadı şu şekilde tanımlamaktadır:

> "Anayasal iktisat, ekonomik ve politik birimlerin tercihlerini ve faaliyetlerini sınırlayan alternatif yasal–kurumsal ve anayasal kurallar bütününün işleyiş özelliklerini açıklamaya çalışır" (Aktan, 1994, 144).

Anayasal iktisat, ekonomik yaşamın meydana geldiği "hukuki", "kurumsal" ve "anayasal" perspektifi incelemeye yönelmektedir. Anayasal iktisadın temel ilkesi "ekonomik yaşamı belirleyen temel faktör, toplumun mevcut hukuki, kurumsal ve anayasal yapısıdır" biçiminde belirlenen ilke olmaktadır. Toplumun mevcut hukuki, kurumsal ve anayasal yapısı ve bu yapının "işleyiş özellikleri", toplumda mevcut bulunan bütün ekonomik ve politik bireylerin (fertler ve kurumlar) tercihlerini belirlemektedir. Bu yüzden mevcut hukuksal, kurumsal ve anayasal yapı ile bu yapının nasıl işlediği ve ne gibi sonuçlar doğurduğu konusu anayasal iktisadın çalışma alanını oluşturmaktadır (Savaş, 1989, 36).

Anayasal iktisadın temel amacı, "bir anayasa değişikliği söz konusu olduğu zaman, konu ile ilgili herkese yol göstermek, değişikliğin nasıl olması gerektiğini" açıklamaktır. Bir diğer deyişle anayasal iktisat:

> "Mevcut bir anayasayı değiştirmek veya yeni bir anayasa yapmak görevini üstlenmiş bir "kurucu meclis"in üyelerine veya referanduma sunulmuş bir anayasa değişikliğinin yerinde olup olmadığı ya da nasıl olması gerektiği yolunda "normatif" nitelikli önerilerde bulunacak, yol gösterecektir" (Savaş, 1989, 37).

Kamu tercihi teorisi, anayasal iktisadın alt yapısını oluşturan temel bir kol olmaktadır. Anayasal iktisat teorisi, pozitif ve normatif kamu tercihi teorisine dayalı

olarak başlıca iki alanı kapsamaktadır. Bunlar, anayasaların ekonomik teorisi ve politik kurumlar teorisidir (Aktan, 1994, 146).

2.3.1. Anayasaların Ekonomik Teorisi

J. M. Buchanan'a göre;

> "…Modern kamu tercihi teorisinin bu yönü, geleneksel politik teori ve politik felsefedeki, yani "Sosyal Anlaşma" veya "Sosyal Sözleşme" teorisindeki fikirlerin önemli bir bölümüyle ilişkili olmaktadır. Buradaki tüm tartışma, politik düzenin temel konuları ile ilişkilidir. Bu teori şu sorulara cevap aramaktadır: "Devlete veya devleti yönetenlere meşruluğu neler kazandırmaktadır?" ve "Bir takım şahıslar diğerlerini yönetmek için hangi haklara sahip bulunmaktadırlar?" (Aktan, 1990, 41).

Anayasaların ekonomik teorisi kapsamında:

- "Devletin "ekonomik" hak, yetki, görev ve sorumlulukları,"
- "Bireyin "ekonomik" hak ve özgürlükleri inceleme konusu yapılmaktadır."

Anayasaların ekonomik teorisi, ekonomik anayasa oluşturmanın normatif temellerini incelemektedir. Ekonomik anayasa oluşturulmasının temel nedeni, devletin ekonomik hak, görev, yetki ve sorumluluklarının anayasal düzeyde açık ve net bir şekilde belirlenmesi ve sınırlandırılmasıdır. Anayasal iktisat teorisyenleri, devletin yetkilerinin anayasal düzeyde sınırlanmaması halinde devletin giderek büyüyeceğini bunun sonucu olarak da ekonomik ve politik yapının giderek yozlaşacağını ve demokrasinin aksayacağını savunmaktadırlar. İşte, Anayasal İktisat'ın asıl inceleme konusu, "devletin ekonomik hak ve yetkilerini nasıl kullanacağı, nasıl kullanması gerektiği ve bu hak ve yetkilerin sınırlarının ne olacağı" olmaktadır (Aktan, 1997, 40).

2.3.2. Politik Kurumlar Teorisi

Politik kurumlar teorisinin inceleme alanını, politik kurumların anayasal ve yasal bir yapı içinde işleyeceği bir çerçeve belirlemektedir. J. M. Buchanan'a göre, "alternatif politik kurumların işleyiş teorisi bulunmadığı sürece bilimsel ve anlamlı bir anayasalar teorisi kurulamayacaktır" (Aktan, 1990, 42).

Politik kurumlar teorisi kapsamında:

- "Devletin "politik" hak, yetki görev ve sorumlulukları,"
- "Bireyin "politik" hak ve özgürlükleri inceleme konusu olmaktadır."

Politik kurumlar teorisi, normatif özellik taşıyan bir teoridir. Politik kurumlar teorisinin inceleme konusunu, "anayasa içinde "politik" norm, kural ve kurumların nasıl düzenlenmesi gerektiği" oluşturmaktadır. Anayasaların ekonomik teorisi, bir "Ekonomik Anayasa" oluşturmanın normatif ilkelerini incelerken; politik kurumlar teorisi, "Politik Anayasa" oluşturmanın normatif ilkelerini araştırmaktadır. Devletin temel politik hak ve yetkisi, "yasa yapma hakkı"dır. Devletin yasa yapma hakkının temel amacı, politik özgürlüklerin korunmasıdır (Aktan, 2002, 20).

Anayasal iktisat teorisyenleri, devletin piyasaya müdahalesini önlemek üzere anayasalara iktisadi ve mali hükümler konulmasının gerekli olduğunu aksi takdirde, politikacıların ve bürokratların bu yetkileri kullanabileceğini savunmaktadırlar (Alp, 1998, 531) Tüm bu normlardan amaç "oyunun kuralları"nın anayasal çerçevede belirlenmesidir. Bu şekilde keyfi uygulamalardan kaçınılarak, politik yozlaşma önemli düzeyde engellenmekte ve bireylerin ekonomik hak ve özgürlükleri korunmaktadır. G. Tullock'un ifadesiyle, "bazı sorunların çözümü, bazılarının ise bizzat kaynağı olan devlet" in ne kadar gerekli olduğu konusu ancak düzenlenecek yeni anayasalar ile belirlenebilecektir (Alp, 1998, 532).

Anayasal iktisat ekolüne göre politik yozlaşma, politik karar alma sürecinin işleyişinde "Seçimsel Politik Yozlaşma" yani, seçim aşamasında ortaya çıkan politik yozlaşma; "Yasamada Politik Yozlaşma" yani, yasama aşamasında ortaya çıkan politik yozlaşma; "Yönetimsel Politik Yozlaşma" yani, yürütme aşamasında ortaya çıkan yozlaşma ve son olarak "Yargısal Politik Yozlaşma" yani, yargı aşamasında ortaya çıkan politik yozlaşma olarak dört aşamalı olarak ortaya çıkmaktadır. "Seçimsel Politik Yozlaşma", "Politik Konjonktür Dalgalanmaları Literatürü"nün temelini oluşturmaktadır (Onur, 2004, 29).

2.4. KURUMSAL İKTİSAT

"Kurumlar olası keyfilikleri ve insan etkileşimlerindeki fırsatçı davranışları zorlayan insan yapısı kurallar" olarak tanımlanmaktadır. Kurumlar her zaman bazı yaptırımları zorla uygulamaktadır. Yaptırımların kuralları, emir dereceleri oluşturarak insan eylemlerini öngörülebilir davranışlara kanalize etmektedir. Örneğin, kurumlar tarafından oluşturulan trafik kuralları, sürücülere kısıtlamalar getirmektedir ancak insanların geneline daha hızlı ve güvenli seyahat imkanı vermektedir (Aktan, 2002, 635).

> "Kurumlar, bir toplumda oynanan oyunun kurallarıdır, insanlar arasındaki etkileşimi biçimlendiren, insanlar tarafından getirilen kısıtlamalardır. Kurumlar nihayetinde, etkileşimin teşvik unsurlarına belirli bir yapı kazandırmaktadırlar. Teşvik, ekonomik, siyasi ya da toplumsal olabilmektedir. Kurumsal değişim, zaman içerisinde toplumların nasıl evrimleştiklerini belirlemektedir; bu nedenle kurumlar, tarihsel değişimi anlamanın temel anahtarını oluşturmaktadır" (North, 2002, 9).

Kurumlar, gündelik hayatı belirli bir yapı kapsamına sokarak belirsizliği azaltmaktadırlar. Kurumlar, siyasi oluşumları (siyasi partiler, belediye meclisi, denetleme kurulları vb.), ekonomik oluşumları (şirketler, sendikalar, kooperatifler vb.), toplumsal oluşumları (spor kuruluşları, klüpler vb.) ve son olarak eğitim amaçlı

oluşumları (okullar, üniversiteler, meslek eğitimi veren kurumlar vb.) kapsamaktadır (North, 2002, 12).

İki türlü kurum oluşumundan söz edebiliriz. Bunlardan ilki dahili kurum oluşumudur. Dahili kurumlar, "insan deneyimlerinin ve insana iyi hizmet etmeye yarayan geçmişteki sonuçların bir araya gelmesinden" oluşmaktadır. Gelenekler, ahlaki normlar ve kültürel toplantılar dahili kurum örneklerinden bazılarıdır. Harici kurumlar ise, politik süreçte yetkili olan birimler tarafından meydana getirilmekte ve düzenlenmektedir. Harici kurumlar "yasal yollarla sağlanan ve kanunun meşruiyetine dayalı kesin yaptırımlarla" uğraşmaktadır. Örneğin, polis ve kolluk güçleri vb. harici kurumların en temel örneklerindendir (Aktan, 2002, 638).

Piyasa ekonomisinin temel kurumu "şirket"tir. Şirketler, üretim ile ilgili kararları alan ve bunları uygulayan birimlerdir. Kamusal politika alanında ise temel kurum "devlet"tir. Devlet kelimesi yerine gerçekte "hükümet" kelimesinin kullanılması daha yerindedir. Çünkü siyasi iktidarı kullananlar hükümetlerdir. Bunun yanında kamu politikasının saptanmasında ve uygulanmasında hükümetlerle birlikte, bürokrasi, yani genel yönetim ile yargı organları ve mahalli idarelerin de yetki ve sorumlulukları bulunmaktadır (Savaş, 2000, 154).

Seçmenlerin kamusal talep ve tercihlerini toplumsal talebe dönüştürmede, aracılık eden kurumlar (çıkar ve baskı çevreleri ve siyasal partiler) kamusal politikaların belirlenmesinde önemli bir etken oluşturmaktadır (Bulutoğlu, 1988, 116).

Kurumların temel görevleri, kuralları gelişigüzel değil sistematik olarak kolaylaştırma ve anlaşılabilir hareket ve olay modelleri oluşturmaktır. Kurumlar, "sosyal bunalımların ve sosyal etkileşimlerin aşırı maliyetli olduğu yerde, güven ve işbirliği" dağıtmaktadırlar (Aktan, 2002, 635). Kurumların toplumda oynadığı en önemli rol, insanlar arasındaki etkileşim için istikrarlı bir yapı kurarak belirsizliği azaltmaktır. Kurumların istikrarlı olması, kurumsal değişimin meydana geldiği gerçeğini değiştirmemektedir. Uluslararası antlaşmalardan davranış kurallarına ve

normlara, yazılı hukuktan teamüllere, törelere kadar bütün kurumlar evrimleşmektedirler (North, 2002, 13).

İktisat politikası, "siyasi" bir işlemdir. Bunun iki temel sebebi bulunmaktadır. İlk nedeni, iktisat politikasının kısa veya uzun dönemde toplumun gelir ve servet dağılımını etkilemesidir. Bu nedenle hem uygulamaya konulan iktisat politikasını hem de ülkeye egemen olan genel politik yapıyı anlamak için; siyasi iktidarın başlıca çıkar ve baskı grupları arasında nasıl dağıldığını bilmek gerekmektedir. İktisat politikasının siyasal bir işlem olmasının ikinci sebebi, iktisat politikası kararlarının, belirli bir kurumsal ve yasal yapı içerisinde; "seçilmiş politikacılar" tarafından alınmasıdır. Bu politika kararları alınırken sosyal fayda ve toplumsal tercihler yanında politikacıların kişisel çıkarları ve mevcut kurumsal yapının sağladığı olanaklar ve zorunlu kıldığı sınırlamalar da göz önünde bulundurulmalıdır (Savaş, 1998, 144). İktisat politikasının amaçlarının belirlenmesinde ya da araçlarının seçilmesinde tercihlerin belirlenmesi ve politika uygulamasına dönüşmesinde etkili olan başlıca iki faktör bulunmaktadır. İlki siyasi ve ekonomik kurumların içyapıları, kurum içi birlik ve beraberlik ile kurumun siyasi ve ekonomik gücü olmakta; ikincisi ise, kurumlar arası ilişkilerin "işbirliği ve yardımlaşma" esasına göre mi yoksa "zıtlaşma ve sürtüşme" esasına mı dayalı olduğudur. Buna göre, eğer kurumların içyapısı; birlik ve beraberliğe dayanıyorsa, bir diğer deyişle kurumsal amaçlarda oybirliği varsa ve bu gibi kurumlar kendi aralarında işbirliğine yönelirlerse, ekonomik politikaların seçiminde tam bir uyum içerisinde olmaktadırlar (Savaş, 1998, 146).

İktisat politikası genellikle bir bütünlük içerisinde uygulanması gerekli olan bir politika olmaktadır. Bunun dışında enflasyon ve işsizlik sorununu çözmüş, ekonomik istikrarını sağlamış, ekonomik büyümesi olumlu olarak sürdürülebilir düzeye ulaşmış ve nihayetinde ödemeler bilançosu açığı sorunu bulunmayan bir ülkede iktisat politikasının yalnızca gereken bölümlerinin uygulamaya sokulması yeterli olmaktadır.

> "Gelişmiş ülkelerin birçoğunda sadece para politikası veya faiz politikası ekonomik istikrarın sürdürülmesi ve korunması için yeterli görülmektedir. Ekonominin canlandırılması gereken durumlarda da maliye politikası uygulamaları (Örneğin, ekonominin canlandırılabilmesi için vergi indirimlerinin devreye sokulması vb.) kullanılmaktadır. Bu gibi durumlarda sadece merkez bankasının ya da sadece maliye ve hazinenin uygulamaya koyacağı politikaların yürürlüğe geçirilmesi ekonomik istikrarın korunması için yeterli olacaktır" (Eğilmez, Kumcu, 2004, 64).

> "Gelişme yolunda olan ülkelerde ise, iktisat politikası daha fazla bütünsellik taşımak zorundadır. Çünkü gelişme yolundaki ülkelerde sadece mevcut dengenin sürdürülmesi ya da korunması değil, aynı zamanda daha iyi bir dengeye geçişin altyapısının (örneğin, verimliliğin arttırılması yönünde zorunlu yapısal değişikliklerin yapılması ve gerekli önlemlerin alınması veya halihazırda süregelen dengesizliklerin giderilebilmesi için uygulanması gerekli olan politikaların tespiti vb.) hazırlanması gerekmektedir. Bu bağlamda iktisat politikasının, ortodoks para ve maliye politikası araçlarını hatta bazen de heterodoks gelirler politikasını kapsaması gerekmektedir" (Eğilmez, Kumcu, 2004, 65).

Geleneksel makro ekonomi politikası teorisinde para politikası dışsal olarak saptanan bir süreç olarak ele alındığı için, teorisyenler kurumsal reform sorunlarını ortaya koyma hususunda fazla etkili olamamıştır. Makro ekonomi politikasının "oyun–teorik" olarak incelendiği çağdaş yaklaşımda ise, para politikası içsel bir süreç olarak ele alınmakta ve bu süreçteki kısa dönemli ve politika temelli güdülerin altı çizilerek, kurumsal düzenlemelerin incelenmesine ilişkin uygun bir ortam sağlanmaktadır. Para politikasının ortaya çıkardığı enflasyonist eğilimi durdurmayı sağlayacak kurumsal düzenleme yaklaşımı iki grupta ele alınmaktadır (Telatar, 2004, 162):

- "Para politikasını yürütme yetkisinin bağımsız bir merkez bankasına devredilmesini öneren yaklaşım,"

- "Oyun teorisindeki asil–vekil kurgusunda geliştirilen sözleşme yaklaşımı."

2.4.1. Merkez Bankasının Bağımsızlığı Yaklaşımı

Kurumsal düzenleme alanında, para politikasının enflasyonist eğilimini durdurmaya yönelik ortaya atılan kurumsal yaklaşımlardan ilki, enflasyonun istikrarına toplumsal tercihleri yansıttığı varsayılan hükümetten daha fazla ağırlık veren "muhafazakar" bir merkez bankası başkanının göreve getirilmesidir. Merkez bankasının bağımsızlığı yaklaşımında, "bağlayıcı olmayan–ayarlanabilir" enflasyon oranının, politik iktidarın üretimin istikrarına verdiği öneme bağlı olarak arttığı ileri sürülmektedir (Alesina, Gatti, 1995, 200). Söz konusu önem arttıkça, istihdamda şoka bağlı olarak ortaya çıkan dalgalanmalar da azalmaktadır. Bu azalışın sebebi, para otoritesi açısından istihdam dalgalanmalarının maliyetinin artması ve bu maliyetlerin para otoritesini daha sağlıklı ve daha istikrarlı bir istihdam politikası izlemeye yöneltmesidir.

2.4.2. Sözleşme Yaklaşımı

Dışsal belirsizliğin olduğu bir ortamda, para politikasının enflasyonist eğilimini durdurmaya yönelik olarak ortaya atılan ikinci yaklaşım ise, sözleşme yaklaşımıdır.

> "Sözleşme yaklaşımında, merkez bankası başkanı ile maaşını veya banka bütçesini GSMH veya enflasyon oranı vb. gibi belli temel makroekonomik değişkenlerin performansına göre belirleyen bir performans sözleşmesi yapılması önerilmektedir" (Persson, Tabellini, 1993, 83).

Bu konuya ilişkin literatürdeki temel varsayım, merkez bankalarının karşı karşıya oldukları güdülere tepki gösterdikleri şeklindedir. Literatürde ele alınan güdü problemi, çok sayıda "asil (ekonomideki özel karar birimleri)" ile tek bir "vekil (merkez bankası)" tarafından oluşturulan bir problem olarak görülmektedir. Asil, vekili seçebilmekte, fakat amaç fonksiyonunu belirleyememektedir. Ancak uygulamada, para politikasını yürütmekle görevli vekillerin doğrudan halk tarafından seçildiği kurumsal yapıya sahip bir ülke bulunmadığı için, demokratik rejimle

yürütülen ülkelerde genellikle, halk seçim sistemi vasıtasıyla bir hükümet seçmekte ve bu hükümet merkez bankası başkanını atamaktadır. Bu yüzden de, para politikası çok aşamalı bir asil–vekil problemini kapsamaktadır. Bu açılardan bakıldığında sözleşme yaklaşımı, toplumun tercihlerini yansıtan hükümetin merkez bankası yönetimine önereceği optimal sözleşmenin ne olduğu sorusunu gündeme getirerek, eğer merkez bankası başkanları belirli güdülere göre davranıyorlarsa, hükümetin merkez bankası başkanlarını ne şekilde motive etmesi gerektiği sorusunu yanıtlamaktadır (Telatar, 2004, 170).

2.4.3. Kurumsal Düzenleme ve Reformun Gerekliliği

Büyük ölçeğe sahip ülkelerde yaşanan durgunluk, daralan talep ve artan işsizlik gibi olumsuz koşullar, diğer yandan dünya nüfusunun hızla arttığı gerçeği, ulus–devletlerin yönetim yaklaşımlarının dayandığı kuramsal çerçevenin içeriğini ve uygulanma koşullarını değiştirmektedir. Diğer yandan, küreselleşme sürecinin ortaya çıkardığı ekonomik, politik ve toplumsal gelişmeler, farklı coğrafya ve kültürlerde yaşanan değişmelerin bütün ülkelerde hissedilmesine sebep olmakta ve ulus–devletleri etkinleşme yönünde etki altına almaktadır (Saygılıoğlu, Arı, 2003, 89). Artan fonksiyonları ile birlikte büyüyen devlet mekanizmasının yarattığı bürokratik ve hantal kurumsal yapı, siyaset kurumu ile devlet yönetimi arasında sağlanan dengenin siyaset lehine bozularak politik yozlaşmanın ortaya çıkması ve bunların yan ürünü olan diğer problemler, devletin küçültülmesi ve kurumlarının etkinleştirilmesi sorununu çok popüler hale getirmiştir. Ekonomik krizin arkasındaki yapısal ve kurumsal sebeplerden biri de, hantal ve verimsiz kamu düzenini ayakta tutma çabaları ile bu çabaların meydana getirdiği sürdürülemez boyuttaki kamu açıkları olmaktadır (Saygılıoğlu, Arı, 2003, 90).

Devlet reformunu sağlayacak önemli anahtarlardan birisi devlet kurumlarının kabiliyetlerinin yeniden canlandırılmasıdır. Günümüzde ülkeler etkin bir kamu sektörü için kurumlarını yeniden gözden geçirmektedirler. Bu görevin oldukça zor olmasının sebebi ilk olarak "politik" nedendir. Büyük çıkarlar verimsiz ve haksız olan statükonun gelişmesine neden olmaktadır. Fakat verimsizlik ve

yozlaşmanın nedeni sadece politik değildir. Politikacılar ve diğer resmi kamu görevlileri de yoğunlukla kamu sektörünün performansının güçlendirilmesi ile ilgilidirler. Ancak kamu yönetiminin idaresi kendi kendini düzeltmeye imkan vermeyecek derecede karmaşık bir yapıya sahiptir. Etkin bir kamu sektörünün kurumlarının yapılanması pek çok faktörün göz önüne alınmasını gerektirmektedir (Bıçakçı, 1998, 387).

Kurumsal değişim süreci şu şekildedir. Sözleşmeyi yeniden müzakere etmek için girişimde bulunulur. Ancak sözleşmeler bir takım kurallar hiyerarşisine dayandığı için, daha üst düzeydeki bir kural kümesini tekrar yapılandırmadan ya da herhangi bir davranış normunu ihlal etmeden sözleşmeyi yeniden müzakere etmek mümkün değildir. Bu durumda kendi pazarlık gücünü geliştiren taraf, daha üst bir düzeydeki kuralları tekrar yapılandırmak için kaynak ayırmaktadır. Davranış normlarında ise, nispi fiyatlardaki değişme ya da zevk ve tercihlerdeki değişme normun yavaş yavaş silinmesine ve zaman içerisinde yok olan normun yerini yeni bir normun almasına neden olmaktadır (North, 2002, 114).

Kurumsal sorunların çözümüne ilişkin karşımıza çıkan ilk konu, güçlü, etkin tek ve merkezi bir Hazine'nin oluşturulması olmaktadır. Çünkü kamusal paranın yönetimi tek elden gerçekleştirilmez ise, kamu maliyesi disiplinini sağlamanın, devlet giderlerini denetleyebilmenin, gelir ve gider dengesini sağlıklı bir şekilde kurmanın ve devlet borçlanmasını programlı bir biçimde yürütmenin olanağı bulunmamaktadır. Para otoritesi olan T.C. Merkez Bankası'na bağımsızlık verilerek tescil edilmelidir. Diğer yandan Merkez Bankası'nın bağımsızlığı, tek başına, para politikasının güvenilirliği için bir garanti oluşturmamaktadır. Çünkü para politikasının güvenilirliği büyük ölçüde ekonomik istikrar politikasının kredibilitesine bağlıdır. Kur politikasının ya da maliye politikasının hedefleri yanlış belirlenirse, bağımsız Merkez Bankası'nın tek faydası politika hedeflerini yanlış belirlemenin ortaya çıkaracağı maliyetin daha kolay görülebilir olmasını sağlamaktan ibaret olacaktır (Eğilmez, Kumcu, 2004, 339).

2.5. YENİ POLİTİK İKTİSAT

Politik alanda, modern devlet anlayışı içerisinde devletin değişen rolü Yeni Keynesyen İktisat ve Yeni Klasik İktisat anlayışı bakımından ele alınarak, 1970'li yıllarda devlet müdahalelerinin etkinliği ile ekonomi politikalarını belirlemeye yetkili olan hükümetlerin rolüne ilişkin anlayıştaki köklü değişiklikleri ifade eden Kamu Tercihi yaklaşımının yapısı ortaya çıkmıştır (Toprak, 1996, 7). 1980'li yılların başında doğmuş olan Yeni Politik İktisat literatürünün temelleri "normatif" kamu tercihi teorisyenleri tarafından ortaya atılmıştır. Kamu finansmanı, ticaret politikası ve düzenleyici politikalar üzerinde odaklanan kamu tercihi okulu, bunun yanı sıra, anayasal model üzerine yaptığı vurguyla birlikte yeni politik iktisat literatürünü, politik kurumların işleyişi ve ekonomik davranış açısından yarattığı sonuçları anlamaya yönelik "pozitif" beklentilerden uzak tutmuştur. Yeni politik iktisat alanı açısından kamu tercihi literatürünün önemi, siyasi otorite yani hükümet ile vatandaşlar arasında oluşan "çıkar heterojenliği" sorununu çalışmaların temeline oturtmasından kaynaklanmaktadır. Bu kapsamda ön plana çıkan hususlardan birisi, çıkar ve baskı gruplarının örgütlü "lobicilik faaliyetleri" ile "rant–kollama (rent–seeking)" faaliyetleri olmaktadır.

2.5.1. Yeni Politik İktisadın Temel Araştırma Konuları

Yeni politik iktisada göre, gerek ülkeler arasında gerekse bir ülkede, zaman içerisinde ortaya çıkan farklılıkların ne şekilde açıklanabileceği, ortak desenlerin sebepleri, makroekonomik değişkenlere ilişkin olguların ekonomik politikaların farklı boyutlarından ne şekilde etkilendiği, ekonomik ve sosyal ortam ile sistematik bir ilişki içerisinde olup olmadıkları konuları araştırılmaktadır (Telatar, 2004, 177). Bu amaçla ithalat–ihracat dış ticaret koruma politikalarının etkisinden arındırılması, fiyat sübvansiyonlarının ortadan kaldırılması, paraların konvertibilitelerinin sağlanması, devlet tekellerinin ortadan kaldırılması, dolaysız yatırımların ve kısa vadeli sermaye hareketlerinin denetimden arındırılması, kamu iktisadi teşebbüslerinin özelleştirilmesi, mallar gibi hizmetlerin ve sermayenin de

dolaşımındaki kamu müdahalelerinin ortadan kaldırılması sağlanmalıdır (Arda, 2002, 455).

Uygulanacak olan politika kararları, piyasa mekanizmasının temel unsuru olan fiyatlara göre değil, dışsal olduğu varsayılan değerlendirmelere göre belirlenmektedir. Politika kararlarının "piyasa–dışı" niteliği, politika otoritelerinin amaç fonksiyonlarının formüle edilmesine, periyodik olarak yeniden seçilme koşullarıyla karşı karşıya olan politika otoritesinin hareket alanını sınırlayan kısıtlarının belirlenmesine ve kamu ve özel sektör faaliyetlerinin ortak olarak açıklanmasına bağlı olmaktadır (Telatar, 2004, 178).

2.5.2. Yeni Politik İktisadın Ayırt Edici Özellikleri

Yeni politik iktisadın kamu maliyesi, kamu ekonomisi veya kamu tercihinden ayrılan yönleri bulunmaktadır. Kamu ekonomisi, hükümetin almış olduğu kararların ekonomik aktörleri ne şekilde etkilediğini araştırmaktadır. Pozitif kamu ekonomisi, bu çerçevede politik devlet teorilerini de kapsayarak, vergi ve harcama politikalarının üzerinde odaklanmaktadır. Kamu ekonomisine göre vergi ve harcama politikalarının belirlenmesi, Neoklasik refah iktisadı perspektifine göre gerçekleştirilmektedir. Hükümetin karar alma süreci için bazı kriterlerin formüle edilmesi ile ilgilenerek, optimuma ulaştıracak ölçüt ve yöntem seçimini belirleyen normatif kamu maliyesinin bir alanı olmaktadır.

Kamu tercihinin konusu, amaçların ne şekilde belirlendiği, yani kolektif tercihlerin ne şekilde yapıldığı konusudur. Kamu tercihi karar alma mekanizmalarıyla ilgili olduğu için, kolektif kararların incelenmesinde ekonomik analiz araçlarını ön plana çıkartarak, politika biliminden farklılaşmaktadır. Kamu tercihi, "piyasa–dışı karar alma sürecinin ekonomik analizi veya basitçe, iktisadın politika bilimine uygulanması" şeklinde tanımlanabilmektedir (Telatar, 2004, 187).

2.5.3. Yeni Politik İktisadın Temel Unsurları

Ekonomi politikası, toplumdaki gelir ve servet dağılımını etkilediği için "politik" olmaktadır. Bu yüzden de, belirli bir politikanın anlaşılması, belirli sosyal çıkar grupları arasındaki güç dağılımının anlaşılması anlamına gelmektedir. Ekonomi politikasına siyasal içerik sağlayan bir diğer boyut, seçimle işbaşına gelmiş politikacıların kurumsal bir çerçevede almış oldukları kararları yansıtması olmaktadır (Telatar, 2004, 194). Yeni politik iktisadın temel unsurlarından ilki, aktif–rasyonel bireylerin rant–kollama faaliyeti içinde oldukları ve günümüzdeki ekonomilerin profesyonel karar birimleri tarafından yönetildiği baz alındığında, politik unsurların ulusal ekonomi performansının temel belirleyicilerinden biri olduğu gerçeğini dikkate almasıdır. Aktif–pasif rasyonalite ayırımı, Neoklasik rasyonaliteye nazaran beşeri rasyonalitenin çok daha geniş bir kavram olduğu varsayımına dayandırılmaktadır. İnsanlar, "pasif rasyonalite"ye sahip hareketsiz duran cisimlerden ayrı olarak, güçlü duygu ve girişkenlik özelliklerine sahiptirler. Buna göre aktif rasyonalite, insanların piyasa oyununun kurallarını içeren parametreleri kendi lehlerine değiştirmeye çabalayacaklarını ve bu süreçte diğer kişileri kendi gayelerine ulaşmak için birer araç olarak kullanacaklarını ifade ederken; pasif rasyonalite ise, insanların piyasa parametrelerine karşı pasif olarak tercih yapmalarını ifade etmektedir (Nagatani, 1989, 42).

Yeni politik iktisadın temel unsurlarından ikincisi, politikacı, bürokrat ve sendika liderleri vb. aktörlerin, üretim araçları mülkiyetine veya yönetimine sahip olmayan, ancak "asil (principal)" için ve asil tarafından belirli birtakım görevleri yerine getirmek için kiralanan "vekiller (agents)" olarak tanımlanmasıdır. Vekiller aktif–rasyonalite bireyler oldukları için, kişisel çıkarları ile görevleri arasında birtakım çatışmalar ortaya çıkmaktadır. Kişisel çıkar–önderliği ilkesine göre davranan politik liderler, mevcut yasaların getirdiği birtakım belirsiz kısıtlar altında, iktidarlarını kendilerini güçlendirmek için kullanabilmektedirler, yani oy maksimizasyonunu sağlayabilmek için ekonomiyi maniple edebilmektedirler (Telatar, 2004, 195).

Yeni politik iktisada göre, politika otoritesi, diğer karar birimleri (tüketiciler ve firmalar) gibi belirli varsayımlar altında ve belirli güdüler temelinde hareket eden rasyonel ve maksimizasyoncu bir "vekil" olarak ele alınmaktadır. Yeni politik iktisat yaklaşımına göre, ekonomi politikası oluşturma sürecinde "asil", seçmenlerden meydana gelmektedir ve seçmenlere hem politik hem de ekonomik bir rol yüklenmektedir. "Asil" in ekonomik rolü, izlenen politikaya karşı geliştirmiş olduğu ekonomik tepkileridir. "Asil" in politik rolü ise, ekonomi politikası konusunda karar verme yetkisini bir ya da birkaç vekile yani politika otoritesine devretmesi şeklinde tanımlanmaktadır. "Vekil", burada belirli varsayımlar altında, amaçlarının maksimizasyonunu sağlamaya çalışmaktadır (Telatar, 2004, 198).

Yeni politik iktisadın hedefi, devletlerin görünüşte "asli" görevlerinin dışında rollerinin kalmadığı ve devletlerin çok küçüldüğü, özel girişimin dünya ekonomisiyle rekabet koşullarında birleştiği bir dünya ekonomik düzeni ortaya koymaktır (Toprak, 1996, 3). Bu sayede devletlerin bürokratik müdahaleleri ortadan kalkacağı için, özel girişimler kendi rekabet güçlerine göre ya kazanacak ya da kaybedecek, yeni oluşan anlayıştaki rekabet koşulları özel girişimlerin verimliliğini ve karlılığını artıracaktır. Böylece dünya ekonomisi, katılımcıları piyasa girişimcileri olan, piyasalarına rekabet koşullarının egemen olduğu ve güdüsünün kar olduğu bir alana dönüşecektir (Arda, 2002, 455).

2.6. POLİTİKA–EKONOMİ İLİŞKİSİNDE YER ALAN AKTÖRLER

Demokrasi ve piyasa ekonomisinin hakim olduğu toplumlarda seçmenler faydalarını, politikacılar oylarını, bürokrasi yetkilerini ve özel kesim de karını maksimize etmeye çalışmaktadır. Ancak bu dört eylem birbirleriyle çelişki içerisindedir. Politikacı oy maksimizasyonu peşinde koşarken bir yandan bürokrasinin yetkilerini budamaya ve o yetkileri kendisinde toplamaya diğer yandan ise, seçmenlerin oylarını alabilmek amacıyla özel kesimin karını azaltmaya çalışmaktadır. Özel kesim ise, karını maksimize etmeye çalışırken hayat pahalılığına neden olarak politikacının oy maksimizasyonu amacını tehlikeye sokabilmektedir.

Bürokrasi yetkilerini maksimize etmeye çabalarken, politikacıya, onun oylarını azaltabilecek birtakım kararlar almasını önerebilmektedir. Sonuç olarak bu dört maksimizasyon hedefi ve bu dört grup birbirlerinin amaçları ile bağdaşmayan bazı tutum ve davranışlar içerisine girebilmektedir. Böyle bir tutum ise dört aktörün de aleyhine sonuçlar verebilmektedir (Eğilmez, 2004, 147).

2.6.1. Seçmenlerin Davranışı

Karar alma sürecinde yer alan aktörlerden ilki seçmenlerdir. Siyasal karar alma süreci içerisinde, iktidar mücadelesinde sıradan vatandaşların rolünün ne olduğunun bilinmesi oldukça önemli olmaktadır. Vatandaşların doğrudan doğruya seçimlere katılması durumunda siyasal karar alma sürecinde yer alan politik aktörlerin belirlediği karar alma hedeflerine yakın olarak tercihlerini belirlemeleri durumunda, politik aktörlerin nasıl bir davranış biçimi göstereceği konusu önem kazanmaktadır (Sakal, 1998, 219).

2.6.1.1. Seçmenlerin Rasyonel veya Uyarlanmış Beklentileri

Seçmenlerin davranış biçimlerinde, seçmenin bir politikacıya oy verme konusunda rasyonel olup–olmaması önemli olmaktadır. Rasyonel seçmen, kişisel fayda kazancını maksimize etme güdüsü, seçmenin iktidardaki politikacının faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olması ve seçmenlerin yargılarının iktidardaki politikacının başarısına bağlı olması şeklinde üç temel varsayıma sahip olmaktadır. Buna göre, rasyonel seçmenin kişisel fayda kazancı, seçmenin kendi bireysel finans kaynaklarını belirleyebilmesi ve seçimlerde kendisine maksimum çıkarı sağlayacak olan partiye oy vermesi konularında ortaya çıkmaktadır. Rasyonel seçmen kendi kişisel çıkarını gözetmektedir. Genel anlamda kendi kişisel çıkarını gözeten birey, kendi çıkarını kollarken başkalarına zarar veren “egoist” ve kendi çıkarını kollarken başkalarına zarar vermeyen “alturist” olarak ikiye ayrılmaktadır. Burada belirtilmesi gereken önemli bir nokta, politik konjonktür dalgalanmaları modellerinin hepsinde seçmen “alturistik” olarak varsayılmaktadır (Onur, 2004, 40).

Rasyonel seçmenin iktidardaki politikacının faaliyetlerinden haberdar olması varsayımı, seçmenin bilgisinin tam ve mükemmel olduğu anlamına gelmektedir. Bu varsayım, rasyonel seçmen görüşünün en fazla tartışmaya konu olan varsayımı olmaktadır. Bunun yanı sıra, rasyonel seçmenin iktidardaki politikacının başarısını belirleyebilmesi açısından enflasyon, işsizlik, GSMH, büyüme oranı, ücret ve maaş artırımları, vergi indirimleri, kamu harcamaları ve bütçe açıkları gibi bir takım büyüklükleri ve ekonomik değişkenleri kullanması ve göz önüne alması gerekmektedir.

İktisatçılar genelde "rasyonel davranış" ve "rasyonellik" terimlerini bireyler için kullanmaktadırlar. Fakat toplumsal davranışlarla ilgilenildiği durumda, örneğin toplumsal refah, sistem analizleri ve siyasal karar alma süreci gibi, toplumsal davranışlar söz konusu olduğu zaman "toplumsal rasyonellik"ten bahsetme zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Konu bu şekilde ele alındığı takdirde, bireyin rasyonel davranışını belirleyen "mikro rasyonellik" etkeninin yerine "makro rasyonellik" kavramı kullanılmaktadır. Bir bireyin rasyonellik ölçüsü olarak "fayda" ve "kar" düzeyi ele alındığı gibi, makro anlamda rasyonelliğin ölçüsü olarak da "sosyal refah" kavramı ele alınmaktadır. Sosyal refah kavramı, bir endeks veya bir ölçüt olarak tüm toplumun siyasal karar alma süreci ile belirlenen amaçlarına ne kadar ulaştığını göstermektedir. Diğer bir deyişle sosyal refahın ölçüsü, kişilerde olduğu gibi ulaşılan fayda seviyesi ile değil, ekonominin toplumsal hedeflerine ulaşmada göstereceği başarı ile ölçülmektedir (Savaş, 2000, 27).

Politik konjonktür dalgalanması modellerinde, seçmenlerin siyasal karar alma sürecinde oylama kararını verirken kullandıkları bilgi tipi hakkında farklı varsayımlar bulunmaktadır. Kullanılan bilgi açısından seçmen tipleri, ekonominin yalnızca hemen seçim öncesi durumunu dikkate alan yüksek dereceden miyop seçmenden, bir parti veya yönetimin yetenek düzeyini değerlendirebilmek ve gelecekteki muhtemel performansını öngörebilmek için yakın zamandaki ekonomik performansını kullanan rasyonel seçmene kadar geniş bir yelpazede yer almaktadır. Söz konusu olan iki uç arasında, geçmişte sergilenmiş iyi performansı ödüllendirerek, hükümetteki temsilcilerinin görevlerini gelecekte de yerine

getirmesini sağlayan "rasyonel geçmişe dönük" seçmen tipi vardır (Telatar, 2004, 368). Rasyonel fırsatçı politik konjonktür dalgalanması teorisinin dayandığı "rasyonel geçmişe dönük" oylama modelinde, seçmenlerin bugüne ait politikaların gelecekte yaratması beklenen sonuçları da dikkate aldıkları varsayılmaktadır. Rasyonel fırsatçı politik konjonktür dalgalanması modellerinde, iktidar partisine ekonomiyi maniple ederek yeniden seçilebilme şansını arttırabilme olanağını sağlayan öğe, seçmenler ile iktidar partisi arasında var olduğu varsayılan "bilgi asimetrisi"dir. Bilgi asimetrisi, iktidar partisinin ekonomiyi istenen duruma götürebilme kabiliyeti konusunda ortaya çıkmaktadır. Rasyonel olmayan naif seçmenler, dışsal koşullar sebebiyle şanssız bir dönem geçirmiş olan iktidar partisine oy vermeyerek onu cezalandırırlarken; rasyonel seçmenler ise, iktidar partisinin kötü ekonomik performansının en azından bir kısmının olumsuz dışsal şoklardan kaynaklanmış olma ihtimalini göz önünde bulundurarak oy kullanmaktadırlar. O halde, seçmenlerin geçmişe dönük ya da rasyonel geçmişe dönük olarak tanımlanması, seçimi kazanma amacına yönelik olarak yaratılan konjonktür dalgalanmalarının büyüklüğünü ve süresini önemli düzeyde etkilemektedir (Telatar, 2004, 378).

2.6.1.2. Seçmenlerin Bilgisizliği

Seçmenler, kamusal mal ve hizmetlere ilişkin olarak seçimlerini yaparlarken bilgisizdirler. Bu bilgisizlik, toplumdaki kişilerin eğitim ve kültür düzeylerinin "heterojen" olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca kitle iletişim araçlarının kişilere yeterince ulaştırılamaması da bilgisizliğin artmasına sebep olan bir diğer unsurdur. Piyasa ekonomisinde kişi satın almak istediği mal ve hizmetler için derinlemesine bir araştırma yapma ihtiyacı duymaktadır. Ancak kamu ekonomisinde kişilerin kamusal mal ve hizmetlere olan talepleri ile kamusal mal ve hizmetlerin arzı arasında yakın bir ilişki bulunmadığından, kişiler tercihlerini oylama mekanizması vasıtasıyla açıklarken ilgisiz davranabilmektedirler. Politik iktisat literatüründe bu duruma "bedavacılık sorunu (free rider)" denilmektedir. Yani, seçmen oylamada bulunmasa da kendisine kamusal mal ve hizmet arz edileceğinin farkında olmaktadır. Yine seçmen çoğunlukla kendi tercihinin kamusal mal ve hizmet arzının belirlenmesinde

pek önemi olmadığını düşünmektedir (Bakırtaş, 2005, 68). Buna göre, toplum içerisinde seçmenin tek oyunun alınacak kararları belirlemedeki küçük rolü tipik bir seçmeni en doğru karara ulaşmak açısından katlanacağı nispeten küçük maliyetlerden bile kaçınmaya itmektedir. Çünkü vereceği oyun toplum tarafından alınacak kararı etkilemesinin son derece uzak bir ihtimal olduğunun bilincindeki bir "bilgisiz seçmen" için bilgisiz kalmaya devam ederek oy verme davranışı rasyonel bir davranış sayılabilmektedir. Bu özellik, kimi durumlarda toplumca alınan kararları rasyonel ve bilgili seçmenlerin tercihi olmaktan çıkarıp, rasyonel ve bilgisiz seçmenlerin tercihi haline getirmektedir (Uluatam, 1999, 102).

2.6.1.3. Seçmenlerin İlgisizliği

Demokratik sistemin en önemli sorunu, seçmenlerde görülen politik ilgisizlik olmaktadır. Demokratik ülkelerin hemen hepsinde değişen düzeylerde de olsa ortak olan bu özellik, siyasal sistemin işleyişinde problemler doğurmaktadır. Seçmenlerin pek çoğu doğrudan politikayla uğraşmadığı gibi, oylarını verirken de ciddi bir araştırma yapmamaktadır. Seçmenler bu konuda o kadar ilgisizlerdir ki, bir cep telefonu alırken göstermiş olduğu gayreti ve harcamış olduğu zamanı, milletvekili ya da belediye başkanı seçerken göstermemektedir. Seçmenlerin bu davranışının en temel nedeni, kendi oyunu şöyle veya bu şekilde kullanmakla seçim sonuçlarını etkileyemeyeceğini düşünmeleridir.

> "Gerçekten de genel ve eşit oy ilkesinin geçerli olduğu demokratik bir ülkede her seçmen, milyonlarca alıcının bulunduğu tam rekabet piyasasındaki bir alıcı gibidir, yani sonucu kendi kararıyla etkilemesi mümkün değildir" (Savaş, 1998, 143).

Bu nedenlerle, kolektif karar alma sürecinde alınan kararlar, eksik bilgi ile tercih yapan ve bu süreçten ilgisiz olan seçmenler tarafından alınmaktadır. A. Downs, (1957)'de yayınladığı "Demokrasinin Ekonomi Teorisi"nde bu durumu "Rasyonel ilgisizlik ve bilgisizlik" olarak nitelendirmiştir (Ünlükaplan, 2003, 17).

Türkiye açısından yaşanan bir örneği bu varsayım açısından vermekte fayda vardır: Seçmenlerin siyasal partilere verdikleri oylarla, parlamentoya yansıyan aritmetik oran incelendiğinde birtakım sapma ve kaymaların olduğu gözlemlenmektedir. Seçim öncesi dönemde, bazı kişilerce ortaya atılan, protesto niteliğinde geçersiz oy kullanılması için telkinde bulunanların sözlerini dikkate almayan halk, siyasal kadroların belirlenmesi için 6 Kasım 1983 seçimlerine katılarak, siyasi iktidarı belirlemiş ve bu sayede hükümet bunalımının ortaya çıkmasını engellemiştir (Üste, 1999, 231).

2.6.1.4. Seçmenlerin Miyopluğu

Politik iktisatta gün geçtikçe yaygın hale gelen bir görüşe göre, oy maksimizasyonu davranışı ekonomide bir çeşit "siyasi konjonktür (politik dalgalanma)" yaratmaktadır. Bu görüşe göre, seçmenin iki temel özelliği bulunmaktadır. Bunlardan ilki "myopia (miyopluk)" ve ikincisi de "amnesia (unutkanlık)"tır. Kısa dönemde meydana gelen bir ekonomik gelişmeyi, oyları arttırmakta kullanabilmek açısından seçmenin gelecekte ne olacağı ile ilgilenmemesine seçmenlerin miyopluğu denilmektedir. Seçmenlerin miyopluğu görüşünün bir başka yönü, halkın çoğu zaman politikanın maliyetini dikkate almamasıdır. Eğer ekonomik gelişmeler (işsizliğin azalması, üretimin artması, ekonomik istikrarın sağlanması vb.) gibi halkın desteğini sürekli arttırıyor ise, seçmenler ya politikaların faydalarının politikaların maliyetlerinden fazla olduğunu düşünüyorlar ya da bu maliyetlere başkalarının katlandığını zannediyorlar demektir. Ancak, gerçekte ekonomik iyileşmeyi sağlayan politikaların toplumsal maliyeti, sağladıkları faydadan fazla olabilmektedir. Örneğin, ödemeler dengesi açığının dış borçlanma ile kapatılması, kısa dönemde yararlı görülen fakat uzun dönemde maliyeti yüksek olan bir politikadır. Seçmenlerin bu türlü yanılgılarının nedeni "miyopluk" özelliğinden kaynaklanmaktadır (Savaş, 1998, 153).

"Geçmişe dönük (retrospective)" oylama modellerinde, yaklaşık olarak bütün ekonomik değişkenler (enflasyon, işsizlik, reel gelir, kamu harcamaları, vergiler vb.) ele alınmaktadır. Yapılan çalışmalarda, söz konusu değişkenler arasında

işsizliğin, seçmenler arasında farklılığa yol açan önemli bir politika hedefi olduğu ortaya konulmaktadır. Enflasyonun etkileri bakımından seçmenler arasında ayırım yapmak oldukça güç olmaktadır. Bunun temel sebebi, enflasyondan zarar görenlerin düzgün bir sosyal sınıf ayrımına tabi tutulamamasından kaynaklanmaktadır. Örneğin, geçerli faiz oranı beklenen enflasyonu tam olarak yansıtmadığı ve beklentiler doğru olmadığı durumda, enflasyon, alacaklılardan borçlulara yeniden dağıtım süreci yaratmaktadır. Maliyet yaratan, enflasyonun kendisinden çok öngörülmedik kısmı olmaktadır. Herhangi bir ekonomik ya da finansal kararı daha riskli hale getirmesi sebebiyle enflasyon bir "belirsizlik" unsuru olduğu gibi, yaratacağı sonuçlar açısından da öngörülemeyen bir durum olmaktadır (Telatar, 2004, 368).

Geçmişe dönük oylama modeli üç temel niteliğe sahiptir. İlk olarak, seçmenler iktidar süresince gözledikleri genellikle ekonomik olan gelişmeleri değerlendirmekte ve bu gelişmelerden ötürü iktidar partisini ödüllendirmekte ya da sorumlu tutmaktadırlar. Gözlenen performansın değerlendirilmesi ise, iktidar partisinin devraldığı ekonomik koşullar ile sonraki gelişmeler arasında yapılan karşılaştırmalara dayanmaktadır (Telatar, 2004, 369). İkinci olarak seçmenler, iktidar partisinin performansını, diğer parti ve adayların ne kadar iyi performans gösterecekleri konusunda yaptıkları varsayımlarına dayandırmaktadırlar. Üçüncü nitelik ise, geçmişteki ve gelecekteki olaylara belirli indirgeme ağırlıkları yüklenmekte ve bu ağırlıklar ise, geçmişte gözlenen ve gelecekte beklenen olayların bugünkü değerinin bulunmasında bir "indirgeme faktörü" olarak kullanılmaktadır. Partilerin geleceğe ilişkin olarak yaptıkları vaatler ve seçmenlerin varsayımsal değerlendirmeleri "belirsizlik faktörü" ile azaltılırken; geçmişteki olayların indirgenmesinde "hafıza kaybı" ya da "unutma hızı" faktörleri kullanılmaktadır (Telatar, 2004, 371). Geçmişe dönük oylama, fırsatçı politik konjonktür dalgalanması modellerinde esas rolü oynayan oylama biçimidir. Geçmişe dönük oylama varsayımı, rasyonel beklentiler devriminin makro ekonomi politikası literatürüne geçmesiyle birlikte etkisini kaybetmiştir (Telatar, 2004, 376).

2.6.1.5. Seçmenlerin Unutkanlığı

Kısa dönemli ortaya çıkan bir ekonomik iyileşmeyi, oyları arttırmakta kullanabilmek için seçmenin sadece o günkü iyileşmeyi düşünmesi, geçmişi unutması gerekir. Bu özelliğe "amnesia (unutkanlık)" denilmektedir (Savaş, 1998, 152).

Seçmenlerin unutkanlığı, seçmenlerin sistematik hata yapmasına sebep olmaktadır. Bu durum ise, politikacıların istedikleri politikaları başarıyla uygulamalarını sağlamaktadır. Seçmenlerin unutkanlığının en temel sebebi, seçmenin hükümetin yeterlilik seviyesiyle ilgili bilgi üstünlüğüne sahip olamamasıdır. Geçmiş ekonomik olaylar hususunda yeterli bilgiye sahip olmayan seçmen yaşadığı olayları çok çabuk unutabilmektedir. Bunun yanı sıra, hükümetin bilgi üstünlüğüne sahip olabilmesi, seçmenlerde unutkanlığa sebep olması yanında, seçmenlerin makro ekonomik değişkenleri sağlıklı bir biçimde gözlemleyememesine sebep olmaktadır.

> "Politik konjonktür dalgalanmaları literatüründe, seçmenlerin unutkan ve zayıf hafızalı olması seçmen davranışlarının seçim yılı öncesindeki reel gelirlerinin değişimine bağlı olması sonucunu doğurmaktadır" (Onur, 2004, 45).

2.6.1.6. Seçmenlerin Dalgalı Oy Vermesi

Seçmenlerin oy verme biçimlerinden biri olan dalgalı oy verme davranışı, seçmenlerin, hükümetlerin ekonomiyi bunalımdan uzak tutabilme başarılarını göz önünde bulundurarak, oylarını değiştirebildiğini ifade etmektedir. Bunun yanı sıra, seçmenlerin dalgalı oya sahip olmalarının bir başka sebebi de seçmen beklentilerinin uyarlanmış olmasıdır. Bir diğer deyişle, seçmenler, hükümetlerin geçmiş performanslarına bakarak yeni seçim döneminde oylarını istedikleri yönde değiştirebilmektedirler. Seçmenin oyunu her seçim döneminde değiştirip değiştirmediğine göre seçmen, "Esnek Seçmen" ve "Rijit Seçmen" olarak ikiye ayrılmaktadır. Buna göre, esnek seçmen dalgalı oy verme özelliğine sahipken, rijit

seçmen yapılan her seçimde özellikle ideolojik sebeplerle aynı partiye oy vermektedir (Onur, 2004, 45).

A. Downs, (1957) yılında yayınladığı "Demokrasinin Ekonomi Teorisi"nde, seçmenlerin çeşitli koşullar altında ve oylama sırasında nasıl oy kullandıklarını bazı varsayımlar altında ele almaktadır. İlk olarak seçmen, iktidardaki parti ile muhalefetteki (opposition) partilerden hangisinin, devletten beklediği gelir akımının maksimizasyonunu sağlayacağını göz önüne alarak oyunu kullanmaktadır. İkinci olarak, hükümeti kurmak için rekabet eden partilerin sayısı iki ise, seçmen, bunlardan tercih ettiğine oyunu verecektir. Eğer ikiden fazla politik parti rekabet ediyor ise, bu durumda seçmen, diğer seçmenlerin tercihlerini de göz önüne alarak; partisinin kazanma olasılığı varsa partisine, eğer partisinin hiç kazanma olasılığı yoksa tutmadığı partinin kazanmasına engel olacak bir başka partiye oyunu verecektir. Eğer seçmen ileriye dönük (future oriented) bir birey ise, gelecek seçimde kazanma şansını yükseltmek açısından şimdiki seçimde kazanma şansı olmasa bile, tutmakta olduğu siyasi partiye oyunu verecektir. Eğer seçmen siyasi partilerin parti programlarının benzerliği sebebiyle, kendi tercihleriyle uyumlu herhangi bir partiyi seçemezse bu koşulda; ya oyunu vermekten vazgeçecektir ya da programları birbirine benzeyen siyasi partilerin geçmişteki performanslarını göz önünde bulundurarak, bu partilerden birisine oyunu verecek veya çekimser kalabilecektir. (Şener, 2001, 157).

2.6.2. Politik Partilerin Davranışı

Politik partiler, sendikalar gibi, demokratik bir toplumun vazgeçilmez kurumlarıdır. Politik parti her şeyden önce bir organizasyondur. Bu organizasyonun üyeleri bulunmaktadır. Bu üyelerin görüşlerinin tamamen aynı olması gerekmez fakat bu kişileri bir araya getiren bir takım ortak amaçlar söz konusudur. Bu amaçlara ulaşabilmek için, seçimlere girmek gibi "meşru" araçlar kullanılmaktadır. Politik partiler bu yolla iktidara gelmeyi veya ülkedeki etkilerini arttırmayı amaçlarlar. Bazı durumlarda politik partiler iktidara gelme niyetinden uzaklaşabilecekleri gibi, seçimlere katılmamayı da seçebilmektedirler. Fakat politik

partilerin bu tür davranışlarını "taktik" tavırlar olarak algılamak gerekmektedir. Örneğin, katı bir ekonomik istikrar programının doğuracağı toplumsal olumsuzlukların sorumluluğunu üstlenmek istemeyen bir parti, iktidar olmamayı yeğleyebilmektedir. Bazı grupların parti biçiminde ortaya çıkmalarına rağmen amaçları, siyasal iktidar olmaya çalışmak değil, bazı konulara dikkat çekebilmek ya da eleştirmektir. Parti üyelerinin her siyasal konudaki görüşleri birbirinin aynısı değildir. Bu yüzden bu kişilerin siyasal görüşlerinin ortak bir noktada, yani parti programında belirli bir ölçüde bütüncül hale getirilmesini sağlamak da politik partinin görev ve amaçlarından birisi olmaktadır (Aleskerov, Ersel, Sabuncu, 1999, 112).

Amerikalı iktisatçı A. Downs (1957)'de yayınladığı eserinde, politik partilerin politika platformlarını belirlemelerini, piyasada yer alan firmaların kar maksimizasyonu davranışı varsayımına benzeterek çözümlemiştir. Buna göre, nasıl ki piyasada firmalar kar maksimizasyonu amacı ile hareket ediyorlarsa, politik partiler de aldıkları oyların maksimizasyonunu sağlamak amacı ile hareket etmektedirler.

> "Bir politik parti iktidarda ise, her bir politikayı kendisine kazandırdığı oy sayısının kaybettirdiği oy sayısına eşit olduğu noktaya kadar sürdürmektedir. Örneğin hükümet bir kamu harcamasına, bu harcamadan yararlananların getirdiği marjinal oy sayısının bunun finansmanının neden olduğu marjinal oy kaybına eşit olduğu miktara kadar devam etmektedir. Bu karar modelinde, iktidar partisinin her politikanın oy olarak ne getirdiğini ve ne götürdüğünü bildiği, ayrıca politika konularını devamlı olarak adeta halk oylamasına koyarak tarttığı varsayılmaktadır" (Bulutoğlu, 1988, 130).

Muhalefetteki parti ise, iktidar partisinin bu tavrı karşısında iki strateji izleyebilmektedir. İlk izlenen strateji, her konuda iktidar partisi ile aynı politikaları benimsemek ve bunları iktidardaki partiden daha iyi yürütebileceğini iddia etmektir. İzlenen ikinci strateji ise, iktidar partisi çoğunluğun arzuladığı bütün politikaları varsayım gereği yapmakta olduğuna göre, muhalefet partisinin azınlıkların arzuladıkları politika demetlerini bir çoğunluk oluşturacak şekilde göstermesidir.

Gerçekten de, muhalefet partileri, değişik azınlık gruplarının arzuladıkları konuları parti platformuna alarak, bunların birinin desteğini diğerine ekleyerek bir çoğunluk politikası oluşturabilmektedir (Bulutoğlu, 1988, 131).

Siyasi rekabet sürecinde yapılan pazarlıkların saydam olmaması ve denetimden uzak olması adayların bu katkıları yapanlara bağımlılığını arttırmaktadır. Diğer yandan, katkıların gizli kalması, adaylar arası rekabeti de kızıştırmakta, süreç içerisinde daha fazla yükümlülük yaratılmasına sebep olmaktadır. Rekabetin bu tür özellikleri, politik parti yapılarının da derin bir şekilde kolektif açmazlardan muzdarip olduğunu göstermektedir. Süreç içerisinde yaratılan yükümlülüklerin genellikle iki çeşit olduğu varsayılmaktadır. Bunlardan ilki partizan yükümlülüklerdir. Adayların gerek parti içi gerekse partiler arası rekabette kendilerine destek olan ve kendileriyle kişisel alışveriş içerisinde olan kişilerle (örneğin aracılar, delegeler vb.) yarattığı borçlanmalar genellikle bu nitelikte olmaktadır. İkinci olarak yaratılan bir diğer yükümlülük biçimi de popülist yükümlülükler olarak tanımlanabilir. Bunlar, özellikle adaylar ile kişisel bağı bulunmayan seçmen kitlelerine karşı yaratılan yükümlülükler olmaktadır. Bu tür yükümlülükler bütçede farklı biçimde ifadelerini bulmaktadır (Örgün, 1999, 134).

2.6.2.1. Siyasal Kayırmacılık ve Patronaj

Politik partilerin, iktidara geldikten sonra kendilerini destekleyen seçmen gruplarına çeşitli biçimlerde ayrıcalıklı işlem yapmak suretiyle bu kişilere haksız menfaat sağlamalarına "siyasal kayırmacılık" adı verilmektedir. Siyasal kayırmacılıkta politik partiler politik yandaşlarını seçim döneminde gördükleri yardımlar sebebiyle bir anlamda ödüllendirmektedirler. Siyasal kayırmacılık, "politik yandaşlık" ya da "partizanlık" olarak nitelendirilebilmektedir. Politik yandaşlık bürokrasinin üst düzeylerinde olduğu gibi alt düzeyinde de kamusal kaynakların israf edilmesine neden olmaktadır. Diğer yandan, siyasal süreçte yer alan politik partilerin iktidara geldikten sonra, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan üst düzey bürokratları görevden almaları ve bu görevlere yine politik yandaşlık, ideoloji vb. gibi etkenler temel alınarak yeni kişiler atamaları bazen yaygın bir durum arz

etmektedir. Bu duruma literatürde "patronaj (patronage)" adı verilmektedir. Aşırı patronaj, bazı bakanların değişik görevlere atama yapılması, danışman istihdam edilmesi vb. konularda sınırsız bir yetki ve güce sahip olması demektir. Aşırı partizanlık ve aşırı patronaj pek çok toplumda politik yozlaşmanın en yaygın türlerinden birisi olmaktadır (Aktan, 1992, 30).

2.6.2.2. Logrolling, Hizmet Kayırmacılığı ve Oy Satın Alma

Politik partilerin parlamentoya sundukları yasa tasarılarının onaylanması amacıyla diğer parti milletvekillerine gizlice nakdi ya da ayni menfaatler sunmalarına "Oy Satın Alma" denilmektedir. Örneğin, bir politik parti milletvekilinin, seçim sonrasında para ve diğer biçimlerde menfaat sağlayarak başka bir politik partiye geçmesi durumunda, bir anlamda o partinin oy sayısı artacağı için oy satın alma mekanizması gerçekleşmiş olmaktadır. Logrolling veya oy ticareti mekanizması siyasal karar alma sürecini kolaylaştıran bir durum olmaktadır. Oy ticaretinin iki özel biçimi bulunmaktadır. Bir milletvekilinin yeniden seçilebilmek amacıyla kendi bölgesindeki seçmenlerine daha fazla hizmet sunmaya çalışmasına "Hizmet Kayırmacılığı (Pork–barrelling)" denilmektedir. Hizmet kayırmacılığı, siyasal iktidarın gelecek seçimlerde yeniden iktidarda kalabilmek için, bütçe tahsisatlarını oylarının maksimizasyonunu sağlayacak biçimde, seçim bölgelerine aktarması ve bütçenin kaynaklarını yağmalamaya çalışmasıdır (Aktan, 1992, 32).

2.6.3. Politikacıların Davranışı

Politik konjonktür dalgalanmalarının meydana gelmesinde politikacılar en etkili ve aktif rolü oynamaktadır. Politikacıların etkisi, gerek siyasal süreç açısından gerek ekonomik süreç açısından söz sahibi olabilmelerine dayanmaktadır. Politikacılar açısından fayda fonksiyonu; yeniden seçilebilme, parasal anlamda kazanç ve kişisel güç kazanma gibi çeşitli etkenlere göre belirlenmektedir. Diğer bir deyişle, kişisel fayda yaklaşımı çerçevesinde rasyonel olarak hareket ettiği kabul edilen politikacıların temel amaçları, iktidarın getireceği güç, para ve saygınlık gibi imkanlardan faydalanmaktır.

2.6.3.1. Politikacıların Miyopluğu

Politikacının seçmeni mutlu edecek politika uygulaması, bu politikaların uzun dönemde ekonomi üzerinde oluşacak olumsuz etkilerini göz ardı etmesi, politikacının miyopluğunu ifade etmektedir. Politikacının miyop olması durumunda, politikacılar seçmeni birkaç ay sevindirecek politikalar uygulamakta ve köklü politikalar izlemek yerine kısa dönemli ve sonuçları hemen görülen kamu hizmetlerini sunmaktadırlar. Bu uygulamanın sonucunda kısa dönemde kamu harcamaları artmakta ve bu artış vergi dışı gelirlerle (emisyon ve borçlanma) karşılanmaktadır (Onur, 2004, 46).

2.6.3.2. Seçimlerde İzledikleri Seçmen Politikaları

Siyasal iktidar, oylarının maksimizasyonunu sağlayabilmek amacıyla her zaman "ortanca seçmenleri (median voters)" memnun edecek politikaları uygulamak zorundadır. Ortanca seçmen grubu, politikacıların en önemli oy potansiyellerinden birini oluşturmaktadır (Aktan, 1994, 138).

Politik konjonktür dalgalanmaları literatürü ekonomik politikanın gelecek seçime ilişkin olduğunu savunmaktadır. Yeniden seçilebilmek amacıyla oylarını maksimize etmeye uğraşan hükümet, politik ve ekonomik araçları birlikte ve aynı anda kullanmaktadır. Bir diğer deyişle, hükümet seçim dönemlerinde seçmen türüne uygun dar ya da geniş tabanlı davranış göstererek, seçmen tercihindeki devamlılık ya da devamsızlığa göre rijit ya da esnek seçmen için iki ayrı davranış sergilemektedir (Onur, 2004, 51). Dar tabanlı davranış şekline göre, hükümetler yalnızca kendi temsil ettikleri sosyal grupların ve kendi fanatiklerinin çıkar ve tercihlerine önem vermekte, bu yüzden de seçim dönemlerinde bu grupların desteğini sağlayacak bir ekonomi politikası uygulamaktadır. Geniş tabanlı davranış şekline göre ise, hükümetler toplumsal bütün içerisinde kendisine maksimum oyu sağlayacak ya da oy kaybını minimize edecek bir politika izlemektedir (Onur, 2004, 52).

2.6.3.3. Gönül Yapma (Suvasyon)

Siyasal iktidarın, seçim öncesinde kendisine yardımcı olan bazı partizan grupları, seçim sonrasında devletin imkanlarından daha fazla yararlandırmasına "Gönül Yapma (Suvasyon)" adı verilmektedir. Suvasyon, siyasal kayırmacılığın ve hizmet kayırmacılığının değişik bir örneği olmaktadır (Aktan, 1992, 44).

2.6.3.4. Politik Dalavere

Politikacılar "politik dalavere (political manipulation)"ye başvurarak seçmenleri yanıltmakta ve bu şekilde oylarının maksimizasyonunu sağlamaktadırlar. Politikacılar seçim öncesi dönemde ve seçim sonrası dönemde iki farklı strateji uygulamaktadırlar. Seçim öncesi dönemde uyguladıkları stratejide, politikacıların bazı medya araçlarından yararlanmak, seçmeni ziyaret etmek ve toplantılar düzenlemek yoluyla parti programlarını seçmene sunmaları söz konusu olmaktadır. Seçim öncesi stratejide, politikacılar, seçilmeyi garantileyebilmek, yani oylarının maksimizasyonunu sağlayabilmek için seçmenlere bazı vaatlerde bulunmak durumundadır. Seçim öncesi uygulanacak stratejinin araçları; "aşırı vaatte bulunma", "yalan ve dolan (lying and deception)" olmaktadır. İktidar partisinin, seçim aşamasında, özellikle radyo ve televizyon üzerinde devlet monopolünün olduğu ülkelerde, bu kitle iletişim araçlarından geniş ölçüde yararlanarak, kendi lehine tek taraflı olarak bilgi sunmasına "propaganda" denilmektedir (Aktan, 1992, 46). Seçim sonrası dönemde uygulanacak stratejide, siyasal iktidar avantajlı pozisyondadır. Çünkü iktidar partisi, kamunun pek çok imkanından faydalanabilmektedir Seçim sonrası dönemde iktidar partisi kamuoyuna aşırı ve karmaşık bilgiler sunmaktadır. Bunun amacı ise, iktidar partisinin yasalara aykırı ve usulsüz yapılan faaliyetlerin kamuoyu tarafından anlaşılmasını güçleştirmeye çalışmasıdır. Gerçek siyasal yaşamda bir takım bilgilerin bilinçli olarak kamuoyuna sunulmaması ve gizli tutulması söz konusu olabilmektedir Gizlilik, politikacı ve bürokratların politik dalaverede bulunma yöntemlerinden birisidir. Bu şekilde, çeşitli türde politik yozlaşma yaygınlaştırılabilmektedir (Aktan, 1992, 47).

Politik iktidarlar çoğu kez bir istikrar programıyla çözülebilecek ekonomik problemleri çözümlemek için önlem almak yerine, tam aksine, problemi daha da ağırlaştırabilecek sübvansiyon artırımları, enflasyonun üzerinde ücret artışları ve kamu iktisadi teşebbüslerinin fiyat artışlarının ertelenmesi gibi istikrarı daha da bozacak önlemleri tercih etmektedirler. Bunun temel nedeni ise, politikacıların oylarını maksimize edebilmek için çaba harcamaları olmaktadır (Eğilmez, Kumcu, 2004, 328).

2.6.4. Bürokratların Davranışı

Büro, gerek özel gerekse kamu kesiminde yer alan işletmelerin temel birimi olmaktadır. Kamu politikasının görülmesinde temel birim olan büro; "periyodik olarak tahsis edilen ve kar amacı gütmeyen bir organizasyon" biçiminde tanımlanmaktadır (Bakırtaş, 2005, 109). Bürokrat ise, gittikçe büyüyen kamu kesiminde bazı kamusal mal ve hizmetlerin gerçekleştirilmesinde ihtiyaç duyulan ve bir yönetimin bürolarında çalışan profesyonel kişiler olarak tanımlanmaktadır. Bürokrasinin ekonomi analizine göre ise, bürokrat, bürokratik yapı içinde ve siyasal karar alma sürecinde rol oynayan, organizasyonel etkinliği doğrudan hesaplanamayan ve büro içerisinde sürekli olarak çalışan aktör konumundadır.

Bürokrasi, genel manada, kamu kesiminin genişlemesiyle beraber, belli kamusal araçları yerine getirme konusunda görevlendirilmiş memurların oluşturduğu hiyerarşik bir organizasyon olarak tanımlanabilmektedir. Ancak, politik iktisat açısından bürokrasi, siyasi iktidarın politikalarını uygulamaya koyan ve devletin günlük hizmetlerini gören memur ve benzeri görevlilerden meydana gelen idari yapının genel adı olmaktadır (Bakırtaş, 2005, 110).

2.6.4.1. Bürokrasi Teorisi

Siyasal karar alma sürecini etkileyen unsurlardan birisi de kamu bürokrasisi olmaktadır. Yasama organı, tüketici ya da seçmenlerin kamusal mal ve hizmetlere olan tercihlerini saptamaktadır. Bu maksatla hazırlanan bütçe, toplumun ya da

seçmenlerin kamusal mal ve hizmetlere olan talebini göstermektedir. Hükümetin görevi ise, halkın yasama organı tarafından tasdik edilen tercihlerine uygun biçimde hazırlanan bütçe politikalarını uygulamaktır. Toplumun kolektif ihtiyaçlarını karşılayacak olan çeşitli bütçe politikaları, devletin idari üniteleri veya büroları tarafından uygulamaya konulmaktadır (Sakal, 1998, 224). Parlamenter demokrasilerde seçimler, seçmenlerin kamusal mal ve hizmetlere olan taleplerini, bu malların nitelikleri sebebiyle yeterli düzeyde açıklayamamaktadır. Kamusal hizmetlerin sunulmasında bürokratlar, siyasal iktidar ile seçmenler arasında bir aracı pozisyonundadır. Bu yüzden, kamu bürokrasisine siyasal karar alma mekanizmasında etkinliğin sağlanması açısından önemli görevler düşmektedir. Çünkü seçmenler kamusal mal ve hizmetlere karşı ihtiyaçlarının derecesini belirleyebildikleri takdirde, bürokratlar detayları saptayabilmektedirler (Gruber, 1987, 85).

Demokratik toplumlarda, bütçeler üzerindeki temel kararları seçilen politikacılar vermektedir. Ancak bu kararlar, atanmış bürokratlar tarafından uygulanmaktadır. Bürokratlar da diğer politik aktörler (seçmenler, politik parti ve politikacılar, çıkar ve baskı grupları) gibi bir fayda maksimizasyonu içindedirler ve karşı karşıya oldukları sınırlamalar dahilinde, kendileri için en iyi avantajı korumaya çalışmaktadırlar. Konulan sınırlamalar içerisinde, bürokratlar kamu harcamalarını genişletmeye çalışmaktadırlar. "Kariyerlerindeki ilerleme, kamu harcamalarının büyüklüğüne bağlı olmaktadır ve bu durum, devlet bürokrasisini cezp etmektedir" (Aktan, 2001, 330). Bürokrasi, yasama organı faaliyetleri gündemini kendi çıkarlarına uygun sonuçlar alınmasını güvence altına alacak bir biçimde profesyonel bir şekilde yönlendirebilmektedir. Bürokrasi, bir kısım yasama organı üyelerini, diğerlerine karşı, bütçelerin makul etkinlik limitlerinden çok daha yukarılara yükseltilmesi hususunda ikna edebilmektedir (Aktan, 1997, 146).

2.6.4.2. Bürokrasinin Ekonomi Modelleri

Son yıllarda bürokrasi analizi yapan teorisyenler, bürokratik davranışları ortaya koymaya çalışmışlardır. Bürokratların isteklerini sağlam sebeplerle

ilişkilendirdikleri varsayımından hareketle kamu tercihi teorisyenleri, bürokrasi modellerini bu varsayım altında kurmuşlardır. Buna göre bürokratlar, kamu çıkarlarından daha çok kendi çıkarlarının maksimizasyonunu düşünmektedirler. Bunun anlamı ise, her bir bürokratın kendi birimi ile ilgili olarak daha büyük büro ve daha çok para elde etmeye çalışmasıdır (Bakırtaş, 2005, 112).

Bürokratların yaklaşımını iktisadi yönden ele alan W. A. Niskanen 1971 yılında yayınladığı "Bürokrasi ve Temsili Devlet " adlı eserinde, bürokratların fayda maksimizasyonu peşinde koştuklarını ortaya koymuştur (Ünlükaplan, 2003, 27). Niskanen modelini iki varsayıma dayandırmaktadır. Bu varsayımlardan ilki, bürokratların aldıkları bütçe ödeneğini ellerinden geldiğince arttırmaya çabaladıklarıdır. İkinci varsayım ise, bürokratların ve iktidardaki politik partinin, kamu hizmeti arzı ve talebi açısından, iki taraflı tekel durumunda bulunmalarıdır. Devlet dairesi (bürokrasi), üretimini (kamu hizmeti), bütçe ödeneği karşılığında, ancak siyasi organa satabilmektedir. Siyasal organ da ödeneği karşılığında hizmeti ancak devlet dairesinden satın alabilmektedir (Bulutoğlu, 1988, 159).

W. A. Niskanen, bürokratların kendi dairesinin hacmini maksimuma çıkarmaya çalıştığını belirtmektedir. Bürokratlar "aylıklar, büro eşyası, yan gelirler, kamuoyunda şöhret, güç, kişileri işe yerleştirme" gibi sorumlu oldukları dairenin büyüklüğüne ilişkin faktörlerle ilgilidirler. Bu varsayıma göre bürokrat, bir firmanın kendi piyasa payını arttırmak istemesi gibi çeşitli yollarla bürosunun faaliyetlerini büyütmeye çalışmaktadır (Bakırtaş, 2005, 115). Bürokrat, kamusal fonlardan pay kapabilmek için diğer bürokratlarla rekabet etmektedir. Siyasal karar alma mekanizmasında bürokratik rekabet piyasa rekabetinin yerine geçmektedir. Bürolar veya devlet daireleri, belirli bir kamusal mal ya da hizmet sunmak açısından monopollere benzetilmektedir. Benzer mal ve hizmetleri üreten başka dairelerin de olmasına rağmen, her büro bir monopolcü firma gibi davranmaktadır. Fakat aynı talep ve maliyet koşulları altında çalışsalar bile, piyasadaki monopolcü firma ile devlet bürolarının ürettikleri malın miktarı açısından her iki birim arasında farklılıklar bulunmaktadır (Bakırtaş, 2005, 116).

Williamson'un 1964'te yayınladığı "İhtiyari Davranışın Ekonomisi: Firma Teorisinde İdari Amaçlar" adlı eserine göre, bürokratlar minimum maliyetten daha fazla çıktı yoluyla, kurumun ihtiyaç duyduğu potansiyeli dolaylı olarak belirleme üstünlüğünü elde etmektedirler. Bürokratlar bu potansiyeli, personel alımları yoluyla kurum içi hiyerarşi basamağını arttırmak ve bu yolla bireysel fayda sağlamak amacıyla kullanmaktadırlar. Bu modele göre, en az iki nedenden dolayı personel sayısı bürokratlar için önem arz etmektedir. Bunlar, personel sayısı ile üst ve orta yönetimin ücretleri arasında pozitif bir ilişkinin bulunması ve geniş bir personel yapısının yönetimin güvenliğini arttırmasıdır (Bakırtaş, 2005, 117). Williamson'un ortaya attığı bürokrasi modeli kısaca, faydalarının maksimizasyonunu sağlamaya çalışan büroların daha fazla miktarda personelle çalışacağını ve bunu da maliyetlerine yansıtacaklarını iddia etmektedir. Personel artışı bir yandan büronun hiyerarşik yapısında değişiklikler meydana getirirken diğer taraftan bütçenin yıllık ödenek miktarını da etkilemektedir. Bu durum devam ettiği takdirde, yıllar bazında kamu harcamalarında artış meydana gelecektir.

Migue–Belanger'in ortaya koyduğu bürokrasi modelinde, bürokratların çıktı miktarının yanı sıra bütçeleme süreci yardımıyla arttırmaya çalıştıkları isteğe bağlı bütçeleri ile bürokratların tercihleri arasındaki ilişki incelenmektedir (Migue, Belanger, 1974, 43). İsteğe bağlı bütçe, büro tarafından gerçekleştirilen kamusal mal ve hizmetin minimum maliyeti ile büronun gerçekleştirilen mal ve hizmet için elde ettiği ödenek arasındaki farktır. İsteğe bağlı bütçenin kontrolü bürokratın elinde olduğu için, büronun aşırı üretim yapmasına imkan tanımaktadır. Bu modelin temel varsayımları şunlardır. Öncelikle büro, bütçeleme süreciyle monopol gücünü pekiştirmeye çabalamaktadır ve büro değişimden ve üretimden kaynaklanan etkinsizlikleri bilmektedir (Bakırtaş, 1999, 140). Sonuç olarak bu modelde, büro çıktı miktarının artması ile bütçe ödeneklerinin gereksiz kullanıldığı belirtilerek, daha büyük bir bütçeye sahip olmak amacıyla, bürokratların birbirleriyle mücadele edecekleri ve bu yolla kamu harcamalarının artacağı varsayılmaktadır (Bakırtaş, 1999, 141).

Fiorina ve Noll, 1978 yılında yayınlamış olduğu "Seçmenler, Bürokratlar ve Kanun Koyucular: Bürokrasinin Büyümesi Üzerine Rasyonel Tercih Perspektifi" adlı eserinde, devlet faaliyetlerine ilişkin olarak üretim fonksiyonlarının ölçümünde belirli sorunlarla karşılaşılması sebebiyle, modellerin ampirik testlerini sonuçlandırmanın zorluğunu ifade etmektedir. Bunun yanı sıra modelde, kamusal mal ve hizmet talebine ilişkin gelir esnekliği ile politikacıların yeniden seçilmek amacıyla katlandıkları fedakarlıklar analiz edilmektedir (Bakırtaş, 2005, 120). Fiorina–Noll modelinde, demokratik düşünce yapısına sahip olan her toplumda bürokratik yapının genişlemesi ve kırtasiyeciliğin artması eleştirilmektedir. Fakat devlet kurumlarına olan ihtiyacın artması ve bunun sonucunda yeni büroların meydana getirilmesi aşırı bürokratikleşmeye neden olmaktadır. Aşırı bürokratikleşme sebebiyle, tutarlı davranışlar gösteren rasyonel bireyler, kendi çıkarlarına rehberlik etmesi açısından bazı devlet kuruluşlarının meydana getirilmesi için harekete geçeceklerdir. Modele göre tutarlı olarak hareket eden rasyonel bireyler, bütçelerinin maksimizasyonunu sağlamaya çabalayan bürokratlar, oylarının maksimizasyonunu sağlamaya çalışan politikacılar ve faydalarının maksimizasyonunu sağlamaya çabalayan seçmenlerdir (Fiorina, Noll, 1978, 254).

Romer ve Rosenthal, A. Downs'un bürokrasilerin politik süreç sonunda çıkarlarının olduğu ve mümkün olduğu kadar bürokratların çıkarlarını daha da arttırmaya çalıştıkları şeklindeki hipotezini temel alarak, seçmenlerle bürokratların birbirlerini sürekli olarak etkilediği varsayımına dayanan bir model ortaya koymuşlardır (Romer, Rosenthal, 1979, 567). Bu modelde, bürokrasinin seçmenleri belirli bir kuramsal ortam içerisinde tercih ettikleri seviyeden daha yükseğini tercih etmeye ikna edebileceği iddia edilmektedir. Romer–Rosenthal modelinde, bürokratların her bir seçim bölgesini tanıdıkları varsayılmaktadır (Bakırtaş, 2005, 122).

P. G. Wyckoff'un 1990 yılında yayınladığı "Bürokrasi, Etkinsizlik ve Zaman" adlı eseri bürokratların toplam bütçe ve etkinlik üzerindeki tercihlerini incelemektedir. Wyckoff, hükümet harcamaları, zaman akışı ve bürokratların bağlı bulundukları politikacıları, büro ödenekleri üstünde arttırıcı güce sahip baskı

unsurları olarak varsaymaktadır. Wyckoff modeline göre, bürokrasilerin kamusal mal ve hizmet üretiminde x–etkin olduklarını önceden bilindiği varsayılmaktadır. Bu modelde, politikacıların davranışları incelenerek bunun sonucunda bürokratik aldatma gücüne sahip bürokratlarla, bürokratların yetkilerini kısıtlama yetkisine sahip politikacılar arasındaki ilişki ortaya konulmaktadır (Wyckoff, 1990, 169). Wyckoff modeline göre, bürokratların girdilerden elde edilen kamusal mal ve hizmetlerin üretimine ilişkin üretim fonksiyonu ve kamusal mal ve hizmetlerin üretim maliyetleri hususunda politikacılardan daha çok bilgiye sahip oldukları düşüncesi temel varsayım olarak ele alınmaktadır (Bakırtaş, 1999, 143).

2.6.4.3. Bürokrasinin Ekonomik Gücünü Belirleyen Unsurlar

Bürokratlar, geniş büro ve personel olanaklarıyla topluma daha iyi hizmet vereceklerini düşünmektedirler. Bürokrasiden yararlananlar da çoğu zaman böyle bir düşünceyi paylaşıp, büroların büyümesinden yana tavır almaktadırlar. Bunun yanı sıra, parlamentoda çeşitli devlet daireleri ile ilgili komisyonlara bu dairelerle ilişkisi olan parlamenterler seçilmektedir (Savaş, 1989, 16). Büyüyen büro beraberinde personel sayısının da artmasına neden olacaktır. Bu ise, hiyerarşik yapıda yeni birtakım düzenlemeler meydana getirecektir. Bu yeni düzenleme ise, kademe sayısının artmasını sağlayacak, artan kademe sayısı ise, bürokratın parasal gelirine ek bir gelir getirecektir (Bakırtaş, 1999, 144).

Seçimde çoğunluğu sağlayarak iktidar olan politik parti, kamusal mal ve hizmetlerin, hangisinin ne miktarda olacağına bir kere karar verdikten sonra ya bu mal ve hizmet sepetini satın almakta ya da üretmek zorunda kalmaktadır. Kamu büroları kamusal mal ve hizmetlerin tek üreticisi ve belli kaynakların tek alıcısıdır. Kamu bürolarının bu monopol yapısından dolayı, bürokratların rekabet baskısından uzak olduğu varsayılmaktadır. Bu yüzden, bürokratlar etkin çalışmak ya da bürolarında yeni bir düzenleme yapmak gibi bir kaygı taşımamaktadırlar (Bakırtaş, 2005, 126).

Siyasal kararlar gerçek yaşamda sadece seçmen kitlesi (halk) ile politikacıların karşılıklı ilişkilerine dayanmamaktadır. Bunun yanı sıra, bürokrasi bu kararların alınışında ve uygulanmasında önem arz etmektedir. Özellikle sosyo–ekonomik yaşamın karmaşıklığının artmasına paralel olarak bürokrasi, uygulanacak politika demetlerini oluşturmakta ve kabul edilen politikaları yürütmekte büyük bir rol oynamaktadır (Uluatam, 1999, 107). Bürokrasiyle ilgili temel sorunlardan biri, bürokratlar tarafından yapılan üretimin etkinliğinin ölçülmesinde ortaya çıkmaktadır. Bu duruma ilişkin en temel sorunlar, çıktının birimler bazında kolayca değerlendirilememesi ve piyasada bu ürünlerin kar amacıyla kolay satılabilir olmamasıdır. Bu yüzden, büro çıktılarının en az maliyetle üretilip üretilmediğinin hükümet tarafından belirlenmesi de oldukça zor bir olay olmaktadır (Bakırtaş, 1999, 147).

Kişisel çıkar motifi, bürokratlara uygulandığı zaman bürokrasinin temel amacının, "kendilerine tahsis edilen bütçeyi arttırmak" olduğu sonucuna varılmaktadır. Daha geniş bir bütçe, bürokratik kadroyu sayıca arttırdığı gibi; yönetici kadrosunun siyasal gücünü, itibarını, ücretini ve diğer yan gelirlerini de arttıracaktır (Savaş, 1989, 15). Bunlara ek olarak bürokratlar, bu genişlemeden daha yüksek ücret, daha bol terfi olanakları ve daha rahat bir çalışma ortamı elde etme gibi ek faydalar sağlamaktadırlar. Sonuç olarak, zaten büyük olan bürokrasilerin daha da genişleme eğiliminde oldukları, genişledikçe de daha az bütünleşme politikaları izleyecekleri ve piramidin daha alt kısımlarında politikalar gelişeceği ve aslında çok çalışmanın azalması yönünde eğilimler ortaya çıkacağı belirtilmektedir (Aktan, 1997, 113).

2.6.4.4. Bürokratik Gücün Sınırlandırılmasına Dair Çözümler

Bürokratik etkinsizlik genellikle büroların sahip olduğu monopol güçten kaynaklanmaktadır. Bu monopol gücü azaltmanın çaresi, özel firmalar arasında rekabet yolu ile kamusal mal arzının özelleştirilmesi olmaktadır. Özel büroların kamu bürolarının yerini alması, yani özelleştirme şu açılardan gereklidir. Birincisi, özel fayda maksimizasyonunu sağlamaya çalışan bürolar minimum maliyetlerle

hareket ederken, kamu büroları tam aksine hareket etmektedirler. İkinci gereklilik ise, özel büroların etkinlik ölçülerinin kamu büroları gibi politik birtakım sınırlandırmalar ile kısıtlanmaması olmaktadır (Saygılıoğlu, Arı, 2003, 139). Bürolar arasındaki rekabet unsuru, bürokratik gayretin artmasını sağlamaktadır. Bürolar arası rekabetin oluşturulması ile bazı büroların monopol etkisi ortadan kaldırılabilmekte ve belli hizmetlerin herkes tarafından oluşturulabilir olması bürokratik çabayı arttırabilecek nedenler arasındadır. Bir diğer öneri, bürokratların maliyetler üzerinden elde ettikleri herhangi bir tasarrufun belirli bir oranının onlara verilmesidir. Bu yolla üretilen kamusal mal ve hizmetlerin pek çoğunda etkinlik teşvik edilebilmektedir (Bakırtaş, 2005, 138). Bu şekilde, monopol hizmetleriyle ilgili olan maliyetler, diğer monopol bilgileri ile karşılaştırılarak doğrulukları ispatlanabilecektir. Bu işlem gerçekleştirilirken, bürokrasiler arasında oluşan rekabetin sınırları aşmamasına ve bürokrasilerin birlikte güç odağı oluşturmamalarına özellikle dikkat edilmelidir (Bakırtaş, 1999, 151).

Bürokrasinin yeniden düzenlenmesinde, üst düzey yöneticilerin liderlik özellikleri de belirleyici bir öğe olmaktadır. Bu yüzden son yıllarda ülkeler yoğun bir şekilde, üst düzey yöneticilerinin liderlik yeteneğini geliştirici programlar uygulamaktadırlar. Bunun yanı sıra, daha alt düzeydeki kamu görevlileri açısından ise, hızla değişen koşullara gerek bilgi, gerekse beceriler bakımından uyum sağlamalarını sağlayacak etkinlikler (eğitim, grup çalışmaları, değişik birimlerde çalışma olanağı vb.) düzenlenmekte ve kamu personelinin mesleki gelişmelerine yardımcı olacak sistemler geliştirilmektedir (Saygılıoğlu, Arı, 2003, 147).

2.6.5. Baskı Gruplarının Davranışı

Vatandaşlar siyasal kararların kendi çıkarlarını kollamasını sağlamakta tek başlarına etkili olamamaktadırlar. Çünkü öncelikle seçenekleri bulmak ve kendi çıkarları açısından bu seçenekleri tartabilmekte "bilgisizlik" dolayısıyla, sonrasında da tek başlarına verecekleri bir oyun etkisinin az olacağını düşünerek oylamada "çekimser" kalabilmekte; oylamaya katılsalar bile, politika seçeneklerini belirleyememektedirler. Bu yüzden, kişiler ortak niteliklerine göre baskı grupları

oluşturarak hem kendi çıkarlarına olan hizmet ve düzenleme seçeneklerini belirlemekte, hem de sayısal bakımdan önerilerinin siyasal iktidar tarafından dikkate alınmasını sağlayacak bir oy kütlesi oluşturmaktadırlar (Bulutoğlu, 1988, 123).

Baskı grupları (pressure groups), ortak menfaatlere sahip olanların (işçiler, işverenler, köylüler vb.) örgütlenerek bu amaçlarını gerçekleştirebilmek için, hükümetin karar alma sürecini etkilemeye çalışması biçiminde tanımlanabilmektedir (Alp, 1998, 503). Siyasal kararları yalnızca kamu kesiminin bürokrat ve politikacıları değil; aynı zamanda piyasa ekonomisinin tüketici ve üreticileri de belirlemektedir. Politik partiler ve bürokrasiden bağımsız olarak siyasal karar sürecini önemli düzeyde doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen baskı grupları, ortak ekonomik ve sosyal çıkarlara dayalı, etkin bir biçimde organize olmuş kuruluşlardır. Gerçekten de, bu dört grubun motivasyon unsurları birbirinden farklı olduğundan, siyasal kararlar bunlardan en etkin olanının istekleri doğrultusunda alınmaktadır. Buna göre; politikacıların oy, bürokratların etkinlik çevrelerini genişletme, üreticilerin kar, tüketicilerin ise fayda maksimizasyonuna yönelik davranışları siyasal karar alma mekanizmasını etkilemektedir (Aktan, 2001, 169).

Baskı gruplarının meydana gelmesindeki temel mantık, siyasal karar alma sürecinde kişisel olarak etkin olmanın zorluğu ve ortak çıkarlara sahip kişilerin birlikte hareket etmek suretiyle bu süreçte daha etkin olabilmeleridir. Baskı grupları, amaçlarına göre farklı biçimlerde örgütlenmektedirler. Örneğin, piyasada kar maksimizasyonunu sağlamak amacıyla, çeşitli firmalar kendi aralarında birleşerek bir baskı grubu oluşturabilmektedirler. Ayrıca baskı grupları, işçi ve işveren sendikaları biçiminde örgütlenerek de siyasal karar alma sürecinde etkin olabilmektedirler (Aktan, 2002, 41). Baskı gruplarının amacı, grup çıkarlarını siyasal iktidara, bürokrasiye ve kamuoyuna empoze etmektir. Baskı grupları, siyasal iktidarı ve bürokrasiyi etkileyerek savunulan çıkarlara uygun yasa, karar, teşvik, önlem, mali yardım vb., çıkartmaya çalışmaktadırlar (Alp, 1998, 504).

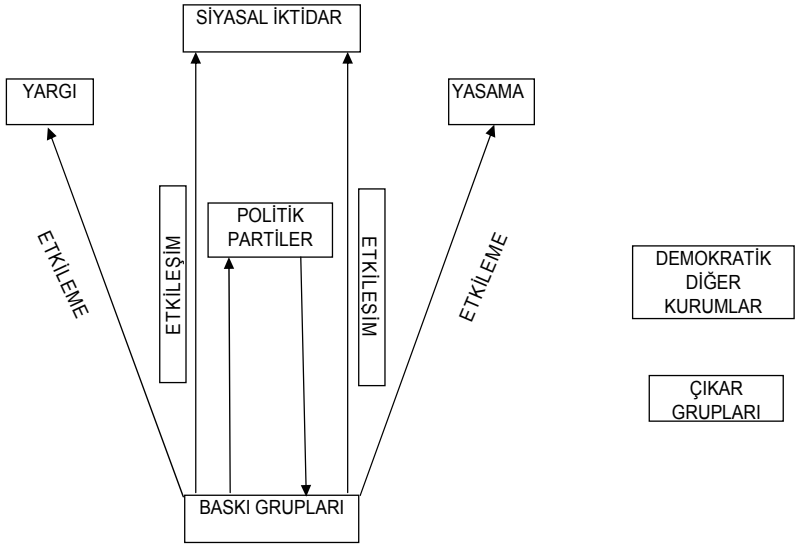
Mesleklere ve işlevlere göre meydana gelen baskı grupları, coğrafi temsilde olduğu gibi, hükümeti aralıklı olarak değil, devamlı şekilde etkilemektedirler. Baskı

grupları hükümete, halkın istek ve ihtiyaçları hususunda sürekli olarak bilgi sağlamaktadır. Vatandaşların ekonomik işlevlerine göre meydana getirdikleri baskı grupları, hükümete üyelerinin sadece ortak çıkarlarını benimsetebileceklerinden, tercih platformları kişisel çıkarlardan ziyade grup çıkarlarını yansıtmaktadır (Bulutoğlu, 1988, 124). Türkiye'deki başlıca baskı grubu oluşturan örgütlere örnek olarak işveren sendikaları, yazılı ve görsel basın, işçi sendikaları, işveren dernekleri ile ticaret ve sanayi odaları verilebilir. Baskı gruplarının etkinliği politik partilerin gücüne, demokratik kitle örgütlerinin yaygınlığına ve ülkedeki siyasal kültür seviyesine bağlı olarak değişmektedir. Ancak, ülkemizdeki gibi siyasal seçimlerin toplumsal tercihleri çarpık olarak yansıttığı durumlarda, genelde işverenleri temsil eden baskı grupları daha etkin olmaktadırlar (Aktan, 2001, 170).

Baskı gruplarıyla ilgili olarak ortaya çıkan başka bir nokta, "sınıf" kavramının önemini yitirmesi, buna karşılık "çıkar çatışmaları"nın daha belirgin bir biçimde öne çıkmasıdır. Günümüz toplumlarında sınıflar değil "baskı grupları" hakim olmaktadır. Örneğin, "sendikalı işçi" ile "sendikasız işçi" aynı sınıftan olduğu halde, bugün farklı çıkarları temsil etmektedir. Benzer şekilde devlet yardımından yararlanan çiftçi ile bu tür yardımlardan yararlanmayan çiftçi de ayrı baskı gruplarına mensup bulunmaktadır. İhracatına ya da yatırımına "teşvik tedbirleri" elde eden sanayici, bu gibi tedbirlerden yararlanamayan sanayiciye göre ayrı bir baskı grubu oluşturmaktadır. Verilen bu gibi örnekler, "sınıf" kavramının önemini yitirdiğini, bunun yerini "baskı grupları"nın aldığını göstermektedir (Savaş, 1989, 12).

Baskı grupları ekonomik yaşamda faaliyette bulunan kişilerin ortak çıkarlarını gerçekleştirmek amacıyla bir araya gelmelerinden oluşmaktadır. Çıkar ortaklığını ise, toplum üyelerinin ekonomik faaliyetlerinde, üretimde ve tüketimde üstlenmiş oldukları işlevler belirlemektedir. Yoğun çıkarlar çerçevesinde oluşan küçük baskı gruplarının bazıları arasında da ortak bazı çıkarlar bulunmaktadır. Demokrasilerde, siyasal iktidara götürecek veya mutlak toplumsal gücü bir araya getirecek ortak çıkarların, çeşitli çıkar kümelerini birleştiren, yaygın çıkarlar niteliğinde olması gerekmektedir (Bulutoğlu, 1988, 125). Şekil 2.8. baskı gruplarının demokrasi içerisindeki rolleri ve yerini göstermektedir.

Şekil 2.8. Baskı Gruplarının Demokrasi İçindeki Yeri

Bir grubun baskı grubu olarak sayılabilmesi için belirli bir takım şartları yerine getirmesi gerekmektedir. Bir baskı grubunun meydana gelebilmesi için, öncelikle teşkilatlı bir çalışmanın olması gereklidir. Bir baskı grubunun, üyelerinin ortak çıkarlarını gerçekleştirmek amacıyla bir araya gelmiş bilinçli bir topluluk olması gerekmektedir. Bir grubun baskı grubu haline gelmesinin başka bir şartı da, bu grupların politik sisteme ilişkin taleplerinin olmasına bağlı olmaktadır (Ay, 1998, 421). Bir kısım siyasal bilimciler baskı grupları şeklindeki örgütlenmeleri toplumsal talebin oluşması açısından oldukça faydalı ve gerekli görmektedirler. Bu görüşe göre baskı grupları, demokrasinin vazgeçilmez unsurlarından birisidir. Buna karşılık, diğer bir takım siyaset bilimciler ise, baskı gruplarına, toplumsal talep oluşumunu kendi çıkarlarına göre yönlendirerek "rant kollama" eğiliminde oldukları için karşı çıkmaktadırlar (Aktan, 2002, 41).

2.6.5.1. Transfer Toplumu

Transfer toplumu, baskı gruplarının yaygınlaşması ve sayıca artması sonucunda ortaya çıkan yeni ve çoğu zaman somutlaştırılamayan amaçları, tarzları bulunan, faaliyetlerinin mantığı ve sonucu aynı olan özel bir toplumdur. XIX. yy. sonlarında, toplumun sosyal çıkarlarına öncelik veren ve piyasa ekonomisine dayalı

bir devlet anlayışı olan "Refah Devleti" çerçevesinde işsizlik, hastalık, yaşlılık vb. gibi sebeplerle yeterli düzeyde gelir elde edemeyen kişilere gelir transferinin sağlanması günümüzde kime–neden sağlandığı bilinmeyen ve devamlı olarak artan bir harcama türüne dönüşmektedir. Bu durumun sebebi ise, siyasal iktidarın yeniden seçilmeyi garanti altına almak istemesidir (Onur, 2004, 59). Modern demokrasilerde, devletten bireylere, üretken bir hizmet karşılığı olmaksızın çeşitli ödemeler yapılmaktadır. "Transfer ödemeleri" olarak adlandırılan bu ödemeler "doğrudan yapılan transfer" ya da "refah transferleri" şeklinde ve "dolaylı yapılan transferler" ya da " düzenleyici transferler" olarak iki gruba ayrılmaktadır.

"Refah transferleri", sosyal güvenlik kapsamına giren emeklilik, malullük, işsizlik ödemeleri ile sağlık ödemeleri, muhtaç kişilere yapılan yiyecek ve giyecek yardımları gibi ödemeleri içermektedir. Refah transferleri genelde, düşük gelirli kişilere yapılmaktadır (Savaş, 1989, 18). "Düzenleyici transferler" ise, genelde iş çevrelerine, orta ve yüksek gelirli kişilere yapılan transfer ödemeleri olmaktadır. Bu tür transfer ödemeleri, refah transferleri gibi doğrudan gerçekleştirilmemektedir. Düzenleyici transferler, fiyat kontrolleri, belirli işlerin yapılmasının lisansa bağlanması, ithalat ve ihracata getirilen sınırlandırmalar, gümrük tarifeleri, çevre düzenlemesi, bölge planlaması, vergi kolaylıkları ve çeşitli teşvik önlemleri vasıtasıyla yapılmaktadır. Bu tür düzenlemeler sonucunda meydana gelen "rantlar", orta ve yüksek gelir grubundaki bireylere aktarılmaktadır. Modern demokrasilerde bu biçimde meydana gelen rantları kollayan hatta bu tür rantların oluşması için siyasal iktidar üstünde baskı kuran belirli çıkar çevreleri bulunmaktadır. "Rant kollama", modern demokrasi ve toplumların önemli özelliklerinden birisi haline gelerek "transfer toplumu"nun ortaya çıkmasına neden olmuştur (Savaş, 1989, 19).

2.6.5.2. Rant Kollama

"Rant kollama (Rent Seeking)" kavramını, iktisat biliminde ilk olarak ortaya atan Amerikalı iktisatçı A. Krueger, 1974 yılında yayınlamış olduğu "Rant Kollayan Toplumun Politik İktisadı" adlı eserinde; baskı gruplarının ithalat izni için alınan lisans belgelerini elde etmek amacıyla giriştikleri faaliyetleri "Rant Kollama" olarak

tanımlamaktadır. A. Krueger'dan daha önce Gordon Tullock, 1967 yılında yayınladığı "Tarifelerin Refah Maliyetleri, Monopoller ve Hırsızlık" adlı eserinde baskı gruplarını, tarife (gümrük vergisi) kollama ve bir monopol imtiyazı elde etme faaliyetlerinin ve bu amaçla yaptıkları harcamalarının refah kazancını ve kaybını incelemiştir. Bu yüzden Gordon Tullock'un çalışması, bu konuda ele alınmış ilk bilimsel eser olmaktadır (Aktan, 2002, 140).

Ekonomi ve politika arasındaki ilişkinin gözlenmesinde ortaya çıkan rant kollama kavramı, bizzat devlet tarafından yaratılmış transferleri elde etmek için rekabet edilirken kıt kaynakların israf edilmesini ifade etmektedir. Rant kollama teorisi, "pozitif" ve "normatif" rant kollama teorisi olarak ikiye ayrılmaktadır (Onur, 2004, 60):

> "Normatif rant kollama teorisi, rant kollama faaliyetlerinin maliyetlerini sınıflandırmayı ve tahmin etmeyi amaçlamaktadır. Buna göre, rantların nasıl dağıtılıp–dağıtılmayacağı, rant kollama süreçlerinde noksanlıkların olup–olmadığı, toplum teorisinde tüketicinin oynadığı rolün niteliği, rant kollama davranışında baskın olanın niteliği, rant kollamanın uygulanabilirliği açısından hükümetin gerekli olup–olmadığı ve rantların özel çevrelere tahsis edilip–edilmediği gibi sorulara yanıt aramaktadır."

> "Pozitif rant kollama teorisi ise, ekonomideki bazı sektörlerin neden korunup–korunmadığı sorusunu, firma bazında, yani mikro ekonomi açısından incelemektedir."

Rant kollama başlıca üç aşamada gerçekleşmektedir. Bu aşamalar rant yaratma, rant dağıtma ve rant kollama faaliyetleridir. Buna göre, rant yaratma (rent creation), "devletin iktisadi faaliyetlerinde kamusal mal ve hizmetler açısından "suni kıtlık (contrived scarcity)" meydana getirmesi"ne denilmektedir (Aktan, 1994, 163). Rant dağıtma (rent allocation), "devletin suni kıtlık sonucu yarattığı rantı belli kesimlere aktarması" durumudur (Aktan, 2002, 142). Rant kollama (rent seeking) ise, "baskı gruplarının, devlet tarafından "suni" olarak yaratılmış bir ekonomik

transferi elde etmek amacıyla girişmiş oldukları faaliyetler"e denilmektedir (Aktan, 1992, 35).

Rant kollamada iki kesim veya taraf söz konusu olmaktadır. Bunlar rant yaratan ve dağıtan kesim ile rant elde etmeye çalışan kesimdir. Suni rantı yaratan taraf "Devlet"tir. Rant, devletin bazı ekonomik faaliyetleri kendi tekeline alması, kimi ekonomik faaliyetlere yasal engeller (ithalatın yasaklanması, ithalatın izne tabi tutulması vb.) getirmesi, bazı sektörlere ise, teşvikler sağlaması gibi sebeplerle meydana gelmektedir. Rant, devletin ekonomiye müdahalelerinin bir sonucu olmaktadır. Rant kollayan kesim ise, iki grupta ele alınmaktadır. Buna göre, bireysel rant kollama, "herhangi bir örgüt veya kurum kanalıyla değil, bireysel olarak devletten bir ekonomik transfer elde etme çabası"na denilmektedir. Kurumsal ya da örgütlü rant kollama ise, "ortak çıkarları etrafında bir araya gelen ve bunları gerçekleştirmek için örgütlenen kesimin devletten ekonomik transfer elde etme çabası"na denilmektedir. Bu biçimde rant kollamaya çabalayanlara, baskı grupları denilmektedir. Belirli ortak çıkarlar etrafında bir araya gelme ve örgütlenme sonucu "Çıkar Grubu (Interest Group)" oluşmaktadır. Çıkar grubunun amaçları doğrultusunda siyasal iktidarı ve bürokrasiyi etkilemesi ya da baskı yapması ile "Baskı Grubu (Pressure Group)" oluşmaktadır. Her çıkar grubu bir baskı grubudur, ancak her baskı grubu bir çıkar grubu değildir. Bu iki grubun tek çatı altında meydana gelmesi ile "Çıkar ve Baskı Grubu" denilen kesim ortaya çıkmaktadır (Aktan, 1994, 166).

2.6.5.3. Lobicilik Faliyetleri

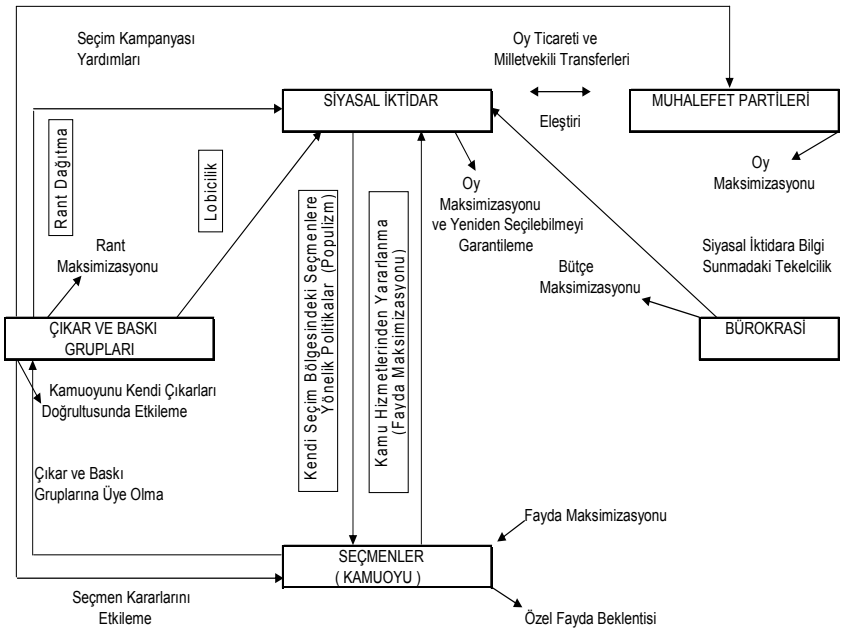
Çeşitli baskı gruplarının, kendi menfaatleri doğrultusunda ve yasama organını etkilemek amacıyla politikacılardan yararlanmaları biçimi şeklinde ifade edilen, ekonomik yasamanın baskı grubu teorisinin günümüzdeki örneği olan lobicilik faaliyetleri, doğrudan ve dolaylı lobicilik şeklinde iki bölüme ayrılmaktadır. Doğrudan lobicilik, "meclis koridorlarında, yasama organı üyelerinin, çıkarılacak yasaların lehlerine yönelik olarak etkilenmesi eylemi" olup bu anlamda "kulisçilik" olarak adlandırılmaktadır. Doğrudan lobiciliğe örnek olarak; seçimlerde bir partinin

desteklenmesi, iddia edilen isteklerin geçerliliğini gösteren raporların hazırlanması ve etütlerin yapılması, belgelerin yetkili kişilere hazırlatılması, sözlü olarak da heyetler, delegeler gönderilmesi, partilere yapılan örtülü para yardımları, parlamento üyelerine ve kamu görevlilerine (davet, parasız seyahat, hediye, komisyon, yüzde vermek vb.) gibi çeşitli yararların sağlanması faaliyetleri verilebilmektedir (Onur, 2004, 63).

Baskı grupları başlıca şu biçimlerde lobicilik yapmaktadırlar. İlk olarak, baskı grupları, seçim öncesinde bir politik partiye parasal ya da diğer şekillerde yardımda bulunmaktadırlar. Daha sonra, baskı grupları, seçim sonrasında bazı milletvekillerinin parlamentoda kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmesini sağlamaya çalışmaktadırlar. Baskı gruplarında partizanlık ise, iktidara geldikten sonra, kendilerine destek veren, seçmen gruplarına yönelik ayrıcalıklı işlemler gerçekleştirerek, haksız çıkar sağlamasıdır (Ay, 1998, 425).

Baskı grupları ile lobicilik faaliyetleri arasında yakın ilişkiler bulunmaktadır. Bununla birlikte, aralarında birtakım farklılıklar da bulunmaktadır. Lobicilik, bir teşkilat adına parlamentoyu etkileme faaliyeti biçiminde gerçekleşmektedir. Baskı grupları, ortak hedefleri gerçekleştirmek arzusunda olan kişilerin bir araya gelmeleriyle şuurlu ve örgütlü bir yapı oluşturmak suretiyle kurulmuşlardır (Aleskerov, Ersel, Sabuncu, 1999, 110). Baskı gruplarının iktidar ile ilişkileri faaliyetlerinin bir kısmını oluşturmaktadır. Bununla birlikte lobiler, yalnızca yasama üyeleri üzerinde etkili olmaya çalışan kuruluşlardır. Lobicilik faaliyetini gerçekleştiren bireyler kişisel olarak çalışabilecekleri gibi, herhangi bir baskı grubunun adına çalışan bireyler de olabilmektedirler (Ay, 1998, 433).

Şekil 2.9. Siyasal Sürecin Unsurları Arasındaki Etkileşim

Kaynak: Şekil 2.9. Coşkun Can, Aktan, (2001) "Kamu Ekonomisi ve Kamu Maliyesi" sayfa 332'den alınmıştır.

Şekil 2.9. siyasal sürecin unsurları arasındaki etkileşim mekanizmasını göstermektedir. Buna göre, siyasal sürecin içinde yer alan bu unsurların davranışları amaçlıdır. Öncelikle, siyasal iktidar ve muhalefet oylarını, çıkar ve baskı grupları elde ettikleri rantı, seçmenler siyasal karar alma süreci tarafından belirlenen kamusal mal ve hizmetlerden sağladıkları faydayı ve bürokrasi de kendi amaçlarına hizmet edecek olan bütçenin maksimizasyonunu sağlama amacı gütmektedirler (Aktan, 2001, 331).

Sonuç olarak, devlet, her birinin kendi kişisel hedefleri olan milyonlarca bireyden oluşan karmaşık bir organizasyondur. Devlet politikası, bu bireyler tarafından yapılan tercihlerin çıktısını göstermektedir. Bu tercihleri analiz edebilmek için, ekonomistler politik piyasanın kamu tercihi teorisini geliştirmişlerdir (Hyman, 1996, 151). Buna göre, seçmenler, politikalara ilişkin taleplerini oyları ile ifade etmektedirler, seçmenler ile firmalar taleplerini seçim kampanyası yardımları ve lobicilik faaliyetleri ile açıklamaktadırlar. Politikacılar, seçim kampanyası yardımlarını aradığı firma ve seçmenlerin çoğunluğuna cazip gelecek politikalar öne

sürmektedirler. Bürokratlar, kendi dairelerinin bütçelerini maksimize etmeye çalışmaktadırlar. Politik denge, hiçbir grubun farklı bir tercih seçerek pozisyonunu değiştirmek istemeyeceği durumda gerçekleşmektedir (Parkin, 2005, 323).

Seçmenler, politik piyasadaki tüketicilerdir. Mal ve hizmet piyasalarında, insanlar karşılığını ödemeye hazır oldukları tercihlerini açıklamaktadırlar. Politik piyasada, tercihlerini oylarıyla, seçim kampanyası yardımlarıyla ve lobicilik faaliyetleri ile ifade etmektedirler. Kamu tercihi teorisi, insanların refahlarını daha fazla arttıracak politikaları desteklediğini ve kişisel refahlarını azaltacak politikalara karşı olduklarını varsaymaktadır. Seçmenlerin tercihlerine yön veren, gerçeklerden ziyade onların algılama düzeyleri olmaktadır.

Politikacılar, politik piyasanın girişimcileridirler. Kamu tercihi teorisi, politikacının hedefinin yeniden seçilmek ve iktidarda kalmak olduğunu varsaymaktadır. Politikacıya oy vermek, firmaya ekonomik çıkar sağlamaya benzemektedir. Yeterli düzeyde oy almak için, politikacılar seçmenlerin çoğunluğuna cazip gelecek politikaları ileri sürmektedirler. Ancak, seçim kampanyaları maliyetli uygulamalardır. O yüzden politikacılar, kampanyalarını yürütmesini sağlayacak büyük hacimde finans için firmaların taleplerine de gerekli dikkati göstermektedir (Hyman, 1996, 173).

Bürokratlar, devlet dairelerindeki atanmış memurlar olmaktadırlar. Politik piyasanın üreticisi konumundadırlar. Kamu tercihi teorisi, bürokratların kendi kişisel çıkarlarını maksimize etmeyi amaçladığını ve bu hedefe ulaşmak için kendi dairelerinin bütçelerini maksimize etmeye çalıştıklarını varsaymaktadır (Hyman, 1996, 181).

Baskı grupları ise, piyasadaki tüketici ve üreticiler olarak, ortak menfaatlere sahip olanların örgütlenerek bu amaçlarını gerçekleştirebilmek için, rant kollama ve lobicilik faaliyetleriyle hükümetin karar alma sürecini etkilemeye çalışmaktadırlar.

3. BÖLÜM

POLİTİK KONJONKTÜR DALGALANMALARI TEORİSİNİ AÇIKLAMAYA YÖNELİK MODELLER VE YAPILAN ÇALIŞMALAR

J. M. Keynes'in Genel Teorisi ekonomiyi tam istihdam düzeyinde dengede tutacak isteğe bağlı devlete ait politikaları kullanmak için analitik çatı ve temel mantığı sağlamıştır. Savaş sonrasına ait dönemde Keynesyen politika reçetelerinin kabul görmeye devam etmesine rağmen, stabilizasyon politikasının etkisiyle oluşan tam güven 1960'lı yılların ortalarına kadar sürmemiştir. Bununla birlikte, ekonomideki devlet müdahalesi tam olarak geniş bir şekilde kabul görmeye başlamışken, devlete ait müdahale karşıtı resmi törensel öğütlerin tanıdık sesi bu sefer stabilizasyon politikası alanında yeniden duyulmaya başlamıştır.

Ekonomideki devlet müdahalesine muhalefetin farklı bir biçimi ise tanıdık monetarist saldırıdır. Daha güç algılanan fakat önem içinde büyüyen başka farklı bir biçim politik konjonktür dalgalanması literatüründe somutlaştırılmıştır. Bu literatür bencil politikacıların yeniden seçilme olasılıklarını çoğaltmak için, bir canlanma ve daralma döngüsü meydana getirerek ekonomiyi kendi amaçları doğrultusunda yönlendireceğini tartışır. Bu literatüre göre; devlet, yine ekonomiyi stabilize etmekten daha çok destabilize eden programların failidir.

3.1. GELENEKSEL POLİTİK KONJONKTÜR DALGALANMALARI LİTERATÜRÜ

Politik konjonktür dalgalanması konusundaki literatür yaygın olarak bencil politikacıların politik çıkar için ekonomiyi kendi amaçları doğrultusunda yönlendireceğini tartışan kamu tercihi teorisyenleri tarafından hakimiyet altına alınmıştır. Bununla birlikte, politik konjonktür dalgalanmasının genel kavramı ya da konsepti, kökenlerini Marksçı ekonomist M. Kalecki'nin yazılarında bulmuştur.

Keynes'in iyimserliğinin aksine, Kalecki, konjonktür dalgalanmasının devamının veya daha doğru bir şekilde, politik konjonktür dalgalanmasının ortaya çıkmasının, devletin işsizliği azaltmak için talebi canlandırmadaki yeteneksizliğinden değil, devlet memurlarının tam istihdamın uzun süre korunmasına karşıt gruplardan gelen politik baskıya yanıt vermelerinden kaynaklandığını ileri sürmüştür (Kalecki, 1943, 322–331).

J. Akerman, 1947 yılında yayınlamış olduğu eserinde politik ekonomik dalgalanmalardan bahsetmiştir. Akerman'a göre, bu tür bir politik dalgalanma, görünüşe göre ekonominin etki alanından kaynaklanmaktadır. Politik olaylar, hükümetin mali ve ekonomik koşulları stabilize etmeye çalıştığı ekonomik düzenin asli bir fonksiyonu durumundadır ve kısa dönem açısından başarılı olabilmektedir (Akerman, 1947, 107). Dalgalanma teorisyenlerinin birçoğunun yarım yüzyılı aşkın bir süredir bildirdiği gibi, fiyatların dalgalı hareketlerinde, üretimde, yapıda, zamanda ve bu gerçeği açıklayan kümülatif iyimserliğin ve kümülatif kötümserliğin sırayla izlediği spekülasyonda gizemli bir durum bulunmamaktadır.

Gerçek gizem, değişimlerin sorgulanamaz dönemselliğinin nedeninde yatmaktadır. Politik gücün değişen trendi tarafından yönetilen "yapı–dalgalanması (building–cycle)"nın uzun bir politik ekonomik dalgalanma gibi görünmesi gerçeği, yapı dalgalanmasının yeniden geniş bir şekilde önem arz ettiğini ve bu yapı dalgalanmasının nedenselliğini açıklamaktadır. Akerman'a göre, maliyetin çok yönlü korelasyonuna, ranta, faiz oranına, nüfus artışına vb. değişkenlere dayalı olarak tümüyle ekonomik olarak yapılan açıklamalar, politik ekonomik dalgalanmalar ile ilgili olarak yapılan hükümleri yetersiz göstermektedir (Akerman, 1947, 117).

"Demokrasinin Ekonomi Teorisi"nde A. Downs, Kalecki'nin politik aktörlerin, seçmenlerin bazı bölümlerine yanıt verdiğini varsaydığı politik davranışın, belirgin ve akla uygun bir yönünü oluşturmuştur. Daha çoğulcu bir model varsayımına göre Downs, politikacıların seçmenlerin taleplerine yanıt vermek yoluyla ve kendi bencillikleri tarafından motive edilmek suretiyle oylar için yarıştıklarını varsaymıştır. Tam rekabetin Neoklasik modeli ile belirgin paraleller

çizmek suretiyle Downs, rasyonel politik aktörlerin oy maksimizasyoncusu olduklarını varsaymıştır. Politik konjonktür dalgalanmasının sonradan ortaya çıkan teorileri, uyurgezerlik modası içinde, Downsçu çatıya çizilmiştir ve bencil politikacıların bu tavrını analizlerine dahil etmişlerdir (Downs, 1957, 135–150).

B. S. Frey ve L. J. Lau, 1968 yılında yayınlamış oldukları eserlerinde hükümet davranışına ilişkin matematiksel bir model ortaya koymuşlardır. Frey ve Lau'ya göre, hükümet davranışının teorisi, birçok amaç için faydalı ve gerçekten zorunlu olmaktadır. Modelin örnek olarak belirli bir konuyu, yani politik sistemin ekonomik faaliyette nasıl dalgalanmalar meydana getirdiğini aydınlatması açısından, nasıl kullanılacağını kabaca göstererek açıklamışlardır. Aynı zamanda, politik sistemin ekonomik faaliyetlerde meydana getirdiği dalgalanma hususu, modelin bazı özelliklerini de daha açık bir biçimde yansıtmaktadır (Frey, Lau, 1968, 377).

Frey ve Lau'ya göre, burada geliştirilen hükümet davranışı modeli, ekonomik faaliyette bu şekildeki politik nedenli dalgalanmaların açıklanmasına ve analizine elverişli bulunmaktadır. Ekonomik sistem, modelin ayrılmaz bir parçası olarak biçimlendiğinde; model, ekonomik olaylara karışan politik güçlerin dönüşümünü de net bir biçimde açıklayabilmektedir.

Hükümet davranışı modeli şu sonuçları içermektedir (Frey, Lau, 1968, 377):

> "Yukarıda açıklandığı şekilde, politik sistemin ekonomik dalgalanmalar meydana getirmesi mantıksal olarak mümkün olmaktadır. Gerçekte ise, nüfusunun büyük bir kısmı tarafından paylaşılan dominant bir ideolojinin bulunmadığı ülkelerde bu dalgalanmalar meydana gelmektedir. Ekonomik değişkenlerdeki dalgalanmalar, kurumsal olarak belirlenmiş seçim dönemlerine karşılık gelen aşağı–yukarı düzenli uzunluklar olacaktır. Durağanlık varsayımı altında, dalgalanmanın biçimi, modelin dışsal faktörlerinin değişmediği ve "tesadüfi olumsuzluklar (random disturbances)"ın mevcut olduğu durumda aynen tekrarlanmaktadır. Model, aynı zamanda genel ekonomik koşulların ya da dalgalanma düzeyini etkileyebilen elverişsiz tesadüfi olumsuzların nasıl yavaş, fakat devamlı olarak kötüleştiğini göstermek için kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra, modele göre, ekonomik faaliyetteki politika kaynaklı dalgalanmalara ilişkin eğilim

seçim yaklaştıkça artmaktadır. Çünkü hükümet, her seçim yaklaştığında fayda maksimizasyonu politikasından uzaklaşacağı için baskı altında kalacaktır. Hükümet davranışı modeli, ekonominin büyüme oranındaki azalmayı, örneğin, daha ciddi dalgalanmaları beraberinde getirmesi olasılığı olduğunu vurgulamaktadır."

"Daha az popüler bir hükümetin, daha fazla politika kaynaklı dalgalanma yaratacağına dair kanıt bulunmaktadır. İktidardaki parti, çoğunluğun oyuna sahip olduğu durumda ve gelecek dönemler boyunca bu durumu sürdüreceğinden emin olduğunda, yeniden seçilmek için seçmenlerle kafi düzeyde iyi ilişkiler kurmasına bağlı olarak, seçimlerden önce politikasını değiştirmek zorunda kalmayacaktır."

"Hükümet, seçmenlerin birikmiş iyi niyetinin azalmaya eğilimli olduğunu bildiği için, seçim gününe yaklaştıkça politika kaynaklı dalgalanmalar hız kazanmaktadır."

Frey ve Lau'ya göre, bir hükümet iki farklı nedenle popüler olabilmektedir (Frey, Lau, 1968, 378):

- "Ülkeye yeterli düzeyde alt–yapı sağlandığı takdirde, genel ekonomik koşullar hükümet için uygun olabilmektedir. Hükümet aynı zamanda, bütün hedeflerde daha uygun pozisyonda olabileceği için, seçmenler hükümetten memnun kalmaktadır."

- "Hükümetin ideolojik tercihleri ile seçmenlerin kabul fonksiyonu arasında küçük bir farklılık bulunmaktadır. Bu durumda, ideolojik tartışmaların ve kabul fonksiyonlarının ağırlıkları benzerdir. Hükümet bundan sonra uygun maksimizasyon stratejisi izleyebilmektedir."

Y. Ben–Porath, 1975 yılında yayınladığı eserinde, politik konjonktür dalgalanmasını bolluk ve kıtlık yılları açısından değerlendirerek ele almıştır. Ben–Porath, son yıllarda daha geleneksel demokrasilerin yerine batı–tipi demokrasilerde süre gelen "politik konjonktür dalgalanması" olarak nelerin tanımlanabileceğinin bilincinin arttığını belirtmiştir.

Ben–Porath'a göre, eğer bu dalgalanma davranışı, muhtemelen, seçimlerden önce refah hissini meydana getirmek isteği tarafından teşvik ediliyorsa, "özel tüketim (private consumption)", politikacıların gerçekten etkilemeye çalıştığı bir gösterge olmaktadır. Bu durum çeşitli araçlar vasıtasıyla sağlanabilir ve herhangi bir aracın güçlü bir dalgalanma göstereceğini farz etmek için bir neden bulunmamaktadır. Çünkü çoğu zaman GSMH özel tüketime paralel bir hareket izlemektedir (Ben–Porath, 1975, 400).

Ben–Porath, bütün bu dönem boyunca, koalisyon hükümetleri serisinin belkemiği olan aynı politik partinin ülkeyi yönetebileceğini belirtmiştir. Ben–Porath'a göre, popüler oyda parti paylaşımındaki uzun dönemli meyil, hükümetin sahip olduğu güçteki azalmaya bağlı olmaktadır. Hükümet kontrolünü yitirmenin, çok ciddi bir mesele olduğu açıklanmakta ve bu sayede hükümetin karşısındaki ekstra riskin önemi ortaya konulmaktadır (Ben–Porath, 1975, 403).

Bu tür politikaların ekonomik maliyetini tespit etmek güç olmaktadır. Ben–Porath, bu durum ile ilgili bazı soruları araştırmaktadır. Buna göre; "Çıktının kalıcı düzeyi düşürülebilir mi?", "Gelir akımı sabit olursa nüfus ne kadar mutlu olur?" gibi sorular incelenmektedir.

Sonuç olarak, Ben–Porath'a göre, bu çeşit reel maliyetler, seçimleri yöneten direkt maliyetlerden daha önemli olabilmektedir. Ekonomik ve politik sistem arasındaki karşılıklı ilişkilerle ilgilenenler, ekonominin durumunu başka yönden ele almaktan ziyade hükümete seçim zamanını ayarlamaya izin veren "içselleşen" ya da "dışsallaşan" politik gündemin, fayda ve maliyetlerinin neler olduğunu sorabilmektedirler.

W. D. Nordhaus'un 1975 yılında yayınlamış olduğu eserine kadar geçen sürede yer alan yukarıdaki çalışmalar geleneksel politik konjonktür dalgalanmaları literatürü kapsamına dahil edilmektedir.

3.2. MODERN POLİTİK KONJONKTÜR DALGALANMALARI LİTERATÜRÜ

3.2.1. Fırsatçı Politik Konjonktür Dalgalanmaları Yaklaşımı

Yaygın literatür için, politik konjonktür dalgalanması teorisine "Ortodoks Yaklaşım" olarak işaret edebileceğimiz teoriksel temel, başlangıçta W. D. Nordhaus tarafından ileri sürülmüştür. Nordhaus, seçim öncesi canlanmanın ve seçim sonrası durgunluğun seyrinin zorunlu başkanlık döneminin ilk yıllarında izlenen daraltıcı politikalardan, öncelikli olarak izleyen seçime kadar takip edilen genişleyici politikalardan kaynaklandığı hipotezini ortaya atmıştır. Nordhaus'a göre, bencil, oy maksimizasyonunu amaçlayan başkan kısa–dönem Phillips eğrisi vasıtasıyla ekonomiyi maniple etmeye mecbur kalmaktadır. Daraltıcı politikalar enflasyonu ve buradan enflasyonist beklentileri azaltmak ve bu yolla kısa–dönem Phillips eğrisini aşağıya doğru hareket ettirmek için bir teşebbüsü temsil etmektedirler. Seçim yaklaştıkça, işsizliği azaltmak için genişleyici politikalar izlenmekte ve enflasyon ile işsizlik arasındaki kısa dönemli değiş–tokuş istismar edilmektedir.

Fırsatçı politik konjonktür dalgalanması modelini ilk olarak şekillendirerek anlaşılır kılan W. D. Nordhaus'tur. Fırsatçı model, yalnızca yeniden seçilmeyle ilgilenen iktidardaki politik otoritelerin, seçmenleri, iktidara geçecekleri seçmeleri için kandırmak ya da rüşvet vermek vasıtasıyla, seçim günü lehlerinde koşullar sağlayacak ekonomi politikalarını izleyeceklerini varsaymaktadır. Nordhaus'un 1975'te yayınlamış olduğu "Politik Konjonktür Dalgalanması (The Political Business Cycle)" başlıklı çalışmasında sunduğu model, iktidardaki politik otoritelerin, seçim yıllarında düşük işsizliğin gözlendiği ve seçimi yüksek enflasyonun takip ettiği, tahmin edilebilen bir siyasi tercihler şablonu izleyeceklerini göstermektedir.

W. D. Nordhaus ilk olarak, politik otoritelerin işsizlik ve enflasyon arasında bir tercih yapmakla karşı karşıya kaldığını gözlemlemiştir. (Nordhaus'un makalesinin Sargent ve Wallace'ın etkili makalesiyle aynı ayda ortaya çıktığına

dikkat edilmelidir. Yani, Nordhaus modeli "artan beklentili" Phillips Eğrisi ve "işsizlik hipotezinin doğal oranı"nın kabul edilmesinden sonra ortaya çıkmıştır) (Sargent, Wallace, 1975, 241–254). Bireyler hem düşük işsizliği hem de düşük enflasyonu arzulasa da, düşük işsizlik, daha yüksek maaş ve dolayısıyla daha yüksek fiyata neden olan işgücü hacmine bağlı yüksek talebe neden olduğu için politik otoriteler birini diğerine tercih etmek zorundadırlar. Yükselen maaşlar ve yükselen fiyatlar arasındaki gecikme süresi ve ayrıca öncekine oranla yüksek enflasyon oranları daha da yüksek enflasyon beklentileri ve dolayısıyla daha yüksek enflasyona neden olduğundan, bu tercih uzun dönemde kısa dönemde olduğundan daha önemli hale gelecektir. İşsizlik, bu durumda Başkan olduğu düşünülen, bir politik otorite birimi tarafından kontrol edilen bir değişken olarak varsayılmaktadır.

Nordhaus modelindeki seçmenlerin, toplamlar bireysel deneyimlerle bir hayli ilişkili olduğundan, toplam işsizlik oranlarıyla ilgilendikleri varsayılmaktadır. Nordhaus, bireylerin düşük enflasyon oranları istemelerine üç sebep göstermektedir:

> "İlk olarak enflasyon, ödemeler dengesi problemlerine neden olabilmektedir. İkinci olarak, enflasyon verimsiz kaynak tahsisatına yol açmakta ve son olarak enflasyon, beraberinde gelirin yeniden keyfi dağıtımını meydana getirmektedir" (Nordhaus, 1975, 172).

Bireylerin istekleri rasyonel kabul edilse de, seçmenler enflasyon ve işsizlik arasındaki gerekli tercihten habersizdirler. Oy verme, seçmenlerin adayları kendi platformlarında değerlendirecek kadar bilinçli olmamaları bakımından "geçmişe dönük"tür ve dolayısıyla seçmenler, seçme kararlarını aday partilerdeki önceki liderlerin performansı üzerine temellendirerek vermektedirler. Örneğin Deniz Baykal için başbakan olmanın nasıl bir şey olduğu bilinmediği ama Tayyip Erdoğan için hükümeti yönetmenin nasıl bir şey olduğu bilindiği için, (seçmenler açısından) Baykal'ın Erdoğan gibi hareket edeceği varsayılmaktadır. Seçmenler bir performans standardı (esasen geçmiş liderlerin performanslarının değişen bir ortalaması) oluşturmaktadırlar ve iktidardaki bir adayın performansını bu standarda bağlı olarak yargılamaktadırlar.

Nordhaus politik partilerin varlığını, seçmenlerin partiler arasında farklılıkları bekler hale geldiğini ve dolayısıyla farklı partiler için farklı standartları olduğunu öne sürerek izah etmektedir.

> "Sonuç, bugünkü olduğu kadar geçmiş performanslarının da değerlendirmeye tabi olmasıdır. Gecikme uzunsa, seçmenin partiyle olan ilişkisinde kayda değer bir devamlılık olacaktır" (Nordhaus, 1975, 173).

Seçmenler partiyle ekonomik nedenlerle bağ kurmakta ve partilerin var oluşuna aldırmaksızın, seçmenlerin de aynı şekilde performans beklentilerine girdiği kabul edilmektedir. Partilerin yalnızca yeniden seçilmeyi önemsedikleri ve seçmen tercihlerini gayet iyi bildikleri kabul edilmektedir. "Hükümet, bu nedenle, iktidarlığı sırasında gelecek seçimde çoğunluğunu arttırıcı ekonomik politikaları seçmektedir" (Nordhaus, 1975, 174).

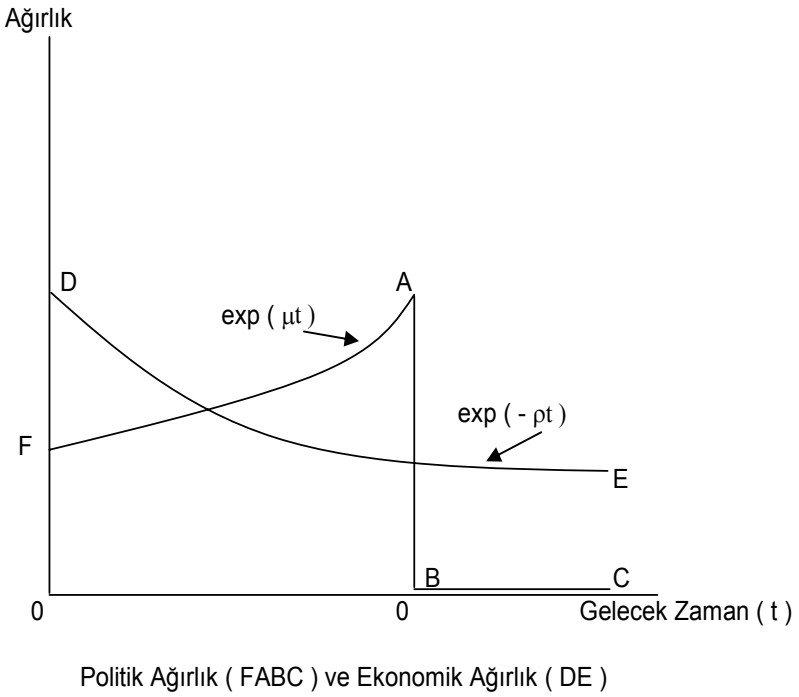
Nordhaus, bir politik otoritenin farklı seçim dalgalanmalarında farklı işsizlik–enflasyon kombinasyonlarını tercih ettiğini ve seçmenlerin "geçmiş olaylar için zayıflayan hafızaları" olduğunu göz önünde tutmaktadır (Nordhaus, 1975, 182).

W. D. Nordhaus, bu modelin iki önemli özelliğine dikkat çekmektedir. Buna göre (Nordhaus, 1975, 182):

- "Bir seçmenin geçmişe dair zayıflayan hafızası hesaba katılmaktadır."
- "Ekonomik kararlar, geleceğe sonsuzlukta azalan bir etki bırakırken; siyasi kararlar, etkisiz kaldıkları gelecek seçim dönemine kadar azalan bir etki bırakmaktadırlar."

Şekil 3.1. yukarıdaki iki özellikte açıklanan ekonomik ve politik ağırlığı göstermektedir.

Şekil 3.1. Politik Ağırlık ve Ekonomik Ağırlık

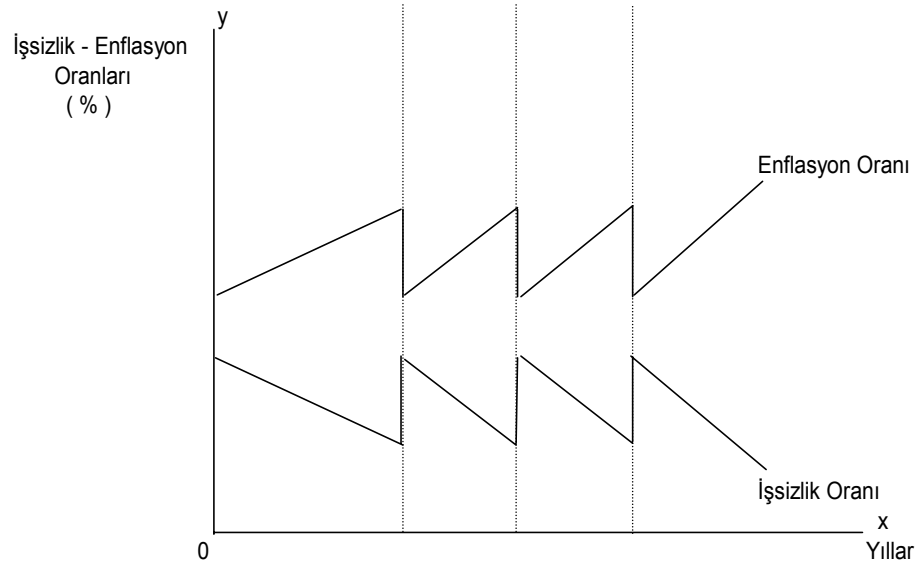
Kaynak: Şekil 3.1. William D., Nordhaus, (1975) "The Political Business Cycle" sayfa 183'den alınmıştır.

Şekil 3.1'e göre, FABC çizgisi siyasi kararların seçim gününe kadar (A noktası) gitgide önem kazandığına, ama sonraki gün etkinin sıfırlandığına işaret ederken, şekildeki DE çizgisi ekonomik kararların zaman içerisinde azalan bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bir seçim döneminin başlangıcından ileriye doğru bakıldığında, ρ iskonto oranı kullanılarak ekonomik karara ilişkin ağırlıkların standart seti, exp (-ρt) zaman profili olarak DE'de gösterilmektedir. Politik karar hususundaki ağırlıklar (FABC), bir sonraki seçime kadar exp (μt) ağırlığına sahip olmakta ondan sonra ise sıfırlanmaktadır (Nordhaus, 1975, 183).

Bu modelden, Nordhaus rasyonel politik otoritenin, seçmenin isteği olan fakat yine de imkansız sıfır–enflasyon, sıfır–işsizlik noktasına mümkün olduğunca yaklaşmaya çalışarak, seçim zaferinin hemen ardından enflasyonu bertaraf etmek için "kemer–sıkma (contractionary)" politikasına başvuracağı ve ardından seçim yaklaştıkça işsizlik oranlarını düşüreceği sonucunu çıkarmaktadır. Bu "optimal

partizan dalgalanma" politik konjonktür dalgalanmasına neden olmaktadır (Nordhaus, 1975, 185). Şekil 3.2. politik konjonktür dalgalanmasını göstermektedir.

Şekil 3.2. Politik Konjonktür Dalgalanması

Kaynak: Şekil 3.2. William D., Nordhaus, (1975) "The Political Business Cycle" sayfa 185'den alınmıştır.

Politik konjonktür dalgalanması teorisini sınamak için, Nordhaus, dokuz OECD ülkesinden savaş–sonrası döneme ait veri toplamıştır ve inişli–çıkışlı dalgalanmaların kendi "fırsatçı (opportunistic)" modelini takip edip etmediğini incelemiştir. Seçim dönemindeki çıkışları ve seçim–sonrası yıllardaki inişleri başarılar ve onun dışındakileri başarısızlık olarak hesaba katarak, "çift terimli (binomial)" olasılıkları ½ değerine sahip bir "null (farksızlık)" hipotezi ile hesaplamaktadır.

Nordhaus'un Hipotezi: Seçim öncesi dönemde işsizlik düşmekte ve akabinde enflasyon artmaktadır.

Nordhaus modelinin varsayımları şunlardır (Nordhaus, 1975, 188):

1. Phillips Eğrisi mevcuttur;

i) "Değiş–tokuş (Trade–off)", kısa dönemden çok uzun dönemde önem arz edecektir.

2. Bireyler düşük işsizlik ve düşük enflasyonu tercih etmektedirler;

i) Bireylerin tercihleri rasyoneldir.

3. İşsizlik değişken bir seçimdir;

i) Bir politik–otorite birimi (Başkan) bulunmaktadır.

4. Partiler;

i) Partiler yalnızca seçilmekle ilgilenmektedirler.

ii) Partiler, seçmen tercihlerini çok iyi bir şekilde bilmektedirler.

5. Oy verme;

i) Oy verme "geçmişe dönük (retrospective)"tür.

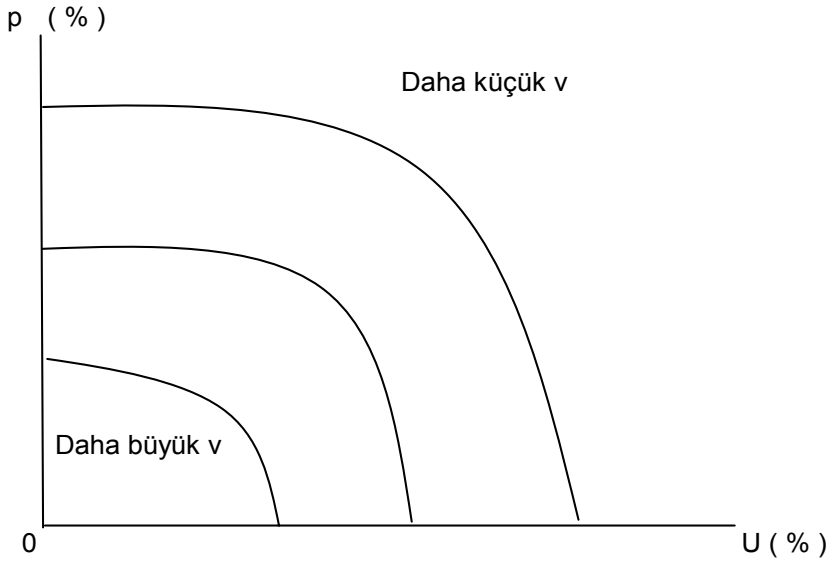
ii) Seçmenler, partilerle ekonomik nedenler dışında bağ kurmazlar.

iii) Seçmenlerin özdeş uyarlanan performans standartları vardır.

6. Zamanı dışsal olarak belirlenen düzenli seçimler vardır.

Nordhaus'un geliştirdiği model şu şekildedir. İktidardaki parti, genel seçimleri kazanmak için seçmenlerin çoğunluğunu kazanmaya çalışmaktadır. Hesaba katılan iki ekonomik değişken bulunmaktadır: Değişkenler, U (işsizlik oranı) ve p (enflasyon oranı)'dır. Şekil 3.3. işsizlik ve enflasyon arasındaki değiş–tokuşu göstermektedir.

Şekil 3.3. İşsizlik ve Enflasyon Arasındaki Değiş–Tokuş

Kaynak: Şekil 3.3. William D., Nordhaus, (1975) "The Political Business Cycle" sayfa 176'dan uyarlanmıştır.

Toplam oylama fonksiyonu şu şekildedir:

$$v = v\,(U, p),\ (v_u < 0,\ v_p < 0) \qquad (1)$$

Her bir savla ilgili v'nin kısmi türevi negatiftir.

$$p = \varphi\,(U) + a\,\pi \qquad (\varphi' < 0,\ 0 < a \leq 1) \qquad (2)$$

π, beklenen enflasyon oranını ifade etmektedir. Beklentinin diferansiyel denkleme göre uyumlu bir şekilde biçimlendiği varsayılmaktadır:

$\pi = b\,(p - \pi),\ (b > 0)$ [hükümet p'yi ya da u'yu kontrol edebilmektedir].

π, durum değişkeni olmaktadır. U, p vasıtasıyla dinamik olarak π'yi etkilediği için, kontrol değişkeni olarak kullanılmaktadır. Optimal Kontrol Problemi açısından, bir partinin t = 0 noktasında seçimi kazandığı ve gelecek seçimin, t = T noktasından sonraki T yıllarına bağlı olduğu varsayılmaktadır (Nordhaus, 1975, 175):

$$Maksimizasyon \int_0^T v(U, p)e^{rt}\,dt \qquad (3)$$

Bağımlı denklem $p = \phi(U) + a\,\pi$ (4)

$$\pi = b(p - \pi) \qquad (5)$$

ve $\pi(0) = \pi_0$ $\pi(T)$ serbest form (π_0, T verilen form).

Zamanın farklı noktalarına ait olan v değerlerinin ağırlık sistemi, hafızanın zayıflama oranını ifade eden $r > 0$ olduğu noktadaki e^{rt} üstel fonksiyonunun spesifik formunda verilmiştir. Bu, zamanın daha sonraki noktalarındaki v değerlerinin ağırlıklarının daha fazla olduğunu göstermektedir; $e^{-\rho t}$ ifadesinin tam aksine, burada bir "iskonto (discount)" faktörünün bulunmadığına dikkat edilmelidir (Nordhaus, 1975, 183). Buradan Nordhaus varsayımını ortaya koymaktadır.

Nordhaus'un varsayımı:

$$v(U, p) = -U^2 - ph,\ (h > 0) \qquad (6)$$

$$p = (j - kU) + a\pi,\quad (j, k > 0,\ 0 < a \leq 1) \qquad (7)$$

Maksimizasyon için standart teknikler kullanılarak Hamiltonian kurulmaktadır (Nordhaus, 1975, 183):

$$H = (-U^2 - hj + hkU - ha\pi)e^{rt} + \lambda b[j - kU - (1 - a)\,\pi] \qquad (8)$$

ve sonuç olarak da eşitlik (9) elde edilmektedir (Nordhaus, 1975, 184).

$$U^* = \frac{kh}{2B}\,[(r - b) + ba^{B(T-t)}] \qquad (9)$$

Yukarıda açıklanan makroekonomik politikanın oldukça basitleştirilmiş modeli bir takım tahminlerde bulunmaktadır. Buna göre (Nordhaus, 1975, 185):

- "Politik olarak belirlenen politika tercihi, optimalden daha düşük bir işsizliğe ve daha yüksek bir enflasyona neden olacaktır."

- "Optimal partizan politika, işsizlik ve ilk yıllarda deflasyon ile seçim yaklaştıkça enflasyon yükselmesinin izlediği bir politik konjonktür dalgalanmasına yol açacaktır."

Sonuç olarak, W. D. Nordhaus'un 1975 yılında ortaya atmış olduğu model, siyasi liderin dönemiyle aynı uzunlukta işsizlik–enflasyon dalgalanması meydana getireceğini ve politik otoritenin seçim arifesinde olup biteni göremeyen "miyop (myopic)" seçmenleri, iktidar için oy vermesi yönünde kandırmayı umarak canlanma yaratacağını öngörmektedir.

Başkanlık için politik konjonktür dalgalanmasının sonradan ortaya çıkan çalışmaları Nordhaus'un kavramsal çatısını benimsemiştir ve başkanların yeniden seçilme olasılıklarını arttırmak için ekonomiyi kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirdiği hipotezini desteklemek için istatistiksel kanıt sağlamak üzere girişimde bulunmuşlardır. Seçim yılları ile ekonomik faaliyetler üzerindeki zaman serileri verisinin aralarında ortak ilişkiler veya nedensel bağlar bulunduğunu göstermesiyle,

bu çalışmalar ekonominin başkanlık için manipülasyonunu ifade eden ihtilafa yol açan kanıtlar ortaya koymuşlardır.

C. D. MacRae'nin 1977 yılında yayınladığı "Konjonktür Dalgalanmasının Politik Bir Modeli" adlı makalesinde, hükümetin, enflasyon ve işsizlik arasında dinamik bir değiş–tokuşla karşı karşıya kalması durumunda, "oy–kaybı–azaltıcı (vote–loss–minimizing)" davranışının, eğer seçmen miyop ise kararlı bir konjonktür dalgalanması meydana getirdiğini açıklamaktadır. Bununla birlikte, eğer seçmen rasyonel ve stratejik olarak oyluyor ise, oy–kaybı–azaltıcı davranış, bir sosyal optimum olan uzun–dönem enflasyon–işsizlik kombinasyonuna neden olacaktır (MacRae, 1977, 262).

MacRae'nin çalışmasına göre, politik olarak motive edilen konjonktür dalgalanmasının potansiyeli, ciddi boyutta seçmenin miyop olduğu varsayımına dayandırıldığından beri, A.B.D.'de 1957 yılından 1972 yılına kadar geçen süredeki dört başkanlığa ait seçim dönemi için, dolaylı bir yaklaşım seçilerek bu varsayım test edilmeye çalışılmıştır. İlk olarak, 1960'lı yılların sonlarında meydana gelen değişime izin veren Kore savaşı sonrası periyodu açısından enflasyon ve işsizlik arasındaki dinamik ilişki hesaplanmıştır. Daha sonra, alternatif hipotezler altında her dört–yıllık seçim dönemine ilişkin olarak, işsizliğe karşı enflasyon üzerinde ayrı nispi ağırlığın olduğu sonucu çıkarılmıştır. Alternatif hipotezler şunlardır (MacRae, 1977, 262):

- "Hükümet, seçmenin miyop olduğuna ve seçim dönemi boyunca kendi gerçek tercihlerine göre oyladığına inanmaktadır."

- "Hükümet, seçmenin rasyonel olduğunu ve stratejik bir biçimde oyladığını bildiği için, uzun–dönem amaçlarına ulaşabilmektedir."

Son olarak, alternatif iki hipotezin açıklayıcı gücü, her dört hükümet için karşılaştırılmıştır.

Sonuç olarak, MacRae'ye göre, stratejik hipotez ikinci Eisenhower ve Nixon yönetimlerinde iyi iş görürken; miyop hipotezi, Kennedy–Johnson ve Johnson yönetimleri boyunca, işsizlik oranı tarafından ifade edilen toplam talep politikasını açıklayan birinci derecede bir iş görmüştür. Her iki hipotezin açıklayıcı gücünün mutlak düzeyi, Cumhuriyetçiler'in dönemlerinde Demokratlar'ın dönemlerinden daha düşük çıkmasına rağmen, hiçbir durumda naif model, geleceğe ilişkin değişmez tahminlerinde ikinci derecede iyi hipotez olmamıştır. Bu sonuç tabi ki diğerlerinin de içinde, işsizliğin doğrudan değil ama maliye ve para politikaları yoluyla yalnızca dolaylı olarak kontrol edildiği ve A.B.D. gibi başkansal bir hükümet formunda sadece seçim zamanında değil ayrıca seçimler arasında da makroekonomik politika araçlarını kontrol yarışı olduğu gerçeğine yol açan ekonomik ve politik davranışın daha sofistike modelleriyle daha fazla test edilmeyi gerektirmektedir (MacRae, 1977, 263).

E. R. Tufte, 1978 yılında yayınlamış olduğu "Seçimsel Ekonomik Dalgalanma" adlı çalışmasında, birçok kapitalist demokrasinin ulusal ekonomik performansına ilişkin seçimsel bir ritmi bulunduğu ve bu seçimsel dalgalanmanın önemli makroekonomik dalgalanmalara neden olduğunu belirtmiştir (Tufte, 1978a, 26).

Tufte'ye göre, A.B.D.'de 1948'den 1976'ya kadar (Eisenhower yılları dışında) geçen sürede seçimsel ekonomik dalgalanma şunlardan meydana gelmiştir (Tufte, 1978a, 27):

- "Kişi başına düşen harcanabilir gelirin büyümesinde, çift–rakamlı yıllarda hızlanan ve tek–rakamlı yıllarda hız kesen iki–yıllık dalgalanma meydana gelmiştir."

- "İşsizlik oranındaki dört–yıllık başkanlığa ait dalgalanma, başkanlık seçiminden önceki aylarda işsizlikte azalma ve seçimden sonraki genellikle 12–18 aydan başlayarak, işsizlik oranında artışlar biçimindedir."

Bu düzenek, reel harcanabilir gelir ve işsizliği kontrol etmek açısından kullanışlı ekonomik araçların niteliğiyle uyumludur. Vergiler ve transfer ödemeleri tarafından direkt olarak ve hemen etkilenen reel harcanabilir gelir, kısa dönemde maniple edilebilmektedir. Vergilerin ve transferlerin reel harcanabilir gelir üzerindeki etkilerinin tam aksine, işsizlik oranı, daha yavaşça ve işsizlik üzerinde daha belirsiz zaman gecikmeleriyle hareket eden maliye ve para politikalarından etkilenmektedir.

Bunun yanı sıra, seçimsel bahis arttıkça, ekonomik teşvik de artmaktadır. Özellikle, görevdeki başkanların yeniden seçilmeye rağbet ettiği yıllarda en uygun kısa–dönem ekonomik koşullar en favori tercih olmaktadır. Tufte'ye göre, görevdeki bu başkanların birkaçının yeniden seçilmesi üzerine üstlendikleri ilk ekonomik önceliklerinin deflasyonist politikalar olduğunun fark edilmesi sürpriz olmamalıdır. Tufte, "gizemli bir cinayet vakasındaki bir dedektif gibi, motivasyon kurmak ve düzenek bulmak için çok uğraştığını" belirtmiştir. Tufte'ye göre, imkanlar ve fırsatlar dahilinde yapılan analizden akılda kalan sorular şunlardır (Tufte, 1978a, 27):

- "Seçimsel ve ekonomik dalgalanma nasıl üretilmektedir?"
- "Ekonomi politikasının spesifik araçlarının kapsamı nedir?"

Politik konjonktür dalgalanmasına dair literatür bundan sonra, politika ve ekonomi arasındaki ilişkiyi analiz etmeye teşebbüs etmiştir; bununla birlikte, hem Marksçı hem de yaygın Ortodoks yaklaşım bize bu ilişkinin tek taraflı olduğu açıklamasını sağlamıştır. Oysa Kalecki ekonomik yapının (kapitalistlerin sınıfsal çıkarlarının) politik yapıyı kontrol ettiğine inanmıştı, son çalışmalar ise politik yapının (politikacıların) ekonomik yapıyı maniple ettiğini ve kontrol ettiğini varsaymıştır. Politika ve ekonomi arasındaki ilişkinin bu önceki çalışmaların işaret ettiğinden daha kompleks olduğu tartışılmalıdır.

W. D. Nordhaus, 1989 yılında ele aldığı çalışmasında politik konjonktür dalgalanmasına yöneltilen alternatif yaklaşımlardan bahsetmiştir. Nordhaus'a göre,

çoğu makroekonomik çalışmada, politik faktörler dışsal olarak alınmıştır. Tam aksine, politik konjonktür dalgalanmaları yaklaşımı, politik ve ekonomik faktörlerin birbirlerini karşılıklı olarak etkilediğinde ekonominin nasıl davrandığını analiz etmektedir.

Nordhaus'a göre, politik konjonktür dalgalanması modellerinin merkezinde beş soru tipi yatmaktadır. Buna göre (Nordhaus, 1989, 2):

- "Seçmenler açısından sorular şunlardır: Seçmen davranışını yönlendiren nedir? Ekonomik olaylar, seçmen davranışında büyük öneme sahip midir? Seçmenler rasyonel ve tam bilgiye mi sahiptir, yoksa irrasyonel ve eksik bilgiye mi sahiptir? Seçmenler geçmişe–dönük müdür, yoksa geleceğe yönelik midir?"

- "Partiler açısından sorular şunlardır: Politik liderleri ve partileri ne motive etmektedir (Nordhaus, politik iktidar arayanları kısaca "partiler" olarak nitelendirmiştir)? Partiler oy maksimizasyoncu ve fırsatçı mıdırlar, yoksa verilen seçim bölgesine hizmet sunmak için ideolojik olarak bir takım ekonomik ve sosyal hedeflerin peşine mi düşmüşlerdir?"

- "Ekonomik yapı açısından sorular şunlardır: Ekonominin yapısı nedir? Partiler, ekonomik çıktıyı etkileyebilirler mi, yoksa politika etkisiz midir? Politikanın (örneğin, maliye politikası, transfer ödemeleri, para politikası vb.) önemli araçları nelerdir ve bu araçları kim (başkan, Millet Meclisi, Merkez Bankası vb.) kontrol etmektedir?"

- "Şoklar açısından sorular şunlardır: Politika ve ekonominin şokları nelerdir? Şoklar dışsal mıdır (Kasırgalar, kuraklıklar, dış savaşlar ve devrimlerden mi kaynaklanmaktadır)? Şoklar, politik sürece içsel mi katılmaktadır (Bir başkanın, halefine büyük bir bütçe açığı ya da düşürülmesi gereken yüksek bir enflasyon oranı bıraktığında mı ortaya çıkmaktadır)?"

- "İktidara yeterlilik açısından sorular şunlardır: Partiler, hedeflerini yetenekli bir şekilde izleyebiliyorlar mı, yoksa acemice iş yaparak ne

> seçmenleri memnun ediyor ne de ideolojik hedeflerine ulaşamıyorlar mı?"

Yıllardan beri, çalışmalar bu beş önemli noktaya pek çok farklı yaklaşım getirmişlerdir. Bu önemli noktalardan ikisi; seçmenlerin rasyonalitesi ve partilerin davranışı, en çok ilgiyi toplayan konular olmuştur.

İlk önemli nokta, seçmenlerin, hem ekonomi politikası hem de parti platformları açısından rasyonel beklentilere sahip olup olmadığı konusunun, politik konjonktür dalgalanmaları literatüründe (aslında ekonominin birçok yerinde) bir merkezi uyuşmazlık etrafında ele alınmasıdır. Eğer seçmenler rasyonel beklentilere sahip, bütün mevcut bilgileri elinde bulunduruyor ve partileri, beklenen gelecek performanslarına göre karşılaştırarak değerlendiriyorsa, bu tür seçmenlere "ultrarasyonel" seçmen denilmektedir. Eğer seçmenler bu standardın altına düşerlerse, bu tür seçmenlere ise "rasyonel olmayan (nonrational)" seçmen denilmektedir. Nordhaus'a göre mantıksızlığın (nonrationality) günahı birçok çalışmada çarpıcı bir tartışma olarak yer almıştır (Nordhaus, 1989, 3).

Diğer temel nokta, partilerin fırsatçı mı yoksa ideolojik mi olduğuyla ilgilenmektedir. Eğer partiler, geçmiş pozisyonlarına, parti anlayışının görünümüne ya da gerçek ekonomik çıktılara aldırış etmeksizin, seçilme (veya yeniden seçilme) olasılığını maksimize etmek için politikaları belirliyorlar ise, bu tür partilere "fırsatçı (opportunistic)" partiler denilmektedir. Eğer partiler, belirli ekonomik ve sosyal hedeflere ulaşmak için politikalarını kuruyor ve iktidarı kazanmaya ya da politik popülariteye bağımlı kalmıyorlar ise, bu tür partilere "ideolojik (ideological)" partiler denilmektedir.

Nordhaus'a göre, pratikteki birçok ekonomik model, seçmenlerin bütün mevcut enformasyona sahip olmadığını ve geleceğe–yönelik olmaktan ziyade geçmişe–dönük davranışlar sergilediğini varsaymaktadır. Buna ek olarak, politik konjonktür dalgalanması modelleri, parti motivasyonunda da farklılaşmaktadır (Nordhaus, 1989, 3).

D. J. Smyth, S. K. Washburn ve P. Dua'nın 1989 yılında ele aldıkları çalışma, Reagan başkanlığı döneminde yaşanan politik konjonktür dalgalanmalarını, sosyal tercihlerdeki, enflasyondaki ve işsizlikteki değişmeleri açıklamaya çalışmaktadır. Çalışmanın ampirik kanıtı Reagan başkanlığı dönemine dayandırılmıştır. Çalışmada elde edilen temel sonuçlar şu şekildedir (Smyth, Washburn, Dua, 1989, 347):

- "Başkanlık popülaritesi, enflasyon ve işsizliğe ilişkin kamuoyu araştırması verisi arasındaki ilişki, kuadratik sosyal tercih fonksiyonunun yaygın bir şekilde kullanılan teorik varsayımı ile tutarlı çıkmaktadır. Enflasyon ve işsizlikteki düzensiz değişimler ile "gecikmeli düzen süreci (lagged adjustment process)", Başkan Reagan'ın popülaritesinin değişkenliğine ilişkin, yaklaşık olarak % 80 civarında çıkan önemli bir yüzdeliğin sebebini izah etmektedir."

- "Bir hükümet, kısa–dönem beklentileri artmış bir Phillips eğrisini kendi çıkarı için kullanarak, popülaritede önemli sayılacak kısa–dönem artışları meydana getirememektedir. Bu bulgu, bilgiye sahip hükümetlerin politik konjonktür dalgalanması yaratmayacağını ifade etmektedir."

- "Bir hükümetin, enflasyon oranını % 5–6 civarında hedeflemeye teşviki bulunmaktadır; bunun ödülü ise, popülarite artışı gereğince daha düşük bir enflasyondur. Smyth, Washburn ve Dua, makroekonomik teoriyi ve kamu tercihi teorisini birleştirerek, yaklaşık % 5–6 civarında doğal enflasyon oranını elde etmişlerdir."

I. Takatoshi'nin 1989 yılında ele aldığı çalışması, Japonya'da yaşanan politik konjonktür dalgalanmaları ve endojen (içsel) seçim zamanlamasına açıklama getirmektedir. Takatoshi'nin çalışması, bir parlamenter sistemde meydana gelen politik konjonktür dalgalanmalarına ilişkin teorik bir model kurmaktadır ve Japonya'ya ait savaş–sonrası dönemine ilişkin veriyle, teorik modelin tahmin ve hipotezleri test edilmektedir. Başkanlık sisteminden farklı olarak, parlamenter sistemde genel seçim zamanlaması içsel bir politika değişkeni olmaktadır. Böylece, parlamenter sistemdeki ilgi çekici sorulardan biri, seçimlerin mi konjonktür

dalgalanmasına neden olduğu, yoksa ekonomik gelişmelerin mi genel seçimleri tetiklediğidir.

Japonya'nın savaş–sonrası tecrübesine ait ampirik analiz, başkanlık sistemine ilişkin politik konjonktür dalgalanması teorilerinin belirttiğinin aksine, Japonya hükümetinin, yaklaşan seçimlerin beklentisinde politikaları maniple etmediğini göstermektedir. Onun yerine, genel seçimler genellikle, özerk ekonomik genişleme zamanları boyunca elde tutulmaktadır. Diğer bir deyişle, Japonya hükümeti, ekonomiden ziyade seçimlerin zamanlamasını fırsatçı bir şekilde maniple etmektedir (Takatoshi, 1989, 26).

M. W. Klein'in 1996 yılında yayınladığı çalışmasında, süreklilik analizi kullanılarak politik konjonktür dalgalanması teorileri test edilmeye çalışılmıştır. Bu yaklaşım, başkanlık seçimlerinin öncesinde ve sonrasında makroekonomik değişkenlerdeki genişlemeyi dikkate alan önceki çalışmalardan ziyade, seçimlere ilişkin konjonktür dalgalanmasının dönemeç noktalarının zamanlamasını daha dolaysız test etmeyi sağlamıştır. Yalnızca Demokrat bir başkan olduğunda, seçimden önceki iki yıllık dönem içinde, ekonomideki küçülmenin sona ermesi olasılığının arttığı fırsatçı politik konjonktür dalgalanması teorisi tahminini destekleyen bazı kanıtlar bulunmuştur. Klein'e göre, çalışmada sunulan diğer sonuçlar, fırsatçı politik konjonktür dalgalanması teorisi tarafından ifade edilen seçim–sonrası aşağı doğru hareket ile tutarlıdır. Seçim–sonrası sonuçlarına ilişkin daha fazla inceleme, galip gelen başkanlık adayının partisi tarafından ortaya konan farklılığı göstermektedir. Buna göre, Cumhuriyetçi başkanlık zaferlerini izleyen dönemlerdeki herhangi verilen aylarda, meydana gelen genişlemenin sona ermesi olasılığı anlamlı bir şekilde yüksektir. Bu durum da rasyonel partizan teorisiyle tutarlı olmaktadır. Ayrıca, Cumhuriyetçi başkanlık seçim zaferini izleyen dönemde, ekonomideki küçülmelerin sona ermesi ihtimali, diğer dönemlere nazaran daha düşüktür ve Demokrat başkanlık galibiyetinin ardından ekonomideki küçülmelerin sona ermesi ihtimali, diğer dönemlere nazaran daha yüksektir (Klein, 1996, 84).

Klein'in çalışmasında sunulan sonuçlar, politik konjonktür dalgalanması teorilerinin hipotezlerine ait eksiksiz bir test sağlamamaktadır. Politik partilerin imtiyazları karşısında, enflasyondaki farklılıklar gibi periyotlar arasındaki değişkenlerin bolluğunu içeren tahminler, süreklilik analizi kullanılarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte, süreklilik analizi, politik olaylara ilişkin ekonomik olayların zamanlamasını incelemek açısından oldukça uygun bir analizdir. Klein'e göre, bu ilişkinin anlaşılması, politik konjonktür dalgalanması teorilerine ilişkin ampirik uyumun anlaşılabilmesine de temel teşkil etmektedir (Klein, 1996, 100).

J. C. Heckelman ve H. Berument'in 1998 yılında yayınlamış oldukları çalışmada, Hausman testleri aracılığıyla endojenite test edilerek, hem Japonya'da hem de İngiltere'de yaşanan "fırsatçı seçim zamanlaması (opportunistic election timing)"na ilişkin güçlü kanıt elde edilmiştir. Politik konjonktür dalgalanması kanıtı oldukça sınırlıdır ve genel anlamda Heckelman ve Berument çalışmalarında, bu iki demokrasi açısından geleneksel politik konjonktür dalgalanmasının ortaya koyduğu çıkarımları reddetmişlerdir. Bununla birlikte, Heckelman ve Berument, Japonya'da parasal dalgalanmalara ilişkin kanıt bulmuşlardır, ancak İngiltere'de hem para hem de kamu harcamasına ilişkin, politika araç hilelerine (manipülasyona) rastlanmamıştır (Heckelman, Berument, 1998, 997).

Heckelman ve Berument'in elde ettiği ampirik sonuçlar, her iki ülkede de fırsatçı seçim zamanlamasının varolduğunu göstermektedir. Buna ek olarak, bazı seçimsel dalgalanmalar (Japonya'daki para dalgalanması ve İngiltere'deki enflasyon dalgalanması vb.), sıradan en küçük kareler regresyonlarında gizlenmiştir. Bu durum, endojenite eğilimine maruz kalan, sıradan en küçük karelere itimat eden ampirik kanıtı önermektedir. Japonya'da yaşanan para dalgalanması, sıradan en küçük kareler regresyonlarında, politika araçlarının manipülasyonuna ilişkin hiç kanıta rastlamayan Ito ve Park'ın 1988 yılındaki çalışmalarıyla çelişmektedir.

Heckelman ve Berument'in ortaya çıkardığı endojenite seyri, beklentilerle tutarlıdır. Politikacılar, makro ekonomiyi değiştirmenin ne kadar zor olduğunu fark

etmektedirler (Nordhaus'un 1975'teki çalışmasında varsaydığı şekilde, politikacılar, işsizlik oranını direkt olarak belirleyemezler) ve ekonomiyi güçlenene kadar beklemektense, seçimi istemektedirler. Bu durum, Ito ve Park'ın 1988 yılındaki çalışmalarında elde ettikleri bulgularla tutarlıdır ve Keil'in İngiltere açısından 1988 yılında ele aldığı çalışmasındaki kuşkularını doğrulamaktadır.

Heckelman ve Berument'e göre, fırsatçı seçim zamanlamasına ilişkin bulgunun iki önemli çıkarımı bulunmaktadır. İlk olarak, bu hükümetlerin ilave stratejik bileşenleri bulunmaktadır, ekonominin manipülasyonuna ilişkin daha az girişim beklenmektedir ve böylece dönem uzunluğu önceden belirlenmiş demokrasilere nazaran daha durağan bir ekonomi beklenmektedir. Bu durum, demokrasi ile büyüme arasındaki bağlantıya ilişkin, büyüme literatürü ile doğrudan ilgilidir. Bu çalışmalar tipik bir şekilde birkaç demokrasiyi, otoriter hükümetlerle karşılaştırmak üzere bir araya getirmiştir. Fırsatçı seçim zamanlaması ve politik konjonktür dalgalanmasının önemi, yanlış tanımlamadan kaçınmak için sabit ve esnek seçim dönemi ulusları arasındaki ayrılığa ihtiyaç duyan demokrasi değişkenlerini ifade etmektedir.

İkinci olarak, erken seçimi isteme opsiyonuna sahip hükümetlerin idaresinde, parti temsilinin daha kararlı olması gerektiğini ifade etmektedir. Heckelman ve Berument'e göre, daha fazla seçim olacaktır, fakat iktidardaki parti, en elverişli zamanı seçebileceği için iktidarı daha kolay elde tutabilecektir. Bu opsiyonu olmayan iktidardakiler ise, daha zor olan (seçmenler rasyonel beklentilere sahip olduğunda zordur) ekonomik manipülasyona bel bağlamaktadırlar. Heckelman ve Berument'e göre, bu opsiyon gelecekteki ampirik araştırmalar açısından umut verici bir yol teşkil etmektedir.

Sonuç olarak, Japonya ve İngiltere'nin politik parasal dalgalanmalar açısından karşılaştırılması, Cukierman'ın 1992 yılındaki çalışmasında ortaya attığı, Japonya'nın tüm OECD ülkeleri arasında en bağımlı merkez bankasına sahip olduğu iddiasıyla tutarlıdır. Heckelman ve Berument'e göre, bir seçim istendiğinde (Japonya için kanıt bulunan fakat İngiltere açısından kanıt bulunmayan), bağımlı bir

merkez bankası, muhtemelen o anki hükümete genişlemeci para politikası aracığıyla yardım edecektir. Bu sonuç, İngiltere'nin merkez bankasının göreli bağımsızlığının bir bedeli olarak anlamlıdır (Heckelman, Berument, 1998, 999).

İ. Bakırtaş'ın 1998 yılında yayınlamış olduğu çalışması, Türkiye'deki politik yapının ekonomi üzerindeki etkisini politik konjonktür dalgalanmaları açısından incelemektedir. Bakırtaş'a göre, politik kararlarla iktisat politikası kararları arasındaki etkileşimi inceleyen politik konjonktür dalgalanması teorisi, ekonomik dalgalanmaların seçimlerin zamanlamasını yansıttığını ileri sürmektedir.

Politik konjonktür dalgalanmaları teorisine göre, politikacılar iktidarın ilk yıllarında, işsizliği arttıran ve enflasyonu düşüren politikalar uygulamaktadır. Bu daralmanın gerekçesi olarak, bir önceki hükümetin uygulamaları gösterilmektedir. Seçim zamanı yaklaştıkça, enflasyonu çok fazla yükseltmeyen, ancak işsizliğin düşmesini sağlayacak genişleyici politikalar uygulayarak, iktidar partisi, seçmenlerin kararları üzerinde etkili olmaya çalışmaktadır.

Sonuç olarak, Bakırtaş'a göre, batı ekonomilerinde bu şekilde incelenen politik konjonktür dalgalanmalarının, temel tahmini olan işsizlik ve enflasyon verilerini kullanarak, teorinin Türkiye açısından test edilebilir, ancak uygun olmadığı anlaşılmaktadır. Bunun nedeni ise, Türkiye açısından enflasyon ve işsizlik, hükümetler tarafından kontrol edilebilen ve seçimlere göre yönlendirilebilen değişkenler olma özelliğine sahip değildir. Bu yüzden, Bakırtaş'ın çalışmasında kullanılan değişkenler ve ortaya konmaya çalışılan politik parti davranışları, politik konjonktür dalgalanmalarının Türkiye açısından da büyük ölçüde geçerli olduğunu göstermektedir. Bakırtaş'a göre, seçimlerin, kamu kesiminin genişliği ve ekonomideki istikrarsızlıklarla yakın ilişkisi bulunmaktadır (Bakırtaş, 1998, 59).

L. Schuknecht'in 2000 yılında yayınladığı çalışması, 1973–1992 yılları arasında 24 gelişmekte olan ülkede, seçim çıktılarını etkilemeye çalışan hükümetlere ait maliye politikası araçlarını ampirik olarak test etmektedir. Schuknecht'in çalışması, seçimlerden kaynaklanan genişleyici maliye politikalarının temel aracının,

vergileri düşürmekten ziyade kamu harcamalarını arttırmak olduğunu ve özellikle kamu yatırımı dalgalanmalarının göze çarpan bir unsur olduğunu bulmuştur. İsteğe bağlı harcama politikalarını zorlayan ve mali kontrolü güçlendiren, böylece seçimlerde fırsatçı politika uygulamasını engellemeyi dikkate alan, kurumsal mekanizmalar olmaktadır (Schuknecht, 2000, 115).

A. Drazen'in 2000 yılında ele aldığı çalışması iki katmana sahiptir. İlk olarak, politik konjonktür dalgalanmaları konusundaki literatüre ilişkin genel kanıyı açıklamaktadır. İkinci olarak, fırsatçı dalgalanmaların sürükleyici güçleri olan para ve maliye politikalarını birleştiren yeni bir model ortaya koymaktadır. Drazen, konunun uyuşmazlık noktalarında, varsayılan tartışmalara odaklanmaktadır.

Drazen'e göre, her seçimin, politika tercihlerine ilişkin benzer tahmin edilebilir seyir yaratacağı şüphelidir. Bazı hükümetler, fırsatçı veya partizan hedefler elde etmek için parasal araçları kullanabilir, ancak bazı hükümetler de mali araçları kullanabilir. Başlangıç koşulları da bir sorun teşkil edebilmektedir: Seçim yıllarında mali genişlemeler cezalandırılırken; belirli durumlar, mali sınırlamaların politik pozitifliği sağlayabileceğini göstermektedir. Örneğin, Alesina, Perotti ve Tavares'in 1998 yılında ele aldıkları çalışma, OECD ülkelerindeki seçmenlerin, mali olarak genişlemeci hükümetleri her zaman ödüllendirmediğini göstermektedir. Örneğin, Alesina, 2000 yılında ele aldığı çalışmasında, A.B.D. cari bütçe fazlasının kompleks politik iktisadını tartışmaktadır. Seçim yıllarında daha fazla harcama veya daha az vergileme, maliye politikasının pek çok politik yönünden bir tanesi olmaktadır. Drazen çalışmasında, "dalgalanmaların sürükleyici gücü olan para politikasına duyulan güven, maliye politikasının önemli rolü konusundaki kanıtla tutarsızdır" diye bir yorum yapmıştır. Ancak, her iki politikadan yalnızca birinin seçilmesi zorunluluğu anlaşılmaz olmaktadır. Mali ya da parasal "at yarışı (horse race)" politik konjonktür dalgalanması literatüründeki temel noktalardan biraz uzaklaşmaktadır; yani seçmenlerin rasyonel bir şekilde davranıp davranmadığı, fırsatçı davranışın (hangi ülkelerde ve hangi politik sistemlerde) önemli olup olmadığı, partizan motivasyonların hala güçlü olup olmadığı, hangi seçim sistemlerinin dalgalanma yaratmaya daha fazla veya daha az eğilimli olduğu, merkez bankası bağımsızlığı

derecesini nelerin etkilediği ve son olarak, sanayileşmiş ya da gelişme yolunda olan ülkelerde ortaya çıkan farklı noktaların neler olduğu konuları politik konjonktür dalgalanmaları literatürü açısından ele alınan temel noktalar olmaktadır (Drazen, 2000, 117).

M. Ergun'un 2000 yılında ele aldığı çalışması, Türk hükümetlerinin 1987–1999 periyodu süresince yeniden seçilme şanslarını arttırmak amacıyla seçimlerden önce fırsatçı maliye ya da para politikalarını uygulamaya koyup koymadığını belirlemeye çalışmaktadır. Bu amaçla, ekonomik performansa ilişkin hem mali hem de parasal gösterge ve ölçümleri kapsayan 1985 Ocak ayından 1999 Mayıs'a kadar geçen sürede aylık veri kullanarak, Türkiye'de yaşanan seçimsel politik konjonktür dalgalanması hipotezinin test edilmesi amaçlanmıştır (Ergun, 2000, 6).

Ergun, ekonomik performansa ilişkin anahtar göstergeler kullanarak, seçimlerden hemen önce kullanılan mali ve parasal araçların seçim–sonrası etkilerini daha detaylı bir şekilde araştırmıştır. Ergun'un çalışması, önceki çalışmalardan üç noktada farklılaşmaktadır. İlk olarak, temel sanayileşmiş ülkeler açısından, politik konjonktür dalgalanması hipotezini test eden kapsamlı bir ampirik literatür varolmasına rağmen, gelişme yolunda olan ülkeler ve gelişen piyasa ve kurumlara sahip "emerging (gelişen)" piyasalar açısından benzer çalışmalarda ciddi bir eksiklik bulunmaktadır. Ergun'un çalışması, literatürdeki bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Aslında, Ergun'un çalışması, gelişme yolundaki bir ülke ve gelişen bir piyasaya sahip olan Türkiye'de seçimsel politik konjonktür dalgalanmalarını tartışan ilk ampirik çalışmalardan biri olmaktadır. İkinci olarak, Ergun'un çalışmasında, özellikle bütçe ayrıntıları açısından kapsamlı olan bütün önemli iktisat politikası araç ve göstergelerini içeren geniş bir veri seti kullanılmıştır. Sonuç olarak, Ergun'un çalışması, politik konjonktür dalgalanması hipotezini test etmek için aylık veri kullanan ilk çalışma olmaktadır. Çalışmada elde edilen ampirik sonuçlar, bazı sanayileşmiş ülkelerde de olduğu gibi, Türkiye'de de seçimsel politik konjonktür dalgalanmalarının yaşandığını ifade etmektedir (Ergun, 2000, 29).

M. Asutay'ın 2004 yılında yayınlamış olduğu çalışması, geleneksel fırsatçı Nordhauscu teorinin içindeki maliye ve para politikası araçlarını modelleyerek, Türkiye'de politik konjonktür dalgalanmalarının varlığını araştırmayı amaçlamaktadır. Asutay'ın çalışmasında uygulanan ekonometrik analiz, seçimlerin "dışsal olarak (exogenously)" belirlendiği Nordhaus teorisine dayandırılmaktadır. Maliye ve para politikası araçları, 1980–2002 ve 1986–2002 periyodu açısından üç aylık veriyi içeren "müdahale (intervention)" analizi ile modellenmiştir. Ekonometrik zaman–serisi analizi, Türkiye'de maliye ve para politikası araçlarında yaşanan politik konjonktür dalgalanmasının varlığına ilişkin açık ve güçlü bir kanıt sağlamıştır.

Elde edilen kanıt ışığında, 1980–2002 yılları arasında, politika temelli üretilen maliye ve para politikası dalgalanmalarının varlığı Türkiye örneğinde kanıtlanmıştır. Asutay'a göre bu durum, Türkiye'de iktidardaki hükümetlerin, seçimleri kazanmak ya da yeniden seçilme şanslarını arttırmak için oy satın alma girişimlerinde, seçimleri kullanarak politik konjonktür dalgalanmaları yarattıkları anlamına gelmektedir. Bu nedenle, Asutay'ın ele aldığı çalışma, gelişme yolundaki ülke örneği olarak Türkiye açısından Nordhaus teorisinin ya da modelinin doğruluğunu kanıtlamaktadır (Asutay, 2004, 2).

İ. Bakırtaş ve C. Koyuncu'nun 2005 yılında yayınlamış oldukları çalışmalarında, seçtikleri temel beş makroekonomik değişken açısından Türkiye'de yaşanan seçimlerin etkisini analiz etmek için seçimsel politik konjonktür dalgalanmalar hipotezi test edilmektedir (Bakırtaş, Koyuncu, 2005, 55). Bu hipotezin test edilmesinde en küçük kareler yöntemi kullanılmıştır. Literatürde yer alan çalışmalarda seçimsel politik konjonktür dalgalanmaları hipotezi ile öne sürülen, seçim dönemlerinin makroekonomik değişkenleri etkilediği varsayımının yanında, seçimlerin de makroekonomik değişkenler tarafından belirlenebileceğine ilişkin görüşler de bulunmaktadır. Bu yüzden, hipotezin test edilebilmesi için içsellik probleminin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bakırtaş ve Koyuncu'ya göre, söz konusu içsellik probleminin varlığını test etmek açısından Hausman'ın içsellik testine ilişkin tek denklemli F–testi uygulanmıştır. Yapılan test sonucunda elde edilen bulgular, içsellik probleminin yalnızca GSYİH ve kamu kesimi nihai tüketim

harcamaları değişkenleri için varolduğuna işaret etmektedir. Analize tabi tutulan diğer değişkenler (M1, bankalararası faiz oranı, enflasyon) açısından içsellik probleminin olmadığı sonucuna varılmıştır.

Bakırtaş ve Koyuncu'nun çalışmasında, içsellik problemi ortaya çıkan değişkenler için D4 araç değişkeni kullanılarak, en küçük kareler yöntemiyle model tekrar tahmin edilmiştir. Sonuç olarak, seçimsel politik konjonktür dalgalanmalar hipotezinin GSYİH ve kamu kesimi nihai tüketim harcamaları için geçerli olduğu, ancak M1, bankalararası faiz oranı ve enflasyon değişkenleri için geçerli olmadığı sonucuna varılmıştır. Bakırtaş ve Koyuncu'ya göre, yapılan diğer çalışmalar da göz önüne alındığında, Türkiye gibi gelişme yolunda olan bir ülke açısından, seçim dönemlerinin ilk etkisinin kamu harcamaları ve çoğaltan mekanizması vasıtasıyla GSYİH düzeyi üzerinde olacağı beklenen bir sonuçtur (Bakırtaş, Koyuncu, 2005, 64).

İ. Bakırtaş ve H. Dayar'ın 2005 yılında ele almış oldukları çalışma, Türkiye'de yaşanan seçimlerin ekonomi–politiği üzerinedir. Buna göre, seçimsel ekonomik dalgalanmalar, politik kararlar ile ekonomi politikaları arasındaki ilişkileri incelemektedir. Seçimsel ekonomik dalgalanmalar yaklaşımına göre, ekonomik dalgalanmalar seçim dönemlerini yansıtmaktadır. Bakırtaş ve Dayar'ın çalışmasında ilk olarak kavramsal ve teorik açıklamalara yer verildikten sonra, Türkiye'nin politik–ekonomik yapısı için seçimsel ekonomik dalgalanmalar yaklaşımının geçerliliği araştırılmaktadır (Bakırtaş, Dayar, 2005, 175–188).

Seçim zamanlamasının içsel olarak belirlenmesine ilişkin model, 4. Bölümde ekonometrik uygulama kısmında yer aldığı için "içsel seçim zamanlaması" burada kısaca tanımlanmaktadır. Tipik olarak, politik konjonktür dalgalanması modelleri şu şekilde tahmin edilerek test edilmektedir:

$$Y_t = \alpha + \beta X + \delta D1_t + v_t \qquad (1)$$

Eşitlik (1)'e göre, Y_t, önermedeki dalgalanma değişkenidir; X, kontrol değişkenlerinin matrisidir; $D1_t$, seçim kukla değişkenidir ve v_t, t zamanındaki hata terimidir. Eşitlik (1)'deki seçim kukla değişkeninin, dalgalanmanın zamanlamasını göstermesi beklenmektedir.

B. McCallum'un 1978 yılında yayınladığı çalışmasından buyana, politik konjonktür dalgalanması açısından ele alınan birçok ampirik test, gözden geçirilen makroekonomik değişkenlerin, sonlu otoregresif regresyon tarafından tahmin edilebilen bir kovaryans–durağan süreç tarafından meydana getirildiği varsayımına dayanmaktadır. Bu yüzden, çalışmada konjonktürel değişkenler benzer şekilde modellenmektedir. Müdahale analizine ilişkin model aşağıda gösterilmektedir:

$$Y_t = \alpha + \sum_{i=1}^{p} \beta_i Y_{t-i} + \delta D1_t + v_t \qquad (2)$$

Buradaki müdahale analizi yaklaşımı, temel süreçteki seçim kaynaklı değişiklikleri test etmektedir. Temel olarak, δ'nin tahmininin önem ve ehemmiyetinde odaklanılmaktadır. Ele alınan modelde; Y_t, t zaman kesitinde seçimler tarafından etkilendiği varsayılan makroekonomik değişkenleri; D1, t zamandaki kukla değişkeni; p, gecikme sayısını; v, t zamandaki hata terimini göstermektedir.

Eşitlik (2)'de tanımlanan model, sıradan en küçük kareler yöntemiyle tahmin edildiği takdirde, söz konusu kukla değişkenin dışsal bir faktör olduğu varsayımı altında eğim katsayılarını vermektedir. Ancak literatürde, iktidar partilerinin, ekonomik göstergelerin görünümünü iyileştirerek ve bu durumu yakaladıkları anda seçime gidebileceklerine ilişkin hipotezlere de yer verilmektedir. Politik konjonktür dalgalanmalarının daha spesifik bir inceleme alanı olan bu hipotez, "fırsatçı seçim zamanlaması (opportunistic election timing)" olarak ifade edilmektedir (Bakırtaş, Koyuncu, 2005, 60). Ele alınan hipotezin geçerli olması durumunda, çalışmada kullanılan konjonktürel makroekonomik değişkenler, seçim zamanının üzerinde belirleyici bir rol oynayabilmektedir. Bu durum, nedensellik

ilişkisinin eşitlik (2)'de tanımlanan modelde ifade edildiği biçimde tek yönlü değil de, çift yönlü bir etkileşimin var olabileceğini belirtmektedir. Bunun yanı sıra, seçim dönemleri, konjonktürel makroekonomik değişkenleri etkileyen bir bağımsız değişken olmasının dışında, temel makroekonomik değişkenlerden etkilenen bir bağımlı değişken haline dönüşebilmektedir. Söz konusu olan bu çift yönlü etkileşim ilişkisine ekonometri literatüründe "içsellik problemi" denilmektedir. İçsellik probleminin varlığına ilişkin olarak, kullanılan Hausman'ın tek denklemli F–testine ilişkin model şu şekildedir:

$$Y_t = \alpha + \sum_{i=1}^{p} \beta_i Y_{t-i} + \delta D1_t + \varpi D4_t + v_t \qquad (3)$$

Eşitlik (3)'de, eşitlik (2)'den farklı olarak, D4 araç değişken olarak modele dahil edilmiştir. Araç değişkenin önündeki eğim katsayısının istatistiksel olarak anlamlı olduğu durumda, içsellik probleminin varlığı ifade edilmektedir. Söz konusu katsayının istatistiksel manada anlamlı olmaması içsellik probleminin olmadığı anlamına gelmektedir ve bu koşulda (2). eşitlikte ele alınan modelin sıradan en küçük kareler yöntemiyle tahmin edilmesinde bir sakınca bulunmamaktadır.

Bu açıklamaların yanı sıra fırsatçı modele başlıca üç eleştiri yöneltilmektedir:

- "Politik otoritenin, çoğu OECD ülkesinde olduğu gibi, para politikasını tamamıyla kontrol ettiğinin kabul edilmesi mantıklı değildir."

- "Rasyonel olarak öngörülen seçmenler, bu inişli–çıkışlı dalgalanmayla her defasında kandırılmaktadır."

- "Son olarak, "beklenti–arttırışlı (expectations–augmented)" Phillips eğrisinden genel anlamda anladığımıza göre, bir ekonomide yalnızca enflasyon sürprizleri aracılığıyla kısa–dönemli eğri yükseltilip alçaltılabilmektedir. Eğer aktörler rasyonel ise, Nordhaus modelinde

> enflasyon artışı bekleyeceklerdir ve dolayısıyla politik aktörler kısa–dönemli eğriyi ilerletemeyebilirler. Bunun yerine, enflasyon beklentilerini devreye sokarak kısa–dönemli eğriyi değiştireceklerdir."

B. McCallum, 1978 yılında yayınlamış olduğu "Politik Konjonktür Dalgalanması: Bir Ampirik Test" adlı çalışmasında Nordhaus modelini bir teste tabi tutmaktadır. Sargent'a katılarak, işsizlik oranlarının "otoregresif (autoregressive)", "sabit kovaryans (covariance–stationary)", "tahmini (stochastic)" bir süreç olduğunu öngörmektedir. McCallum, modeline hepsi de önemli olan üç işsizlik gecikmesi dahil etmiştir. Sonrasında seçimle ilgili beş zamanlama ölçütünden birisini eklemiştir. McCallum'a göre, aslında EV1'i modele eklemek "rahatsızlık varyansı (disturbance variance)"nı arttırmaktadır. McCallum, Nordhaus'un hipotezini, seçimle ilgili zamanlama değişkenleri üzerinde otoregresif işsizlik modelinin "tortular (residuals)"ını regresyona tabi tutarak bir başka şekilde testten geçirmiştir. Bu testte zamanlama değişkenleri yine önemli sayılmamaktadır. McCallum, İşçi İstatistikleri Bürosu'nca sağlanan hem "mevsimsel olarak düzenlenmiş (seasonally adjusted)" hem de "mevsimsellik olmadan düzenlenmiş (non–seasonally adjusted)" işçi istatistiklerinden faydalanmıştır. Sonuç olarak, McCallum, Nordhaus hipotezine karşı kanıt elde etmiştir (McCallum, 1978, 508).

M. Paldam, 1979 yılındaki çalışmasında Nordhaus modeline karşı olan ılımlı bir kanıt elde etmiştir. Öncelikle, 1948–1975 yılları arasındaki döneme ilişkin 35 tane istikrarlı dört–yıllık yönetimleri ve 14 tane üç–yıllık istikrarlı hükümetleri seçmiştir. Her sırası bir yönetime karşılık gelen her bir değişken politika için veri matrisi ortaya koymuştur. Sütunların farklı olup olmadığını belirlemek için her matris üzerine üç "standart iki–biçimli varyans analizi" uygulamıştır. X sütunu ve Y sütunu dağılımları arasındaki farksızlığın "sıfır (null)" değeri reddedilemezse, dalgalanma yok anlamına gelmektedir. 35×4 matrisi için olan (GSYİH büyümesi, tüketim, yatırım ve vergileri içeren) sonuç değişkenlerinin yarısından fazlası bir tür dalgalanma olduğuna işaret eden % 5 anlamlılık düzeyinde kanıt göstermiştir. Buna karşın, bu dalgalanmalar Nordhaus'un öngördüğü dalgalanmaya benzememektedir.

Ortaya konulan diyagramların hiçbirinde son yıl, en genişlemeci ya da olmadı en iyi yıl olarak ortaya çıkmamıştır (Paldam, 1979, 339).

D. Golden ve J. Poterba, 1980 yılında yayınlamış oldukları eserlerinde, fırsatçı politik konjonktür dalgalanmasına karşı olan ilave kanıt elde etmişlerdir. Golden ve Poterba, ilk olarak, ekonomik değişkenler üzerine kurulu başkanlıkla ilgili bir "popülerlik" modeli önermişler ve ekstra federal harcama içerisinde popülaritenin 1 puanının 5 milyar dolara mal olduğu sonucuna varmışlardır. Bu yüzden popülaritenin oldukça pahalı ve yalnızca çok çekişmeli bir seçimde, kusursuz yasama koşulları altında ve tamamıyla "naif (naive)" bir kitle ile bir politikacının seçimi satın almak için gerekli olan mali politikayı yasallaştırabileceğini savunmuşlardır. Golden ve Poterba, ikinci olarak, politik değişkenlerin açıklayıcı değişkenler olarak yer aldığı bir ekonomi politikası yanıt fonksiyonu önermişlerdir. Kamusal fazlalıkları, vergileri, harcamaları, parasal tabanı ve hükümet transferlerini sonuç değişkenleri olarak teste tabi tutmuşlar ve hem seçim zamanlamasının hem de başkanlık popülaritesinin önemsiz olduğunu bulmuşlardır. Elde ettikleri sonuçlar, Nordhaus hipotezine karşı bir başka kanıt teşkil etmektedir (Golden, Poterba, 1980, 713).

A. Alesina ve N. Roubini tarafından 1992 yılında yayınlanan "OECD Ekonomilerinde Politik Dalgalanmalar" başlıklı yazılarında Alesina ve Roubini, ikna edici bir takım testler ortaya koymuşlardır. 1960–1987 yılları arasındaki döneme ait 18 OECD ülkesi (Avusturalya, Danimarka, Almanya, Fransa, Yeni Zelanda, A.B.D., İngiltere, Avusturya, Belçika, Finlandiya, İrlanda, Hollanda, Norveç, İsveç, İsviçre, Kanada, İtalya, Japonya) üzerine üç aylık, enflasyon, işsizlik, üretim büyümesi gözlemlerini içeren veri toplamışlardır. Kendi bireyi oldukları ülkelerin çoğunda tanımlamaların farkına varınca, McCallum'un 1978'de ortaya koyduğuna benzer otoregresif bir modeli ülke sınırlarında tanımlamışlardır. Daha sonra modele bir politik faiz değişkeni eklemişlerdir. Nordhaus modelini test etmek için, başka koşullarda hiç oluşmayan, bir seçimden önceki üç aylık dönemlerde sahneye çıkan bir "kukla değişkeni (dummy variable)" geliştirmişlerdir. Nordhaus modeli, bu kukla değişkenin üretim büyümesi modellerinde pozitif; işsizlik modellerinde negatif olduğunu öngörmektedir. Nordhaus modelinde öngörülen gerçek etkilere karşı kanıt

sağlar şekilde, bu kukla değişken tüm regresyonlarda önemsiz olmaktadır. Buna karşın, Alesina ve Roubini'nin yaklaşımında ortaya çıkan olumlu bir sonuç bulunmaktadır. Buna göre, Alesina ve Roubini seçim sonrası birkaç üç aylık dönemde çalışan bir kukla değişkeni geliştirmişlerdir ve bu kukla, enflasyonun seçimlerden sonra yükseldiğini gösterir bir şekilde enflasyon regresyonlarında pozitif ve önemli olmaktadır. Ortaya atılan bu sonuç, enflasyondaki partizan farklılıkları denetlerken bile değişmemektedir (Alesina, Roubini, 1992, 683).

Politik konjonktür dalgalanmasına ilişkin genel literatür analizin neoklasik çatısından dolayı kavramsal gerekçeler konusunda hatalıdır. Neoklasik yaklaşım analizin tarihsel, kurumsal doğasında olduğu gibi bu çalışmalarda somutlaştırılmış insan doğasının tahmininde açık ve nettir. Ayrıca, neoklasik çatı son çalışmaların politik konjonktür dalgalanması seyrini oluşturan politikacıların politikalarda vaat etmeleri için gerekli hale getiren ekonominin yapısal niteliklerini analiz etmelerini önlemiştir. Daha önceden belirlendiği şekilde, Ortodoks yaklaşım bencil politikacıların ekonomiyi başkanlığa ait dönemin ilk yıllarında daraltıcı politikalarda ve seçim öncesi genişleyici politikalarda taahhütlerde bulunarak ekonomiyi kendi çıkarları doğrultusunda yönlendireceğini varsaymıştır. Bu hipotez muhtelif seviyelerde şüphelidir. İlk olarak, kamu malının ideologu veya bakıcısı gibi davranan bir başkanın varlığında aşırı olarak kısıtlayıcı olan kişisel çıkarcılığın tahmini böylece engellenmektedir. Tarih, Ortodoks modelin davranışsal tahminlerine uyan başkanlığa ait davranışın kanıtını sağlamasına rağmen, bu kişisel çıkarcı davranışın her zaman ortaya çıkmayacağı aşikardır (May, 1987, 716). Ortodoks yaklaşım başkanlığa ait davranışı "statik veya değişmez" olarak değerlendirirken, daha gerçekçi bir yaklaşım başkanlığa ait davranışı "ılımlı ve kültürel olarak kararlı" şeklinde değerlendirmek olmalıdır. Bu nedenle, politik konjonktür dalgalanmasının daha yararlı bir teorisi birey üzerinde değil, bireyin davranışını biçimlendiren ve belirleyen kurumlar üzerinde odaklanmalıdır.

Etkili politikalar politik konjonktür dalgalanması ile sonuçlandığında, başkanın elinde kamu harcamasındaki değişiklikler, vergilerdeki değişiklikler, para politikası üzerindeki dolaylı etki ve nadir koşullar altında, ücret ve fiyat kontrolleri

gibi birkaç kullanılabilir politika aracı bulunmaktadır. Bu araçların hiçbirinin yalnızca başkan tarafından yürütülmediğine dikkat edilmesi gereklidir. Kamu harcamasındaki değişiklikler veya vergilerdeki değişiklikler sayesinde başkan için ekonomiyi teşvik etmek, her iki meclis (A.B.D. Temsilciler Meclisi ve A.B.D. Millet Meclisi) tarafından yasa tasarılarının geçişine ihtiyaç duymaktadır. Başkan için para politikasını etkilemesi yalnızca başkanın yeniden seçilme hedeflerine uygun olan birine değil, aynı zamanda Federal Rezerv'in kendisi, "politika–yapıcı (policy–making)" kurumlar üzerindeki gerekli gücü kullanmaya yetenekli bir Federal Rezerv başkanına ihtiyaç duymaktadır. Yalnızca bu politika–yapıcı kurumlar değil, aynı zamanda başkanın işleyen çevresinin diğer önemli yönleri de Ortodoks yaklaşım tarafından önemsenmemiştir. Başkan, politik çıkar için ekonomiyi kendi amacı doğrultusunda etkilerken, partiler arasında muhalif adaylar tarafından baskı şeklinde ortaya çıkan durumlara karşı kırılgandır. Eğer baskı ekonomiyi maniple etmek için bir girişim olarak genişleyici politikaları ortaya çıkarırsa, kamu malının bakıcısı olarak adayın güvenilirliği zıt olarak etkilenebilmektedir. Aynı şekilde, seçim öncesi bir adayın genişleyici politikalarda vaatlerde bulunması, politikanın mali açıdan sorumsuzluğunu eleştirmeye hazır daha muhafazakar bir muhalif tarafından zorlaştırılabilir (Tufte, 1978, 54).

Son olarak Ortodoks yaklaşım, kavramsal yapısından dolayı, "laissez–faire" konusundaki güvenimizi canlandırmak amacıyla devlete ait sektörün başarısızlığına resmi törensel onaylanma vermek için başka bir girişim olarak değerlendirilebilir. Politik konjonktür dalgalanmasının dengeyi bozduğu ve bencil politikacıların rasyonel davranışından kaynaklandığının tartışılması vasıtasıyla, çözüm politikacıların kontrol altına alınması ve stabilizasyon politikasının alanındaki kapsamlarının sınırlandırılması olarak ortaya atılmaktadır (Nordhaus, 1975, 188). Ortodoks yaklaşım, ekonominin yinelenen bir niteliği olan politik konjonktür dalgalanmasına yol açan, ekonominin yapısal yönlerinin tartışmasını yapmaktan bütünüyle kaçınmaktadır.

3.2.2. Partizan Yaklaşım

Politik konjonktür dalgalanması konusunda Nordhaus'dan sonra yapılan bir diğer önemli çalışma ise D. Hibbs tarafından ortaya konulmuştur. Partizan Politik Konjonktür Dalgalanması, ilk olarak D. A. Hibbs, Jr. tarafından 1977'teki "Politik Partiler ve Makroekonomik Politika" adlı makalesinde ortaya atılmıştır (Hibbs, 1977, 1467–1487). Hibbs, grupların farklı ideal enflasyon–işsizlik kombinasyonları olduğuna işaret etmiştir. Açacak olursak:

> "Göreceli olarak düşük işsizlik–yüksek enflasyon makroekonomik biçimlendirmesi, fakirlerin ekonomik iyileştirmesindeki sağlam göreceli mutlak gelişimlerle ilgili olmaktadır ve daha genel olarak, kişisel gelir dağılımı üzerine güçlü eşitleyici etkiler yapmak için çaba sarf etmektedir" (Hibbs, 1977, 1468).

Hibbs çalışmasında, makroekonomik politikalarda ve kapitalist demokrasilerde sol ve sağ kanat hükümetleriyle birleştirilmiş makroekonomik sonuçlardaki savaş sonrasına ait seyri incelemiştir. Hibbs'in çalışması, karşılaştırmalı olarak yüksek işsizlik–düşük enflasyon biçimi, üst gelir ve mesleki statü gruplarının çıkarları ve tercihleri ile uyumlu iken; alt gelir ve mesleki statü gruplarının objektif ekonomik çıkarları kadar sübjektif tercihlerinin, nispeten düşük işsizlik–yüksek enflasyon biçimi tarafından en iyi şekilde sunulduğunu tartışmaktadır. 12 Batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinin (B. Almanya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İsveç, İtalya, Norveç, A.B.D. ve Kanada) hükümetlerinin politik yönlendirmeleri ile ilişkili işsizlik ve enflasyon çıktıları üzerine oldukça yoğun toplanmış veri ile sol tarafından düzenli olarak yönetilen uluslarda düşük işsizlik–yüksek enflasyon biçiminin oluştuğu ve merkezi ile sağcı partiler tarafından hakimiyet altına alınan politik sistemlerde ise yüksek işsizlik–düşük enflasyon biçiminin oluştuğu analiz edilmiştir (Hibbs, 1977, 1467).

Hibbs'e göre, kanıt, enflasyon yükseldikçe ve işsizlik düştükçe, bir grup olarak ücretlilerin ve maaşlıların ekonomik pozisyonunun hem göreceli hem de mutlak anlamda maddi olarak güçlendiğine işaret etmiştir (Hibbs, 1977, 1469).

Bunun yanı sıra, düşük ve orta gelirli gruplar daha çok istihdamla ilgilenirken, tam aksine yüksek gelir grupları enflasyonla ilgilidirler. Tablo 3.1. Değişik ekonomik hedeflere ilişkin olarak, sanayileşmiş toplumlardaki siyasi partilerin tercihlerini göstermektedir.

Tablo 3.1. Değişik Ekonomik Hedeflere İlişkin İleri Endüstri Toplumlarında Siyasi Partilerin Tercihleri

Hedeflerin Önemi Azalır ↓	Sosyalist - İşçi Partisi	Merkez	Muhafazakarlar
	Tam İstihdam	Fiyat İstikrarı	Fiyat İstikrarı
	Gelir Dağılımı Eşitliği	Ekonomik Genişleme	Ödemeler Dengesi Eşitliği
	Ekonomik Genişleme	Tam İstihdam	Ekonomik Genişleme
	Fiyat İstikrarı	Gelir Dağılımı Eşitliği	Tam İstihdam
	Ödemeler Dengesi Eşitliği	Ödemeler Dengesi Eşitliği	Gelir Dağılımı Eşitliği

Kaynak: Tablo 3.1. Douglas A. Hibbs, "Political Parties and Macroeconomic Policy", The American Political Science Review, Vol. 71, No. 4, December 1977, s.1471'den uyarlanmıştır.

Hibbs daha sonra, bu grup temelli tercihleri "hükümetler, temelde objektif ekonomik çıkarlarla ve sınıf–tanımlı çekirdek siyasi seçim bölgelerinin sübjektif tercihleriyle uyumlu makroekonomik politikalar izler" diyerek parti tercihlerine ilişkilendirir. Ayrıca, sol–eğilimli partilerin hakim olduğu ülkelerde enflasyon oranlarının daha yüksek ve işsizlik oranlarının düşük olmaya meyilli olduğunu; sağa eğilimli ülkelerdeyse tam tersi olduğuna işaret ermektedir. Sağ adaylar zenginin çıkarlarını temsil ederken; sol adayların yoksulun çıkarlarını temsil ettiğini ima etmektedir. Savaş–sonrası dönemde Amerika ve İngiltere ülkeleri üzerine uyguladığı bir zaman–serileri analizi Hibbs'in hipotezini doğrulamıştır (Hibbs, 1977, 1487).

Hibbs'in Hipotezi: Solcu liderlerin yönetiminde işsizlik düşerken enflasyon yükselir. Sağcı yönetimlerde ise tam tersi söz konusudur.

Hibbs'in makroekonomik politikalar ve çıktılara ilişkin olarak kullandığı zaman–serisi analizi şu şekildedir (Hibbs, 1977, 1476–1479):

Müdahaleci modelin genel formu yazıldığında;

$$U_t = \frac{\beta}{1-\delta L} G_{t-1} + \frac{\theta_0 + \theta_q(L)}{\phi_p(L)(1-L)^d} a_t \qquad (1)$$

Eşitlik (1)'e göre, U_t; sivil emek gücü işsiz oranını (3 aylık veri) göstermektedir. G_t; işçi partisi hükümeti veya Demokratik hükümetler boyunca +1 olarak ve Muhafazakar veya Cumhuriyetçi hükümetler boyunca –1 olarak alınmıştır. β, δ; G_t içindeki ve U_t üzerindeki değişikliklerin etkilerini tanımlayan parametrelerdir.

$L = LU_t = U_{t-1}$, $L^i U_t = U_{t-i}$, şeklindeki lag operatörüdür.

$(1-L)^d = (1-L)U_t = U_t - U_{t-1}$, $(1-L)^2 = (1-2L+L^2)U_t = U_t - 2U_{t-1} + U_{t-2}$, şeklindeki bir lag farklılık operatörünü ifade etmektedir.

$\theta_q(L) = 1 - \theta_1 L - \theta_2 L^2 - .... - \theta_q L^q$; $\phi_p(L) = 1 - \phi_1 L - \phi_2 L^2 - .... - \phi_p L^p$ p ve q sıra ile L içindeki otoregresif polinomları göstermektedir.

θ_0; U_t içindeki deterministik zaman eğiliminin durağan bir indekslemesini ifade etmektedir. α_t ise; aritmetik ortalamalı ve σ_α^2 varyanslı bağımsız olarak sınıflandırılmış rastlantısal değişkenlerin serisi olarak tanımlanmaktadır.

Hibbs, zaman serisi analizi sonucunda İngiliz ve Amerikan işsizlik oranı modeli oluşturmuştur. Buna göre İngiliz işsizlik oranı modeli şu şekildedir:

$$U_t = \frac{\beta_1}{1-\delta_1 L} G_{t-1} + \frac{\beta_2}{1-\delta_2 L} c_t + \frac{\theta_0 + a_t}{(1-L^4)(1-\phi_1 L)} \qquad (2)$$

Eşitlik (2)'deki İngiliz işsizlik modeline göre, U_t; 1948 (1)–1972 (4) dönemi arasında İngiltere'deki tümüyle işsiz sivil emek gücünün 3 aylık olarak oranının göstermektedir. G_t; İşçi Partisi hükümetleri boyunca +1 olarak ve Muhafazakar hükümetler boyunca –1 olarak alınmıştır. Diğer bütün terimler ise önceki biçimde tanımlanmıştır. 1966 (4) öncesi 0 değerini alan, diğer durumlarda ise 1 değerini alan yeni bir C_t değişkeni tanımlanarak, İngiliz işsizlik oranı modeli belirtilmiştir.

A.B.D. işsizlik modeli ise şu şekilde ifade edilmiştir:

$$U_t = \frac{\beta_1}{1-\delta_1 L} G_{t-1} + \frac{\beta_2}{1-\delta_2 L} W_t + \frac{\theta_0 + a_t}{1-\phi_1 L - \phi_2 L^2} \qquad (3)$$

Eşitlik (3)'deki Amerikan işsizlik oranı modeline göre, U_t; 1948 (1)–1972 (4) dönemleri arasında A.B.D.'deki sivil işgücüne ait işsiz oranını (3 aylık olarak) göstermektedir. G_t; Demokratik yönetimler boyunca +1 olarak ve Cumhuriyetçi yönetimler boyunca –1 olarak belirlenmiştir. Diğer terimler ise, daha önceden tanımlandığı gibidir. Bunun yanı sıra ek bir değişken olan Kore ve Vietnam savaşları boyunca +1 değerini alan diğer zamanlarda ise 0 değerini alan bir W_t (Savaş etkisi) değişkeni tanımlanarak A.B.D. işsizlik oranı modeli belirtilmiştir. (Hibbs, 1977, 1482–1484).

Sonuç olarak, Hibbs'in İngiltere ve A.B.D.'ne ilişkin üç aylık savaş sonrası döneme ait ele aldığı işsizlik verisinin zaman serisi analizi; işsizlik oranının, Demokratik yönetimler ve İşçi Partisi yönetimleri tarafından aşağıya doğru; Cumhuriyetçi ve Muhafazakar hükümetler tarafından ise yukarı doğru yönlendirildiğini göstermektedir. Genel sonuç ise, hükümetlerin belirlenmiş çekirdek politik seçmen sınıflarının objektif ekonomik çıkarları ve subjektif tercihleri ile geniş

bir şekilde uyumlu makro ekonomik politikalara izin vermesi olmaktadır (Hibbs, 1977, 1487).

N. Beck'in 1982 yılında Hibbs'in modeline ilişkin yapmış olduğu analiz görece karmaşıktır, ama sonuçları nettir. İlk olarak, işsizlik oranlarını iki gecikme üzerinde regresyona tabi tuttuğunda (1948–1980 dönemindeki A.B.D.'deki mevsimlik düzenlenen üç aylık verileri kullanarak) ve tortuları zamana karşı ayarladığında, bir parti değişkeni için açıklanacak bir şey kalmadığına işaret eden, çoğu gözlemlerin "eğilim çizgisi (trend line)"nin standart bir sapması içerisinde yattığını bulmuştur. Yaptığı biçimsel analiz bu gözlemini desteklemiştir. Beck, işsizlik oranlarındaki parti farkları lehine Hibbs'in bulduğu kanıtın yarısı kadar kanıt bulmuştur. Beck, daha sonra bireysel idarelerin etkilerini incelemeye devam etmiş ve işsizlik üzerinde en zararlı etkiyi bırakan üç Başkan'dan ikisinin Demokrat olduğunu bulmuştur. Sonuç olarak, Beck Hibbs'in genel modeli lehine ılımlı bir kanıt bulmuştur, ancak parti farklılıklarının değil bireysel başkanların sürükleyici etken olduğunu ileri sürmektedir (Beck, 1982, 93).

A. Alesina ve N. Roubini tarafından 1992 yılında yayınlanan yazılarında, yazarlar, Sağcı yönetimleri 1 olarak ve Solcu yönetimleri –1 olarak varsayan bir "kukla değişken (dummy variable)" yaratarak Hibbs modelini sınamışlardır. Alesina ve Roubini, üretim çıktı modellerinde bu kukla değişkeni test etmişler ve değişkeni değersiz bulmuşlardır. İkinci olarak, üretim büyümesi ve işsizlikteki kalıcı farkların bütün bir dönem boyunca görülmesi gerektiği hipotezinin Hibbs modeli ile uyumluluğunu, yönetimlerin diğer yarısındaki farkları test ederek görmeye çalışmışlardır. Bu hipotezi hem üretim hem de işsizlik açısından reddetmişlerdir. Buna karşın, Alesina ve Roubini, partiler arasındaki enflasyon farklarını test ettiklerinde, seçim sonrası 18 ayda Sağ ve Sol liderler arasında istatistiki açıdan önemli bir % 2,8'lik puan farkını buldukları için Hibbs modeli tamamıyla reddedilememiştir. Üstelik örnek, Bretton–Woods sonrası dönemle (örneğin 1972 sonrası) sınırlandırıldığında t–istatistikleri büyümektedir. İlginçtir ki, fark azalsa da, 1972 öncesi dönemde, enflasyon oranlarında hala önemli farklar bulunmaktadır. Genel olarak, Alesina ve Roubini enflasyondaki sürekli partizan farklar lehine

kanıtlar elde etmişlerdir, ancak üretim büyümesi ve işsizliğin gerçek değişkenleri lehine kanıt bulamamışlardır (Alesina, Roubini, 1992, 675).

3.2.3. Rasyonel Yaklaşım

Ekonomistler, yıllardır piyasa ekonomilerinin açık enflasyon eğiliminin kaynaklarına ilişkin teoriler ortaya koymuşlardır. 1960'larda Phillips eğrisi, enflasyon ve üretim (çıktı) arasındaki değiş–tokuşla, açıklamanın bir kısmını sağlamıştır. Bu sayede hükümetler, enflasyonu nahoş bulsalar da, üretimi arttırmak için pozitif oranlı bir enflasyonu makul bir şekilde tercih edebilmektedirler.

"Doğal oran (Natural rate)" teorileri, bütün bu düşünceleri değiştirmiştir. Eğer hükümet yalnızca sürpriz enflasyonla üretimi arttırabiliyorsa, o zaman sistematik genişleyici politika enflasyon yaratacak, fakat üretimi arttırmakta başarısız kalacaktır. Eğer sabit bir fiyat düzeyi arzu edilirse, tek mantıklı politika sıfır enflasyondur. Ondan sonra ise, sorulacak soru şu olmaktadır: "Neden hükümet politikası, son on yıl ya da daha fazla süredir sürekli yüksek oranlı enflasyona müsamaha etmektedir?" (Backus, Driffill, 1985, 530).

İlk cevap, sıfır enflasyonun, eğer hükümetin üretim konusunda ilgili olduğu biliniyorsa güvenilir bir politika olmadığıdır. Bu konu F. Kydland ve E. Presscott'un 1977 yılında yayınladıkları çalışmalarında "dinamik tutarsızlık problemi" olarak (Kydland, Presscott, 1977, 473–493) ve ikinci olarak, soruna Nash çözümleri getiren R. Barro ve D. Gordon'un 1983 yılında yayınladıkları makalelerinde (Barro, Gordon, 1983a, 101–121) ele alınmıştır. Fakat genel olarak Pareto optimaliteye gerek duymayan "işbirlikçisiz denge (non–cooperative equilibria)" ile gerçek açıklanmıştır.

Tartışmanın diğer tarafı ise, hükümetlerin, seçimlerden önce ekonomiyi aşırı ısıtarak, seçmenlerin kısa hafızasını kendi çıkarı için kullandığı argümanıyla çalışmaktadır. W. Nordhaus, 1975 yılında "politik konjonktür dalgalanması" modeli geliştirmiş ve G. Kramer 1971 yılında (Kramer, 1971, 131–143), R. Fair 1978 yılında (Fair, 1978, 159–173), seçmenlerin miyop göründüğüne ilişkin kanıt elde etmişler;

H. Chappell ise, 1983 yılında bu teorisyenlerle çatışan bir görüş sunmuştur (Chappell, 1983, 385–392). Bununla birlikte, bu mekanizma, eğer Phillips eğrisi non–lineer ise, enflasyon eğilimine yol açmaktadır. Onun için yüksek üretim, düşük üretimin enflasyonu düşürmesinden daha fazla enflasyonu arttırmaktadır (Backus, Driffill, 1985, 530).

Backus ve Driffill'in çalışmasında; Barro ve Gordon'un çalışması, kamunun, hükümetin tercihleri (özellikle, işsizlikle mi yoksa üretimle mi ilgilendiği) hakkında emin olmaması durumuyla ilgili olarak genişletilmiştir. Böylece, hükümet maliyeti ne olursa olsun enflasyonla savaşma niyetini bildirdiği zaman, kamu bunun gerçek bir durum mu yoksa beklentilerini maniple etmek için bir girişim mi olduğu konusunda emin değildir. "İtibar (reputation)" analizi, D. Kreps ve R. Wilson'un 1982 yılında ele aldıkları ve W. Fellner'in 1982 yılında tekrar vurguladığı çalışmalara dayanmaktadır (Kreps, Wilson, 1982, 253–279).

Rasyonel politik konjonktür dalgalanması yaklaşımının bir yönü, eğer kamu hükümetin ekonomiyi şişireceğini düşünüyorsa, sıkı makroekonomik politika, üretimi doğal oranın altına düşürecek enflasyonu elimine etmenin amaçlandığını açıklamaktadır. P. Howitt 1982 yılında ele aldığı çalışmasında, kamunun şüpheciliğinin (skepticism) kaynağı konusunda basitçe aynı noktaya temas etmiştir (Howitt, 1982, 109–114). Bu yaklaşımda ele alınan modelin kritik elemanı, hükümet hakkında "kamunun bilgi eksikliği"dir. Hükümet enflasyonla savaşma konusunda ciddi bile olsa, kamu bunu kesin olarak bilememektedir. Tam olarak güvenilir "anti–enflasyon" politikası genellikle mümkün olmamaktadır (Backus, Driffill, 1985, 530).

Analizin ikinci bir yönü, hükümet politikasının dinamik olarak tutarlı olduğudur. Hükümet, dengeyi ilk planına yapışmak için her zaman optimal bulmaktadır. Politikayı, dinamik bir oyun olarak ele alan ve uygulamaya koyan Kreps ve Wilson'un "ardışık denge (sequential equilibrium)" görüşü, politikayı bir optimizasyon problemi olarak gösterip çalışmaları istila ettiği için, optimal planların tutarsızlığı probleminden kaçınılmaktadır.

Aynı zamanda, rasyonel politik konjonktür dalgalanması, seçmenlerin naifliğine başvurulmadan açıklanmaktadır. Hükümetler, enflasyonla her durumda savaşacakları olasılığını kamunun aklında tutmak istemiyormuş gibi davransalar bile, iktidar döneminin başlangıcında, istihdamın seyredeceği eğilime önem vermektedirler. Tabi ki, bu tür hükümetler dönemlerinin sonlarına yakın üretimi arttırmaya çalışmak için her zaman ekonomiyi şişirmektedirler. Daha fazlası, yapılan bu işlem işe yaramaktadır. Hükümet dayanıklılık için itibar ettiği sürece üretim olasılıklı olarak yükselmektedir. Kamu başından sonuna kadar "rasyonel" olarak hareket etmektedir: "Sadece, hükümetin ne yapmayı planladığını bilmemektedir" (Backus, Driffill, 1985, 531).

Kreps–Wilson analizi, makroekonomik politikanın özelliklerini gözlemlemek için elverişlidir. İlk önce, politikacıların, kamuya enflasyonla savaşma konusunda ciddi olduklarına dair güven verdiklerini duymak sıradan olmaktadır. Bu ifadeler, "ekonomiyi şişirmek için istekli olmayan (hard–nosed)" ve "ekonomiyi şişirmeye hevesli (wet)" olan hükümetlerin dayanıklı olmak için itibar kurmak adına sahip oldukları dürtü, p'yi arttırmaktadır. Tam aksine, hükümetler sık sık hareketlerinin, emek birliklerinin "hatalı" beklentileri, büyük konjonktür ve Zürih'in cüceleri tarafından engellendiğinden şikayet etmektedirler. Örneğin, eğer hükümetin ilk itibarı kötüyse (yani p küçük ise), ekonomiyi şişirmek için istekli olmayan bir hükümet bile, kamu gelişigüzel hale getirdiği için, zamanın yarısını sürekli üretim kayıplarından yakınarak geçirecektir. Ekonomiyi şişirmeye istekli (wet) hükümetler, şans eseri ekonomiyi canlandırmaya teşvikli oldukları açığa çıkana kadar resesyonlara yol açacaklardır. Bundan sonraki enflasyonist denge sonuçları ($x = x^e = 1$) olmaktadır (Backus, Driffill, 1985, 536).

İkinci olarak, rasyonel yaklaşım, seçmen miyopluğuna dayanmayan politik konjonktür dalgalanmasının hesaba katılmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda yaklaşım, Phillips eğrisindeki non–lineerliğe başvurmayan politikanın enflasyonist eğilimini açıklamaktadır. Nordhaus yaklaşımında seçmenler hemen gelecek seçim öncesindeki olaylar üzerinde daha fazla ağırlığa sahip olduğu için, hükümetler, dönemlerinin ilk zamanlarında ekonomiyi deflate ederler, yani söndürürler ve

dönemlerinin son zamanlarında da ekonomiyi şişirmektedirler (inflate). Kamu iki kat miyop olduğu için, strateji başarılı bir şekilde üretimi arttırmaktadır. Kamu, dönemin ilk zamanlarındaki düşük üretimi unutmakta ve sonraki enflasyonu tahmin etmekte başarısız olmaktadır. Kreps–Wilson çatısında, dönem sonundaki enflasyon, istihdamı dikkate alan hükümete rasyonel bir yanıt olmaktadır. Kamu, hükümetin gerçek karakterinden emin olmadığı için, maniple koşulu ortalama düzeyde izleyecektir. Seçmenler miyop değildir; yalnızca bütün bilgiye sahip değillerdir (Backus, Driffill, 1985, 536).

Rasyonel beklentileri hesaba katan bu analizde mantık, politik konjonktür dalgalanmasının geleneksel teorisiyle zıt olmaktadır. Rasyonel politik konjonktür dalgalanması yaklaşımında, oyun kuramı bu duruma çözüm olarak, yeniden seçilme şansını arttırmak için seçim–öncesi canlanması yaratan bir hükümet yerine, bir "wet lame duck" (A.B.D.'de yeni devre için seçilmemiş fakat kısa bir müddet için daha çalışan senato ya da kongre, hükümet vb.) hükümeti ile, seçim–öncesi canlanma yaratmaktadır. Aslında, hükümetin yeniden seçilme şansı olsa bile, koruyucu itibar gereğinden fazla harcama yapmayı engellemektedir.

Üçüncü olarak analiz, eğer hükümetlerin kendi tercihleri istihdam üzerinde olumlu ağırlığa sahipse, enflasyonla savaşmak için itibarlı merkez bankacıların saptanabileceğini önermektedir. Böyle yaparak, hükümetler, politika konusundaki belirsizlik (p sıfır veya birken v_p en yüksektir) ve ekonomiyi şişirmeye istekli hükümetlerin anti–enflasyonist politikalarıyla ilgili güvenilirlik problemi ile birleşmiş maliyetleri minimize etmektedirler. Özerk merkez bankaları böylece, daha güvenilir anti–enflasyonist politikaları daha az maliyetle almaya yardımcı olabilecek taahhüt öncesi araç olarak hareket etmektedirler (Backus, Driffill, 1985, 537).

Teknik yönden varsayımlar, enflasyon için istenmeyen bir şekilde sınırlandırıcı iki tercih olduğudur. Enflasyon ve üretim dinamiklerine ilişkin geçmiş değerlerin eksikliği de ayrıca analizi güçleştiren bir durum olmaktadır. Sabit fikirli kamu sektörünün olasılığı, Backus ve Driffill'in 1984 yılında yayınladıkları çalışmalarında yer alan bir konudur (Backus, Driffill, 1984).

Ayrıca, rasyonel politik konjonktür dalgalanmalarını açıklamak için geliştirilmiş model, geçmiş 15 yıl boyunca neden yüksek enflasyonla ilişkili olduğumuzu açıklamaktadır, ancak modelin ondan daha önceki yılları açıklamadığına ilişkin şüphe bulunmaktadır. J. Tobin, bir keresinde, enflasyonun istihdamı arttırmak için bir istek tarafından ortaya çıkan politika tercihi olduğunu reddetmiştir (Tobin, 1981, 19–29):

> "Bugün yakın tarihin yaygın bir versiyonu, hükümetlerin işsizliği düşürmek için kasten yüksek enflasyona çabaladıklarıdır... A.B.D.'deki son enflasyonunun bir açıklaması olarak aşırı derecede şişirildiği hesaba katılmalıdır... 1966–1969 sıçramasında, yeni makroekonomik strateji için Phillips eğrisi bilinçli bir tercih olmamıştır, fakat savaş dönemi maliyesi konusunda "zaman–aşımlı (time–worn)" bir politika kararı bilinçli bir tercihtir. Başkan Johnson, Keynesyen danışmanlarının tavsiyesinin aksine, Indochina'daki uyuşmazlığın kışkırtılmasında başrolü oynayan, finans için vergilerin arttırılmasını Kongre'ye sormadan yerel ve uluslararası politikanın kendisine ait nedenlerini tercih etmiştir" (Tobin, 1981, 21–22).

Fakat enflasyonun orijini ne olursa olsun, düşünülmesi gereken nokta modelin, dezenflasyonun niçin bu kadar uzun ve bu kadar meşakkatli sürdüğünü açıklamaya yardım etmesidir. 1970'lerin ortalarına kadar, geçmişte birçok girişim terk edildiği için, kamu, enflasyonla savaşmak için yapılan her yeni girişime karşı oldukça kuşkulu bakmaktaydı. Muhtemelen, "dayanıklı–hafıza (tough–minded)" ya sahip olan politik otoriteler bile kuşku dolu bir kamuyla karşı karşıya kalmaktadır. Sonuç olarak, istihdamla ilgilenen hükümetler, olasılıklı olarak enflasyonist politikaları devam ettirmeye sık sık zorlanmaktadır. Yalnızca enflasyonu durdurmak isteyen hükümetler, bu gerçek konusunda kamuyu kolaylıkla ikna edememekte ve bu yüzden denedikleri zaman uzun süreli ciddi resesyonlara neden olabilmektedirler (Backus, Driffill, 1985, 537).

A. Cukierman ve A. H. Meltzer tarafından 1986 yılında ele alınan çalışmada, ihtiyat ve asimetrik enformasyon altında kredibilite, belirsizlik ve enflasyonun pozitif bir teorisi geliştirilmiştir. Cukierman ve Meltzer'e göre, parasal

politik otorite, parasal sürprizler vasıtasıyla ekonomik teşvikle pozitif olarak ve parasal büyüme ile negatif olarak ilişkili olan (politik olarak motive edilmiş) amaç fonksiyonlarını maksimize etmektedir. Parasal politik otoritenin, nispi öneme göre atadığı her bir hedef, zaman aracılığıyla stokastik olarak değişmektedir. Parasal politik otorite, cari tercihleri arasındaki değiş–tokuşu bilmektedir, ancak bu değiş–tokuşu kamu bilmemektedir. Parasal büyümenin yolu (arızi durum), bugün ve gelecek için seçildiğinde; politik otorite, cari teşvikin faydaları ile daha yüksek gelecek enflasyon beklentileriyle birleşik olan maliyetleri karşılaştırmaktadır. Cari parasal büyüme, kamu açısından gelecek parasal büyümeye ilişkin bilgiyi ifade etmektedir. Çünkü politik otoritenin amaçlarında süreklilik bulunmaktadır. Beklentiler rasyonel olmasına rağmen, bilgi eksiktir; çünkü parasal kontrol usulleri muğlaktır. Sonuç olarak, kamu, geçici parasal kontrol hatalarından kaynaklanan farklı politika hedeflerinin üzerindeki vurguların sürekli değişikliklerini doğru olarak ayırt edememektedir. Kamu, geçmiş parasal büyümeleri gözlemleyerek, değişikliklerin pey der pey farkına varmaktadır. Kredibilite, kamunun, politik otoritenin hedeflerindeki değişiklikleri fark etme hızı itibariyle tanımlanmaktadır. Kredibilite, daha az gürültücü parasal kontrol ve politik otoritenin daha istikrarlı hedefleri anlamına gelmektedir. Cukierman ve Meltzer'e göre:

> "Parasal kontrol kaybı ve politik otoritenin bir bölümündeki zaman tercihinin daha yüksek derecesi, politik otoriteyi, daha yüksek ve daha değişken parasal büyüme oluşturmaya teşvik etmektedir" (Cukierman, Meltzer, 1986, 1099).

Politik otorite, parasal kontrolün doğruluğunu belirlemekte serbest olduğunda; parasal sürprizlerin her zaman beklenen sıfır derecesine sahip olmasına rağmen, mevcut olan en etkili kontrolü her halükarda tercih etmemektedir. Bunun nedeni ise, politik otoritenin, ekonomik teşvik konusunda ortalamadan daha fazla ilgili olduğunda, "belirsiz (ambiguous)" kontrol usullerinin, pozitif sürprizler yaratmak açısından politik otoriteye imkan sağlamasıdır. Politik otorite, enflasyonu önleme ile ilgili olduğunda, dönemler açısından zorunlu negatif sürprizleri terk etmektedir. Cukierman ve Meltzer'in elde etmiş olduğu bu sonuç, Goodfriend'in

1986 yılında belgelediği, belirsizlik için FED'in tercihine ilişkin bir açıklama sağlamaktadır (Goodfriend, 1986, 63–92). Politik otoritenin, daha belirsiz kontrol usulleri, daha kararsız hedefler ve daha yüksek zaman tercihi seçmesi muhtemel bir sonuçtur (Cukierman, Meltzer, 1986, 1099).

Cukierman ve Meltzer'in 1986 yılında ele aldıkları çalışma ayrıca, enflasyonun düzeyi ve değişkenliği açısından ülkeler arasında pozitif korelasyon bulunduğunu iyi bir biçimde ifade eden teorik bir destek sağlamaktadır.

Politik konjonktür dalgalanması konusunda geniş kapsamlı, ampirik bir literatür bulunmaktadır; ancak teorik temelleri rasyonel beklentiler öncesi makroekonomik teoriye dayandırılmıştır. K. Rogoff ve A. Sibert'in 1988 yılında yayınladıkları çalışmada; vergiler, kamu harcamaları ve parasal büyüklükteki seçimsel dalgalanmalar, bir denge maniple yöntemi olarak modellenmiştir. Rogoff ve Sibert'e göre, dalgalanma, onu meydana getiren geçici bilgi asimetrileri tarafından süregelmektedir. Örneğin, devletin, ulusal savunmayı sağlamadaki performansına dair daha fazla cari bilgisi bulunmaktadır. İktidardaki partiler, özel bilgileri ya oldukça olumlu ya da oldukça olumsuz olduğunda asgari düzeyde maniple etmektedirler. İktidardaki partinin popülaritesindeki dışsal bir artış, zorunlu olarak sönük bir konjonktür dalgalanmasını ifade etmemektedir (Rogoff, Sibert, 1988, 1).

K. Rogoff ve A. Sibert'in 1988 yılındaki analizleri, makro ekonomi politikası değişkenlerindeki seçimsel dalgalanmaları açıklamadaki geçici bilgi asimetrilerinin temel rolünü tanımlamaktadır. Politik konjonktür dalgalanmasında günümüze kadar gelen ampirik kanıt, A.B.D. ve Almanya'da yapılan ulusal seçimlere değinmektedir. Rogoff ve Sibert'in çalışması genelde bu kanıtla aynı tutarlılıktadır. Bununla birlikte, çalışmalarında geliştirilen genel çatı, merkezi ve yerel seçimlerle ilişkili seçimsel politik dalgalanmaların diğer türlerini gözden geçirmekte de kullanılabilmektedir (Rogoff, Sibert, 1988, 13).

Rogoff ve Sibert'in sonuçları birçok boyut açısından genel bir fikir vermektedir. K. Rogoff'un 1990 yılında yayınlamış olduğu çalışması, değiştirmeye

izin veren hem devletin tüketim harcamaları hem de devlet yatırımlarında "çok–boyutlu (multi–dimensional)" maniple modelini sunmaktadır (Rogoff, 1990, 21–36). Seçmenler, oylama öncesinde vergileri ve devlet tüketim harcamalarını gözlemlemektedirler, fakat sadece devlet yatırımları bir dönem gecikmesiyle gözlemlenebilmektedir. (Bu değişkende senyoraj bulunmamaktadır; onun için, merkezi ve yerel seçimlere daha direkt olarak uygulanabilmektedir.) Rogoff ve Sibert'in 1988 yılındaki çalışmalarında ortaya koydukları modelde, bazı diğer ülkelere uygulanan kısıtlama, seçimlerin endojen zamanlamasına izin vermemektedir. Bununla beraber, seçimlerin yapıldığı zaman ile süregeldiği zaman arasında yeterli bir gecikme bulunduğu takdirde, genel kanı, iktidardaki partinin yerinde kalmak açısından çıkar gözeteceğidir. Ayrıca, Rogoff ve Sibert'in çalışmasında kullandığı model, A. Alesina'nın 1987 yılındaki çalışmasında yer alan iki parti karşısındaki birçok farklılıklara da değinmektedir (Rogoff, Sibert, 1988, 13).

Politik konjonktür dalgalanması teorileri, genellikle nominal değişmezliklere ve seçmen miyopluğuna dayanmaktadır. K. Rogoff'un 1990 yılında yayınladığı çalışması, belirli tasfiyelere rağmen, daha önceki modellerin bazı temel anlayışlarını koruyan bir denge teorisi önermektedir. Rogoff'un çalışmasında vurgulanan "politik bütçe dalgalanması", üretim ve enflasyondan ziyade; çok boyutlu sinyal yöntemi yolu ile ortaya çıkan maliye politikasını ön plana çıkarmaktadır. "Dalgalanmayı hafifleten tasarıların refah çıkarımları ve seçimsel yapıyı bozucu etkileri göz önüne alınmaktadır" (Rogoff, 1990, 21).

Rogoff'un çalışmasındaki analiz, önemli tasfiyelere rağmen, Keynesyen politik konjonktür dalgalanması modelinin temel anlayışlarından bazılarını korumaktadır. W. Nordhaus'un 1975'teki çalışması gibi, Rogoff'un çalışmasındaki dalgalanma da; Keynesyen Phillips eğrisi ve seçmen miyopluğuna dayanmaktadır. Seçimden önceki yıl içerisinde para arzı büyüklüğünü arttırmak suretiyle, iktidardaki ulusal lider, üretim ve istihdamı geçici olarak yükseltebilmektedir. Seçmenler bu manipülasyona, seçimlerden sonra üretim ve istihdam doğal oranlarına dönerken, enflasyonun yükseleceğine dikkat etmeden, olumlu bir şekilde karşılık vermektedirler. Rogoff'a göre, bu hikayenin iki bariz kaybı bulunmaktadır. İlk

olarak, seçimler tam olarak tahmin edilen olaylardır; o yüzden parasal büyüklüğün beraberinde gelen herhangi sistematik bir artışın reel bir takım etkileri bulunmamalıdır. İkinci olarak, seçim öncesi makroekonomik politika, seçim zamanı tarafından belirlenmektedir ve seçmen kararları, yalnızca hangi adayın onlara daha yüksek seçim sonrası refah beklentisi sunacağına bağlı bulunmaktadır (Rogoff, 1990, 33).

Keynesyen teori, ulusal üretim, işsizlik ve enflasyondaki seçimsel dalgalanmaları test etmeyi amaçlayan ampirik çalışmaların bolluğunu sağlamıştır. Temel modelin teoriksel zayıf yönlerinin ışığında, sonuçların karışık çıkması muhtemelen sürpriz sayılmamaktadır. Rogoff'un ortaya koyduğu politik bütçe dalgalanması dengesi teorisi, vergilerdeki, transferlerdeki ve devlet tüketim harcamalarındaki seçimsel dalgalanmaları test etmeye odaklanan ampirik çalışmanın daha fazla gelecek vaat ettiğini önermektedir. Bu değişkenler açısından, ulusal seçimler için mevcut olan yalnızca az sayıdaki gözlemlere odaklanmak yerine merkezi ve yerel seçimlere ilişkin verilere de bakılabilmektedir.

Farklı değişkenlere odaklanmanın yanı sıra Rogoff'un ortaya koyduğu model, dalgalanmanın dinamik yapısına ilişkin daha kesin tahminler önermektedir. Modelde göze çarpan maliye politikası değişkenlerinin seçim öncesi ve sonrası değerleri, pozitif anlamda karşılıklı olarak ilişkili olmaya eğilimlidir. Seçimlerden önce vergileri kısmaya ve devlet tüketim harcamalarını arttırmaya daha fazla imkanı bulunan yetkili iktidar partilerinin, seçimlerden sonra da aynısını yapmaları muhtemeldir. Rogoff'un ele aldığı model, alternatif seçimsel yapılar altında politik bütçe dalgalanmalarının doğasına ilişkin çıkarımlara odaklanmaktadır. Örneğin, iktidardaki partinin erken seçimleri talep etme opsiyonunun bulunduğu ülkelerde, fırsatçı erken seçimlere eşlik eden bütçe tahrifatı, dönem sonu seçimlerine eşlik eden bütçe tahrifatı ile karşılaştırıldığında sönük kalmaktadır (Rogoff, 1990, 34).

Acaba politik bütçe dalgalanması teorisi, politik yaşama tek partinin hakim olduğu Meksika ve Japonya gibi ülkelerde de etkili olmakta mıdır? Rogoff'a göre, hakim–parti sistemlerinde bile, ülkenin liderleri hala genel anlamda partilerinin zafer

marjlarıyla ilgilidirler. Oyçokluğu, yalnızca halkı yönetmedeki liderin yeteneğini etkilememekte; aynı zamanda liderin, parti içindeki iç çekişmeleri kapsamaktaki yeteneğini de etkilemektedir. (Rogoff'un modeli, çoğunluk oyu durumuna ilişkin olarak kolayca genişletilebilmektedir.) Rogoff'un yaklaşımı ayrıca, rekabet eden partilerin gücü paylaştıkları durumlara ilişkin bazı ilintileri de bulundurmaktadır. (Örneğin, yasama organındaki çoğunluk partisi Demokrat ve başkan Cumhuriyetçi olduğunda vb.) Rogoff'a göre, partilerin her biri, hükümetteki temsillerinin artması ile ilgili olduğu halde, bireysel politik otoriteler kendilerinin yeniden seçilmesine güçlü bir ilgi duymaktadırlar (Rogoff, 1990, 34).

F. Carlsen'in 1999 yılında yayınlamış olduğu çalışmasında, seçim sonrası enflasyon ile iktidardaki partinin yeniden seçilme değişimleri arasındaki ilişki, altı OECD ekonomisine ait elli seçime ilişkin veri kullanarak dikkatle gözden geçirilmiştir. Carlsen, seçim yarışı yakınsa, fakat iktidardaki partinin seçim beklentileri oldukça iyi ya da oldukça zayıf değilse, seçim sonrası enflasyonun ortalamanın üzerinde seyrettiği sonucunu bulmuştur. Carlsen'in çalışmasının teorik kısmı, ortaya çıkan sonucun rasyonel politik konjonktür dalgalanması modelleriyle tutarlı olduğunu göstermektedir (Carlsen, 1999, 120).

Carlsen'in ele aldığı çalışma, enflasyondaki seçimsel dalgalanmaların mevcudiyetinin rasyonel politik konjonktür dalgalanması teorisinin destekleyici bir kanıtı olarak yorumlanabileceğini gözden geçirmektedir (Carlsen, 1999, 133). Ancak bu durum, hükümetlerin hem yeniden seçildiklerinde hem de seçimi kaybettiklerinde politik konjonktür dalgalanmalarının sosyal maliyetleri ile ilgili oldukları varsayıldığında geçerli olmaktadır. İlgi çekici bir şekilde, Carlsen'in çalışmasında sunulan ampirik kanıt, rasyonel politik konjonktür dalgalanması konusunda K. Rogoff ve A. Sibert'in 1988 yılındaki ve K. Rogoff'un 1990 yılındaki gelecekteki gelişmelere temel oluşturan makalelerinde kullanılan "fayda fonksiyonu yaklaşımı" açısından destek sağlamaktadır (Carlsen, 1999, 135).

Rasyonel beklentiler yaklaşımı çerçevesinde politik konjonktür dalgalanmalarını açıklamaya yönelik rasyonel politik konjonktür dalgalanması modeli burada kısaca açıklanmaktadır.

R. Barro ve D. Gordon, 1983 yılında yayınlamış oldukları "Para Politikası Modelinde Kurallar, İhtiyat ve İtibar" adlı çalışmalarında, makroekonomik politikayı bir oyun olarak tanımlamışlardır. Üretim (çıktı), "doğal mülkiyet oranlı (naturel rate property)" bir Phillips eğrisi tarafından belirlenmektedir (Barro, Gordon, 1983a, 101–121):

$$y = y_n + (x - x^e) \qquad (1)$$

Eşitlikte y üretimi, y_n doğal oranı, x ve x^e fiili ve beklenen enflasyonu göstermektedir. Bir dönemlik "sonuç (payoff)" fonksiyonu olarak biçimlendirilen eşitlik, hükümetin üretimi arzu ettiğini fakat enflasyonu hoş karşılamadığını tanımlamaktadır. Diğer yandan, kamu, kandırılmaya maruz kalmaktadır. Barro ve Gordon'un bu duruma ilişkin maksimizasyonu şu şekildedir:

$$u_p(x, x^e) = -(x - x^e)^2 \qquad (2)$$

Barro ve Gordon'un 1983 yılında ele aldıkları "Doğal–Oranlı Modelde Para Politikasının Pozitif Teorisi" adlı çalışmalarında, bu sonuçların, hükümetin ve kamunun sahip oldukları özdeş tercihleriyle uyumlu olduğu tartışılmaktadır. Eğer vergiler ya da dışsallıklar yüzünden doğal işsizlik oranının çok yüksek çıkma ihtimali var ise, herkes maksimizasyonun arzu edilir bir durum olduğu konusunda hemfikirdir. Ancak bireysel ajanlar, verilen toplam enflasyon ve üretim açısından, enflasyon tahminini doğru bir şekilde gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. Oyun, ondan sonra hükümetin seçiminin (x) ve kamunun seçiminin (x^e) verildiği (1). ve (2). eşitliklerdeki sonuçlardan meydana gelmektedir. Barro ve Gordon, oyuncuların eş–zamanlı hareket ettikleri oyuna Nash çözümü getirmiştir. Diğer kararlara ilişkin, hem hükümetin hem de kamunun maksimizasyonu açısından verilen çözüm şu şekildedir (Barro, Gordon, 1983b, 589–610):

$$x = \frac{b}{a} \quad \text{ve } x^e = \frac{b}{a} \qquad (3)$$

Barro ve Gordon'un ele aldığı model, enflasyonu, politik oyunun Nash dengesi olarak açıklamaktadır.

Sonuçlar, $u_g = -\frac{(\frac{1}{2})b^2}{a}$ ve $u_p = 0$ olarak $u_g = u_p$ şeklinde, ($x = x^e = 0$) sıfır–enflasyon sonucuna ikinci derecede Pareto olarak verilmektedir. Barro ve Gordon, ikna edici bir şekilde hükümetin dezenflasyonist politikayı taahhüt etmesindeki kabiliyetsizliğinden kaynaklanan verimsizlik setlerini tartışmaktadır. Hükümetin, kısmi enflasyon oranını taahhüt etmek için ilk olarak hareket ettiğini varsayarsak; ondan sonra yetenekli bir hükümet kamunun vereceği yanıtı (yani, $x^e = x$) hesaba katarak x'i ve sıfır enflasyonu seçecektir.

Ancak, hükümet önceki taahhütlerini gerçekleştiremediğinde, kamuyu, sıfır enflasyonu seçtiği konusunda ikna edememe problemiyle karşı karşıya kalmaktadır. Kamu buna inanırsa, hükümetin ekonomiyi $x = b/a$ oranında şişirmeye teşviki olacaktır ki; böylece üretimde ve hükümetin sonuçlarında artış meydana gelecektir. $a = b = 2$ normalizasyonu kullanılarak, politika, iki stratejili (x, $x^e = 0$ veya 1) ve iki sonuçlu bir matris oyunu olarak ifade edilebilmektedir (Hükümetin sonuçlarına ilişkin verilen her bir çift gösterilmektedir):

		kamu
	$x^e = 0$	$x^e = 1$
hükümet $x = 0$	0, 0	– 2, – 1
$x = 1$	1, – 1	– 1, 0

(4)

Bu bakış açısından problem, $x = 1$'in hükümet için "baskın (dominant) strateji" olduğudur. Sonuçlar, kamunun nasıl davranacağına bakılmaksızın

alınmaktadır. Bu nedenle, kamu, mantıklı bir şekilde hükümetin ekonomiyi şişireceğini beklemektedir. İkinci derecede Pareto çözümü $x = x^e = 1$ olmaktadır. "Tekrarlanan Oyun (Repeated Game)" açısından, eğer oyun sınırsız bir şekilde defalarca tekrarlanıyorsa; hükümetin enflasyondan kaçınmak için "itibar (reputation)" kurmaya çalışacağı olasılığı ifade edilmektedir.

Barro ve Gordon, ondan sonra, James Friedman'ın 1971 yılında yayınladığı "Üstün Oyunlar için İşbirlikçisiz Denge" adlı çalışmasında elde ettiği sonuçlara başvurmaktadırlar. Bu stratejiler şu şekildedir (Friedman, 1971, 8):

$$X_t^e = \begin{cases} X^* & \text{if } X_{t-1} = X^* \\ 1 & \text{aksi takdirde} \end{cases}$$

$$X_t = X^*$$

$x^* = 0$ olduğunda Nash dengesi meydana gelmemektedir. Problem ise, hükümetin hile yapmaktan kazancı ($x = 1$ ve $x^e = 0$ olduğunda ekstra sonuç +1'dir) maliyetine ($x^e = 1$ olduğunda kayıp 1'dir) eşit olmaktadır. Fakat ikinci durum sonra meydana geldiği için, hile yapmanın "üstün strateji (superior strategy)" ve $x^* = 0$ olduğu, böylece verilen "ceza stratejisi (punishment strategy)"nin bir Nash dengesi olmadığı açıklanmaktadır. Barro ve Gordon, enflasyonun bazı pozitif oranlarının (x^*), Nash dengesi olarak kabul edilebileceğini ve eğer "c" çok küçük değilse, sıfır noktasının bile daha uzun ceza aralıklı (longer punishment interval) olarak kabul edilebileceğini ifade etmektedirler. Barro ve Gordon'un ele almış olduğu analizde, özel sektör tarafından oynanan ceza stratejisi (eğer x_{t-1} sıfır değilse, $\chi_t^e = 1$ şeklinde oynayarak hükümeti cezalandır) esas itibariyle isteğe bağlı olmaktadır. Ek olarak, dengenin, alınan ceza stratejisine bağlı olduğu kabul edilmektedir. (Backus, Driffill, 1985, 532).

3.2.4. Rasyonel Partizan Yaklaşım

Çığır açan makalesinde, Nordhaus A.B.D. için "politik konjonktür dalgalanması" hipotezinin lehinde açık ampirik kanıt sağlamıştır (Nordhaus, 1975, 169–190). İlk Nixon yönetimi Nordhaus'un tahminlerine özellikle iyi uymuştur. Bununla birlikte, birçok ampirik çalışma II. Dünya Savaşı sonrası periyodunda politik konjonktür dalgalanmasının muhtemelen tek açık durumu olarak bu yönetimi göstermektedir. Hibbs'in 1977 yılındaki bilinen çalışması (Hibbs, 1977, 1467–1487), McCallum'un 1978 yılında ele aldığı çalışması (McCallum, 1978, 504–515), Golden ve Poterba'nın 1980 yılında ele aldıkları çalışmaları (Golden, Poterba, 1980, 696–714), Abrams ve diğerlerinin yine 1980 yılında ele aldıkları çalışmaları (Abrams, Froyen, Waud, 1980, 30–42), Beck'in 1982 yılında ele aldığı çalışması (Beck, 1982, 83–94) ve 1984 yılında ele aldığı başka bir çalışması (Beck, 1984, 786–817), Chapell ve Keech'in 1986 yılında ele aldıkları çalışmaları (Chapell, Keech, 1986, 71–74), Richards'ın 1986 yılında yayınladığı çalışması (Richards, 1986, 446–457) ve son olarak Havrilesky'nin 1987 yılında incelediği çalışması (Havrilesky, 1987, 308–325) kuramsal politik konjonktür dalgalanması hipotezini açıkça veya dolaylı olarak reddetmiş çalışmalardır. Diğer yandan, Tufte'nin 1978 yılında yayınladığı çalışması (Tufte, 1978a, 3–27), Frey ve Schneider'in yine 1978 yılında ele aldıkları çalışmaları (Frey, Schneider, 1978, 174–183), Laney ve Willett'in 1983 yılında ele aldıkları çalışmaları (Laney, Willett, 1983, 53–69), Soh'un 1986 yılında incelediği çalışması (Soh, 1986, 31–46) ve Haynes ile Stone'nun 1988 yılında yayınladıkları çalışmaları (Haynes, Stone, 1988), politik konjonktür dalgalanması lehinde bazı kanıtlar bularak teoriyi desteklemiş çalışmalardır. Politik konjonktür dalgalanmasının lehindeki kanıt, çoğunlukla enflasyon ve işsizlikten ziyade harcanabilir gelir ve transferler konusunda bulunmuştur.

Politik ve ekonomik dalgalanmalar arasındaki ilişkiyi modelleyen en bilinen girişim, Nordhaus'un 1975'te ve MacRae'nin 1977 yılında formülleştirdiği "politik konjonktür dalgalanması" teorisidir. Çok önemli üç tahmin bu yaklaşımın temelini oluşturmaktadır: (i) Downs'un 1957 yılında belirttiği gibi, partiler yalnızca seçimleri kazanmakla ilgilidirler (Downs, 1957). (ii) Seçmenlerin kısa süreli hafızaları vardır

ve sistemli olarak aldatılabilirler (Rogoff, Sibert, 1986) ve (iii) Ekonomi istismar edilebilir bir Phillips eğrisi tarafından tanımlanır ve rasyonel beklentiler kritiği hesaba katılmaz. Bu tahminlerden Nordhaus tarafından elde edilen sonuçlar iyi bilinmektedir. Seçim zamanına yaklaştıkça yeniden seçilme olasılıklarını arttırmak için, politikacılar tarafından ekonomi zorunlu olarak canlandırılmaktadır. Yeni dönemin başlangıcında, seçim öncesi genişlemenin enflasyonist etkileri bir resesyonla bertaraf edilmektedir. Ele alınan iki partinin davranışı aynıdır ve dalgalanma sonuçları dengededir. "Politik konjonktür dalgalanması"nın desteklediği ampirik kanıt A.B.D.'deki durum için yetersizdir. Birkaç ampirik çalışma bu teoriyi reddetmiştir (Alesina, Sachs, 1988, 63).

Bu redler sonucunda, bazı yazarlar makro ekonomi politikasının "partizan teori"sine doğru kaymışlardır. Kuramsal politik konjonktür dalgalanması hipotezi için ikna edici ampirik desteğin eksikliği, ilgiyi makroekonomik politikanın ve özellikle para politikasının bir "partizan teorisi"nde yinelemiştir. Bu görüşün asıl yandaşı, A.B.D.'deki "Demokratik Parti"nin ve Avrupa'daki sosyalist partilerin, işsizliğe karşı daha muhalif olduğunu ve enflasyona karşı ise A.B.D.'deki "Cumhuriyetçi Parti"den ve Avrupa'daki muhafazakar partilerden daha az muhalif olduğunu tartışan Hibbs'dir. Bu teori Hibbs ve diğerleri tarafından ampirik olarak test edilmiş ve teoride istismar edilebilir bir Phillips eğrisi ile çok az göz önünde tutulan rasyonel beklentiler kritiği üzerinde kurulan modeller kullanılmıştır (Hibbs, 1977, 1467–1487).

Hibbs, Demokrat Parti'nin Cumhuriyetçi Parti'den ziyade Phillips eğrisi üzerinde daha yüksek enflasyonlu ve daha düşük işsizlik olan bir noktayı tercih ettiği önerilen ampirik sonuçlar sunmuştur. Bununla birlikte, 1984 yılında Beck, Hibbs tarafından formülleştirilen Partizan Teorisi'ne ilişkin istisnalar olan Başkan Kennedy ve Başkan Nixon'un yönetimlerini işaret ederek Hibbs'in sonuçlarını değiştirmiştir (Beck, 1984, 786–817). Beck'in bulguları 1973 yılında ele alınan Friedlaender'in çalışmasında (Friedlaender, 1973, 25–43) ve Havrilesky ve diğerleri tarafından 1975 yılında ele alınan çalışmalarında (Havrilesky, Sapp, Schweitzer, 1975, 835–852) ortaya konan daha önceki sonuçları pekiştirmiştir.

Chapell ve Keech'in 1986 yılında yayınladıkları çalışmaları, işçi sınıfı mukaveleli bir modelde beklenmedik parasal şoklara karşı işsizlikteki değişimleri anlatmaktadır ve Hibbs tarafından "oldukça benzer" olduğu önemle belirtilen parti politikalarındaki farklılaşmanın kanıtını bulmuştur. Bununla birlikte, Chapell ve Keech partilerin politika kurallarını açıkça bir maksimizasyon probleminden elde etmemişlerdir. Ayrıca beklentileri farklı bir şekilde modellemişler ve üretimden daha ziyade işsizlik üzerinde odaklanmışlardır (Chapell, Keech, 1986, 71–74).

A. Alesina, temel makalesi "Tekrarlanan Oyun Olarak İki Partili Sistemde Makroekonomik Politika"yı Hibbs'in modeline dayandırmıştır. Hibbs'in partilerin farklı oluşumlar sergiledikleri için farklı politika tercihleri olduğu fikrini temel alarak, Alesina, modeline partilerin farklı hedefleri olduğunu varsayarak başlamıştır. Kydland ve Prescott'un 1977 yılında, Barro ve Gordon'un 1983 yılındaki çalışmalarında belirttiği gibi, Alesina da, iki parti arasındaki etkileşimin rasyonel ileri–görüşlü ücret düzenleyicilerle oyun–teorik bir çerçeve içerisinde modellenebileceğini önermiştir (Alesina, 1987, 652). Alesina'nın modeli, rasyonel oy verme davranışını, rasyonel beklentileri ve "tam enformasyonu (complete information)" içerdiği halde yine de politik konjonktür dalgalanmasını tahmin eden bir model olduğu için önemlidir. Rasyonel partizan yaklaşımına ilişkin olarak ortaya atılan model, A. Alesina'nın 1987 yılında yayınlamış olduğu ve A. Alesina ve J. Sachs'ın 1988 yılında yayınladıkları çalışmalarında ele aldıkları model olmaktadır (Alesina, Sachs, 1988, 66). Buna göre:

Alesina modeline standart Lucas arz fonksiyonu ile başlamaktadır (Alesina, 1987, 654):

$$y_t = \delta(\pi_t - \pi_t^e) + \bar{y}; \qquad \delta > 0 \qquad (1)$$

Burada, y_t üretim büyüme oranı; π_t enflasyon oranı; π_t^e beklenen enflasyon oranıdır, bu yüzden ücret büyümesinin rasyonel oranı ve $\bar{y}$ eksik olan müdahaleci politikaya baskın gelen üretim büyümesi oranıdır.

Alesina ikinci olarak, Cumhuriyetçi (sağcı) adaylar düşük enflasyon ve yüksek işsizliği seçerken, Demokrat (solcu) politik otoritelerin düşük işsizlik–yüksek enflasyon ekonomilerinden yana olduğunu göstermek için bir dizi denklem geliştirmiştir (Tüm adayların tam istihdamı ve sıfır enflasyonu tercih edeceğine dikkat edilmelidir, ancak bu tercih ulaşılamaz olarak kabul edilir. Verilen kararlar mevcut olanlardan tercih edilen seçeneklerdir.) (Alesina, 1987, 655). D partisi ve R partisi olarak belirli referans ile belirtilen iki partili bir ekonomi hesaba katılmıştır. İki parti iki politika hedefine karşı farklı ağırlıklar vermektedir: bir enflasyon oranı veya parasal büyüme hedefi ve bir büyüme hedefi... Politika yapıcı tarafından kontrol edilen politika aracı para yaratma oranıdır. İki partinin objektif fonksiyonları için kuadratik bir belirtme benimsenmiştir; iki partinin kayıp fonksiyonu şu şekilde yazılabilir:

$$Z^D = \sum_{t=0}^{\infty} q^t [\frac{a}{2}(m_t - \psi(t))^2 + \frac{\tilde{b}}{2}(yt - \phi)^2] \qquad (1)$$

$$Z^R = \sum_{t=0}^{\infty} q^t [\frac{c}{2}(m_t - \psi(t))^2 + \frac{\tilde{d}}{2}(yt - \phi)^2] \qquad (2)$$

m; paranın büyüme oranı ve y; GSMH'nın büyüme oranıdır. a, $\tilde{b}$, c, ϕ, $\tilde{d}$; negatif olmayan parametreler, q ise; pozitif fakat birden küçük göz ardı edilebilir faktördür. Para politikasının "Partizan Teorisi" iki partinin objektif fonksiyonlarının farklı olduğunu ima etmektedir. Ana fikir iki partinin farklı seçmenlerin veya "baskı gruplarının" görüşlerini ve çıkarlarını temsil ettiğidir. Gelir dağılımı konusundaki uyuşmazlıklar enflasyon/işsizlik değiş–tokuşu konusundaki farklı görüşleri de açıklayabilir (Alesina, Sachs, 1988, 66). İki partinin objektif fonksiyonlarındaki farklılık, aynı hedeflere ağırlıklı olarak atfedilmek zorunda bırakılmıştır, Ψ(t) ve ϕ'de olduğu gibi. Bu sınırlama, özgürlük derecelerini korumak için yüklenmiştir, sonuçların doğasına etki etmez. Para büyüklüğünün hedeflenen düzeyi, Ψ(t), zamanı değiştirmek için, yansıtmak için; örneğin hız değişimleri açısından sağlanmıştır. Üretimin hedeflenen düzeyi (ϕ)'de zamanı değiştirmek için sağlanabilir, fakat bu

sonuçları etkilememektedir. Dinamik tutarsızlık problemini tanımlamak için örneğin; D partisinin seçimsiz sosyal bir planlamacı olarak hareket ettiği düşünülmektedir. Eğer bu parti bağlayıcı bir taahhütte bulunabilirse, kurala göre vaat etmeyi tercih edecektir: $m_t = \psi(t)$. Bu kural, beklentilerin rasyonalitesi hesaba katılarak, $m_t = m_t^e$, eşitliği minimize edilerek elde edilmiştir. Bununla birlikte, bağlayıcı taahhütler hemen hemen hiç mevcut bulunmazlar, politik otorite her zaman taahhütlerin hem kurallarını hem de yapılarını değiştirebilir. Ondan sonra parasal büyüklüğün zaman–tutarlı oranı, verilen beklentileri almak, yani eşitliği minimize etmek suretiyle bulunmak zorundadır (Alesina, 1987, 654). Bu prosedür şu şekilde yol göstermektedir:

$$m_t = \frac{a}{a+b}\psi(t) + \frac{b}{a+b}(m_t^e + k(t)) \qquad (3)$$

Kamu, politik otoritenin objektif fonksiyonunu bildiği için, rasyonel beklentiler için çözmek suretiyle aşağıdaki eşitlik elde edilmektedir:

$$m_t^e = m_t = \psi(t) + \frac{b}{a}k(t) \qquad (4)$$

(4). eşitlikte (b/a) k(t) terimi bağlayıcı taahhüt yokluğu tarafından ekonomiye tanıtılan enflasyonist eğilimdir. Bu eğilim, eğer ve sadece b = 0 ve/veya $\bar{y}$(t) = ϕ (yani, k(t) = 0) ise sıfırdır. Yani, eğer politik otorite, üretim hedefi (b = 0) konusunda ilgili değilse veya eğer üretimin hedeflenen düzeyi politika müdahalesi olmaksızın piyasa tarafından oluşturulan düzeye benzer (k(t) = 0) ise eğilim yoktur. Parasal büyümenin zaman–tutarlı oranının düzeyini hesaba katmadan, parasal büyüme kusursuzca beklendiği için, üretim büyümesi ($\bar{y}$(t)), ekonomi tarafından belirli bir düzeyde saptanmaktadır. Piyasa tarafından oluşturulan üretimin büyüme oranındaki bir azalma, eğer politika yapıcıların tercihleri değişmez ise daha yüksek bir parasal büyüme oranını ima etmektedir.

Eğer D partisi seçilirse, (5). eşitliği minimize etmektedir. Buna göre:

$$m_t^D = (1-g)\psi(t) + g(m_t^e + k(t)) \qquad (5)$$

g = b / (b + a). Eğer R partisi seçilirse, (6). eşitliği minimize etmektedir. Benzer durum şu şekildedir:

$$m_t^R = (1-h)\psi(t) + h(m_t^e + k(t)) \qquad (6)$$

h = d / (c + d); P bilindiğine göre, artık kamu, görevde iken iki parti tarafından hangi politikaların izleneceğini hesaplayabilmektedir.

$$m_t^e = Pm_t^D + (1-P)m_t^R \qquad \text{eğer t bir seçim yılı ise;} \qquad (7a)$$

$$m_{t+1}^e = m_{t+1}^D \qquad \text{eğer D partisi t zamanında seçilirse;} \qquad (7b)$$

$$m_{t+1}^e = m_{t+1}^R \qquad \text{eğer R partisi t zamanında seçilirse;} \qquad (7c)$$

Her iki parti (D ve R partisi) açısından oyun-teorik olarak elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

1. Her iki yönetimin ikinci yarısında politika sürprizleri yoktur; bu yüzden, politika müdahalesi olmaksızın piyasa tarafından saptanan üretim büyümesi belirli bir düzeydedir, $\bar{y} - \tilde{\beta}t$.

2. Eğer g > h ise, yani, üretim hedefine atfedilen nispi ağırlık R partisine oranla D partisi için daha yüksek ise, R yönetiminin ilk yarısında bir resesyon ve D yönetiminin ilk yarısında trendin üzerinde bir genişleme vardır. Üretim büyümesinin trendden sapmaları, $\bar{y} - \tilde{\beta}t$, ne kadar büyürse iki hedefe doğru (g ve h) iki parti

tarafından atfedilen nispi ağırlıklardaki farklılık ta o kadar önem kazanır. R partisinin resesyonları sevmediği fakat D partisi tarafından yüksek tutulan enflasyonist beklentiler yüzünden onları yaratmak zorunda kaldığına dikkat edilmelidir. Tam aksine, D partisi ise, R partisi enflasyonist beklentileri düşük tuttuğu için bir genişleme oluşturabilir.

3. Seçimle ilgili daha şaşırtıcı bir sonuç, beklenen parasal büyüme ile onun gerçek değeri arasındaki çelişki ne kadar büyürse, böylece üretim büyümesinin trendden sapması da o kadar büyük olacaktır. Örneğin, eğer P yüksek ise ve R partisi seçimi kazanırsa, model şiddetli bir resesyon tahmin etmektedir.

4. Eğer g > h ise, parasal büyümenin zaman–tutarlı oranı D partisi için R partisine göre her iki dönemde de yüksek olacaktır.

5. Eğer g > h > 0 ise, D yönetiminde para yaratma oranı ilk yarıdan daha fazla ikinci yarıda trendden sapar; karşıt tutum R partisinin yönetimi için geçerlidir. Eğer h = 0 [yani, $\tilde{d} = 0$] ise Cumhuriyetçi yönetimin her iki periyodunda parasal büyümede trendden sapmalar yoktur. Eğer h = 0 ise, R partisi para politikasının dinamik tutarsızlık probleminden etkilenmeyecektir, bu durumda bu parti için optimal politika aynı zamanda zaman–tutarlılığıdır [$m_t^R = \psi(t)$] (Alesina, Sachs, 1988, 71).

Partiler farklı enflasyon oranları seçmekte ve "zaman–tutarlı (time–consistent)" enflasyon oranı D partisi için optimal orandan daha yüksek olmaktadır (Alesina, 1987, 656). Demokratlar tam istihdamı tercih ettikleri için, her zaman enflasyonla şaşırtmak isteyeceklerdir. Modelde yer alan "aktörler (agents)" bunu bilmektedirler, dolayısıyla Demokratlar sıfır enflasyon politikasını izleyeceklerini söyleseler dahi, aktörler artan enflasyon bekleyeceklerdir. Demokratlar bir sıfır enflasyon politikası izlerlerse, beklentiler ekonomiyi resesyona iter bir şekilde gerçek enflasyondan daha yüksek olacaktır. Bu yüzden, optimallerinin üstünde bile olsa

Demokratlar artı enflasyon oranı seçmelidirler. Bu "zaman–tutarlı enflasyon oranı" olarak adlandırılır. (Kydland ve Prescott bu fikri 1977'de, sonrasında Nobel ödülü kazanan bir çalışmalarında geliştirmişlerdir.)

Politik otoritelerin enflasyonu doğrudan kontrol ettiği kabul edilmektedir. (Örneğin, Hükümet ile Merkez Bankası arasında bir ayrım söz konusu değildir.) Seçimler düzenli aralıklarla gerçekleşmektedir ve seçimlerin zamanlaması modelde "dışsal (exogenous)"dır. R adayının kazanma ihtimali (1–P) iken; D adayının kazanma ihtimali P'dir. Tüm aktörler P'nin değerini bilmektedirler.

> "Can alıcı varsayım, seçmenlerin tercihlerinin dağılımı hakkında belirsizlik olduğudur. Bu yüzden, verilen beklenen politikalar açısından seçimlerin sonucu belirsiz olmaktadır" (Alesina, 1987, 657).

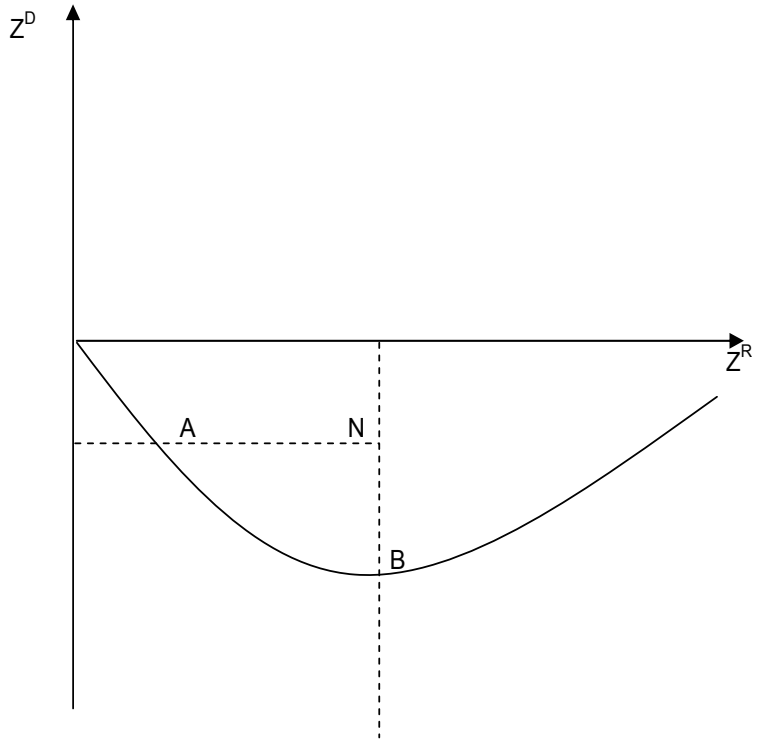
Kısa dönemde, politik otoriteler, kendilerinin ve muhaliflerinin geçmiş ve gelecek hareketlerinin belirli olduğunu kabul ederek, tek dönem maliyetlerini en aza indirirler. Alesina bu "tek–atışlık (one–shot)" Nash dengesini çözer ve üç anahtar şablon tahmininde bulunur (Alesina, 1987, 658):

- "Bir D yönetiminin ilk döneminde "beklenmedik enflasyon" ve bu yüzden pozitif üretim büyümesi vardır."
- "Bir R başkanlığının ilk döneminde resesyon vardır."
- "Üretim büyümesinin ve bu sıfırdan sapmalarının büyüklüğü, iki partinin bakış açıları arasındaki uzaklıkla olumlu bir ilişki içerisindedir."

Şekil 3.4. tek–atışlık Nash dengesini göstermektedir. Buna göre, N tek–atışlık Nash dengesini göstermektedir ve eğrinin A ve B arasında kalan kısım, verimli sınır üzerindeki bireysel rasyonel noktaların bir serisini oluşturmaktadır (Alesina, 1987, 660). Bu şablonlar, savaş–sonrası dönemde A.B.D'de ve diğer gelişmiş OECD ülkelerinde gözlemlenmiştir. Aslında, Alesina bu modeli büyük

ölçüde bu düzenlilikleri açıklamak için geliştirmiştir. Bu yüzden, modelinin lehine herhangi bir biçimsel ampirik kanıt ortaya koymamıştır.

Şekil 3.4. Tek Atışlık (One Shot) Nash Dengesi

Kaynak: Şekil 3.4. Alberto, Alesina, (1987) "Macro Economic Policy in a Two-Party System as a Repeated Game" sayfa 661'den alınmıştır.

Havrilesky'nin 1987 yılında ele aldığı çalışması, gelirin yeniden dağılımı ve çalışmaya teşviksiz ilişkinin üzerine dayandırılan partizan teorinin ilginç bir biçimselliğini sağlamıştır. Havrilesky'nin modelinde liberal yönetimler; vasıfsız, alt–gelir işgücüne doğru geliri yeniden dağıtmak istemektedirler. Teşviksiz etkiler için denge sağlamak üzere, liberal hükümetler reel üretimi arttırmak için "parasal sürprizler" ile meşgul olmaktadırlar. Havrilesky, teorisinin tahminiyle tutarlı olan ampirik sonuçlar sunmuştur (Havrilesky, 1987, 308–325).

Alesina ve Sachs'ın (1988) yılında yayınlamış oldukları eserlerinde, Alesina'nın (1987)'deki çalışmasıyla yakından ilişkili bir model sunulmuş ve II.

Dünya Savaşı sonrası dönemine ilişkin A.B.D. verileri test edilmiştir. Model, siyasi partilerin "partizan görüş"leri üzerine kurulmuştur ve ayrıca rasyonel ve ileriye dönük beklentilerin sebebini izah etmektedir. Bu yaklaşımda yalnızca "beklenmedik politika" konuları, ekonomideki seçimsiz tek–partili sistemdeki eksiksiz politika yansızlığını göstermektedir. Bununla birlikte, seçimler belirsizliğin önemli bir kaynağını yaratmaktadır. Kamuoyu gelecekte hangi partinin görevde olacağını bilmemektedir. Para politikası ve enflasyon hakkında konu ile ilgili beklentiler seçimlerden önce biçimlenmek zorundadır, ondan sonra bu beklentiler iki partinin eğer seçilirlerse izleyecekleri beklenen politikaların ortalama düzeyi üzerine kurulmaktadır. Eğer bu partiler farklı ise, beklentilerin diğer partinin seçim olasılığını hesaba katmasından sonra, seçilen parti önceden tam tamına tahmin edilemeyen politikası üzerinde bir "sürpriz" yaratma eğiliminde olmaktadır. Bunun yanı sıra, Alesina ve Sachs'ın yaklaşımı, daha genişlemeci bir partinin görev döneminin başlangıcında yüksek parasal büyüme ile trendin üzerine çıktığına dikkat edilmesi gerektiğini; daha az genişlemeci bir parti seçildiğinde ise, düşük parasal büyüme ile bir resesyonun oluştuğuna dikkat edilmesi gerektiğini önceden tahmin etmektedir. Hükümetin görev döneminin ikinci bölümünde seçime ilişkin sürprizler yoktur; bundan dolayı yönetimlerin her iki tipinin reel değişkenleri ikinci bölümde aynı davranışı ortaya koymak zorundadır (ceteris paribus). Belirgin bir maksimizasyon probleminden başlayarak, iki partinin reaksiyon fonksiyonları ve zaman–tutarlı politikaları ve teori tarafından yüklenen parametreler üzerindeki nonlineer sınırlamaları, test edilerek elde edilmiştir. Veri, makroekonomik sonuçların yönetimin her iki biçiminin egemenliği altında aynı olduğu hipotezini reddetmiştir. Demokrat Parti, Cumhuriyetçi Parti'ye oranla enflasyon/para yaratma hedefinden ziyade üretim hedefi ile daha fazla ilgilenmektedir. Bundan başka, ampirik sonuçlar teori gereğince yönetimlerin birinci yarısında meydana gelen ve ikinci yarıda meydana gelmeyen üretim büyümesindeki sistematik farklılıklar hipotezi ile tutarlı sonuçlar vermektedir. Bu sonuca ilişkin bir istisna olarak, davranışı büyük olasılıkla "politik konjonktür dalgalanması" görüşü tarafından daha iyi açıklanan, ilk Nixon yönetimi örnek gösterilebilir.

A. Alesina ve J. Sachs, 1988 yılındaki çalışmalarında Alesina'nın Rasyonel Partizan modeline ilişkin testler uygulamışlardır. Alesina–Sachs modelinin çıkarımları birkaç yeni formülasyon haricinde Alesina modeli ile aynıdır. Veri grupları A.B.D'deki 1948–1984 arasındaki dönemle alakalı tüm ilgili değişkenleri içermektedir. İlk olarak, bir Demokrat zaferinden sonra "çıkış (boom)", Cumhuriyetçiler kazandıktan sonra "iniş (bust)" ve ikisinden birinin yönetim döneminin ikinci yarısında önemli bir şey olmayacağı hipotezini test etmişlerdir. GSYİH büyümesini, D1, D2, R1, R2 (sezgisel tanımlı kukla değişkenler) ve bir zaman trendi üzerinde regresyona tabi tutmuşlardır. D1'deki katsayının pozitif ama pek önemli olmadığı gözlemlenmiştir. Diğer yandan, R1 negatiftir ve oldukça önemlidir. Tahmin edildiği şekilde, D2 ve R2 istatistiki olarak önemli değildir. Bu sonuçlar, kukla değişkenlerin petrol şokları için eklenmesinde de geçerli olmaktadır. Bu regresyon üç aylık olarak da denenmiştir: GSMH'yı 1972–dolarlarına normalize ederek kullanıp, 8–GSMH gecikmesi; R1, D1 ve bir zaman trendi üzerinde GSMH'yı regresyona tabi tutmuşlardır. R1 negatiftir ve ilk regresyondan daha önemlidir; D1 pozitiftir ve % 5 anlamlılık düzeyinde önemli olmasa da daha değerlidir (Alesina, Sachs, 1988, 73).

Alesina ve Sachs, ayrıca anekdot şeklinde kanıt ortaya koymuşlardır:

> "Her Cumhuriyetçi yönetimin seçilmesinden birkaç ay sonra bir resesyon başlamaktadır. Politik Konjonktür Dalgalanması (PBC)'nın tahminlerinin aksine, Demokrat yönetimlerin ilk yıllarında resesyon yaşanmamıştır. Truman resesyonu göz ardı edilirse, bu dönemdeki yedi regresyondan beş tanesi teoriye uymaktadır ve diğer ikisi bir yönetimin ikinci yarısında gerçekleşmiştir ve bu yüzden PBC teorisine uymamaktadır" (Alesina, Sachs, 1988, 74).

Alesina ve Sachs'ın (1988)'deki bu çalışmaları, para politikasının "partizan görüş"üne ampirik destek sağlamaktadır. İlk önce, A.B.D.'deki II. Dünya Savaşı sonrası periyodunda Demokratik ve Cumhuriyetçi yönetimlerin egemenliğinde makroekonomik sonuçların aynı olduğu hipotezi reddedilmiştir. Üretim büyümesinin trendden sapması teori tarafından tahmin edildiği şekilde, çoğunlukla dönemin ilk

yarılarında, paranın büyüme oranının bütün dönem için sistemli olarak farklı olduğu sırada oluşmaktadır. Bu sonuçlardan iki netice çıkartılabilmektedir:

> "İlk olarak, Demokratik yönetimler bir parasal büyüme/enflasyon hedefinden ziyade bir üretim hedefi ile nispeten daha fazla ilgili gibi görünmektedirler. İkinci olarak, yeni politikaların gerçek etkileri yeni yönetimlerin başlangıcında daha etkili olmaktadırlar. Eğer daha genişlemeci bir yönetim seçilirse, kısa–dönem Phillips eğrisini istismar edebilir. Bununla birlikte, bir kez ekonomi yeni rejime göre tamamen ayarlanınca, eğer reel değişkenler üzerinde herhangi bir etki varsa aynı genişleyici politika küçük olur ve Phillips eğrisi daha veya tamamen dikey olur. Tam aksine, üretim büyümesi ile daha fazla ilgili olan yönetim tarafından yükseltilen enflasyonist beklentiler yüzünden seçilen, enflasyonla daha fazla ilgilenen bir yönetim zamanında kısa–dönem üretim kayıpları yaşanmaktadır. Bu sonuçlar, A.B.D.'de makroekonomik sonuçların açıklanmasına katkıda bulunan ekonomi politikasının bir "rasyonel partizan teorisi"ni önermektedir" (Alesina, Sachs, 1988, 80).

C. J. Ellis'in 1989 yılında yayınladığı çalışması, beklentilerin rasyonel bir şekilde biçimlendiği ve sistematik hükümet politikasının tarafsız olduğu durumda bile, belirli şoklar açısından, farklı hükümetlerin yönetimi altında ekonomi davranışının farklılaşabileceğine ilişkin açıklama sağlamaktadır. Ellis'in çalışmasında elde ettiği model, pek çok ilginç soruya cevap sağlamaktadır. Nominal şoklar genel yapıyla birleşmiş olabilmektedir. Hükümetin kötü performansı için cezalandırılacağı, fakat iyi performansı için ödüllendirilmeyeceği hipotezi araştırılmaktadır. Ellis'in modeli açısından önemli bir genişletme, seçmenler arasındaki ekonomik heterojeniteye izin vermesi olmaktadır ki; bu durum birçok partinin ve parti politikalarının dışsal bir şekilde belirlenmesine neden olmaktadır (Ellis, 1989, 521).

Ellis'in ortaya koyduğu çalışmanın amacı, beklentilerin rasyonel bir şekilde biçimlendiği basit bir politik–ekonomik model geliştirmektir. Standart partizan yaklaşımlardan farklı olarak, Ellis'in çalışmasında geliştirilen yapı, farklı parti tecrübelerinin, bir seçim döneminin sonlarına doğru yaşanan benzer şoklara, farklı

politik ve ekonomik reaksiyonlar vermelerinin nedenini açıklamaya çalışmaktadır (Ellis, 1989, 527).

Konjonktür dalgalanmasının politik modelleri, rasyonel davranışla tutarsız bir şekilde ortaya çıktığı ve ampirik kanıt yetersiz olduğu için tipik bir şekilde önemsenmemiştir. S. E. Haynes ve J. A. Stone'un 1990 yılında yayınlamış oldukları çalışmalarında, seçimsel dalgalanmaların (seçim dönemleri arasındaki sürekli seyir) anlamlı hale geldiği; fakat görünüşe göre yalnızca Cumhuriyetçi iktidar partileri için önemli olan partizan dalgalanmaların (partiler arasındaki sürekli farklılıklar) anlamlı hale geldiği A.B.D. reel GSMH, işsizlik ve enflasyon değişkenleri test edilerek konuya ilişkin yeterli ampirik kanıt sağlanmaya çalışılmıştır. Haynes ve Stone'un elde etmiş oldukları bulgular, bir çoğunluk partisinin partizan hedefleri izlemek açısından serbest olduğu; bir azınlık partisinin ise, seçimsel kaygılar tarafından daha fazla zorlandığı varsayımı ile tutarlıdır (Haynes, Stone, 1990, 442).

A. Alesina ve N. Roubini'nin 1990 yılında yayınladıkları çalışmaları, GSMH büyümesi, işsizlik ve enflasyonun dinamik davranışının, seçimlerin zamanlaması ve hükümetlerin değişmesinden sistematik bir şekilde etkilenip etkilenmediğini araştırmaktadır. Çalışmalarındaki örnek, on sekiz OECD ekonomisinde son otuz yılı içermektedir. Hem "fırsatçı (opportunistic)" hem de "partizan (partisan)" türü içeren birkaç politik dalgalanma modelinin çıkarımları açık bir şekilde test edilmektedir. Ayrıca, daha geleneksel yaklaşımlarla daha güncel rasyonel modellerin çıkarımları karşılaştırılmaktadır. Alesina ve Roubini'nin elde etmiş olduğu sonuçlar şu şekilde özetlenebilir (Alesina, Roubini, 1990, 29):

- "Nordhaus'un 1975 yılındaki çalışmasında formülüze ettiği, üretim ve işsizlik üzerindeki "politik konjonktür dalgalanması (political business cycle)" hipotezi, kullanılan veri tarafından reddedilmiştir. Japonya istisnası ile birlikte, ayrıca seçimlerin endojen zamanlaması ile genişletilen politik konjonktür dalgalanması modeli de reddedilmiştir."

- "Muhtemelen seçim öncesi genişleyici para ve maliye politikalarının bir sonucu olarak, enflasyon seçimlerden sonra hemen artmaya eğilimli olmaktadır."

- "Alesina ve Roubini, üretim ve işsizlikte geçici partizan farklılıklara ilişkin; enflasyon oranında ise, Alesina'nın 1987 yılındaki çalışmasında "rasyonel partizan teori" olarak ifade ettiği, uzun dönem partizan farklılıklara ilişkin kanıt bulmuşlardır."

- "Alesina ve Roubini, üretim ve işsizlik açısından sürekli partizan farklılıklara ilişkin hemen hemen hiç kanıt elde etmemişlerdir."

C. J. Ellis ve M. A. Thoma 1991 yılında ele aldıkları çalışmalarında, politik konjonktür dalgalanmalarına ilişkin dört genel modeli tanımlamaktadırlar: Bu modeller, iktidar–motivasyonlu modeller (hem ileriye yönelik hem de geçmişe dönük bakış) ve partizan modeller (gene, hem ileriye yönelik hem de geçmişe dönük bakış) olarak ele alınmaktadır. Her model, ekonomi ve politika arasındaki nedensel bağların yönü ve zamanlamasına ilişkin farklı varsayımlar yürütmektedir. Ellis ve Thoma'nın çalışması, başkanlık popülaritesi ile toplam ekonomik performans ve toplam ekonomi politikasının farklı ölçümleri arasındaki nedensel bağları açıklamaya çalışmaktadır. Ellis ve Thoma'nın ele aldığı çalışma, varolan herhangi bir teorinin sağlam desteğe sahip olup olmadığını araştırmakta; eğer yoksa herhangi yeni teorilerin göstereceği özellikleri önermeyi amaçlamaktadır. Partizan modellerin, iktidar–motivasyonlu modellerden daha fazla destek sağlamasına rağmen, Ellis ve Thoma'nın elde ettiği sonuçlar, varolan herhangi bir teori açısından ezici bir destek ortaya koymamaktadır. Çalışmalarında kullandıkları veri, Ellis ve Thoma'nın ortaya koyduğu "itibari (reputational)" partizan modeli ile tutarlı olmaktadır (Ellis, Thoma, 1991, 39).

A. Alesina, G. D. Cohen ve N. Roubini'nin 1991 yılında ele aldıkları "OECD Demokrasilerinde Makroekonomik Politika ve Seçimler" adlı çalışmalarında, on sekiz OECD ekonomisinde fırsatçı politik konjonktür

dalgalanmalarının kanıtı araştırılmaktadır. Alesina, Cohen ve Roubini'nin elde etmiş oldukları sonuçlar şu şekilde özetlenebilir (Alesina, Cohen, Roubini, 1991, 27):

- "Alesina, Cohen ve Roubini, ekonomik sonuçların, özellikle GSMH büyümesi ve işsizlik üzerindeki seçim–öncesi etkilerine ilişin yetersiz kanıt elde etmişlerdir."

- "Seçim yıllarındaki genişleyici para politikasına ilişkin "politik para dalgalanması (political monetary cycle)" kanıtı elde edilmiştir."

- "Ayrıca, "politik bütçe dalgalanmaları (political budget cycles)" ya da seçim–öncesi "gevşek (loose)" maliye politikasına ilişkin kanıt elde edilmiştir."

- "Enflasyon, ya seçim–öncesi gevşek para ve maliye politikaları ya da kamu tarafından kontrol edilen fiyatlardaki veya dolaylı vergilerdeki artışların fırsatçı zamanlaması tarafından açıklanabilen, seçim–sonrası sıçrama olarak ifade edilmektedir."

1992'deki çalışmalarında, A. Alesina ve N. Roubini, Rasyonel Partizan Teori lehine ikna edici kanıt göstermişlerdir. Yazarlar modelde, solcu bir liderden sağcı bir lidere değişim sonrasındaki N adet üç ayda 1 olan, solcuya değişimden sonra −1 ve diğer durumda 0 olan bir kukla değişkeni ortaya atmışlardır. Ücret sözleşmelerinin bir–yıllık ve iki–yıllık artırımlarda düzenlendiği düşünüldüğü için N = 4,6,8 olarak test edilmiştir. Yazarlar, farklı partili sekiz ülke için üretim büyümesi regresyonlarında politik kukla değişkenlerini, yönetim değişiminden 18 ay sonraki eğilimden 1,3 puan farklılık gösterir bir şekilde (örneğin, üretim, sağcı bir liderin eline geçmesinden sonra 1,3 puan aşağıdadır ve solcu bir liderin eline geçmesinden sonra 1,3 puan yukarıdadır) negatif ve önemli bulmaktadırlar. Bu sekiz ülke için işsizlik regresyonlarında, yine % 5 seviyesinde önemli, 1,5 puanlık bir fark bulmuşlardır. İki partinin yönetimi altındaki enflasyon değerleri önemli derecede farklılık göstermektedir. En ikna edici şekilde, Alesina ve Roubini üç model için de (Rasyonel Partizan Model, Hibbs Modeli ve Nordhaus Modeli) geçerli olacak kukla değişkenlerini birkaç regresyona tabi tutmuşlardır ve yalnızca Rasyonel Partizan

Teori lehine kanıt bulmuşlardır. Üretim ve işsizlik modellerinde, hem Nordhaus hem de Hibbs'in kukla değişkenleri için "ortak değersizliğin geçersizliği (the null of joint insignificance)"ni bertaraf etmekte başarısız olmuşlardır (Alesina, Roubini, 1992, 679).

Sayısız çalışma, makroekonomik değişkenlerdeki politik konjonktür dalgalanmalarını ortaya çıkarmaya çalışmıştır. M. Suzuki'nin 1992 yılında yayınladığı çalışmasına göre, seçmenlerin öznel ekonomik beklentilerinin seçim kararlarını etkilediğinin gösterilmesine rağmen, varolan araştırmalar, vatandaşların ekonomik beklentilerindeki periyodik seyri ortaya çıkarmak için girişimde bulunmamıştır. Suzuki, "ölçüm (survey)" verisi kullanarak, beklentilerin değişiminin, iktidardaki başkanın seçimsel ilgisine çıkar sağlayıp sağlamadığını belirlemeye çalışmıştır. Suzuki'nin analizi, başkanlık seçimi öncesinde ekonomik canlanma artışının, kamu tarafından tahmininin yüzdesini göstermektedir. Suzuki'nin elde etmiş olduğu bulguların açıklaması, seçmenlerin, seçim–güdümlü dalgalanmaları içeren makroekonomik koşullardan periyodik beklentileri tahmin edebileceği şeklindedir. Aynı zamanda analiz, makroekonomik koşulların durağan bir şekilde kontrol altına alındığında bile, beklentisel dalgalanmaların hala ortaya çıktığını göstermektedir. Sonuç olarak Suzuki, makroekonomik dalgalanmalara başvurmaksızın bir açıklama ortaya koymaktadır (Suzuki, 1992, 989).

Suzuki çalışmasında, politik iktisat konusunda yeni bir bakış açısı önermektedir. Suzuki'ye göre, politik konjonktür dalgalanması, seçimlerde dikkate alınan, seçmenlerin öznel algılarıyla birleşik olarak analiz edilmelidir. Suzuki çalışmasında; seçmenlerin politik kararlarını etkileyen politik–ekonomik güçlerin, güçlü ve kararlı bir şekilde durduğunu da ifade etmektedir (Suzuki, 1992, 994).

S. Price'ın 1997 yılında ele aldığı çalışmasında, hükümet popülaritesinin ve seçim performansının, kısmen ekonomik performans tarafından etkilendiğini; hükümetlerin politik avantaj elde etmek için ekonomiyi maniple ettiğini öneren açık kanıt bulunduğu açıklanmaktadır. Hükümete, ilişkilerini istismar etmeye izin veren "uyarlanmış beklentiler (adaptive expectations)"i içeren basit modeller 1970'lı

yıllarda geliştirilmiştir. Ancak, bu modellerin modası, Neo–klasik iktisadın gelişiyle geçmiştir. Bununla birlikte, makroekonomik politikanın oyun literatürü ile yakın ilişkili politik konjonktür dalgalanmasının modern teorileri; rasyonel beklentileri varsaymakta, politik konjonktür dalgalanmasının biçimine yön vermekte ve bir türden diğerine ilişkin belirsizliğin (uncertainty) varlığı tarafından sürdürülmektedir. Price'a göre, uluslararası kanıt, eksiksiz sonuçların zorlukla meydana gelmesine rağmen, teorilerin bazı yönlerinin uygulamaya ilişkin çaba gösterdiğini ifade etmektedir (Price, 1997, 407).

L. G. Veiga ve H. W. Chappell'in 2002 yılında yayınlamış oldukları "Sanayileşmiş Demokrasilerde Politika ve İşsizlik" adlı çalışmaları, 1960 ve 1999 yılları arasında 13 sanayileşmiş demokrasideki (12 Avrupa Birliği ülkesi; Almanya, Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, İsveç, İtalya, Portekiz ve A.B.D.) işsizlik oranlarının evrimi üzerinde politikanın etkisine ilişkin ampirik tahmin sağlamaktadır. Veiga ve Chappell, önceki çalışmalardan daha zengin veri ve daha genel ifadeler kullanarak, fırsatçı ve partizan konjonktür dalgalanması modellerine yeni testler uygulamışlardır. Önceki çalışmaların çoğunun aksine, işsizlik üzerindeki politika etkisini düzenleyen emek piyasası yapısının önemine özellikle dikkat çekilmektedir. Bunun yanı sıra, Veiga ve Chappell, politik istikrar ve ekonomik istikrar arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır (Veiga, Chappell, 2002, 261).

Veiga ve Chappell'in elde etmiş olduğu sonuçlar, "sol" partilerden ziyade "sağ" partiler tarafından hüküm süren yüksek işsizlik oranına ilişkin, partizan etkilerin varlığını ortaya koymaktadır. Sürekli etkili modellerden ziyade, geçici partizan etkilerin somutlaştırdığı "rasyonel partizan" modellerine ilişkin daha fazla destek sağlanmıştır. Veiga ve Chappell, AB'nin gücünün, yüksek ortalamalı işsizlik oranlarıyla birleştirilmiş olduğuna; ancak merkezi pazarlık kurumlarının daha düşük işsizlik oranlarına eğilimi olduğuna ilişkin kanıt elde etmişlerdir. Bunun yanı sıra, elde edilen kanıt, daha parçalı koalisyon hükümetlerinin, tek parti hükümetlerine nazaran yüksek işsizlik oranlarıyla birleşik olduğunu ifade etmektedir (Veiga, Chappell, 2002, 279).

S. B. Blomberg ve G. D. Hess'in 2003 yılında yayınlamış oldukları çalışmaları, hem reel hem de politik konjonktür dalgalanması modellerinden elde edilen nitelikleri birleştiren makroekonomik bir model kurmakta ve incelemektedir. Blomberg ve Hess, iki önemli ampirik düzenlemeyi kopyalamak açısından, hükümet partizanlığının ve becerisinin değişen düzeylerine izin veren standart bir reel konjonktür dalgalanması vergi modeli meydana getirmişlerdir. Bu modele göre ilk olarak; Demokratik başkanların egemenliği altında, ekonomide erken genişleme ve Cumhuriyetçi başkanların egemenliği altında, ekonomide erken küçülme, ortalamanın üzerinde seyretmektedir. İkinci olarak, başkanlığı başarılı bir şekilde sürdüren partilerin başkanları, dönemlerinin ikinci yarısında, ortalama büyümeden daha güçlü hale gelmektedirler. Blomberg ve Hess'in geliştirmiş olduğu model, A.B.D.'nin II. Dünya Savaşı sonrasına ilişkin veriyle uyum sağlayan bu nitelikleri oluşturmaktadır (Blomberg, Hess, 2003, 1091).

3.2.5. Kurumsal Yaklaşım

Politik konjonktür dalgalanmasına kurumsal bir kritik getiren ve bu olayı ayrıntılarına inerek parça parça inceleyen A. M. May'in çalışmasında, yaygın politik konjonktür dalgalanması literatürünün teoriksel temelleri incelenerek analize ilişkin alternatif kurumsal bir çatı sunulmuştur. Burada gelişen kurumsal çatı genişleme ve daralmanın politik konjonktür dalgalanması seyrini meydana getiren ekonominin yapısal niteliklerini teşhis etmeye ve dikkate değer bir tarihsel zaman periyodunda politik konjonktür dalgalanması seyrine neden olan, politikacıların politikalardaki vaat etmelerini önleyebilen spesifik kurumsal faktörleri analiz etmeye izin vermektedir. May'in çalışması her şeyden önce, A.B.D. Millet Meclisi'ne ait politik konjonktür dalgalanması üzerinde değil; başkanlığa ait politik konjonktür dalgalanması üzerinde odaklanmıştır (May, 1987, 713–722).

Bu açıklamaların ışığında politik konjonktür dalgalanması konusundaki literatür, stabilizasyon politikasının alanı içindeki resmi törensel "laissez–faire" doktrini hususunda bir başka tartışma alanı olarak görülebilmesi için dikkatli düşünce ve değerlendirmeyi garanti etmektedir. Politik konjonktür dalgalanmasının

daha tatmin edici bir analizi, politika ve ekonomi arasındaki yoğun ilişkinin birbirini etkileyen doğasını, politikacıları ve onların ekonomiyi kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmelerindeki kabiliyetlerini etkileyen kurumsal çatıyı dikkatle gözden geçirmek suretiyle kabul etmek zorundadır (May, 1987, 715).

A. M. May'e göre, "ekonomik seyrin sadece kurumlar sayesinde deneyimde uygulanır olduğu" birkaç kişi tarafından tartışıldığından beri, politik konjonktür dalgalanmasının bir teorisinin, kurumların ve onların maliye politikası üzerindeki etkilerinin belirgin bir açıklamasını yapmamasının inanılmaz gözükmesini; May o dönemde henüz Ortodoks yaklaşımın önemli derecede kurumsal ve tarihsel olmamasına bağlamıştır. Kurumsal değişimle bir hayli ilgili olan Ortodoks yaklaşımın, politik konjonktür dalgalanmasının son derece önemli birkaç yönünü açıklamasız bırakmış olması yaklaşımın yetersizliği olarak görülmektedir (May, 1987, 716).

Ortodoks yaklaşım, politik konjonktür dalgalanmasının bencil, oy maksimizasyonunu hedefleyen politikacılar tarafından meydana geldiğini değerlendirirken, May'in çalışmasında geliştirilen kurumsal çatı politik konjonktür dalgalanmasını kolektif kapitalizmin zorunlu bir canlanma ve daralma seyri olarak değerlendirmiştir. May'in çalışması; kolektif kapitalizmin evriminin, ekonomik çevrenin sistematik bir biçimi olan periyodik enflasyon meydana getirdiğini ve politikacıların enflasyonu düşüren kolektif sektörün gereksinimlerine yanıt verme zorunluluğunun yanı sıra, aynı zamanda dönemsel olarak işsizliği düşürerek seçmenlere yanıt verme zorunluluğunun olduğunu tartışmaktadır. Ortodoks yaklaşım sadece politik konjonktür dalgalanmasının en büyük nedenine yanlış yönlendirilmemiş, aynı zamanda seçim öncesi işsizlikle savaşmak için girişimde bulunurken başkanın üzerinde yük olan kurumsal baskıları açıklamakta da yetersiz kalmıştır. May'in çalışmasında, seçim öncesi başkanın ekonomiyi canlandırmadaki yeteneği üzerinde etkili olan bu kurumsal faktörler tanımlanarak incelenmiştir. Aynı zamanda, politik konjonktür dalgalanması sürecinde kolektif kapitalizmin oynadığı rol de tartışılmıştır.

Bir seçim öncesi, başkanın ekonomiyi canlandırmadaki istek ve kabiliyetini etkileyen kurumsal faktörleri incelerken, "seçmen türü" başkanlığa ait davranışın önemli bir belirleyicisi olarak onaylanmalıdır. E. Tufte'ye göre, görevde bulunan başkan için, seçim öncesi ekonomiyi canlandırma güdüsü yarışırken, yarışmazken olduğundan daha fazla olmaktadır (Tufte, 1978a, 23–24). Bunun yanı sıra, görevde bulunan başkan için orta–dönem meclise ait seçim, başkan yeniden seçilmek için çabalamadığında başkanlık seçimi yılından daha önemli olabilir; orta dönemdeki başarı başkana programlarının devamlılığını sürdürmesi fırsatını sağlamaktadır.

Politikaları, politik konjonktür dalgalanması ile birlikte istikrarlı bir şekilde yerine getirmek için girişimde bulunan başkanın kararını etkileyen bir ikinci faktör "seçimin fark edilebilir sonucu"dur. Kamuoyu yoklaması verisi fikri sayesinde, başkanlar seçmen onaylama oranlarına ulaşma olanağına sahiptirler ve karşıt adaylara göre nispi mevkilerini belirleyebilmektedirler. Eğer başkan oy payını çok küçük olarak kavrarsa, yeniden seçilme beklentisini çoğaltmak için ekonomiyi maniple etmesi daha muhtemel olmaktadır. Bununla birlikte, eğer başkan zaferini hemen hemen kesinleştirdiyse, ekonomiyi maniple etme güdüsü azalmakta ve ideolojik hedef izlenebilmektedir. Politik konjonktür dalgalanmasının onaylanan bu yönü bazı Ortodoks çalışmalar tarafından ortaya atılmıştır (Frey, Schneider, 1978, 174–183).

Bir üçüncü faktör, "ifşa edilecek veya kamuya açıklanacak faaliyetin ortaya çıkaracağı meselelerin ihtimali"ni dikkate almaktır. Kamu bilgilendirmesinin bu baskısı kökenlerini medyada, karşıt bir parti adayında veya başkanın kendi partisi içindeki rakip adayda bulmaktadır. Eğer karşıt adaylar başkandan nispeten daha muhafazakar ise, aşırı harcama için eleştiri ve kamu bilgilendirmesindeki değişiklikler çoğalacaktır. Baskı ile birlikte, kamu bilgilendirmesinin riski muhtemelen en fazla başkanın popülaritesine bağlı olmaktadır. Oldukça popüler olarak kavranan bir başkan daha az popüler başkana göre muhtemelen daha az baskı, dikkatli inceleme ve eleştiriye maruz kalmaktadır (May, 1987, 718).

Başkanın seçim öncesi ekonomiyi genişletmedeki kabiliyeti, "Millet Meclisi" ve "Federal Rezerv"in işbirliğini sağlamasındaki başkanın yeteneği tarafından belirlenecektir. Millet Meclisi'nin rolü ile ilgili olarak, eğer Millet Meclisi başkanın partisi tarafından hakimiyet altına alınmışsa geçici harcama tasarılarının artacağı görülmektedir. Bununla birlikte, "Cumhuriyetçi" bir başkan "Demokratik" bir Millet Meclisi ile karşı karşıya olduğunda bunu başka bir zamanda mümkün olamayacak bazı genişlemeci politikaları yerine getirmek için bir fırsat olarak görebilir (Tufte, 1978b, 54). Başkan için, ekonomiyi para politikası vasıtasıyla maniple etmesi sadece başkanın yeniden seçilme hedeflerine karşı duyarlı olan değil, aynı zamanda Federal Rezerv'in politika–yapıcı kurumlarını etkilemeye yatkın bir Federal Rezerv başkanına ihtiyaç duymaktadır.

Son yirmi beş yıl içindeki başkanlık seçimlerinin bir incelemesi yukarıdaki noktaları desteklediği görülen bazı ilginç örnekler göstermektedir. İlk önce, seçim istatistikleri ekonomik koşullara karşı yüksek derecede duyarlı görülmektedir. Seçim yılı içinde reel harcanabilir gelirin % 4 ya da daha fazla yükseldiği 3 seçimde, görevde bulunan parti kazanmıştır. Reel harcanabilir gelirin en düşük oranlarda büyüdüğü 1960, 1968, 1976 ve 1980 seçim yıllarında, görevde bulunan parti kaybetmiştir. Ek olarak, 1964'ten bu yana üç seçimde görevdeki parti kaybettiğinde görevdeki partinin adayı, daha fazla muhafazakar olduğu kavranan karşıt adayla karşı karşıya kalmıştır. Son olarak, 1960'dan bu yana başkanın yeniden seçilmek için çaba harcamadığı 1960 ve 1968 yıllarındaki iki seçimde, reel harcanabilir gelir genel trende eşit ya da trend oranının altında artmış ve görevdeki parti kaybetmiştir (May, 1987, 719).

Yukarıda sözü edilen faktörler belirli bir başkanın neden politik konjonktür dalgalanmasını ortaya çıkaran politikaları etkilemek zorunda kalabildiğini ya da kalmayabildiğini açıklamaktadır. Bu faktörler aynı zamanda seçim öncesi ekonomiyi canlandırma girişiminde bulunan başkanın üzerinde yük oluşturan baskıları tanımlamaktadır. Bununla birlikte, bu periyodik politik konjonktür dalgalanmasına yol açan, stabilizasyon politikasının yararlı bir şekilde yetersiz araçlarıyla birlikte ekonominin daha geniş yapısal niteliklerini açıklamamaktadır.

İş aleminin büyüyen konsantrasyonu ve konsolidasyonu başka yaklaşımlarda da iyi bir biçimde belgelenmiştir. Bununla birlikte politik konjonktür dalgalanması üzerindeki bu konsolidasyonun güçlü etkisi Ortodoks yaklaşım tarafından ihmal edilmiştir. J. K. Galbraith'in işaret ettiği gibi, fiyatlardaki yükselen trend, fiyatları saptayan planlı sistemin gücünün sonucudur (Galbraith, 1973, 186–191). Kendi kişisel bencilliğinde rasyonel olarak davranan tüzel kişi, maliyetlerin üzerinde fiyat yükseltmek suretiyle fiyatları saptar, fakat bir bütün olarak planlı sisteme kolektif olarak zararlı bir sonuç meydana getirir ki; bu sonuca "enflasyon" denilmektedir. Kamu sektörü, ondan sonra hükümetin daraltıcı politikalar vasıtasıyla enflasyonu düşürmesini istemektedir. Tarihsel olarak, bu daralma her şeyden önce Galbraith'in belirttiği gibi, özel sektörü etkilediği kadar kamu sektörünü etkilemeyen para politikası vasıtasıyla başarıya ulaşmaktadır (Galbraith, 1957, 124–133). Bu anlamda, politik konjonktür dalgalanmasının ilk daralması, politikacılar iş aleminin gereksinimlerine yanıt verdikleri için, kendi kişisel bencilliklerinde hareket eden yönlendirici politikacıların bir sonucu olarak gerçekleşmemektedir. Her zaman olmamasına rağmen sık sık gerçekleşen genişleyici politikalar, yalnızca işsizliği azaltmak için çaba içerisinde, seçmenlerin gereksinimlerine yanıt vermek zorunda olan politikacıların seçim öncesinde yer alan bir sonucu olmaktadır.

Tabi ki hem enflasyonla mücadele eden daraltıcı politikaların hem de işsizliği düşürmeye çalışan genişleyici politikaların ticari çıkarlardan ziyade seçmenlerin gereksinimlerine yanıt veren "politika otoritesi (policy maker)" tarafından yapılan girişimi yansıttığı, tartışılabilir bir durum olmaktadır. Bununla birlikte, alt ve orta sınıflara gerçekten yararı olan enflasyonun, sözde tahribatına karşı doymak bilmez saldırının ön tarafında özel sektörün bulunduğu tartışılmaktadır (May, 1987, 720). Bu nokta aynı zamanda enflasyondan daha ziyade işsizliğe karşı daha duyarlı olan seçim sonuçlarını belirten seçmen davranışı hakkındaki çalışmalar tarafından desteklenmektedir (Fair, 1978, 159–173).

Burada ele alınan kurumsal yaklaşım, politik konjonktür dalgalanmasının hem Kalecki'nin "Marksçı" yaklaşımının, hem de sonraki "Ortodoks" yaklaşımın belirttiğinden daha fazla karmaşık bir olgu olduğunu tartışmaktadır. Bu analizde,

dalgalanmanın daralma evresinin enflasyonu düşürmek yoluyla tüm sektörün gereksinimlerine cevap veren politikacıların bir sonucu olduğu ve dalgalanmanın genişleme evresinin ise, eğer koşullar ihtiyaç gösterir ve izin verirse, işsizliği düşürmek yoluyla seçmenlerin gereksinimlerine cevap veren politikacılar sonucu gerçekleştiği açıklanmaktadır. Politik konjonktür dalgalanması alanı, yalnızca stabilizasyon politikası alanında hükümetin rolünü kısıtlayıcı başka bir temel sağlayan Ortodoks yaklaşım açısından önemlidir. Tam aksine, kurumsal yaklaşım, politik konjonktür dalgalanmasını geleneksel talep yönetim politikalarının can çekişen araçları ile kolektif kapitalizm tarafından tanımlanan ekonomik bir sistemin elzem unsuru olarak incelemektedir. Sonuç olarak, politik konjonktür dalgalanması probleminin çözümü, Ortodoks yaklaşımın bizi inandırdığı gibi bencil politikacıları kontrol altında tutmakta değil; fakat tercihen ekonominin cari yapısını veren, enflasyonsuz ekonomik faaliyeti düzenlemenin egemen yöntemlerinin uygulandığı tam istihdamı sürdüren stabilizasyon politikalarının geleneksel sınırlarının onaylamasında yatmaktadır (May, 1987, 721).

3.3. POLİTİK KONJONKTÜR DALGALANMALARI LİTERATÜRÜNE İLİŞKİN DİĞER YAKLAŞIMLAR

3.3.1. Politik Bütçe Dalgalanmaları Yaklaşımı

G. Tabellini ve A. Alesina'nın 1990 yılında yayınlamış oldukları "Bütçe Açığı Üzerinde Oylama" adlı çalışmaları, kamu harcamalarının bileşimi ve zaman profili üzerinde, rasyonel birey gruplarının oylamasına ilişkin bir model ele almaktadır. Bütün seçmenler, denk bütçenin ex–ante optimalite olduğunu kabul etmektedirler. Bununla birlikte, Tabellini ve Alesina'ya göre, eğer bugünkü ve gelecekteki çoğunluklar arasında bir anlaşmazlık varsa, denk bütçe, çoğunluk kuralı altında bir politik denge sayılmamaktadır. Mutlak koşullar altında, seçmenlerin çoğunluğu bütçe açığını tercih etmektedir. Bunun yanı sıra, seçmenler arasındaki kutuplaşma büyüdükçe bütçe açığı artmaktadır (Tabellini, Alesina, 1990, 37).

K. Rogoff'un 1990 yılında ele aldığı "Politik Bütçe Dalgalanmaları Dengesi" adlı çalışması, üretim ve enflasyondan ziyade, çok boyutlu sinyal yöntemi ile meydana gelen maliye politikasını vurgulamaktadır. Rogoff'un çalışmasında, politik bütçe dalgalanmasını hafifleten tasarıların refah çıkarımları ve seçimsel yapıyı bozucu etkileri tartışılmaktadır (Rogoff, 1990, 21).

A. Case'in 1994 yılında ele aldığı çalışmasına göre, mali karar alma modelleri, eğer belirli düzeyde realiteyi yakalamışlarsa, politik değişkenleri hesaba katmak durumundadırlar. Case'e göre, valilik davranışına ilişkin analiz, iktidardakiler tarafından yapılan tercihlerde yeniden seçilme isteklerinin arttığını öne sürmektedir. Genel kanı, vergileri arttıran valilerin yeniden seçilemeyeceğine ilişkindir; bu nedenle valiler, vergi artışlarını (en azından seçimden önceki iki yıl içinde) teklif etme konusunda isteksizdirler. Gerçekte ise, durum daha karmaşıktır. Vergileri arttırmadaki komşu eyaletlerin deneyimi oldukça etkili olmaktadır. Ayrıca, yeniden seçilmek açısından uygun olmayan valiler, vergileri, diğer valilere nazaran daha fazla arttırmakta ve sonuç olarak vergi politikasında seçimsel bir dalgalanma meydana getirmektedirler (Case, 1994, 26).

İ. Tutar ve A. Tansel'in 2000 yılında ele aldıkları çalışma, Türkiye'de politik konjonktür dalgalanmalarının varlığını ve çeşitli kurumsal faktörlerin bütçe açıkları üzerindeki etkilerini test etmektedir. Bu amaçla çalışmada, yıllık (1960–1996 arasında), üç aylık (1983:QI–1997:Q2 arasında) ve aylık (1990:01–1996:06 arasında) veriler kullanılmıştır. Yıllık veri sonuçları; seçimlerin bütçe açıklarını önemli ölçüde etkilememesine rağmen, bir koalisyon hükümetindeki parti sayısı ve mali otoritelerin sayısı arttıkça, bütçe açıklarının da buna bağlı olarak arttığını göstermektedir. Bununla birlikte Tutar ve Tansel'e göre, koalisyonların, askeri darbelerin, petrol şoklarının, Kıbrıs savaşının ve terörizmin bütçe açıkları üzerinde önemli ve negatif etkileri bulunmaktadır. Üç aylık veri; seçimlerin, bir koalisyon hükümetindeki parti sayısının ve mali otorite sayısının bütçe açığını önemli ölçüde etkilememelerine rağmen, bütçenin ikincil öğeleri üzerinde birtakım etkilerinin bulunduğunu göstermektedir. Diğer yandan aylık veri; özellikle seçimlerin bütçe açığı ve bütçenin yatırımlar dışındaki bütün ikincil öğeleri üzerinde önemli ve negatif etkileri

bulunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte aylık veri, mali otorite sayısının ve koalisyon hükümetlerindeki parti sayısının etkileri açısından herhangi bir öneme işaret etmemektedir. Bütçe ara toplamlarının aylık verisi ile analiz, 1990–1996 yılları arasındaki dönem açısından politik konjonktür dalgalanmalarının varlığını açık bir şekilde göstermektedir. Bu nedenle yıllık veri ile analiz, seçimlerin etkilerini gizlerken; üç aylık ve aylık veri ile analiz, politik konjonktür dalgalanmalarının varlığını açığa vurmaktadır. Bunun yanı sıra üç aylık veri, politik güç dağılımının, transfer harcamalarını arttırdığını göstermektedir. Tutar ve Tansel, analizlerinin bazı politik çıkarımlarını vurgulamaktadırlar. Vurgu, mali otoritelerin birleştirilmesinde ve bütçe harcamalarının azaltılmasında önem kazanmaktadır (Tutar, Tansel, 2000, 31).

İ. Tutar ve A. Tansel'in 2002 yılında ele aldıkları "Türkiye'de Politik Konjonktür Dalgalanmaları ve Güç Dağılımı: Koalisyonlar Başarılı Olabilir mi?" adlı çalışmaları, Türkiye'de politik konjonktür dalgalanmalarının varlığını ve çeşitli kurumsal faktörlerin bütçe açıkları üzerindeki etkilerini test etmektedir. Bu amaçla, yıllık (1960–2001 ve 1985–2001), üç aylık (1985:QI–2001:QIV) ve aylık (1985:01–2001:12) veri setleri kullanılmıştır. Yıllık veri ile analiz, seçimlerin etkilerini gizleyebilmesine rağmen; üç aylık ve aylık veri ile analiz, politik konjonktür dalgalanmalarını açıkça göstermektedir. Özellikle transfer harcamaları, seçimlerden önce önemli ölçüde artmakta ve seçimlerden sonra azalmaktadır. Yıllık modellerdeki yeni güç dağılımı endeksinin katsayıları, önemli ölçüde sıfırdan farklı değildir ve beklenmedik belirtilere sahip olmaktadır. Bununla birlikte ayrıntılı analiz, koalisyonların ve güç dağılımının, devlet bütçesindeki reel faiz oranlarında artışlara neden olduğunu, böylece devletin faiz ödemelerinde artışlara neden olduğunu göstermektedir. Bu durum, bütçede diğer harcamalar için daha az alan bırakarak; personel ödemeleri, yatırımlar, faiz–dışı transferler ve diğer cari harcamalar gibi diğer harcama kalemlerini azaltmada kaçınılmaz bir başarıya neden olmaktadır. Aylık veri; güç dağılımının, transferleri ve diğer cari harcamaları arttırdığını göstermektedir. Bu durum, parça bölük mali otoritelerin dönemi boyunca mahkum ikileminin (prisoner's dilemma) geçerliliğini içermektedir. Bir başka bulgu ise, bütçe

açığının sürdürülebilirliliği açısından, kararlı GSMH büyümesinin, enflasyonu durdurmaktan daha önemli olmasıdır (Tutar, Tansel, 2002, 22).

Politik bütçe dalgalanmaları teorisi, temel olarak halkın kendisini yönetecek temsilcileri seçerken, devletin bütçesinde, toplam kamusal giderlerin arttığı ve/veya toplam kamusal gelirlerin azaltılması biçiminde iki durumla karşılaşıldığını açıklamaktadır. S. Onur'un 2002 yılında Türkiye Ekonomisi açısından ele aldığı çalışmasında, toplam kamusal gider veya gelirlerden çok, iç ve dış borçların belirleyici bir niteliğe sahip olduğu gözlenmektedir. 1975–2000 yılları arasında, 26 yıl ve yaşanmış 6 seçim yılının getirdiği maliyet, toplam kamusal açıkları, milletvekili genel seçimleri, GSMH, konsolide bütçe açıkları, iç borçlanma ve dış borçlanma gibi makro ekonomik değişkenler veri olarak kullanılmıştır. Onur'un çalışmasında, seçimlerin toplam kamusal açıkları arttırması biçimindeki teorik beklentinin yanı sıra, seçimlerde borçlanma yoluyla, yeni bir kaynak elde edildiği gözlenmektedir (Onur, 2002, 85).

Onur'un ele aldığı çalışmasında sonuç olarak, seçimlerin ekonomideki makro ekonomik değişkenlerde meydana getirdiği değişiklikleri öncelikle Türkiye Ekonomisi'ndeki sorunların kaynağının politik nedenlerle, özellikle devlet bütçesinin aleyhine sonuçlar meydana getirdiği ve dolayısıyla savurgan bir devlet muhasebesiyle yaşamak zorunda kalmakla haksız rekabete uğrayan küresel bir makro ekonominin varolduğu gözlemlenmiştir.

Onur'un çalışmasına göre, Türkiye Ekonomisinin sorunlarının çözümü için bir yandan devletin veya hükümetin ekonomideki gücünün azaltılması, diğer taraftan da Türkiye Ekonomisi'nde serbest piyasa ekonomisinin kendi kendine işlemesi açısından, özel mülkiyetin, sözleşme ve teşebbüs serbestisinin güvence altına alınması gerekmektedir. Ülke ekonomisinin liberalleştirilebilmesi için ise, kronik bütçe açıklarının ortadan kaldırılması ve bütçe denkliği için, para basma ve borçlanma yetkisinde sınırlamalar yapılmalıdır (Onur, 2002, 123).

Politik bütçe dalgalanmasına ilişkin temel model aşağıda açıklanmıştır. K. Rogoff, 1990 yılındaki çalışmasında ekonomiyi şu şekilde tanımlamıştır:

> "Ekonomi, her birinin, hem kamu mallarından hem de bir özel tüketim malından fayda elde eden benzer vatandaşların çoğunluğundan meydana gelmektedir" (Rogoff, 1990, 22).

Tipik seçmen, belirli dönemi amaçlayan, kendi fayda fonksiyonunun beklenen değeri $E_t^P(\Gamma_t)$ ile ilgilidir. E^P, kamunun genel bilgi setine dayandırılan beklentileri göstermektedir.

$$\Gamma_t = \sum_{s=t}^{T} [U(c_s, g_s) + V(k_s) + \eta_s]\beta^{s-t} \qquad (1)$$

(1). eşitlikte; c; tipik bir vatandaşın özel mal tüketimini ifade etmekte, g; kişi başına düşen kamu "tüketim" malını göstermekte ve k; kişi başına düşen kamu "yatırım" malını temsil etmektedir. (Nüfus başından sonuna kadar sabit tutulacaktır.) U ve V her biri düzenli ve değişmez bir şekilde konkav fonksiyonlardır ve U_1, U_2, $V' > 0$'dır. Olağan koşullara ek olarak, Rogoff, başka bir varsayım daha ortaya koymuştur. Buna göre;

$$\lim_{k\to 0} V(k) = -\infty \text{ [örneğin } V(k) = \log k] \qquad (2)$$

Bu koşul, asimetrik bilgi durumunda, bir iç çözümü garantiye almak için yeterlidir. $\beta < 1$, tipik vatandaşın iskonto oranını göstermekte ve T, tipik vatandaşın sonsuz olabilen zaman ufkunu ifade etmektedir. η terimi, liderin görünümü gibi liderin "parasal–olmayan (non–pecuniary)" spesifik faktörleriyle tanımlanan rasgele bir şoku temsil etmektedir. Her periyodun başında, bütün vatandaşlar, ya özel olarak tüketilen ya da kamusal malların üretiminde girdi olarak kullanılan, "depolanamaz (non–storable)" mallardan y kadar birimi dışsal olarak almaktadırlar. t periyodundaki peşin ödenen vergiler τ_t olarak verilmektedir, öyleyse;

$$c_t = y - \tau_t \qquad (3)$$

Vergilere ek olarak, kamusal malların üretimi, idari yeterliliği ε ile işaret edilen tek bir lidere ihtiyaç duymaktadır. Yetenekli bir idareci (yüksek ε), yeteneksiz birinden ziyade, daha düşük düzeydeki vergilerde, olağan düzeydeki kamusal malları sağlayabilmektedir. Rogoff özellikle, kamusal malların üretim fonksiyonunun şu şekilde olduğunu varsaymaktadır (Rogoff, 1990, 23):

$$g_t + k_{t+1} = \tau_t + \varepsilon_t \qquad (4)$$

g ve k üretiminin nispi maliyeti birleşik iken, üretimlerinin zamanlamasının değiştiğine dikkat çekilmektedir. t + 1 periyodunda, kamusal "yatırım" malı olan k'yı elde etmek için, devlet t periyodunda yatırım yapmak zorundadır.

Bütün ajanlar, ülkenin lideri olarak sunulmaya yatkındır. Bununla birlikte, zamandaki herhangi bir noktada, doğuştan gelen idari kabiliyetlerine göre farklılaşmaktadırlar. Her bir ajan için, i, yani (potansiyel) lider yetkinliği, "serially correlated stochastic process (serisel olarak ilişkili stokastik süreç)"e göre değişmektedir.

$$\varepsilon_t^i = \alpha_t^i + \alpha_{t-1}^i \qquad (5)$$

$\rho \equiv \text{prob}\,(\alpha = \alpha^H)$ ve $1 - \rho \equiv \text{prob}\,(\alpha = \alpha^L)$, $\alpha^H > \alpha^L > 0$ olan Bernoulli dağılımından elde edilen her bir α bağımsız durumdadır. α şokları, dönemler arasında olduğu gibi ajanlar arasında da bağımsızdır. Yeterliliğin, dönemler arasında çeşitlendiğinin, gerçekçi bir şekilde düşünülmesinin bir nedeni, ülkenin değişmesiyle karşı karşıya kalınan problemlerin, modası geçmiş olan bazı tarihsel koşullarla icabına bakılırken, liderlik kabiliyeti ön plana çıkmaktadır. Aynı zamanda, aynı lider iktidarda kalsa bile, liderin çözüme ilişkin yararlandığı danışmanları arasında değişim ve dönüşüm meydana gelebilmektedir (Rogoff, 1990, 23).

3.3.2. Para Politikası İle Seçim İlişkili Yaklaşımlar

N. Beck'in 1991 yılında yayınladığı çalışması, başkanın yeniden seçilmesine yardımcı olmak açısından Federal Rezerv'in para politikasını aktif bir şekilde oluşturup oluşturmadığını sorgulamaktadır. Beck, dalgalanmaların biçimini tahmin etmek için Shiller'in yöntemini kullanarak, işsizlikte bir politik konjonktür dalgalanması ve para arzının büyümesinde ise seçim öncesi artışı bulmuştur. Ancak, bu iki dalgalanmada zaman tutarsızlığı problemi yaşanmaktadır. Bunun yanı sıra, para politikası araçlarında yaşanan dalgalanmaya ilişkin küçük bir kanıt elde edilmiştir. Beck böylece, FED'in aktif bir şekilde politik konjonktür dalgalanması yaratmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Görünüşe göre, reel para hareketleri, Federal Rezerv'den kaynaklanmamakta; ancak politik konjonktür dalgalanmasının önemli bir nedeni olmaktadır.

Beck'e göre, seçimler FED'in davranışını etkilemektedir. Başkanlık döneminin ilk zamanlarında, yeniden seçilme güdüleri kritik hale gelmeden önce sıkı para politikası uygulanmaktadır. Bu durum, FED'in politik zayıflığına bağlı olarak değişmektedir. Böylece, Federal Rezerv'in bağımsızlığının, kendisini seçimsel baskılardan bir dereceye kadar koruyabildiği ifade edilmektedir (Beck, 1991, 25).

E. A. Güvel'in 1998 yılında ele aldığı çalışması, Türkiye'nin 1987:01–1997:04 dönemine ait makroekonomik politikaların, toplam hasılanın ve enflasyonun kısa dönemli bir analizini oluşturarak Türkiye ekonomisinin ekonomik problemlerine çözüm getirebilmek ve alternatif politika önerilerinin başarılı olma olasılığını değerlendirmeye çalışmaktadır. Yapılan analizin belirli bir zaman dilimini kapsamasının nedenleri şu şekilde ortaya konulmaktadır (Güvel, 1998, 17):

Teknik nedenlere bakıldığında; DİE tarafından hazırlanan üç aylık toplam hasıla serilerinin yalnızca 11 yıllık bir geçmişinin bulunmasıdır. Kimi araştırmacılar tarafından daha önceki yıllara götürülen seriler varolmakta iken Güvel çalışmasında orijinal serileri kullanmıştır.

Dönemin ekonomik özelliklerine bakıldığında; dönemin başlangıcı 24 Ocak 1980 İstikrar Programı'nın büyük ölçüde etkinliğini kaybettiği bir döneme rastlamaktadır. Dönemin önemli ekonomik gelişmeleri arasında sermaye piyasasının hızla gelişmesi, 1989 yılında 32 sayılı KHK ile TL'nin konvertibl hale getirilmesi ve finansal piyasaların serbestleşmesi ile 5 Nisan 1994 İstikrar Programı sayılabilmektedir.

Dönemin politik özellikleri ele alındığında; 1987 sonrasında politika arenasında önemli gelişmeler sahne almıştır. 12 Eylül yönetimi büyük ölçüde tasfiye olmuş ve politik yasaklar kaldırılmıştır. TCMM'de muhalefetin de sesi yükselmeye başlamış, 1989 yerel seçimleri sonrasında oldukça demokratik bir aşamaya varılmıştır. 1991 yılı sonrasında iktidar değişikliği yaşanarak tekrar koalisyon hükümeti dönemine girilmiştir. Bu koalisyon hükümetleri, parti programları son derece farklı partilerden oluştuğu için, ekonomi üzerinde sürekli olarak erken seçim baskısı oluşturmuştur. 1994 yılında yerel seçimler, 1995'te ise erken genel seçimler yapılmış, sonrasında ise politik sektör sürekli dalgalanmalar sergilemiştir. Politika arenasında yaşanan bu gelişmelerin iktisat politikaları ve ekonomik olaylar üzerinde belirgin etkileri bulunmaktadır.

Son olarak, dönemin uluslararası gelişmelerine bakıldığı zaman göze ilk çarpan husus, 1990 yılında yaşanan Körfez Savaşı olmaktadır. Diğer yandan Doğu Bloku ülkelerinin parçalanması da bir başka önemli gelişmedir. Yaşanan bu iki durum, Türkiye'nin uluslararası ekonomi ve politika platformlarında yeni bir takım roller üstlenmesine neden olmuştur. AB ile yaşanan Gümrük Birliği süreci ise ekonomik açıdan önemli olan uluslararası bir gelişmedir. Güvel'e göre, yaşanan bu gelişmelerin hem ekonomik büyüme, hem enflasyon hem de politik istikrar üzerinde oldukça önemli sonuçları bulunmaktadır (Güvel, 1998, 17).

M. Hallerberg ve L. V. de Souza'nın 2000 yılında yayınlamış oldukları çalışma, Batı Avrupa katılım ülkelerinde politik konjonktür dalgalanmalarının varlığını araştırmaktadır. Hallerberg ve Souza'nın ortaya koyduğu çalışma, öncelikle geniş kapsamlı hedeflerini ortaya koymaktadır. İkinci olarak, politik konjonktür

dalgalanması literatürüne kısa bir giriş sağlamaktadır. Bu şekilde, politik konjonktür dalgalanmalarını sınırlamadaki ya da cesaretlendirmedeki döviz kurunun, sermaye hareketliliğinin ve merkez bankası bağımsızlığının rolünü hesaba katmaktadır. Üçüncü olarak, döviz kuru rejimine katılan ülkelerin kullandığı şekilde, katılım sürecine ilişkin tarih saptanmasının ortaya çıkardığı koşullar ele alınmaktadır. Sonuç olarak, 1990–1999 yılları arasında 10 Batı Avrupa katılım ülkesi (Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Polonya, Romanya, Slovakya, Slovenya) açısından politik konjonktür dalgalanmalarının meydana gelip gelmediği ampirik olarak test edilmektedir. Yapılan tahminler Mundell–Fleming modeline dayandırılmaktadır. Hallerberg ve Souza'ya göre, bağımlı merkez bankası bulunan ülkelerde yaşanan seçim–dışı yıllardan ziyade, esnek döviz kuruna sahip ülkelerde seçim yıllarında daha gevşek para politikası uygulanmaktadır. Eğer bir ülke sabit döviz kuru rejimine sahipse, daha gevşek para politikası vasıtasının yerine daha büyük bütçeleri çalıştırmak yoluyla, seçim yıllarında ekonomisini maniple edebilmektedir. Bunun yanı sıra, Hallerberg ve Souza'nın çalışması, Avrupa Birliği'nin genişleme süreci ve Avrupa Parasal Birliği (EMU) açısından bazı politika çıkarımlarını içermektedir (Hallerberg, Souza, 2000, 1).

A. Dreher ve R. Vaubel'in 2001 yılında ele aldıkları çalışmalarında, IMF'in manevi tehlikelere ve politik konjonktür dalgalanmalarına neden olup olmadığı araştırılmaktadır. Dreher ve Vaubel'in çalışmasında, 1971–1997 yılları arasında 106 ülke açısından panel veri kullanılarak, IMF'in borç vermesinin, borcu alan ülkelerdeki para ve maliye politikalarına yaptığı etkileri açıklamak için sıradan en küçük kareler regresyonları tahmin edilmiştir. Dreher ve Vaubel, manevi tehlikeye riayet ederek, bir ülkenin parasal genişleme ve devlet bütçe açığı oranının, ülkenin Fon'daki borç alma potansiyelini daha az tükettikçe artacağı ve Fon'dan daha fazla kredi çekmeye maruz kalacağını bulmuşlardır. Bunun yanı sıra, IMF tarafından önerilen faiz sübvansiyonları yükseldikçe, bütçe açığının büyümekte olduğu gösterilmektedir. Politik konjonktür dalgalanmaları açısından Dreher ve Vaubel'in çalışmalarında elde ettiği kanıt, önemli sayıda kontrol değişkenleriyle bile, IMF kredilerinin, borç alan daha demokratik olan ülkelerde seçim–öncesi ve seçim–sonrası yıllarda artmakta olduğunu göstermektedir. Böylece, IMF, seçim sonrası

popüler olmayan düzenleyici ölçüler açısından bir "şamar oğlanı (scapegoat)" olarak hizmet görürken; IMF'in ödünç vermesi, politik konjonktür dalgalanmalarının üretimine yardım ediyor gibi görünmektedir. Dreher ve Vaubel'in çalışması, ayrıca IMF reformunun çıkarımlarını da içermektedir (Dreher, Vaubel, 2001, 13).

Y. Kuzu'nun 2002 yılında yayınlamış olduğu çalışması, politik konjonktür dalgalanmalarının özellikle 1977–2001 periyodundaki Türkiye örneğini araştırmaktadır. Politik konjonktür dalgalanması literatürü son otuz yıl içinde geliştirilmiş ve politika ile ekonomiyi birçok yönden birbirine bağlamıştır. Politik konjonktür dalgalanması teorilerinin çıkarımları birçok ülkede araştırılmıştır (Kuzu, 2002, 1).

Kuzu'nun çalışmasında ilk olarak, Neo Klasik İktisat ve Yeni Politik İktisat arasında bahsedilen ve birleştirilen literatürdeki gelişmeler tanıtılmıştır. İkinci olarak, 1977–2001 periyodu süresince politik konjonktür dalgalanmalarının meydana gelip gelmediğini belirlemek için, Türkiye örneği detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Otoregresyonun zaman serisi analizinin sonuçlarına dayanılarak, bazı makroekonomik değişkenlerde politik dalgalanmaların meydana geldiği sonucuna varılabilmektedir. Bu değişkenler; Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (Central Bank of the Republic of Turkey) tarafından piyasaya sürülen "(tedavüldeki) dolaşımdaki para (currency issued)", M1 tanımlı para arzı (broad money), kamu sektörü kredileri ve bunların yanı sıra vergi gelirleri olmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB), 1989'dan sonra özellikle hedefi olan değişkenlerde (TCMB bilanço büyüklüğü, net yerli varlıklar ve "parasal taban (monetary base)" vb.) politik konjonktür dalgalanması oluşumuna izin vermemiştir. Bununla birlikte, Kuzu, analiz edilen periyotta dolaşımdaki para ve M1'de politik konjonktür dalgalanması kanıtı elde etmiştir. Kamu sektörüne yöneltilen TCMB kredilerinin yüksek yasal tavanlarından dolayı TCMB, özellikle 1991 genel seçimlerinden önce bu kredileri sınırlandıramamıştır. 1977–1991 periyodunda, TCMB tarafından piyasaya sağlanan tarımsal krediler üzerinde de benzer politik konjonktür dalgalanmaları görülmüştür. Kuzu, çalışmasında regresyon analizine ek olarak, diğer politik konjonktür dalgalanması çalışmalarından farklı olarak, Kamu

İktisadi Teşebbüslerinin (KİT) personel harcamalarına ilişkin, 1964–1998 döneminde Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası (Agricultural Bank of the Republic of Turkey) tarafından sağlanan tarımsal kredilere ilişkin ve 1986–1999 periyodunda hükümetler tarafından deklare edilen tarımsal fiyatlara ilişkin karşılaştırmalı tablolar ve şekiller ortaya koymuştur. Kuzu'nun çalışmasında elde ettiği sonuçlar fırsatçı dalgalanmaları desteklemektedir (Kuzu, 2002, 16). Gelecekte politik konjonktür dalgalanmalarının oluşumunu engellemek açısından, Türkiye ekonomisinde hangi politika araçlarının politik konjonktür dalgalanması üretmek için kullanıldığının belirlenmesi önemlidir. Sonuç olarak, Kuzu'nun ele aldığı çalışmada, bazı politika araçlarının politik konjonktür dalgalanması üretmek için kullanıldığı belirtilerek; gelecekteki çalışmalar açısından politik konjonktür dalgalanmalarının oluşumunu önlemek için nelerin yapılabileceği araştırılmıştır (Kuzu, 2002, 17).

Devletlerin benimsenen kamusal büyüklüklere göre yerine getirmeyi üstlendikleri görev ve faaliyetlerinin yine devletlerin normal gelirleriyle finansmanının sağlanması gereklidir. Ancak çeşitli nedenlerle kamusal harcamaların finansmanında normal gelirlerin yetmediği durumlarda alternatif finansman yöntemlerine başvurulmaktadır. E. Çaşkurlu'nun 2002 yılında ele aldığı çalışması 1980 sonrası dönemde merkez bankasından kaynak kullanımının makroekonomik etkilerini analiz etmektedir. Buna göre, çalışmada merkez bankası kaynaklı finansmanın özellikleri ve etkileri belirtilerek, Türkiye'de söz konusu finansmanın hangi boyutlarda yapıldığı ve finansmanın etkileri tartışılmaktadır (Çaşkurlu, 2002, 1).

Çaşkurlu'ya göre, merkez bankası kaynakları kullanılarak yapılan finansmanda para basma yöntemi kullanılmaktadır. Para arzının arttırılması ile sonuçlanan söz konusu finansman yönteminin enflasyonist etkileri olduğu ve Türkiye'de özellikle 1980'li yıllardan sonra izlenen iktisat politikasının temel hedefi olan yüksek enflasyonun düşürülmesine bağlı olarak, borçlanmanın tıkandığı veya yer ve zamana göre finansmanın gerekli olduğu dönemlerde uygulanmıştır. Fakat bir yandan borçlanma devresel bir hareket izlerken bir yandan da enflasyonun kontrol altına alınması mümkün olmamaktadır. Çaşkurlu çalışmasında, merkez bankası

kaynaklı finansmanın, bankanın varlık ve yükümlülüklerinde bir değişiklik meydana getirmediğini ifade etmiştir. Söz konusu finansmanın boyutundaki artış, bankanın para politikası uygulama özelliğini zayıflatmakta hatta bazı dönemlerde imkansız hale getirmektedir. Parasal düzenlemelerin ve belirlemelerin yapıldığı bir üst kurum olarak merkez bankalarının, politika otoritesinin plansız uygulamalarından arındırılarak diğer ülke örneklerinden de görüleceği üzere, çeşitli yasal zorunluluklarla belirli çerçevede bağımsızlıklarının kazandırılması gereklidir (Çaşkurlu, 2002, 31).

Hallerberg ve Souza'nın 2000 yılında ele aldıkları "AB Katılım Ülkelerinde Politik Konjonktür Dalgalanmaları" adlı çalışmalarında parasal dalgalanmalara ilişkin bir model ele almışlardır. Buna göre, Hallerberg ve Souza'nın para politikası regresyonu için regresyon denklemi şu şekildedir (Hallerberg, Souza, 2000, 13):

$$M_t = \hat{a}_0 + \hat{a}_1 Seçim_t + \hat{a}_2 MBB + \hat{a}_3 Sabit_t + \hat{a}_4 Seçim_t * MBB_t + \hat{a}_5 Seçim_t * Sabit_t + \hat{a}_5 MBB_t * Sabit_t + \hat{a}_5 Seçim * MBB_t * Sabit_t + \hat{a}_5 m_{t-1} + Fiyatlar_{t-1} \quad (1)$$

Eşitlik (1)'e göre, M1 bağımlı değişkendir. Eğer yasamaya ilişkin seçim ya bugünkü üç aylık sürede ya da önceki üççeyrekte yer almışsa, "Seçim", "1" olarak kodlanan kukla değişkendir. "MBB" ise, Merkez Bankası Bağımsızlığını gösteren kukla değişkendir. Eğer ülke verilen üç aylık sürede sabit bir döviz kuru sürdürdüyse, "Sabit", "1" olarak kodlanan kukla değişkendir. Hallerberg ve Souza, para arzının bir dönem gecikmesi olan m_{t-1} ve enflasyon oranının bir dönem gecikmesi olan $Fiyatlar_{t-1}$ olarak iki kontrol değişkenini modele dahil etmişlerdir. Merkez bankası, cari para arzını belirlerken, muhtemelen fiyatlardaki en son bilgilere göre hareket edecektir (Hallerberg, Souza, 2000, 13).

Politik konjonktür dalgalanmaları literatürünün beş temel yaklaşımına ilişkin yapılan inceleme, politik konjonktür dalgalanmasının hem çıktısını hem de tahminlerini somutlaştıran özel varsayımlar üzerinde odaklanmıştır. Farklı politik konjonktür dalgalanması modellerinin varsayım ve tahminlerine ilişkin ortaya konan Tablo 3.2 ele aldığım konunun bu bölümüne ilişkin özet bir bilgi sağlamaktadır.

Tablo 3.2. Farklı Politik Konjonktür Dalgalanması Modellerinin Varsayımları ve Tahminleri

Varsayımlar	Model 1 Fırsatçı Dalgalanma	Model 2 İdeolojik Dalgalanma	Model 3 Ultrarasyonel Seçmenler	Model 4 Dışsal Şoklar	Model 5 Yeteneksiz Partiler
Seçmenler	Seçmenler rasyonel değildir, geçmişe - dönüktür ve güncel olaylara daha fazla ağırlık vermektedir.	Seçmenler rasyonel değildir, geçmişe - dönüktür ve güncel olaylara daha fazla ağırlık vermektedir.	Seçmenler ultrarasyoneldir, tam bilgi temelinde optimal tahminler yapmaktadır.	Seçmenler, ya ultrarasyoneldir ya da rasyonel değildir.	Seçmenler, ya ultrarasyoneldir ya da rasyonel değildir.
Partiler	Partiler fırsatçıdır, oy maksimizasyonu veya seçilme olasılığı için politikaları seçmektedir.	Partiler ideolojiktir, partilerin tercihleri, gerçek ekonomik çıktıyla ilgilidir ve partiler seçilme olasılığıyla uğraşmamaktadır.	Partiler rasyoneldir, ya fırsatçı ya da ideolojik olarak hareket etmektedir.	Partiler, ya fırsatçı ya da ideolojiktir.	Partiler, yetenek konusunda farklılaşmaktadır.
Ekonomik Yapı	Partiler, politika araçları üzerinde kontrole sahiptir ve politika etkilidir.	Partiler, politika araçları üzerinde kontrole sahiptir ve politika etkilidir.	Partiler, politika araçları üzerinde kontrole sahiptir ve politika etkilidir.	Partiler, politika araçları üzerinde kontrole sahiptir ve politika etkilidir.	Partiler, politika araçları üzerinde kontrole sahiptir ve politika etkilidir.
Şokların Kaynağı	Şoklar, politik kararlardan kaynaklanmaktadır ve ekonomiye içsel katılmaktadır.	Şokların kaynağı belirsizdir.	Şoklar, içsel ya da dışsal olarak politikaya katılmaktadır.	Şoklar, dışsal olarak politikaya katılmaktadır.	Şoklar, içsel ya da dışsal olarak politikaya katılmaktadır.
Partilerin Yeteneği	Partiler yeteneklidir.	Partiler yeteneklidir.	Partiler yeteneklidir.	Partiler yeteneklidir.	Partiler, yetenek konusunda değişmektedir.
Modelin Tahminleri	Seçimsel dalgalanma içindeki konjonktür dalgalanması: Seçimlerden önce canlanma, seçimlerden sonra ise, kemer sıkma politikası uygulanmaktadır.	Ekonomi politikasındaki değişimler, rejimdeki değişimlerle birleşiktir: Sol - kanat hükümetleri iktidara geldiğinde canlanma meydana gelmekte ve sağ - kanat hükümetleri iktidara geldiğinde anti - enflasyonist politikalar gündeme gelmektedir.	Politika kaynaklı dalgalanma yoktur: Fırsatçı partiler için, popülarite bir tesadüfi yürüyüştür (random walk), bunun yanı sıra, popülarite ve seçimler ekonominin durumuna göre değişmemektedir.	Ultrarasyonel seçmenler ve fırsatçı partiler mevcut iken; popülarite ve seçimler, dışsal şoklardan gerçek anlamda etkilenmezler.	Ultrarasyonel seçmenler, yetenek temelinde partileri değerlendirmektedir; daha yetenekli partiler daha uzun süre hayatta kalmaktadır.

4. BÖLÜM

POLİTİK KONJONKTÜR DALGALANMALARININ TÜRKİYE AÇISINDAN ANALİZİ (1980–2006)

4.1. TÜRKİYE EKONOMİSİ AÇISINDAN İÇSEL SEÇİM ZAMANLAMASINA İLİŞKİN MODELİN UYGULAMASI

Politik konjonktür dalgalanmalarına ilişkin olarak ele alınan çalışmaların temel hareket noktası, gelişmiş ülkelerde belirli ölçüde geçerliliğini koruyan Phillips eğrisi olmaktadır. Bilindiği üzere, Phillips eğrisi, enflasyon ile işsizlik arasındaki değişik kombinasyonları göstermektedir. Phillips eğrisi üzerindeki harekete bağlı olarak, enflasyon oranının azalması durumunda işsizlik oranı artarken, işsizlik oranının azalması halinde ise, enflasyon oranı artmaktadır. Nordhaus (1975) yapmış olduğu analize göre, seçim öncesi canlanmanın ve seçim sonrası durgunluğun seyrinin zorunlu başkanlık döneminin ilk yıllarında izlenen daraltıcı politikalardan ve öncelikli olarak izleyen seçime kadar takip edilen genişleyici politikalardan kaynaklandığı hipotezini ortaya atmıştır. Nordhaus'a göre, bencil ve oy maksimizasyonunu amaçlayan başkan kısa–dönem Phillips eğrisi vasıtasıyla ekonomiyi maniple etmeye mecbur kalmaktadır. Daraltıcı politikalar, enflasyonu ve dolayısıyla enflasyonist beklentileri azaltmak ve bu yolla kısa–dönem Phillips eğrisini aşağıya doğru hareket ettirmeyi ifade etmektedir. Seçim yaklaştıkça, işsizliği azaltmak için genişleyici politikalar izlenmekte ve enflasyon ile işsizlik oranı arasındaki kısa dönemli değiş–tokuş istismar edilmektedir.

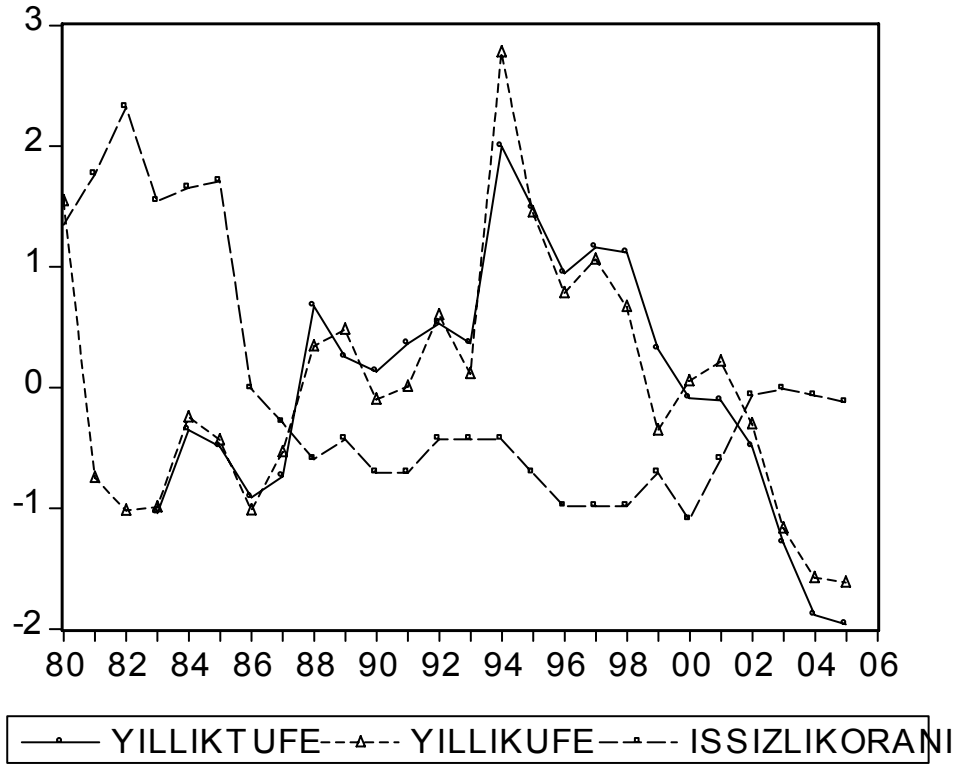
4.2. PHILLIPS EĞRİSİ ANALİZİNİN YETERSİZLİĞİ

Gelişmiş ülkelerde belirli düzeylerde geçerliliğini koruyan birçok ekonomik teori gibi, Phillips eğrisinin ortaya koyduğu değişimin Türkiye açısından geçerliliği tartışılabilir olduğu için, politik konjonktür dalgalanmalarının Türkiye'deki

görünümüne, öncelikle Phillips eğrisinin Türkiye için geçerliliğiyle başlamakta fayda vardır. Eğer Phillips eğrisi Nordhaus'un çalışmasında belirttiği gibi ters yönlü bir ilişki gösterir ise, ele alacağımız modelde işsizlik ve enflasyon değişkenlerini kullanmamız, Türkiye'de politik konjonktür dalgalanmalarının oluşumunu açıklamak için yeterlidir. Ancak Phillips eğrisi Türkiye açısından ters yönlü bir ilişki göstermiyorsa, analiz yapılacak modele başka değişkenler eklenerek politik konjonktür dalgalanmaları araştırılacaktır.

Phillips eğrisi analizi için, işsizlik ve enflasyon oranları EK1–EK3 arasında gösterilmektedir. EK1–EK3'den elde edilen veriler vasıtasıyla Grafik 4.1. elde edilmiştir.

Grafik 4.1. Türkiye'de 1980–2006 Dönemine İlişkin TÜFE, ÜFE ve İşsizlik Oranlarının Karşılaştırılması

Grafik 4.1., 1980–2006 yıllarına ilişkin olarak TÜİK'den elde edilen işsizlik oranlarını, Tüketici Fiyat Endekslerini ve İstanbul Ticaret Odası'ndan elde edilen

Üretici Fiyat Endekslerini göstermektedir. Türkiye'de enflasyon ve işsizlik oranlarına ilişkin kombinasyonlar Phillips eğrisinin ifade ettiği anlamda ters yönlü bir ilişki göstermemektedir. Nitekim Türkiye'de, 1984, 1989, 1991, 1992, 1994, 1997 ve 2001 yıllarında enflasyon artışına karşılık işsizlik oranı düşmemiş aksine artmıştır. Yine 1986, 1990, 1995, 1996 ve 2004 yıllarında ise hem enflasyon hem de işsizlik oranı düşmüştür. Elde edilen verilerin analizinden hareketle, politik konjonktür dalgalanmaları teorisini, Türkiye açısından enflasyon ve işsizlik arasındaki değişimlerle test etmek mümkün olmamaktadır.

Sonuç olarak, enflasyon ve işsizlik oranları gibi makroekonomik değişkenleri kullanan Phillips eğrisi analizi Türkiye açısından yaşanan politik konjonktür dalgalanmalarını açıklamada yetersiz kalmaktadır. Bu yüzden, politik konjonktür dalgalanmalarını test ederken Türkiye açısından daha etkili olan başka model ve değişkenlerin seçilmesi gerekmektedir.

4.3. MODELİN TANIMI

Çalışmada, Türkiye'nin 1980–2006 yılları arası döneminde yaşanan seçimlerin politik konjonktür dalgalanmalarına neden olup olmadığı araştırılmaktadır. Yapılan çalışma açısından en önemli sınırlılık, çalışmanın sadece seçim dönemlerini kapsamasıdır. Çünkü politik konjonktür dalgalanmaları, seçim zamanlarında ortaya çıkan bir olgu olmaktadır. Buna göre 1980–2006 yılları arasında yaşanmış 6 seçim dönemi tez ile ilgili ilk sınırlandırmayı ifade etmektedir. Bunun yanı sıra, çalışmada ele alınan seçim dönemi genel seçimlerle ilgilidir. Dolayısıyla mahalli idare seçimleri analizin dışında bırakılmaktadır. Tablo 4.1.'de 1980–2006 yıllarına ilişkin seçimler gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Türkiye'de 1980–2006 Dönemi Seçimleri

SEÇİMLERİN TARİHLERİ	SEÇİMLER
06.Kas.83	Genel Seçimler
29.Kas.87	Erken Genel Seçimler
20.Eki.91	Erken Genel Seçimler
24.Ara.95	Erken Genel Seçimler
18.Nis.99	Genel Seçimler ve Yerel Seçimler
03.Kas.02	Genel Seçimler

Seçim öncesi dönemlerde oy kaybetmek istemeyen ve yeniden seçilebilmeyi planlayan siyasal iktidarlar, vergileri arttırmamaya özen gösterirler. Kamu harcamalarının tamamen vergi ile finanse edilememesi bütçe gelirleri ile bütçe harcamaları arasındaki dengesizlik sorununu, yani bütçe açığı sorununu gündeme getirir.

Hükümetler, bütçe açığını tamamen vergi gelirleri ile karşılayamayınca vergi dışı kaynaklardan borçlanma ve/veya emisyona başvururlar. Kendilerini sınırlayan herhangi bir engel görmeyen hükümetlerin bütçe açığını karşılamak üzere en fazla rağbet ettikleri yöntemlerden biri emisyondur. Hükümetin merkez bankası kaynaklarına başvurarak karşılıksız para basması ve merkez bankası avanslarını kullanması, bu durumun daha sonra mevcut bir yasa çıkarılarak ortadan kaldırılması ya da uzun vadeli bir borç haline dönüştürülmesi işlemleri, enflasyona ve sonuç olarak politik konjonktür dalgalanmalarına neden olmaktadır. Yapılacak analizdeki hipotezler:

H_0: 1980–2006 dönemindeki seçimlerin olması ya da olmaması, büyüme (GSYİH), devletin nihai tüketim harcaması (bütçe açığı), M1 tanımlı para arzı (para politikası), faiz oranları ve enflasyonu etkilememektedir.

H_1: 1980–2006 dönemindeki seçimlerin olması ya da olmaması, büyüme (GSYİH), devletin nihai tüketim harcaması (bütçe açığı), M1 tanımlı para arzı (para

politikası), faiz oranları ve enflasyonda bir politik konjonktür dalgalanması meydana getirmektedir.

Analizde kullanılacak model, I. Takatoshi'nin (1989), J. C. Heckelman ve H. Berument'in (1998) ve İ. Bakırtaş ve C. Koyuncu'nun (2005) yapmış oldukları çalışmalarında göz önüne aldıkları "içsel seçim zamanlaması"na ilişkin modeldir. İçsellik probleminin varlığına ilişkin olarak çalışılan bu model Hausman'ın tek denklemli F–testidir. Daha açık olması açısından çalışmada Hausman testine ilişkin model analiz edilmiştir. Bu model aşağıdaki (4.1) denkleminde gösterilmiştir.

$$Y_t = \alpha + \sum_{i=1}^{p} \beta_i Y_{t-i} + \delta D1_t + \varpi D4_t + v_t \qquad (4.1)$$

Eşitlik (4.1)'e göre, buradaki müdahale analizi yaklaşımı, temel süreçteki seçim kaynaklı değişiklikleri test etmektedir. Y_t; t zaman kesitinde seçimler tarafından etkilendiği varsayılan makroekonomik değişkenlerdir. Analizimizde bu değişkenler; GSYİH, Kamu Kesimi Nihai Nüketim Harcaması, Bankalararası Faiz Oranı, M1 dar tanımlı para arzı ve enflasyon oranı olarak alınmıştır. Y_{t-i} ; t–i zaman kesitindeki makro ekonomik değişkenlerdir. $D1_t$; t zamandaki seçim kukla değişkeni (seçim varsa (1), seçim yoksa (0) atanmıştır). $D4_t$; araç değişken olarak modele dahil edilmiştir (seçim sıklığını göstermektedir). α, β, δ ve ϖ parametreleri göstermektedir. p; gecikme sayısını, v; t zamandaki hata terimini göstermektedir. Eşitlik (4.1)'deki seçim kukla değişkeninin, dalgalanmanın zamanlamasını göstermesi beklenmektedir. δ parametresinin sıfırdan farklı olması; seçimlerin ekonomiyi etkilediğini, ϖ parametresinin sıfırdan farklı olması; seçimlerin makroekonomik değişkenler üzerinde politik konjonktür dalgalanması yarattığını ve içsellik probleminin varlığını ifade etmektedir.

Türkiye'de politik konjonktür dalgalanmalarının geçerliliğini test etmek amacıyla 1980:01–2006:03 tarihleri arasındaki döneme ait aylık olarak alıcı fiyatlarıyla gayrisafi yurtiçi hasıla (gsyih), enflasyon oranları (enf), kamu kesimi

nihai tüketim harcamaları (kknth), bankalararası faiz oranı (bafo) ve parasal büyüklük olarak (m1)'den oluşan temel makro ekonomik göstergeler kullanılmıştır. Çalışmada bu dönem ve göstergelerle çalışılmasının nedeni 1980 yılı sonrasında politik ve ekonomik yaşamdaki gelişmeler olarak sıralanabilmektedir. Bakırtaş, Koyuncu (2005)'te de belirtildiği gibi; özellikle 1983 yılından bu yana demokratik yaşamın normal koşullarda varlığını sürdürebilmesi ve demokratik süreçte seçmen ve politikacıların popülaritelerini arttırmaya yönelik olarak, ekonomi politikalarını izledikleri ilk seçimin 6 Kasım 1983'de yapılan genel seçimler olmasıdır. Hipotezin test edilmesinde ele alınan temel makroekonomik göstergelerin 1980'li yılların ortalarından itibaren daha düzenli olarak kaydedilmesi ve daha sık periyotlara ait verilere ulaşılabilir olması çalışmada ele alınan politik konjonktür dalgalanmalarının biçimini ve nedenlerini anlayabilmek açısından büyük bir avantaj olmaktadır. Türkiye açısından ele alınan birçok çalışmada, politik konjonktür dalgalanmalarını açıklamaya yönelik olarak yıllık ya da üçer aylık verilerin kullanılması, ekonominin politik yaşamdaki gelişmelere hassaslığının yüksek olabileceği varsayıldığında, veri sıklığının düşük olması, politik konjonktür dalgalanması hipotezinin test edilmesinde yanıltıcı birtakım sonuçlar elde edilmesine yol açabilmektedir. Bu yüzden yüksek veri sıklığı, bir yandan çalışmada teste tabi tutulan gözlem sayısını arttırırken, diğer yandan hükümetlerin seçim öncesinde izledikleri politikaların ekonomi üzerindeki etkilerinin daha belirgin görünmesini sağlamaktadır. Türkiye'de seçim öncesi 3–4 aylık dönem içerisinde, hükümetlerin kamu harcamaları ve diğer maliye politikası araçlarını kullanarak (vergi, borçlanma ve bütçe vb.), seçmenlerin miyop olma özelliğinden faydalanmak suretiyle ekonomiyi maniple etmeye çalıştıkları varsayıldığında, düşük veri sıklığıyla yapılan çalışmalar açısından önemli manipülasyonlar göz ardı edilebilmektedir. Bu çerçevede çalışmada, üçer aylık ya da yıllık veriler yerine aylık verilerin kullanılması tercih edilmiştir. Hipotezi test etmekte kullanılan seriler, TCMB Elektronik Veri Dağıtım Sistemi Genel İstatistikler alt başlığındaki aylık verilerden derlenmiştir (http://tcmbf40.tcmb.gov.tr/cbt.html) (Erişim Tarihi: 21.04.2006).

Türkiye'de 1980 yılından bu yana geçen 26 yıl boyunca, 6 genel seçim yaşanmıştır. T.C. Anayasası'nın Cumhuriyet'in temel organlarının tanımlandığı

üçüncü kısmının birinci bölümünde yer alan madde 77'de genel seçimlerin beş yılda bir yapılacağı ifade edilmektedir. Bu durum, her seçim arasında 60 aylık bir süreyi göstermektedir. Fakat Türkiye'de seçimler arasındaki süre ortalama olarak 48 aylık döneme karşılık gelmektedir. Çalışmada iki seçim arasındaki geçen süreler D2 serisi olarak belirtilmiştir. Türkiye'de 20 Ekim 1991'deki seçimden 3 Kasım 2002 seçimine kadar geçen sürede koalisyon hükümetleri iktidara gelmiştir. Bu nedenle de, koalisyon hükümetleri arasında yaşanan çekişmeler ve partiler arasında yaşanan çatışmalar, genellikle her seçimin zamanından önce yapılmasına neden olmuştur. Bu yüzden seçimler arasında hükümet sıklığı da artmıştır. Seçimler arasındaki hükümet sıklığı ortalama olarak 2.8 civarında çıkmaktadır. Türkiye'de yer alan hükümet sıklıkları D3 serisi ile gösterilmiştir. Sonuç olarak, ifade edilen 26 yıllık süre zarfında, Türkiye'nin siyasi hayatında yaşanan bu gelişmeler politik anlamda istikrarsızlıkların ortaya çıkmasına neden olmuş ve bu politik istikrarsızlıklar da ülkeyi ekonomik krizlere sürüklemiştir.

Politik konjonktür dalgalanması literatüründe ele alınan çalışmaların birçoğunda istihdama ilişkin veriler kullanılmasına karşın, çalışmada istihdama ilişkin göstergeler modele dahil edilmemiştir. Bakırtaş, Koyuncu (2005)'te de ifade edildiği üzere; politik konjonktür dalgalanmaları hipotezine göre, seçim öncesi periyodunda iktidar partilerinin oylarını ve yeniden seçilme olasılıklarını artırmak için, özellikle açıktan atama suretiyle, istihdam hacmini arttırabilecekleri ifade edilmektedir. Fakat Türkiye'de kamu kesimi istihdam hacmi ve bileşenlerindeki değişime yönelik veri yetersizliği yüzünden ve bunun yanı sıra mevcut verilerden hareketle yapılacak aylık olarak tahminlerin yüksek hatalar içerebilmesi sebebiyle istihdama ilişkin değişkenlere yer verilmemiştir. Bunun yanı sıra çalışmada istihdama ilişkin göstergeler, yukarıda açıklanan Phillips eğrisinin, politik konjonktür dalgalanmalarının nedenlerini açıklamadaki yetersizliği nedeniyle de modele dahil edilmemiştir.

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, iktidardaki partilerin seçim öncesi periyodunda, tarım sektörüne yaptıkları sübvansiyonlardaki değişimler de politik konjonktür dalgalanmaları hipotezinin geçerliliğine ışık tutabilmektedir. Ancak

sübvansiyona ilişkin elde edilen verilerdeki yetersizlik, bu değişkenin modele dahil edilmesine engel olmuştur.

Çalışmada, modele dahil edilen ilk bağımlı değişken gayrisafi yurtiçi hasıla (gsyih)'dır. Gayrisafi yurtiçi hasıla, diğer değişkenler gibi yüzde değişimler itibariyle modele dahil edilmiştir. Türkiye'ye ilişkin yapılan birçok çalışmada aylık endüstriyel üretim indeksi kullanılmasına karşın, alıcı fiyatlarıyla gayrisafi yurtiçi hasılaya ilişkin TCMB'den elde edilen aylık verilerle model tahmin edilmeye çalışılmıştır. Politik konjonktür dalgalanmasına ilişkin birçok çalışmada belirtildiği üzere, seçimleri kazanmaya yönelik politikaların ilk etkilerinin GSYİH üzerinde olacağı hipotezi, modele gayrisafi yurtiçi hasılanın dahil edilmesinin temel sebebini oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra teste tabi tutulan bir diğer değişken kamu harcamaları olmaktadır. Kamu harcamalarının seçim öncesi dönemlerinde arttırılması politik konjonktür dalgalanmalarının oluşmasının temel nedenlerinden birisidir. Kamu harcamaları açısından kullanılan değişken kamu kesimi nihai tüketim harcamaları (kknth)'dır. Politik konjonktür dalgalanmalarının Türkiye açısından geçerliliğini teste tabi tutarken kullanılan bir başka değişken ise, bankalararası faiz oranı (bafo)'dır. Türkiye açısından seçim öncesi politikalara ve hükümet değişikliklerine en çabuk yanıt verebilen ekonomik gösterge olarak farz edildiği için, bankalararası faiz oranı değişkeni modele dahil edilmiştir. Türkiye'de yaşanan politik konjonktür dalgalanmalarını test ederken kullanılan başka bir değişken, parasal büyüklük (m1)'tür. Bilindiği üzere, gerek faiz gerekse de mal piyasalarında meydana gelebilecek politik konjonktür dalgalanmalarına paralel olarak m1'de de bir dalgalanmanın meydana gelebileceği beklentisi, bu değişkenin modele dahil edilmesinin en önemli nedenlerinden birisidir. Parasal büyüklük değişkeninin ele alınmasının bir başka sebebi ise, m1'in en likit ve hükümetin emisyon üzerinde yapacağı değişiklikleri doğrudan yansıtacak değişken olmasıdır. Politik konjonktür dalgalanmalarına ilişkin yapılan açıklamaların temelini teşkil eden Phillips eğrisi analizinden hareketle modele dahil edilen son bağımlı değişken enflasyon (enf)'dur. Aylık enflasyon oranlarına ilişkin olarak kullanılan aylık tüketici fiyat indeksleri modelde enflasyon değişkeni olarak ele alınmıştır.

Analizde, seçim dönemleri ve seçim dönemi olmayan aylara ait kukla değişken, bağımsız bir değişken olarak modele dahil edilmiştir. Modelde yer alan D1 değişkeni bu ayrım çerçevesinde tanımlanan kukla değişkeni olmaktadır. Kukla değişkeni 0 ve 1 değerlerini almaktadır. 0 ile belirtilen aylar seçim dışı dönemleri, 1 ile belirtilen aylar ise, seçim dönemlerini ifade etmektedir. Seçim ayı ve öncesi dönemdeki toplam 3 ay seçim dönemi olarak tanımlanmaktadır. Çalışmada aylık veriler kullanıldığı ve veri sıklığı daha fazla olduğu için seçim dönemi 3 ay olarak belirlenmiştir.

$$D1_t = \begin{pmatrix} \text{seçim öncesi 3 ay (seçim ayı dahil)} & ; & \text{diğer tarihler} \\ 1 & & 0 \end{pmatrix}$$

Test sonuçlarında içsellik probleminin varlığını tespit etmek üzere yeniden oluşturulan eşitlik (3)'deki modele, D4 bağımsız değişken olarak dahil edilmiştir. D4 değişkeni, gerçekleşen iki seçim arasındaki sürenin yasal seçim süresine oranlamasıyla bulunan seçim sıklığını ifade etmektedir.

$$\text{Seçim sıklığı } (D4_t) = \left(\frac{\text{Seçim}_t \text{ - Seçim}_{t-1}}{\text{Yasal seçim süreci (60 ay)}} \right)$$

Politik konjonktür dalgalanmaları hipotezine ilişkin analiz Eviews 3.1. Version programında En Küçük Kareler (EKK) yöntemi kullanılarak yapılmıştır.

4.4. ANALİZ VE DEĞERLENDİRME

Çalışmada ele alınan politik konjonktür dalgalanmaları hipotezine ilişkin yapılan testte kullanılan değişkenlerin tanımlayıcı istatistikleri Tablo 4.2'de gösterilmektedir. EK 4 ve EK 5'te çalışmada kullanılan veri seti ile veri setine ilişkin grafikler gösterilmektedir.

Tablo 4.2. Hipotezin Test Edilmesinde Kullanılan Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Seriler	Gözlemler	Ortalama	Standart Hata	Minimum	Maksimum
gsyih	213	4.828545	13.56755	-41.51000	142.6500
kknth	213	3.215962	7.075568	-17.25000	27.55000
bafo	213	11.82582	63.56557	-78.97000	260.0000
m1	213	64.42746	23.13753	22.57000	137.5800
enf	213	67.04479	50.63950	-7.130000	309.0700
D1	213	0.056338	0.231116	0.000000	1.000000
D2	213	49.43427	5.392421	42.50000	60.00000
D3	213	2.859155	1.173156	1.000000	4.000000
D4	213	0.822113	0.089642	0.710000	1.000000
D5	213	2.377136	0.985979	0.710000	3.330000

Çalışmada, kullanılan konjonktürel makroekonomik değişkenlere ilişkin optimal gecikmeler Akaike Information Criteria (AIC) tekniği yardımıyla hesaplanarak, seçimlerde uygulanan politikaların ekonomiye yansıma süresi saptanmıştır. Optimal gecikme süreleri gsyih için 3, kknth için 3, bafo için 1, m1 için 1 ve enf açısından 3 ay olarak belirlenmiştir. Tablo 4.3'de uygulanan tekniğe ilişkin sonuçlar gösterilmektedir.

Tablo 4.3. AIC Sonuçlarına Göre En Uygun Gecikme Süreleri

Gecikme süresi (ay)		gsyih	kknth	bafo	m1	enf
1	aic	7.804383	5.800451	***9.776756***	***7.119448***	7.815933
2	aic	7.749540	5.322115	9.783946	7.130483	7.613878
3	aic	***7.744717***	***5.188859***			***7.606423***
4	aic	7.753438	5.190280			7.615877

Tablo 4.3'de ortaya konan gecikme süreleri dikkate alındığında, parasal sektörün reel sektöre kıyasla seçimlere daha çabuk tepki verdiği görülmektedir. Buradan parasal sektörün reel sektöre oranla seçim zamanlarına daha duyarlı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Buna göre, AIC analiziyle elde edilen en uygun gecikme süreleri dikkate alınarak eşitlik (4.1)'de belirtilen model, EKK yöntemiyle tahmin

edilmeye çalışılmıştır. Her bir bağımlı değişkene ilişkin EKK yöntemiyle elde edilen sonuçlar aşağıda tablolar halinde gösterilmektedir. Buna göre, eğer D4 araç değişkenine ilişkin Prob ≤ 0,099 ise anlamlıdır ve bir içsellik probleminden söz edilebilir. Aksi durumda D4 araç değişkenine ilişkin olasılık anlamsızdır ve içsellik problemi söz konusu değildir. Bu durumda ise, bağımlı değişken D1 değişkeni ile EKK yöntemi vasıtasıyla test edilmelidir. EKK yöntemiyle elde edilen bulgulara ilişkin sonuçlar Tablo 4.4–4.5. arasında gösterilmektedir.

Tablo 4.4. Türkiye'de Politik Konjonktür Dalgalanması: EKK Yöntemiyle

Bağımlı Değişken / Bağımsız Değişken	gsyih	kknth	bafo	m1	enf
c	0.644361 (0.938129)	0.548697** (2.143201)	1.169973 (0.550292)	4.151746** (2.441479)	3.522710* (3.160699)
D1	-2.891388 (-1.018463)	-0.347566 (-0.356079)	**19.00042**** (2.244964)	2.222709 (0.980079)	-0.248023 (-0.094222)
Y_{t-1}	1.007835* (17.54420)	1.479550* (19.67806)	0.852792* (26.16508)	0.931222* (37.39989)	1.328115* (22.44808)
Y_{t-2}	-0.367039* (-4.644755)	-0.880950* (-8.262300)			-0.252853* (-2.585009)
Y_{t-3}	0.115793** (2.016603)	0.203487* (3.247456)			-0.133344** (-2.247611)
F - İstatistiği	136.4704 (0.000000)	185.7106 (0.000000)	348.9128 (0.000000)	700.6236 (0.000000)	1118.421 (0.000000)
Düzeltilmiş R^2	0.639855	0.779499	0.737240	0.860415	0.943393

Not: *, **, *** sırasıyla 0.01, 0.05, 0.10 düzeylerindeki istatistiksel anlamlılığı ifade etmektedir.

EKK yöntemiyle elde edilen bulgulara ilişkin sonuçlar D1 seçim kukla değişkeni ve D1 değişkeninden türetilen D4 seçim sıklığı değişkeniyle ayrı ayrı ele alınmıştır. Her değişkene ilişkin parametre değerleri ve parantez içinde de t–istatistik değerleri verilmiştir.

Tablo 4.4'e göre D1 seçim kukla değişkenine ilişkin δ katsayısı bafo değişkeni hariç diğer değişkenler açısından istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır. Bu durumda seçimlerin, analizde kullanılan gsyih, kknth, m1 ve enf değişkenleri üzerinde bir etkisi olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Diğer bir ifadeyle, D1 seçim kukla değişkenine ilişkin δ katsayısı bafo değişkeni için 0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı çıkmaktadır. R^2 si 0,74'tür. Bu durumda seçimlerin, analizde kullanılan bafo

değişkeninin değişme hızı üzerinde etkili olduğu ve bafo değişkeninin seçimlere en hızlı tepki veren değişken olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4.5. Türkiye'de Politik Konjonktür Dalgalanması: EKK Yöntemiyle

Bağımlı Değişken / Bağımsız Değişken	gsyih	kknth	bafo	m1	enf
c	-2.200940 (-0.276780)	3.305963 (1.607462)	20.04571 (1.020355)	8.116479 (1.316027)	19.73922** (2.390866)
D4	3.210797 (0.333006)	-3.348080 (-1.356736)	-21.55491 (-0.910680)	-4.116335 (-0.625637)	**-18.26273**** (-1.964943)
Y_{t-1}	1.010951* (16.26134)	1.474871* (19.70816)	0.855550* (26.04701)	0.924595* (35.41873)	1.314440* (21.48229)
Y_{t-2}	-0.368425* (-4.300920)	-0.878681* (-8.276881)			-0.244664** (-2.429997)
Y_{t-3}	0.117899*** (1.893505)	0.198912* (3.183247)			-0.145033** (-2.360496)
F - İstatistiği	115.6022 (0.000000)	187.6905 (0.000000)	3409978 (0.000000)	698.5756 (0.000000)	1087.660 (0.000000)
Düzeltilmiş R^2	0.637202	0.781326	0.732757	0.860062	0.942537

Not: *, **, *** sırasıyla 0.01, 0.05, 0.10 düzeylerindeki istatistiksel anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 4.5.'e göre D4 seçim sıklığı araç değişkenine ilişkin ϖ katsayısı da enflasyon oranı değişkeni hariç diğer değişkenler açısından istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır. Bu durumda seçim sıklığının, analizde kullanılan gsyih, kknth, bafo ve m1 değişkenleri üzerinde bir etkisi olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Diğer bir ifadeyle, D4 seçim sıklığı araç değişkenine ilişkin ϖ katsayısı % 5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı çıkmaktadır. R^2 si 0,94'tür. Bu dönem açısından tüketici fiyatlarıyla enflasyon oranında politik konjonktür dalgalanması meydana gelmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'de 1980–2006 yılları arasında yaşanan politik konjonktür dalgalanmaları açıklamak açısından içsel seçim zamanlamasına ilişkin model EKK yöntemi vasıtasıyla analiz edildiğinde elde edilen ilk bulgu, Türkiye'de parasal sektörün reel sektöre oranla seçimlere daha erken tepki verdiği ve daha duyarlı olduğudur. Heckelman ve Berument (1998)'de yapmış oldukları çalışmada, Japonya'da yaşanan parasal dalgalanmayı işaret etmiştir. Kuzu (2002)'de yapmış olduğu çalışmasında, otoregresyonun zaman serisi analizinin sonuçlarına dayanarak,

dolaşımdaki para ve M1 gibi bazı makroekonomik değişkenlerde politik dalgalanmaların meydana geldiği sonucuna varmıştır. Kuzu'nun çalışmasında elde ettiği sonuçlar fırsatçı dalgalanmaları desteklemektedir. Çaşkurlu (2002)'de yapmış olduğu çalışmasında, merkez bankası kaynakları kullanılarak yapılan finansmanda, para arzının arttırılması ile sonuçlanan söz konusu finansman yönteminin enflasyonist etkileri olduğu sonucunu bulmuştur. Nitekim bankalararası faiz oranının da seçimlere en hızlı tepki veren değişken olarak çıkması ve bafo'nun büyüme değerleri üzerinde seçimlerin (D1 kukla değişkeni) 0.05 istatistiksel anlamlılık düzeyinde anlamlı çıkması, seçimlerin parasal sektörü, reel sektörden daha fazla etkilediğinin bir göstergesidir.

İkinci olarak, enf değişkenine ilişkin D4 seçim sıklığı araç değişkeninin katsayısı 0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı çıkması, politik konjonktür dalgalanmaları hipotezinin enf değişkeni açısından geçerli olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Türkiye gibi gelişme yolunda olan ülkelerde yaşanan politik konjonktür dalgalanmalarına ilişkin yapılan diğer çalışmalardan da görüldüğü üzere, politik dalgalanmalar en çok tüketici fiyatlarıyla enflasyonu etkilemektedir. Takatoshi (1989)'da yaptığı çalışmasında, Japonya hükümetinin, ekonomiyi maniple etmekten ziyade seçim zamanlamasını tercih ettiğini ifade etmiştir. Heckelman ve Berument (1998)'de yaptıkları çalışmalarında, İngiltere'de yaşanan enflasyon dalgalanmasına ilişkin kanıt elde etmiştir. Ergun (2000)'de yaptığı çalışmasında ise, seçim sonrası periyodunda enflasyonun artmasını, genişlemeci para politikası, genişleyici mali teşvikler ve kamusal mal ve hizmetlerin fiyatlarının yükselmesi gibi üç nedene bağlamıştır. Asutay (2004)'deki çalışmasında, Türkiye'de iktidardaki hükümetlerin, seçimleri kazanmak ya da yeniden seçilme şanslarını arttırmak için oy satın alma girişimlerinde seçimleri kullanarak politik konjonktür dalgalanmaları yarattıklarını kanıtlamıştır. Çünkü Nordhauscu analizde de belirtildiği üzere, Türkiye'de seçmenler rasyonel değildir, geçmişe dönüktür ve miyopluk özelliklerine sahiptir. Bu yüzden iktidardaki parti ya da koalisyon partileri oy maksimizasyonu sağlamak ya da yeniden seçilebilmek amacıyla ekonomiyi maniple edebilmektedirler. Bunun sağlanabildiği en güzel yol ise, ekonomide kısa dönemli

canlanma yaratarak ve enflasyonu meydana getirerek, ekonomik durumun seçmenler açısından gidişatını iyi göstermek vasıtasıyla gerçekleşmektedir.

Türkiye'de 1980–2006 yılları arasında yaşanan 6 genel seçime ilişkin ekonomi politiğini değerlendirdiğimizde;

1983 seçimleri; 12 Eylül 1980 askeri yönetiminin belirlediği yasal çerçeve içerisinde yapılmıştır. Partilerin kurulmasına 1983 yılı Mayıs ayında izin verilirken, 6 Kasım tarihi de seçim tarihi olarak belirlenmiştir. Seçimlere katılabilme şartı ise, partilerin Milli Güvenlik Konseyi (MGK) tarafından onaylanmış olmasıdır. 10 Haziran 1983 tarihinde kabul edilen yasa gereğince seçimde çifte barajlı nispi temsil yöntemi uygulanmıştır. Hem % 10'luk ülke barajı hem de seçim çevresi barajı tatbik edilmiştir. Turgut Özal liderliğindeki ANAP, seçimleri açık farkla kazanmıştır. Oyların % 45'ini alan ANAP, 211 milletvekilliği ile o tarihte 400 üyeli olan TBMM'nde salt çoğunluğu sağlamıştır. HP % 30,5 oyla 117 milletvekilliği kazanmış, % 23 oy alan MDP ise 71 üyelik elde etmiştir.

1987 seçimleri; ANAP'ın yeniden iktidara gelmesiyle sonuçlanmıştır. ANAP'ın tekrar iktidara gelmesindeki ekonomik nedenler; ilk hükümet döneminde 1983–1987 ortalaması % 38,5 olan ılımlı bir enflasyon oranı ve aynı dönemdeki % 6,98 olan iyi bir büyüme oranı olarak sıralanabilir. Aynı dönemdeki konsolide bütçe personel sayısında yaklaşık olarak 46.000 kişilik artış gerçekleşmiş ve kişi başına ortalama personel giderleri % 58 oranında artmıştır. Seçim öncesi ve sonrası periyodunda enflasyon oranları düşük bir seyir izlemesine karşın, seçim sonrasındaki birkaç aylık dönemde KİT ürünlerine oldukça fazla zam yapılmıştır. Seçim sonrası ilk yıl içerisinde, özel sektördeki fiyat artışları nispi olarak kamu sektörünün önüne geçmiş ve daha sonra nispi fiyat yapısı düzeltilmiştir. Benzer şekilde, seçim yılında hem mahalli idarelerin hem de özel idarelerin yatırımları yükselmiştir. Konsolide bütçe açığı ise, bir önceki yıla göre nispi olarak iki kat artış göstermiştir.

1991 seçimleri; iktidara DYP ve Sosyal Demokrat Halkçı Parti'nin koalisyon hükümeti kurarak gelmesiyle sonuçlanmıştır. Bu seçim öncesinde iktidarda

olan ANAP, KİT zamlarını erteleyerek kamu personelinin ücretlerine yüksek oranda zam yapmıştır. Seçim yılında ise, ANAP kamu yatırımlarını hızlandırmıştır. Bu periyotta, iktidar partisi yerel düzeydeki yatırımlarını özel idareler vasıtasıyla hızlandırmıştır. Seçim yılı ve sonrası ilk yıl içerisinde kamu personeli sayısında da yüksek artış meydana gelmiştir. Seçim yılında, bütçe açığı da bir önceki yıla göre nispi olarak üç kat artmıştır. Büyüme oranı ise, seçim yılında sıfıra yakın gerçekleşmiştir. 1994'de yüksek enflasyon Türkiye'de % 105 olarak doruk noktasına ulaşmıştır. ANAP'ın oy maksimizasyonu sağlamak ve yeniden seçilebilmek amacıyla yapmış olduğu bu çalışmalar, sonuçta oy oranındaki düşüş nedenleri olarak ifade edilebilmektedir.

1995 seçimleri; ilk olarak DYP ve ANAP'ın ortaklığında kurulan Anayol hükümeti ile sonuçlanmıştır. Ancak bu hükümetin fazla uzun sürmemesi üzerine, RP ve DYP'nin ortaklığında Refahyol Hükümeti kurulmuştur. Ancak RP'nin laiklik karşıtı girişimleri sebebiyle Türkiye 28 Şubat sürecine girmiştir. TBMM'deki siyasal ve sayısal dengeler de değişmiştir. Bunun üzerine ANAP, DSP ve 28 Şubat süreciyle birlikte DYP'den ayrılan DTP (Demokrat Türkiye Partisi)'den oluşan üçlü koalisyon hükümeti kurulmuştur. Seçim yılını izleyen ilk yıl içerisinde, kamusal ürünlerin fiyatlarına yaklaşık olarak % 15 civarındaki zam yapılmıştır. Seçim öncesi periyoduna göre, enflasyon oranında (TÜFE % 93,6 ve TEFE % 88 olarak) yüksek bir artış meydana gelmiştir. Seçim öncesi dönemde hükümet, kamu personel ücretlerine yaklaşık olarak % 60 oranında zam yapmıştır. Bütçe açıkları bu periyotta oldukça yüksek bir seyir izlemiştir.

1999 seçimleri sonucunda; DSP % 22.19'la 136, MHP % 17.98'le 129, FP % 15.41'le 111, ANAP % 13.22'yle 86, DYP % 12.01'le 85 milletvekili ile parlamentoda temsil edilmiştir. Genel seçimler sonucunda, DSP ve merkez sağ MHP ülkenin en büyük iki partisi olmuşlardır. Merkez sağ ANAP ile birlikte bu iki parti, Bülent Ecevit'in başkanlığında bir koalisyon hükümeti kurmuşlardır. Yeni Parlamento'nun başlangıcından beri, demokratikleşme bakımından hayati olan bazı alanlarda önemli yasalar kabul edilmesiyle sonuçlanan oldukça yoğun bir yasama faaliyeti olmuştur. Genel seçimler ile birlikte, yerel yönetim seçimleri de yapılmıştır.

Ağustos depremi ve Öcalan davası, Türkiye'deki iki önemli olay olmuştur. Deprem, afet yardımı düzenlemekte Türk makamlarının etkinliği konusunda kamuoyunda tartışmalara yol açmış ve sivil toplumun Türkiye siyasetindeki varlığının giderek artmakta olduğunu göstermiştir.

Siyasi partiler sistemiyle ilgili olarak, TBMM Ağustos 1999'da Siyasi Partiler Kanunu'nda siyasi partilerin kapatılmasını ve üyelerinin siyasi hayata katılmaktan men edilmelerini güçleştiren bazı değişiklikler yapmıştır.

Parlamento'nun yapısında herhangi bir değişiklik olmamıştır. Nisan 1999'da yeni TBMM'nin oluşması, anayasal kurallara uygun şekilde gerçekleşmiştir. TBMM'nde bir siyasi partinin temsil edilmesi için %10'luk ulusal baraj, kullanılan 31 milyon geçerli oydan yaklaşık 5 milyonunun temsil edilmemesine neden olmuştur.

Türkiye ekonomisi açından en önemli sorunlardan biri kronik enflasyondur. Bu enflasyon, Türkiye'de 1990'lı yıllardan itibaren yönetime gelen koalisyon hükümetlerinin başarısız ve siyasi istikrarsızlıklar nedeniyle sürekliliği sağlanamayan ekonomik programları ile daha da çok beslenmiş ve artmıştır. Özellikle, 1990'larda koalisyon hükümetlerinin birçoğunun kontrol altında tutamadığı yüksek kamu harcamaları yüksek enflasyonun kronikleşmesinin bir diğer sebebidir. 1999 yılında yönetime gelen üçlü koalisyon sayesinde istikrarlı bir şekilde uygulanmaya başlanan IMF destekli ekonomik program vasıtasıyla kronikleşen enflasyon yılsonunda % 100 civarından, 2000 yılı ortalarında % 35 civarına inmiştir. Fakat mali krizler girdabından kurtulamayan Türkiye ekonomisi, 1994'te meydana gelen mali krizden sonraki ikinci büyük mali krizi 2001 yılında yaşamıştır. 2001 yılında ortaya konan Ulusal Program'da, enflasyonla mücadele konusunda 1999 Enflasyonla Mücadele ve Yapısal Uyum Programı ile kronik hale gelen enflasyonist baskılar azalma eğilimi göstermeye başlamıştır. Bununla birlikte Kasım 2000'de ortaya çıkan finansal kriz, kendisini 2001 Şubat'ında meydana gelen ekonomik kriz ile göstermiş ve bu program aksamış ve sürekliliğini yitirmiştir. Programın ilk basamağını oluşturan mali disiplin ile bütçe faiz dışı dengesinin iç borç stokunu reel olarak azaltacak biçimde

fazla vermesini, böylelikle hızla büyüyen iç borç yükünün azalmasını sağlaması amaçlanmıştır. Programın ikinci basamağını ise, bu konu ile savaş için ortaya konan yapısal reformlar; başta bankacılık, sosyal güvenlik ve tarım gibi alanlarında gerçekleştirilmekte olan yapısal reformlar oluşturmuştur. Program sayesinde, 1999 yılında 1,6 katrilyon TL olan faiz dışı fazla 2000 yılı sonunda 7,6 katrilyon TL' ye ulaşmıştır. Özellikle, 2000–2001 döneminde yürürlüğe konan Enflasyonla Mücadele Kanunu ile birlikte enflasyon 2001 yılında TÜFE'de % 33'e düşmüştür. Ancak, Şubat 2001 Mali krizi ile birlikte aylık TÜFE artışı Mart ve Nisan 2001'de aylık %10,3'e kadar çıkmıştır.

Ayrıca, Türkiye'de para–kur sistemini yöneten Merkez Bankası'nın özerkliği önemli ölçüde arttırılmıştır. Mayıs 2001 tarihinde Merkez Bankası'nın özerkliğinin arttırıldığı bir kanun yasalaştırılmıştır. Belki de en önemli devlet yardımı sayılan sübvansiyonlar da azaltılmış, böylece devlet müdahalesi azaltılmaya çalışılmıştır. Fakat yine de devlet müdahalesi birçok önemli sektörde halen mevcuttur, bu sektörlerin de serbestleştirilmesine hız kazandırılması gerekmektedir. Özellikle, tarım, enerji ve telekomünikasyon piyasaları önemli ölçüde serbestleştirilmiştir. Kamunun düzenleme işlevini, oluşturulan bağımsız düzenleme ve denetleme kurumları yerine getirmeye başlamıştır.

Aralık 1999 Programı Türk bankacılık sektörünün kırılganlığını göz önüne sermiştir. Program yüksek enflasyonist baskılar, hızla artan dış dengesizlikler gibi sebeplerden başarısız olmuştur. 2000 ve 2001 yıllarında bankacılık sektöründe büyük mali krizler meydana gelmiştir. Bu krizler, bankacılık sektöründeki önemli yapısal eksikleri de ortaya çıkarmıştır. Şubat 2001 Krizinden sonra borcunu ödeyemeyen bankalar Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na (TMSF) devredilmiştir. 2000 yılında Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu kurulmuştur. Daha sonra, 2001 yılında ise, Bankacılık Mevzuatı geliştirilmiştir. 2002 yılına gelindiğinde ise, 1990'larda yapılması gereken ancak koalisyon hükümetlerinin sürekli değiştiği ve o dönem bu soruna kanalize olamayan politikacılar nedeniyle sürekli ertelenen bankacılık sektörünün en önemli reformlarından biri olan; bankacılık sektöründe piyasadan çıkış sıkı kurallara bağlanmış ve uluslararası standartlar daha sıkı uygulanmaya

başlanmıştır. Bu şekilde bankacılık sektörü daha sağlıklı bir yapı düzeyine sahip olmuştur ve bu konuda devletin üzerinden büyük bir yük kalkmıştır. Son beş yıl içerisinde, bankacılık sektörünün düzenlenmesi ve denetlenmesinde dikkate değer gelişmeler kaydedilmiştir. Bunlar sırasıyla; mali sektör reformu, 1999 yılında yeni bankacılık kanununun kabulü ve 2000 yılında BDDK'nın tesis edilmesiyle başlamış olsa da, 2001'de yaşanan mali kriz; reformun önemli derecede hız kazanmasını ve kapsamının genişlemesini sağlamıştır.

2002 seçimleri sonucunda; AKP % 34.43'le 365, CHP % 19.41'le 177 milletvekili ile parlamentoda temsil edilmiştir. 2003 yılına gelindiğinde, enflasyonist baskılar uzun bir periyot sonrası tek parti hükümetinin istikrarlı ekonomi politikaları sayesinde gerilemiştir. Ayrıca, 2003 yılının ilk 8 ayında TÜFE % 28 olarak gerçekleşmiştir. Tek partili hükümetin uyguladığı sıkı maliye ve bütçe politikaları ile kronik enflasyon sorunu büyük ölçüde çözülmüştür.

2003 yılında devlet, yeni piyasa düzenleme ve aracı kurumların varlığını ve bağımsızlığını onaylamış ve düzenleyici çerçeve bu anlamda güçlendirilmiştir. Son beş yıl içerisinde, siyasi müdahalelerin azaltılması, modern ve kurallara dayanan bir ekonomi için gerekli yasal ve kurumsal çerçevenin oluşturulması hususunda önemli bir gelişme sağlanmıştır. Türkiye'de bankacılık sisteminin 1990 sonrası gelişim gösterdiği görülmektedir. 1990'lı yılların sonlarında özel bankaların artışı önemli biçimde artmıştır. Ancak bu artışa paralel olarak gerekli mali sistem reformları düzenlenememiş ve kontrolsüz bir artış meydana gelmiştir. Bu da ilerleyen yıllardaki krizlerin habercisi olmuştur. Bu engellerden bir diğeri de, bankacılık alanında devletin halen önemli ölçüde bir rolünün bulunmasıdır. Özellikle, bankacılık alanında devlet bankaları % 40'lık bir oranda söz sahibidir. Bu oran 2004'e kadar pek değişmemiştir. Bankalar kamu açığını finanse etmeye yoğunlaştığından, tasarrufları üretken yatırımlara kanalize edememişlerdir.

Türkiye'nin belki de bugünkü en önemli sorunlarından biri yüksek miktardaki devlet iç ve dış borçlarıdır. Özellikle, hem ekonomik hem de politik anlamda Türkiye için sorunlu bir dönem sayılan, 1990 sonrası dönemde ekonomik

istikrarsızlık ve değişen iktidarların değişken maliyetleri nedeniyle borç yükü hızla artmıştır. Ayrıca, depremler ve bankacılık krizinden kaynaklanan maliyetler, Türkiye'nin 1999'da % 67 olan borçlanma oranının 2001'de % 105'e çıkmasına neden olmuştur. Fakat o tarihten bu yana borç oranı önemli ölçüde azalarak 2003'te GSYİH'nin % 87'sine düşmüştür. Borçların büyük bölümü döviz cinsindendir ve kısa vadeli faiz oranlarına bağlanmış borçlardır.

Türkiye'nin belki de bugünkü en önemli sorunlarından bir diğeri de eğitimli nüfus içerisinde bulunan yüksek işsizlik sorunudur. Türkiye'de, kentlerdeki yüksek işsizlik oranı ve orta eğitim mezunları arasındaki işsizlik gibi işgücü piyasası sorunlarına çok az önem verilmektedir. İşsizlik oranı, 2000 yılından itibaren ekonomik büyüme sağlanmasına rağmen giderek artmaya devam etmiştir. 2002'de, İşsizlik sigortası sistemi başlatılmış, özel istihdam büroları, Ekonomik ve Sosyal Konsey kurulmuştur. Ancak bu konsey bugüne kadar yalnızca bir kez toplanmıştır. Türkiye, bugün tarım ekonomisinden hizmet ekonomisine geçiş sürecindedir. 1999–2003 döneminde tarım sektöründeki istihdam; 1999'da % 40'tan 2003'te % 34'e gerilemiştir. Hizmet sektöründeki istihdam ise 1997'deki % 35,1 seviyesinden 2003'te % 40 seviyesine yükselmiştir. 2005'te yapılan son yasal değişikliklerle, iş gücü piyasası koşulları uluslararası standartlara yaklaştırılmıştır.

2003 yılından başlayarak, Tarım, enerji ve telekomünikasyon gibi ekonominin belkemiği olan piyasalar yine önemli ölçüde serbestleştirilmiştir. Kamunun düzenleme işlevini, oluşturulan bağımsız denetleme ve düzenleme kurumları yerine getirmeye başlamıştır. Özellikle 2006 yılında başlatılan ve % 10'un altında belirlenen açık enflasyon hedeflemesi sayesinde, hem hükümetin hem merkez bankasının nihai hedefleri ortak olmuştur. Merkez Bankası, nihai hedef olan enflasyon hedeflemesi için ara hedeflerden olan faiz oranlarını belirlemeyi seçmektedir. Merkez Bankası bu yolla, faiz oranlarını belirleyerek enflasyon hedeflemesini gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Politik konjonktür dalgalanmaları konusundaki literatür, iktidardaki hükümetlerin, özellikle seçimleri kazanmak gibi politik nedenler için ekonomiyi maniple ettiklerini ifade etmektedir. Bundan dolayı, politik konjonktür dalgalanması literatüründe iktidardaki hükümetlerin, yeniden seçilme olasılıklarını arttırmak için işsizlik oranını düşürüp, ekonomi ve enflasyonun büyüme oranlarını arttırarak, seçim–öncesi periyodunda daha iyi ekonomik koşullar meydana getirmek için ekonomiyi maniple ettikleri tartışılmaktadır. Teori, seçim–öncesi periyodundaki genişlemeci politikaların zıt etkilerini dengeleyebilmek için, seçim–sonrası periyodu tecrübesinin ekonomide daralma meydana getirdiğini ifade etmektedir. Temel tartışma, bireysel seçmenlerin miyop doğası ve geçmişe–dönük oylama davranışları sebebiyle, hükümetlerin, popülaritelerini arttırmak için bu tür koşullar yaratarak ekonomiyi maniple edebilecekleri konusudur.

Hükümetlerin seçim öncesi bir canlanma yaratarak oy maksimizasyonu sağlama ve yeniden seçilme çabaları rasyonel devrimin gerçekleşmesiyle birlikte sınırlanmıştır. Seçmenler rasyonel oldukları, hükümete seçim zamanındaki maniplasyonları ile değil, geçmiş icraatlarına göre oy verdikleri için politik konjonktür dalgalanmalarını açıklarken; özellikle gelişmiş ülkelere ilişkin yapılan çalışmalarda, rasyonel politik ve rasyonel partizan yaklaşım gibi politik konjonktür dalgalanmaları teorilerinin etkin olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Seçmenlerin rasyonel olması ve ideolojiye önem vermesi nedeniyle politikacıların seçim zamanlarında ekonomiyi maniple etmelerinin yararsız olacağı ifade edilmiştir. Politik konjonktür dalgalanmalarını açıklamaya yönelik teoriler gelişmiş ülkelerde büyük ölçüde Phillips eğrisine dayanmaktadır. Phillips eğrisi ise kısa dönemde enflasyon ile işsizlik arasındaki değişimi ifade etmektedir. Buna göre normal dönemde uygulanan daraltıcı politikalar enflasyonu düşürmeye yönelikken seçim döneminde politikacıların yeniden seçilebilmek amacıyla ekonomiyi maniple etmek için işsizliği azaltmaya yönelik uyguladıkları genişletici politikalar enflasyonla işsizlik arasındaki kısa dönemli dengenin maniple edilerek bozulmasına neden olmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde politik konjonktür dalgalanmalarını açıklamaya yönelik olan teoriler enflasyon–işsizlik dengesini baz alan kısa–dönem Phillips eğrisi analizine uygundur. Ancak Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde seçmenlerin refaha ulaşma beklentisi içinde olmaları, ayrıca miyop olmaları; yani hükümete geçmiş performansına göre değil de seçim zamanına yakın zamandaki performansına göre oy vermeleri nedeniyle, hükümetler seçim zamanlarında halkın refah beklentisinden faydalanarak ekonomiye canlılık veren genişletici politikalar uygulamışlar ve seçim sonrası dönemde zorunlu olarak uyguladıkları daraltıcı politikalar nedeniyle politik konjonktür dalgalanmalarına neden olmuşlardır. Bu nedenle gelişmiş ülkelerde politik konjonktür dalgalanmalarını açıklamaya yönelik olarak oluşturulan kısa-dönem Phillips eğrisine dayanan teoriler, fırsatçı dalgalanmaların etkin olduğu gelişmekte olan ülkelerdeki politik konjonktür dalgalanmalarının oluşumunu açıklamakta yeterli değildir.

Phillips eğrisinin gösterdiği enflasyonla işsizlik arasındaki ilişkinin ters yönlü olması gelişmiş ülkelerde politik konjonktür dalgalanmalarını Phillips eğrisine dayanarak açıklamayı amaçlayan teorilerin Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerdeki dalgalanmaları açıklamakta yetersiz olmasına sebep olmaktadır. Bu durumun nedeni ise bu çalışmada EK1., EK2. ve EK3.'de derlenen verilerden oluşturulan Grafik 4.1'den anlaşılmaktadır. Bu verilere göre, Türkiye'de Phillips eğrisi ters yönlü bir ilişki göstermemektedir. Türkiye'de, 1984, 1989, 1991, 1992, 1994, 1997 ve 2001 yıllarında hem enflasyon hem de işsizlik oranı artmıştır. Yine 1986, 1990, 1995, 1996 ve 2004 yıllarında ise hem enflasyon hem de işsizlik oranı düşmüştür. Bu nedenle Türkiye'de oluşan politik konjonktür dalgalanmaları enflasyon ve işsizlik oranları arasındaki değişim ilişkisiyle açıklanamamaktadır. Bu nedenle Türkiye'de bu dalgalanmalara neden olan daha etkin değişkenler seçilerek analiz yapılmıştır.

Bu çalışmada yapılan analiz, Türkiye'de 1980–2006 yılları arası dönemde yapılan seçimlerin politik konjonktür dalgalanmalarına neden olup olmadığını araştırmak amacıyla hazırlanmıştır. Politik konjonktür dalgalanmalarının sadece seçim zamanında ortaya çıkması, Türkiye'de kamu kesimi istihdam hacmi ve bileşenlerine ait verilerin yetersizliği, Phillips eğrisinin politik konjonktür

dalgalanmalarını açıklamadaki etkinsizliği ve gelişmekte olan ülkelerde, iktidardaki partilerin seçim öncesi periyodunda, tarım sektörüne yaptıkları sübvansiyonlardaki değişimlerin de politik konjonktür dalgalanmaları hipotezinin geçerliliğine ışık tutmasına rağmen sübvansiyona ilişkin elde edilen verilerdeki yetersizlik gibi nedenler, yapılan bu çalışmayı sınırlandıran ve kapsamını belirleyen en önemli faktörlerdir.

Politik konjonktür dalgalanmasına ilişkin birçok çalışmada belirtildiği üzere, seçimleri kazanmaya yönelik politikaların ve dolayısıyla seçimlerden sonra oluşması muhtemel politik konjonktür dalgalanmalarının ilk etkilerinin GSYİH üzerinde olması nedeniyle gayri safi yurtiçi hasıla (gsyih) çalışmaya dahil edilmiştir. Bunun yanı sıra çalışmaya dahil edilen bir diğer değişken kamu harcamalarıdır. Kamu harcamalarının seçim öncesi dönemlerinde arttırılması politik konjonktür dalgalanmalarının oluşmasının temel nedenlerinden birisidir. Kamu harcamaları açısından kullanılan değişken kamu kesimi nihai tüketim harcamaları (kknth)'dır. Politik konjonktür dalgalanmalarının Türkiye açısından geçerliliğini incelerken kullanılan bir başka değişken ise, bankalararası faiz oranı (bafo)'dır. Türkiye açısından seçim öncesi politikalara ve hükümet değişikliklerine en çabuk yanıt verebilen ekonomik gösterge olarak farz edildiği için, seçim sonrasında bafo üzerinde politik konjonktür dalgalanmaları yaşanabileceği varsayımıyla bankalararası faiz oranı değişkeni çalışmaya dahil edilmiştir. Türkiye'de yaşanan politik konjonktür dalgalanmalarını test ederken kullanılan başka bir değişken, parasal büyüklük (m1)'tür. Bilindiği üzere, gerek faiz gerekse mal piyasalarında meydana gelebilecek politik konjonktür dalgalanmalarına paralel olarak m1'de de bir dalgalanmanın meydana gelebileceği beklentisi, bu değişkenin tez çalışmasına dahil edilmesinin en önemli nedenlerinden birisidir. Parasal büyüklük değişkeninin ele alınmasının bir başka sebebi ise, m1'in en likit ve hükümetin emisyon üzerinde yapacağı değişiklikleri doğrudan yansıtacak değişken olmasıdır. Politik konjonktür dalgalanmalarına ilişkin yapılan açıklamaların temelini teşkil eden Phillips eğrisi analizinden hareketle çalışmada kullanılan son değişken enflasyon (enf)'dur. Bilindiği gibi, hükümetlerin seçim dönemlerinde tekrar seçilebilmek için ekonomiye yaptıkları manipülasyonların başında genişletici para politikası uygulayarak

ekonomiye canlılık kazandırmaları yani enflasyon yaratmaları gelmektedir. Bunun sonucunda ise politik konjonktür dalgalanmaları oluşmaktadır.

Çalışmada seçilen temel beş makroekonomik değişken açısından Türkiye'de yaşanan seçimlerin etkisini analiz etmek için politik konjonktür dalgalanmaları hipotezi test edilmektedir. Bu hipotezin test edilmesinde en küçük kareler yöntemi kullanılmıştır. Literatürde yer alan çalışmalarda politik konjonktür dalgalanmaları hipotezi ile öne sürülen, seçim dönemlerinin makroekonomik değişkenleri etkilediği varsayımının yanında, seçimlerin de makroekonomik değişkenler tarafından belirlenebileceğine ilişkin görüşler de bulunmaktadır. Seçimlerin modele içsel olarak dahil edildiği içsel seçim zamanlamasına ilişkin model, çalışmada ele alınan model olmaktadır. Bu yüzden, hipotezin test edilebilmesi için içsellik probleminin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Söz konusu içsellik probleminin varlığını test etmek ve ortadan kaldırmak için Hausman'ın içsellik testine ilişkin tek denklemli F–testi uygulanmıştır. Analize ilişkin olarak, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, Kamu Kesimi Nihai Tüketim Harcamaları, Bankalararası Faiz Oranı ve Enflasyon Oranı makroekonomik değişkenleri kullanılmış ayrıca bu değişkenlerin test edilmesinde kullanılmak için D1 seçim kukla değişkeni ve bundan türetilen D4 seçim sıklığı araç değişkeni oluşturulmuştur. Bu değişkenlerin analizde kullanılan modele (EKK) yöntemiyle uygulanması sonucunda seçimlerin, analizde kullanılan bafo değişkeninin büyüme değerleri üzerinde bir etkisi olduğu ve bafo değişkeninin seçimlere en hızlı tepki veren değişken olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. İç borçlanmanın büyüklüğü nedeniyle yurtiçi faiz oranlarının yüksek olması hükümete cari açığı finanse etmekte kolaylık sağlamaktadır. Bu durum sıcak paranın Türkiye'ye girmesini sağlamaktadır. Yurtiçi faiz oranlarının yüksek olması nedeniyle bankalararası faiz oranı, seçimlerden etkilenebilen bir makroekonomik değişken olmaktadır. Ayrıca seçim sıklığının, enflasyon hariç analizde kullanılan gsyih, kknth, bafo ve m1 değişkenleri üzerinde bir etkisi olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. 1980–2006 dönemi açısından ele alınan analizde, enflasyon oranında seçim zamanlarında politik konjonktür dalgalanmaları meydana gelmiştir. Literatürde yer alan diğer çalışmalar da göz önüne alındığında, Türkiye gibi gelişme yolunda olan bir ülke açısından, seçim

dönemlerinin ilk etkisinin enflasyon düzeyi üzerinde olacağı beklenen bir sonuç olmaktadır.

Ancak, gerek para arzında gerekse kamu harcamalarında seçim kaynaklı bir dalgalanmanın meydana gelmemesi, son yıllarda devletin yeni piyasa düzenleme ve aracı kurumların varlığını ve bağımsızlığını onaylayarak, düzenleyici çerçevenin bu anlamda güçlendirilmesi ile siyasi müdahalelerin azaltılması, modern ve kurallara dayanan bir ekonomi için gerekli yasal ve kurumsal çerçevenin oluşturulması hususunda önemli bir gelişme sağlanması sonucuna bağlanabilir. Türkiye'de para–kur sistemini yöneten Merkez Bankası'nın özerkliğini önemli ölçüde arttıran bir kanun Mayıs 2001 tarihinde meclisten geçerek yasalaşmıştır. Bu sayede hükümetlerin Merkez Bankası kaynaklarından yararlanarak oy maksimize etme ve yeniden seçilmeyi sağlayabilme imkanları sınırlandırılmıştır. Belki de en önemli devlet yardımı sayılan sübvansiyonlar da azaltılmış, böylece devlet müdahalesi azaltılmaya çalışılmıştır. Tarım, enerji ve telekomünikasyon piyasaları önemli ölçüde serbestleştirilmiştir. Kamunun düzenleme işlevini, oluşturulan bağımsız düzenleme ve denetleme kurumları yerine getirmeye başlamıştır. Bunun yanı sıra, 2003 yılından başlayarak tek parti hükümetinin istikrarlı ekonomi politikaları ve uyguladığı sıkı maliye ve bütçe politikaları sayesinde AKP hükümeti yatırımcı ve tüketicilerin güvenini kazanmıştır. Özellikle 2006 yılında başlatılan ve % 10'un altında belirlenen açık enflasyon hedeflemesi sayesinde, hem hükümetin hem merkez bankasının nihai hedefleri ortak olmuştur. Merkez Bankası, nihai hedef olan enflasyon hedeflemesi için ara hedeflerden olan faiz oranlarını belirlemeyi seçmektedir. Merkez Bankası bu yolla, faiz oranlarını belirleyerek enflasyon hedeflemesini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Enflasyon hedeflemesi, başarılı olduğu takdirde gelecek yıllarda enflasyon oranlarında politik konjonktür dalgalanması oluşumunu engelleyen bir sebep olarak karşımıza çıkabilecek bir olgudur.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Aktan, C. C. (1992). *Politik Yozlaşma ve Kleptokrasi*, İstanbul : Afa Yayıncılık, 1.Baskı, s. 16-90.

Aktan, C. C. (1994). *Çağdaş Liberal Düşüncede Politik İktisat*, Ankara : Doğuş Matbaası, 2.Baskı, s. 62-205.

Aktan, C. C. (1997). *Anayasal İktisat Ve Ekonomik Anayasa*, İstanbul : İz Yayıncılık, 2.Baskı, s. 16-150.

Aktan, C. C. (2001). *Kamu Ekonomisi ve Kamu Maliyesi*, İzmir : Anadolu Matbaacılık, 1.Baskı, s. 87-331.

Aleskerov, F. Ersel, H. ve Sabuncu, Y. (1999). *Seçimden Koalisyona Siyasal Karar Alma,* İstanbul : Yapı Kredi Yayınları, 1.Baskı, s. 110-119.

Alp, Ö. (1998). Kamu Tercihi Teorisi ve Anayasal İktisat, V. SERİN, (drl.). *İktisat Politikası,* İstanbul : Alfa Basın Yayın Dağıtım Ltd. Şti. 1.Baskı, s. 503-532.

Arda, E. (2002). *Ekonomi El Sözlüğü*, İstanbul : Alfa Basın Yayın Dağıtım Ltd. Şti., 1.Baskı, s. 224-455.

Atılgan, A. (1997). *İktisat Politikalarının Evrimi*, İstanbul : Alfa Basın Yayın Dağıtım, 1.Baskı, s. 95-100.

Bakırtaş, İ. (2005). *Ekonomi Perspektifinden Politik Aktörler*, Bursa : Ekin Kitabevi, 1.Baskı, s. 7-138.

Buchanan, J. M. (1977). Democratic Values in Taxation, in: James M. Buchanan, *Freedom in Constitutional Contract,* Texas : A M University Press, Collage Station, s. 250.

Buchanan, J. M. (1987). The Political Biases of Keynesian Economics, in: J.M. Buchanan, *Economics, Between Predictive Science and Moral Philosophy,* Texas : A-M University Press, Collage Station, s. 308.

Bulutoğlu, K. (1988). *Kamu Ekonomisine Giriş*, İstanbul : Filiz Kitabevi, 4.Baskı, s. 57-159.

Caporaso, J. A. Levine D. P. (1993). *Theories of Political Economy*, Cambridge : Cambridge University Press.

Cuthbertson, K. (2000). *İktisat Politikası*, (Çeviren : N. Engin), Eskişehir : Bilim Teknik Yayınevi, 2.Baskı, s. 3.

Eğilmez, M. (2004). *Hazine : Siyasetin Etkisi,* Remzi Kitabevi, s. 147.

Eğilmez, M. Kumcu, E. (2004). *Ekonomi Politikası*, İstanbul : Remzi Kitabevi, 6.Basım, , s. 41-339.

Frey, B. S. (1978). *Modern Political Economy*, New York : Halsted Press, Bölüm 11, s. 149.

Frey, B. S. (1997). *Political Business Cycles*, U.S.A. : Edward Edgar Publishing Inc, s.232.

Galbraith, J. K. (1973). *Economics and the Public Purpose,* Boston : Houghton Mifflin, s. 186-191.

Gruber, J. E. (1987). *Controlling Bureaucracies : Dilemmas in Democratic Governance,* Los Angeles, London : University of California Press, s. 85.

Hyman, D. N. (1996). *Public Finance : A Contemporary Application of Theory to Policy,* The Dryden Press, Harcourt Brace Collage Publishers, 5.Baskı, s. 151-181.

Nagatani, K. (1989). *Political Macroeconomics ",* Oxford : Clarendon Press, s. 42.

North, D. C. (1999). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance,* Cambridge : Cambridge University Press, (Çeviri: G. Ç. Güven, (2002), *Kurumlar, Kurumsal Değişim ve Ekonomik Performans*, İstanbul : Sabancı Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, s. 9-114.)

Onur, S. (2004). *Seçim Ekonomisi*, Ankara : Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti., 1.Baskı, 4, s. 4-63.

Örgün, F. (1999). *Dar Gelen Gömlek : Başkanlık Sistemi,* İstanbul : Bilge Yayıncılık, Eğitim, Sağlık ve Danışmanlık Hizmetleri A.Ş. 1. Basım, s. 134.

Parkin, M. (2005). *Economics*, U.S.A. : Pearson Education , 7. Baskı s. 323-462.

Persson, T. Tabellini, G. (1990). *Macroeconomic Policy, Credibility and Politics,* Chur, Switzerland: Harwood Academic Publishers, s. 78.

Robbins, L. (1932). *An Essay on the Nature and Significance of Economic Science,* London : Macmillan.

Savaş, V. (1989). *Anayasal İktisat*, İstanbul : Beta Basın Yayın Dağıtım A.Ş., 1.Baskı, s. 12-41.

Savaş, V. (1998). *Politik İktisat,* İstanbul : Beta Basın Yayın Dağıtım A.Ş., 3. Basım, s. 2-215.

Savaş, V. (2000). *Piyasa Ekonomisi ve Devlet*, Ankara : Liberte Yayınları, 2.Baskı, s. 4-154.

Saygılıoğlu, N. Arı, S. (2003). *Etkin Devlet ; Kurumsal Bir Tasarı ve Politika Önerisi,* İstanbul : Sabancı Üniversitesi Yayınları, 1. Basım, s.89-147.

Şener, O. (2001). *Teori ve Uygulamada Kamu Ekonomisi,* İstanbul : Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş. 7. Basım, s. 157.

Telatar, F. (2004). *Politik İktisat Politikası*, Ankara : İmaj Yayınevi, 1.Baskı, s. 4-386.

Toprak, M. (1996). *İktisatta Yeni Yaklaşımlar,* Kırıkkale : Savaş Ofset, s. 3-7.

Tufte, E. R. (1978a). The Electoral-Economic Cycle, in *Political Control of the Economy,* Princeton, NJ: Princeton University Press, Bölüm 1, s. 3-27.

Tufte, E. R. (1978b). *Political Control of the Economy*, Princeton, New Jersey: Princeton University Press, Bölüm 2, s. 54.

Uluatam, Ö. (1999). *Kamu Maliyesi,* Ankara : İmaj Yayıncılık, s.102-107.

Üste, B. (1999). *Türkiye'de Seçim Sistemi Arayışları: Bir Alternatif Model,* İzmir : Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, s. 231.

Yıldırım K. Karaman, D. (2003). *Makroekonomi,* Eskişehir : Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı, 3.Basım, s. 9.

DERGİLER

Abrams, R. Froyen, R. ve Waud, R. (1980). Monetary Policy Reaction Functions, Consistent Expectations and The Burns Era*, Journal of Money, Credit, and Banking,* Sayı 12, s. 30-42.

Alesina, A. (1987). Macroeconomic Policy in a Two-Party System As a Repeated Game, *The Quarterly Journal of Economics,* Sayı. 102, No. 3, s. 651-678.

Alesina, A. Sachs, J. (1988). Political Parties and the Political Business Cycle in The United States, 1948-1984, *Journal of Money, Credit, and Banking,* Sayı 20, ABI/INFORM Global, s. 63-80.

Alesina, A. Gatti, R. (1995). How Independent Should The Central Bank Be? Independent Central Bank: Low Inflatıon At No Cost?*, AEA Papers and Proceedings,* Sayı 85, No 2, s. 200.

Backus, D. Driffill, J. (1985). Inflation and Reputation, *The American Economic Review,* Sayı. 75, No. 3, s. 530-538.

Bakırtaş, İ. (1998). Politik-Ekonomik Dalgalanmalar Kuramı Kapsamında Türkiye'deki Politik Yapının Ekonomi Üzerindeki Etkisi, *D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi,* Cilt. 13, Sayı. 2, s. 59.

Bakırtaş, İ. (1999). Kamu Harcamaları Üzerinde Bürokratik Gücün Belirleyici Unsurlarının Etkisi, *D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi,* Cilt 14, Sayı 1, s. 140-151.

Bakırtaş, İ. Dayar, H. (2005). Seçimsel Ekonomik Dalgalanmalar Yaklaşımı Temelinde Türkiye'deki Seçimlerin Ekonomi-Politiği 1987-2003, *Liberal Düşünce Dergisi,* Sayı 10, s. 175-188.

Bakırtaş, İ. Koyuncu, C. (2005). Politik Dalgalanmalar Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye'deki Seçimlerin Ekonomik Analizi, *Atatürk Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi,* Sayı 19, No 1 s. 55-66.

Barro, R. Gordon, D. (1983a). Rules, Discretion, and Reputation in a Model of Monetary Policy, *Journal of Monetary Economics,* Sayı 12, s. 101-121.

Barro, R. Gordon, D. (1983b). A Positive Theory of Monetary Policy in a Natural-Rate Model, *Journal of Political Economy,* Sayı 91, s. 589-610.

Beck, N. (1982). Parties, Administrations and American Macroeconomic Outcomes*, American Political Science Review,* Sayı 26, s. 83-93.

Beck, N. (1991). The Fed and the Political Business Cycle, *Contemporary Policy Issues,* Sayı 9, ABI/INFORM Global, s. 25.

Blomberg, B. S. Hess, G. D. (2003). Is the Political Business Cycle Real?, *Journal of Public Economics,* Sayı 87, s. 1091-1121.

Buchanan, J. M. (1979). Politics Without Romance: A Sketch of Positive Public Choice Theory and Its Normative Implications, *IHS Journal,* Sayı 3. (Çeviren : C. C. Aktan, (1990), Politikanın Ekonomik Analizi:Kamu Tercihi Teorisi, *Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi,* s. 41-42.)

Carlsen, F. (1999). Inflation and Elections: Theory and Evidence for Six OECD Economies, *Economic Inquiry,* Sayı 37, ABI/INFORM Global, s. 120-135.

Case, A. (1994). Taxes and the Electoral Cycle : How Sensitive are Governors to Coming Elections?, *Business Review-Federal Reserve Bank of Philadelphia,* ABI/INFORM Global, s. 17-26.

Chappell, H. (1983). Presidential Popularity and Macroeconomic Performance: Are Voters Really so Naive?, *Review of Economics and Statistics,* Sayı 65, s. 385-392.

Chappell, H. Keech, W. (1986). Party Differences in Macroeconomic Policies and Outcomes, *American Economic Review,* Sayı 76, s. 71-74.

Cukierman, A. Meltzer, A. H. (1986). A Theory of Ambiguity, Credibility, and Inflation under Discretion and Asymmetric Information, *Econometrica,* Sayı 54, No 5, s. 1099-1128.

Çaşkurlu, E. (2002). 1980 Sonrası Dönemde Merkez Bankasından Kaynak Kullanımının Makroekonomik Etkilerinin Analizi*, Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi,* s. 1-3.

Downs, A. (1957). An Economic Theory of Political Action in a Democracy, *The Journal of Political Economy,* Sayı 65, s. 135, 150.

Ellis, C. J. (1989). An Equilibrium Politico-Economic Model, *Economic Inquiry,* Sayı 27, ABI/INFORM Global, s. 521, 527.

Ellis, C. J. Thoma M. A. (1991). Causality in Political Business Cycles, *Contemporary Policy Issues,* Sayı 9, ABI/INFORM Global, s. 39.

Ergun, M. (2000). Electoral Political-Business Cycles in Emerging Markets : Evidence from Turkey, *Russian & East European Finance and Trade*, Sayı 36, ABI/INFORM Global, s. 6, 29.

Fair, R. C. (1978). The Effects of Economic Events on Votes For President, *The Review of Economics and Statistics*, Sayı 60, s. 159-173.

Fiorina, M. P. Noll, R. G. (1978), Voters, Bureaucrats and Legislators : A Rational Choice Perspectives on the Growth of Bureaucracy, Journal *of Public Economics,* Sayı 9, s. 254.

Frey, B. S. Schneider, F. (1978). A Empirical Study of Politico-Economic Interaction in the United States, *Review of Economics and Statistics,* Sayı 60, s. 174-183.

Friedlaender, A. (1973). Macro Policy Goals in the Postwar Period : A Study in Revealed Preference*, Quarterly Journal of Economics,* Sayı 87, s. 25-43.

Friedman, J. (1971). A Noncooperative Equilibrium for Supergames, *Review of Economic Studies*, Sayı 28, s. 1-12.

Galbraith, J. K. (1957). Market Structure and Stabilization Policy, *The Review of Economics and Statistics*, Sayı 39, s. 124-133.

Golden, D. Poterba, J. M. (1980). The Price of Popularity : The Political Business Cycle Reexamined, *American Journal of Political Science,* Sayı 24, s. 696-714.

Goodfriend, M. (1986). Monetary Mystique: Secrecy and Central Banking, *Journal of Monetary Economics,* Sayı 17, s. 63-92.

Güvel, E. A. (1998). Türkiye Ekonomisinin Kısa Dönem Analizi 1987-1997 : Makro Politikalar ve Ekonomik Dalgalanmalar Üzerine Ekonometrik Bir İnceleme, *Çukurova Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi,* s. 17.

Havrilesky, T. Sapp, R. ve Schweitzer, R. (1975). Tests of the Federal Reserve's Reaction to the State of the Economy, *Social Science Quarterly,* Sayı 55, s. 835-852.

Havrilesky, T. (1987). A Partisanship Theory of Fiscal and Monetary Regimes, *Journal of Money, Credit, and Banking,* Sayı 19, s. 308-325.

Haynes, S. E. Stone, J. A. (1990). Political Models of the Business Cycle Should Be Revived*, Economic Inquiry*, Sayı 28, ABI/INFORM Global, s. 442.

Heckelman, J. C. Berument, H. (1968). Political Business Cycles and Endogenous Elections, *Southern Economic Journal,* Sayı 64, ABI/INFORM Global, s. 997, 999.

Hibbs, D. A. Jr. (1977). Political Parties and Macroeconomic Policy, *The American Political Science Review,* Sayı 71, No. 4, s. 1467-1487.

Klein, M. W. (1996). Timing Is All : Elections and the Duration of United States Business Cycles, *Journal of Money, Credit and Banking,* Sayı 28, ABI/INFORM Global, s. 100.

Kramer, G. (1971). Short-term Fluctuations in U.S. Voting Behavior, 1896-1964, *American Political Science Review,* Sayı 65, s. 131-143.

Kreps, D. Wilson R. (1982). Reputation and Imperfect Information, *Journal of Economic Theory,* Sayı 27, s. 253-279.

Kydland, F. Prescott, E. (1977). Rules Rather than Discretion: The Inconsistency of Optimal Plans, *Journal of Political Economy,* Sayı 85, s. 473-493.

Laney, L. Willett, T. (1983). Presidential Politics, Budget Deficits and Monetary Policy in the United States ; 1960-1976, *Public Choice,* Sayı 40, s. 53-69.

Macrae, C. D. (1977). A Political Model of the Business Cycle, *The Journal of Political Economy,* Sayı 85, No. 2, s. 262, 263.

May, A. M. (1987). The Political Busines Cycle : An Institutional Critique and Reconstruction*, Journal of Economic Issues,* Sayı 21, No 2, ABI/INFORM Global, s. 713-722.

McCallum, B. T. (1978). The Political Business Cycle : An Empirical Test, *Southern Economic Journal,* Sayı 44, No. 3, s. 504-515.

Migue, J. Belanger, G. (1974). Toward a General Theory of Managerial Discretion, *Public Finance,* Sayı 17, s. 43.

Nordhaus, W. D. Alesina, A. ve Schultze, C. L. (1989). Alternative Approaches to the Political Business Cycle; Comments and Discussion, *Brookings Papers on Economic Activity,* Sayı 2, ABI/INFORM Global, s. 2-3.

Onur, S. (2002). Politik Bütçe Döngüleri ve Türkiye Ekonomisi 1975-2000, *Uludağ Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi,* Cilt. 21, Sayı. 2, s. 85-126.

Paldam, M. (1979). Is There an Electional Cycle? A Comparative Study of National Accounts, *Scandinavian Journal of Economics,* Sayı 81, s.323-342.

Price, S. (1997). Political Business Cycles and Macroeconomic Credibility : A Survey, *Public Choice,* Sayı 92, s. 407-427.

Richards, D. (1986). Unanticipated Money and the Political Business Cycle, *Journal of Money, Credit, and Banking,* Sayı 18, s. 446-57.

Rogoff, K. Sibert, A. (1988). Elections and Macroeconomic Policy Cycles, *Review of Economic Studies,* Sayı 55, s. 1-16.

Rogoff, K. (1990). Equilibrium Political Budget Cycles, *The American Economic Review*, Sayı 80, No 1, ABI/INFORM Global, s. 21-36.

Romer, T. Rosenthal, H. (1979). Bureaucrats Versus Voters : On the Political Economy Of Recource Allocation By Direct Democracy*, Quarterly Journal of Economics,* Sayı 93, s. 563-567.

Sakal, M. (1998). Siyasal Karar Alma Sürecinde Yer Alan Aktörler ve Rolleri*, D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi,* Cilt: 13, Sayı: 1, s.219-224.

Sargent, T. J. Wallace, N. (1975). Rational Expectations, the Optimal Monetary Instrument, and the Optimal Money Supply Rule, *The Journal of Political Economy,* Sayı 83, No 2, s. 241-254.

Schuknecht, L. (2000). Fiscal Policy Cycles and Public Expenditure in Developing Countries, *Public Choice,* Sayı 102, No 1-2, ABI/INFORM Global, s. 115.

Smyth, D. J. Washburn, S. K. ve Dua, P. (1989). Social Preferences, Inflation, Unemployment, and Political Business Cycles : Econometric Evidence for the Reagan Presidency, *Southern Economic Journal,* Sayı 56, No 2, ABI/INFORM Global, s. 347.

Soh, B. H. (1986). Political Business Cycle in Industrialized Democratic Countries, *Kyklos,* Sayı 39, s. 31-46.

Suzuki, M. (1992). Political Business Cycles in the Public Mind, *The American Political Science Review,* Sayı 86, No 4, Academic Research Library, s. 989, 994.

Tabellini, G. Alesina, A. (1990). Voting on the Budget Deficit, *The American Economic Review,* Sayı 80, No 1, s. 37-49.

Weiga, L. G. Chappell, H. W. Jr. (2002). Politics and Unemployment in Industrialized Democracies, *Public Choice,* Sayı 110, s. 3-4, ABI/INFORM Global, s. 261, 279.

Wyckoff, P. G. (1990). Bureaucracy, Inefficiency and the Time*, Public Choice, Sayı* 67, No 2, s. 169.

DERLEMELER

Akerman, J. (1947). Political Economic Cycles, *Kyklos,* Sayı 1, s. 107, 117. B. S. Frey, (drl.) (1997). *Political Business Cycles*, Edward Edgar Publishing Inc., U.S.A., s. 129.

Aktan, C. C. (1991). Virginia Politik İktisat Okulunun Öğretisi: Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat*, Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*, C.C.Aktan, (drl.) (2002). *Anayasal İktisat,* Ankara : Siyasal Kitabevi, s. 5-20.

Aktan, C. C. (1993). Politikada Rant Kollama, *Amme İdaresi Dergisi,* Cilt, 26, Sayı : 4, C.C.Aktan, (drl.) (2002). *Anayasal İktisat,* Ankara : Siyasal Kitabevi, s. 139-145.

Aktan, C. C. (1994). James Buchanan'ın Politik İktisada Katkıları, *Maliye Yazıları Dergisi,* C.C.Aktan, (drl.) (2002). *Anayasal İktisat,* Ankara : Siyasal Kitabevi, s. 343.

Aktan, C. C. Dileyici D. (2001). Kamu Ekonomisinde Karar Alma ve Oylama Yöntemleri, *Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat Dergisi*, C.C.Aktan, (drl.) (2002). *Anayasal İktisat,* Ankara : Siyasal Kitabevi, s. 41-59.

Alesina, A. Roubini, N. (1990). Political Cycles in OECD Economies*, National Bureau of Economic Research Working Paper Series*, Working Paper No. 3478, s. 29.

Alesina, A. Cohen, G. D. ve Roubini, N. (1991). Macroeconomic Policy and Elections in OECD Economies, *National Bureau of Economic Research Working Paper Series*, Working Paper No. 3830, s. 27.

Alesina, A. Roubini, N. (1992). Political Cycles in OECD Economies, *Review of Economic Studies,* Sayı 59, s. 663- 688. B. S. Frey, (drl.) (1997). *Political Business Cycles*, Edward Edgar Publishing Inc., U.S.A., s. 278.

Alp, Ö. (1998). Kamu Tercihi Teorisi ve Anayasal İktisat, V. SERİN, (drl.) (1998). *İktisat Politikası,* İstanbul : Alfa Basın Yayın Dağıtım Ltd. Şti. 1.Baskı, s. 503-532.

Asutay, M. (2004). *Searching for Opportunistic Political Business Cycles in Turkey,* Paper was presented at the Annual Conference (2004) of the European Public Choice Society on April, 15-18, Berlin, s. 2.

Ay, H. (1998). Ekonomi Politikalarını Oluşturmada Baskı ve Çıkar Gruplarının Rolü, V. Serin, (drl.) (1998). *İktisat Politikası*, İstanbul : Alfa Basın Yayın Dağıtım Ltd. Şti., 1.Baskı, s. 421-478.

Backus, D. Driffill, J. (1984). *Rational Expectations and Policy Credibility Following a Change in Regime*, Discussion Paper, Queen's University.

Ben-Porath, Y. (1975). The Years of Plenty and the Years of Famine-A Political Business Cycle?, *Kyklos,* Sayı 28, Böl. 2, s. 400, 403. B. S. Frey, (drl.) (1997). *Political Business Cycles*, Edward Edgar Publishing Inc., U.S.A., s. 169.

Bıçakçı, A. (1998). Devletin Yeniden Değerlendirilmesi : Devletin Kurumları İle Birlikte Yeniden Değerlendirilmesi ve Özelleştirme, V. Serin, (drl.) (1998). *İktisat Politikası*, İstanbul : Alfa Basın Yayın Dağıtım Ltd. Şti., 1.Baskı, s. 377.

Drazen, A. (2000). The Political Business Cycle After 25 Years, *NBER / Macroeconomics, Annual*, Sayı 15, No. 1, s. 117.

Dreher, A. Vaubel, R. (2001). Does the IMF Cause Moral Hazard and Political Business Cycles? Evidence From Panel Data, *Fakultat für Volkswirtschaftslehre Universitat Mannheim,* s. 13.

Frey, B. S. Lau, L. J. (1968). Towards a Mathematical Model of Government Behaviour, *Zeitschrift für Nationalökonomie,* Sayı 28, s. 377-378. B. S. Frey, (drl.) (1997). *Political Business Cycles*, Edward Edgar Publishing Inc., U.S.A., s. 140.

Hallerberg, M. De Souza, L. V. (2000). The Political Business Cycles of EU Accession Countries, *Tinbergen Instıtute Discussion Paper,* TI, 85/2 s. 1, 13.

Haynes, S. E. Stone, J. A. (1988). Does the Political Business Cycle Dominate United States Unemployment and Inflation, Mimeo : Forthcoming in *Political Business Cycles*, Edited By T. Willett, Pacific Institute.

Kalecki, M. (1943). Political Aspects of Full Employment, *Political Quarterly,* s. 322-331. B.S. Frey, (drl.) (1997). *Political Business Cycles* , U.S.A., : Edward Edgar Publishing Inc., s. 119.

Kasper W. Streit, M. E. (1998). *Institutional Economics, Social Order and Public Policy*, Cheltenham : The Locke Institute, E. Elgar, (Çev : B. Açıkgöz), C.C.Aktan, (drl.) (2002). *Anayasal İktisat,* Ankara : Siyasal Kitabevi, s. 635-638.

Nordhaus, W. D. (1975). The Political Business Cycle, *Review of Economic Studies,* Sayı 42, No 2, s. 169–190. B. S. Frey (drl.) (1997). *Political Business Cycles*, U.S.A. : Edward Edgar Publishing Inc., s. 232.

Persson, T. Tabellini, G. (1993). Designing Institutions For Monetary Policy, *Carnegie-Rochester Conference Series On Public Policy*, No 39, s. 83.

Serin, V. Arıcan, E. ve Köksal, B. (1998). Değişen Dünya ve Değişen Politikalar, V. Serin, (drl.) (1998). *İktisat Politikası*, İstanbul : Alfa Basın Yayın Dağıtım Ltd. Şti., 1.Baskı, s. 126-166.

Takatoshi, I. (1989). Endogenous Election Timings and Political Business Cycles in Japan, *National Bureau of Economic Research Working Paper Series,* Working Paper No. 3128, Cambridge, s. 26.

Tobin, J. (1981). Diagnosing Inflation: A Taxonomy, in M. June Flanders and A. Razin, (drl.), *Development in an Inflationary World,* New York: Wiley & Sons, s. 19-29.

Tollison, R. D. Ekelund, R. B. (1986). *Political Business Cycles in: Economics*, Boston: Little, Brown and Co. 1986, C.C..Aktan, (drl.) (2002). A*nayasal İktisat,* Ankara : Siyasal Kitabevi, s. 95-96.

TEZLER

Kuzu, Y. (2002). *Political Business Cycles in the Turkish Economy : 1977-2001*, Bu Makale Yazarın Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezinden Alınmıştır, Ankara Üniversitesi İ.İ.B.F.,s. 1-17.

Tutar, İ. Tansel, A. (2000). *Political Business Cycles, Institutional Structure and Budget Deficits in Turkey,* Bu Makale Yazarın Yayınlanmamış Doktora Tezinin Bir Bölümünden Alınmıştır, ODTÜ, İ.İ.B.F. s. 31.

Tutar, İ. Tansel, A. (2002). *Political Business Cycles, and Power Dispersion in Turkey : Can the Coalitions Be Successful?,* Bu Makale Yazarın Yayınlanmamış Doktora Tezinin Bir Bölümünden Alınmıştır, ODTÜ, İ.İ.B.F. s. 22.

İNTERNET DOKÜMANLARI

Ünlükaplan, İ. (2003), *Kolektif Karar Alma Sürecinde Temel Sorunlar,* http://sosyalbilimler.cu.edu.tr/dergi/dosyalar/2003, s.17, 27. (Erişim Tarihi: 26.12.2005)

http://tcmbf40.tcmb.gov.tr/cbt.html. (Erişim Tarihi: 21.04.2006)

EKLER

EK 1: 1980–2006 Dönemine İlişkin İşsizlik Oranları

İşsizlik Oranları	
YILLAR	%DEĞİŞME
1980	15,4
1981	16,9
1982	18,9
1983	16,1
1984	16,5
1985	16,7
1986	10,5
1987	9,5
1988	8,4
1989	9
1990	8
1991	8
1992	9
1993	9
1994	9
1995	8
1996	7
1997	7
1998	7
1999	8
2000	6,6
2001	8,4
2002	10,3
2003	10,5
2004	10,3
2005	10,1
2006	

Kaynak: EK 1. DİE (SIS)'nin Sosyal Sektörlerdeki Gelişmeler 1980–1999 istatistiklerinden derlenmiştir. 2000–2005 yılına ait veriler DİE (SIS)'nin Türkiye Ekonomisi Makro Göstergeler istatistiklerinden derlenmiştir.

EK 2: Türkiye'de 1980–2006 Dönemine İlişkin Üretici Fiyatlarıyla Yıllık Enflasyon Oranları

YILLAR	ÜRETİCİ FİYAT ENDEKSİ	% DEĞİŞME
1980	2.582	90,3
1981	3.463	34,1
1982	4.411	27,4
1983	5.649	28,1
1984	8.273	46,4
1985	11.724	41,7
1986	14.953	27,5
1987	20.827	39,3
1988	33.495	60,8
1989	55.266	64,2
1990	82.666	50,0
1991	126.114	52,6
1992	210.791	67,1
1993	327.227	55,2
1994	721.481	120,5
1995	1.356.313	88,0
1996	2.327.287	71,6
1997	4.152.226	78,4
1998	7.008.547	68,8
1999	10.070.036	43,7
2000	15.478.184	53,7
2001	24.409.563	57,7
2002	35.392.319	45,0
2003	43.804.855	23,8
2004	133,279	13,73
2005	150,541	12,78

Kaynak: EK 2. İstanbul Ticaret Odası Fiyatlar Endekslerinden derlenmiştir.

EK 3: Türkiye'de 1980–2006 Dönemine İlişkin Tüketici Fiyatlarıyla Yıllık Enflasyon Oranları

YILLAR	TÜKETİCİ FİYAT ENDEKSİ	% DEĞİŞME
1983	539,0	31,40
1984	800,0	48,40
1985	1159,6	45,00
1986	1561,0	34,60
1987	2167,5	38,90
1988	3801,0	73,70
1989	6447,4	63,30
1990	454,6	60,30
1991	754,4	66,00
1992	1283,1	70,10
1993	2131,2	66,10
1994	4395,9	106,30
1995	8511,7	93,60
1996	339,1	80,40
1997	629,9	85,70
1998	1163,0	84,60
1999	1917,5	64,90
2000	2970,4	54,90
2001	4586,3	54,40
2002	6648,6	45,00
2003	8330,4	25,30
2004	9212,1	10,60
2005	9926,39	8,69

Kaynak: EK 3. DİE (SIS)'nin Fiyat Endekslerinden derlenmiştir.

EK 4: Veri Seti

obs	GSYIH	KKNTH	BAFO	M1	ENF	D1	D2	D3	D4	D5
1980:01	-0.980000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1980:02	2.370000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1980:03	-1.330000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1980:04	-1.510000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1980:05	-1.690000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1980:06	-1.860000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1980:07	-2.040000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1980:08	-2.220000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1980:09	-2.400000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1980:10	-2.580000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1980:11	-2.660000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1980:12	-2.110000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1981:01	-1.450000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1981:02	-4.240000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1981:03	-0.180000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1981:04	0.470000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1981:05	1.130000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1981:06	1.800000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1981:07	2.460000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1981:08	3.140000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1981:09	3.810000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1981:10	4.490000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1981:11	5.070000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1981:12	5.020000	NA	0.000000	NA	NA	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1982:01	4.870000	NA	0.000000	NA	57.67000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1982:02	4.730000	NA	0.000000	NA	52.59000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1982:03	4.590000	NA	0.000000	NA	48.05000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1982:04	4.440000	NA	0.000000	NA	43.70000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1982:05	4.300000	NA	0.000000	NA	39.75000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1982:06	4.160000	NA	0.000000	NA	36.12000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1982:07	4.020000	NA	0.000000	NA	32.57000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1982:08	3.880000	NA	0.000000	NA	29.40000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1982:09	3.740000	NA	0.000000	NA	26.57000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1982:10	3.600000	NA	0.000000	NA	23.79000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1982:11	3.500000	NA	0.000000	NA	21.28000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1982:12	3.590000	NA	0.000000	NA	18.97000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1983:01	3.720000	NA	0.000000	NA	19.93000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1983:02	3.840000	NA	0.000000	NA	23.17000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1983:03	3.970000	NA	0.000000	NA	26.48000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1983:04	4.090000	NA	0.000000	NA	29.72000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1983:05	4.220000	NA	0.000000	NA	32.85000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1983:06	4.340000	NA	0.000000	NA	36.00000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1983:07	4.460000	NA	0.000000	NA	38.90000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1983:08	4.590000	NA	0.000000	NA	41.84000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1983:09	4.710000	NA	0.000000	NA	44.81000	1.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1983:10	4.830000	NA	0.000000	NA	47.52000	1.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1983:11	4.960000	NA	0.000000	NA	50.17000	1.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
1983:12	5.120000	NA	0.000000	NA	52.77000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1984:01	5.290000	NA	0.000000	NA	53.55000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1984:02	9.220000	NA	0.000000	NA	52.86000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1984:03	5.620000	NA	0.000000	NA	51.94000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1984:04	5.790000	NA	0.000000	NA	50.96000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1984:05	5.950000	NA	0.000000	NA	50.29000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1984:06	6.100000	NA	0.000000	NA	49.55000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1984:07	6.260000	NA	0.000000	NA	48.87000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1984:08	6.420000	NA	0.000000	NA	48.32000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1984:09	6.580000	NA	0.000000	NA	47.51000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1984:10	6.730000	NA	0.000000	NA	46.96000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1984:11	6.830000	NA	0.000000	NA	46.63000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1984:12	6.580000	NA	0.000000	NA	46.04000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1985:01	6.280000	NA	0.000000	NA	42.73000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1985:02	2.330000	NA	0.000000	NA	44.16000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1985:03	5.700000	NA	0.000000	NA	46.50000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1985:04	5.410000	NA	0.000000	NA	47.73000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1985:05	5.130000	NA	0.000000	NA	47.63000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1985:06	4.850000	NA	0.000000	NA	46.83000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1985:07	4.570000	NA	0.000000	NA	46.68000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1985:08	4.290000	NA	0.000000	NA	48.61000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1985:09	4.020000	NA	0.000000	NA	47.66000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1985:10	3.750000	NA	0.000000	NA	46.74000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1985:11	3.730000	NA	0.000000	NA	46.16000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1985:12	5.210000	NA	0.000000	NA	45.12000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1986:01	6.960000	NA	100.0000	NA	50.37000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1986:02	8.610000	NA	100.0000	NA	51.55000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000

1986:03	10.25000	NA	100.0000	NA	50.36000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1986:04	11.94000	NA	100.0000	NA	48.86000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1986:05	13.62000	NA	100.0000	NA	47.29000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1986:06	15.29000	NA	100.0000	NA	47.49000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1986:07	16.95000	NA	100.0000	NA	48.04000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1986:08	18.62000	NA	100.0000	NA	48.42000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1986:09	20.26000	NA	100.0000	NA	49.13000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1986:10	21.89000	NA	100.0000	NA	50.83000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1986:11	18.11000	NA	100.0000	NA	51.33000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1986:12	-18.10000	NA	100.0000	NA	50.52000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1987:01	-58.78000	NA	0.000000	63.88000	49.29000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1987:02	-90.91000	NA	0.000000	61.42000	47.49000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1987:03	-89.33000	NA	0.000000	59.09000	45.72000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1987:04	-82.61000	NA	0.000000	57.33000	44.19000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1987:05	-76.36000	NA	0.000000	58.81000	44.52000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1987:06	-71.72000	NA	0.000000	50.76000	44.18000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1987:07	-67.46000	NA	0.000000	59.05000	45.59000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1987:08	-64.37000	NA	0.000000	59.33000	44.61000	0.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1987:09	-67.32000	NA	0.000000	57.92000	44.91000	1.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1987:10	-71.11000	NA	0.000000	66.46000	46.11000	1.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1987:11	-73.57000	NA	0.000000	60.36000	49.60000	1.000000	49.00000	1.000000	0.820000	0.820000
1987:12	-66.31000	NA	0.000000	56.29000	57.15000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1988:01	-41.51000	27.55000	0.000000	53.54000	65.65000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1988:02	142.6500	-7.100000	260.0000	50.62000	69.79000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1988:03	99.30000	-7.310000	260.0000	47.08000	72.17000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1988:04	24.51000	0.910000	260.0000	48.58000	75.16000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1988:05	-3.890000	6.850000	260.0000	45.59000	77.57000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1988:06	-2.020000	4.190000	260.0000	41.59000	77.69000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1988:07	2.040000	0.170000	200.0000	48.19000	74.40000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1988:08	4.310000	-3.580000	150.0000	42.83000	74.31000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1988:09	1.580000	-5.290000	0.000000	48.23000	80.85000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1988:10	-2.640000	-6.330000	156.0000	40.64000	83.40000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1988:11	-6.970000	-6.760000	180.0000	36.77000	84.75000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1988:12	-5.780000	-4.600000	179.0000	41.98000	76.41000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1989:01	-3.050000	-0.460000	98.30000	39.27000	62.60000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1989:02	-3.600000	2.180000	-55.47000	51.46000	58.78000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1989:03	-0.670000	4.430000	-60.42000	60.82000	55.57000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1989:04	-1.720000	2.190000	-61.17000	62.47000	50.02000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1989:05	-2.330000	0.490000	-67.14000	69.37000	40.17000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1989:06	-1.090000	-0.890000	-67.28000	75.91000	36.42000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1989:07	-0.050000	-2.330000	-60.60000	76.33000	39.02000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1989:08	0.670000	-3.200000	-52.48000	79.34000	36.16000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1989:09	1.300000	-0.650000	18.70000	80.96000	28.30000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1989:10	2.110000	1.660000	-53.32000	89.05000	27.80000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1989:11	3.340000	3.170000	-57.18000	100.2700	25.35000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1989:12	5.520000	2.900000	-56.99000	95.55000	25.45000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1990:01	8.250000	2.090000	-38.73000	98.48000	24.87000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1990:02	11.16000	1.420000	-24.08000	87.97000	23.30000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1990:03	13.05000	4.100000	-14.88000	81.94000	22.75000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1990:04	14.72000	6.750000	-13.52000	88.37000	21.88000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1990:05	15.23000	8.410000	2.280000	80.64000	29.17000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1990:06	10.71000	7.200000	2.120000	85.20000	32.91000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1990:07	7.210000	5.370000	2.370000	76.74000	31.47000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1990:08	5.260000	4.410000	1.850000	76.03000	34.68000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1990:09	6.420000	8.480000	2.110000	67.34000	34.88000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1990:10	8.480000	11.95000	2.340000	60.44000	29.15000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1990:11	10.41000	14.09000	1.830000	57.75000	25.43000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1990:12	7.200000	13.26000	0.670000	48.71000	24.98000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1991:01	2.530000	11.34000	-1.560000	64.15000	26.57000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1991:02	-1.830000	8.340000	2.790000	65.13000	22.81000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1991:03	-2.260000	5.590000	8.240000	57.45000	26.82000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1991:04	-2.040000	3.590000	5.960000	50.97000	30.87000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1991:05	-1.360000	2.470000	0.000000	45.49000	32.83000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1991:06	1.490000	3.890000	0.750000	48.42000	37.09000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1991:07	3.740000	5.960000	1.400000	42.27000	35.31000	0.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1991:08	4.910000	7.550000	1.320000	44.51000	36.57000	1.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1991:09	3.070000	5.330000	1.820000	47.56000	41.81000	1.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1991:10	0.220000	3.450000	1.960000	57.01000	48.53000	1.000000	47.00000	3.000000	0.780000	2.350000
1991:11	-2.570000	2.030000	-1.230000	53.94000	54.69000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1991:12	0.100000	-0.270000	1.660000	56.60000	56.97000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1992:01	4.550000	-4.130000	0.920000	41.46000	64.21000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1992:02	12.75000	-6.420000	-4.240000	45.47000	73.26000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1992:03	8.130000	-7.330000	-9.520000	55.15000	71.35000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1992:04	6.580000	-4.320000	-8.590000	53.20000	79.64000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1992:05	5.340000	-1.720000	-2.810000	57.33000	80.79000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1992:06	5.250000	2.120000	-1.490000	60.02000	81.40000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1992:07	5.300000	6.580000	-4.320000	47.90000	90.61000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1992:08	5.350000	10.66000	-10.03000	50.17000	93.10000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1992:09	5.400000	10.10000	-12.56000	49.01000	90.52000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000

1992:10	5.480000	9.200000	-14.19000	47.47000	85.82000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1992:11	5.540000	8.760000	-11.86000	53.26000	81.19000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1992:12	5.330000	9.830000	-10.50000	60.63000	83.61000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1993:01	5.030000	12.00000	-10.02000	62.21000	84.62000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1993:02	1.570000	11.55000	-9.430000	58.32000	86.09000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1993:03	7.870000	12.97000	-9.930000	66.51000	90.38000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1993:04	10.89000	10.25000	-8.280000	60.52000	77.51000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1993:05	12.87000	8.170000	-7.820000	71.16000	74.86000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1993:06	10.36000	6.030000	-9.380000	63.31000	69.91000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1993:07	8.190000	3.830000	-9.200000	77.94000	62.51000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1993:08	6.910000	1.930000	-2.630000	74.38000	55.69000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1993:09	7.220000	1.990000	-0.280000	74.36000	62.17000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1993:10	7.910000	2.230000	0.370000	73.04000	61.12000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1993:11	8.710000	2.390000	2.350000	68.88000	63.58000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1993:12	8.690000	2.350000	1.090000	66.06000	62.90000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1994:01	8.480000	2.230000	1.470000	55.89000	62.27000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1994:02	7.270000	1.610000	0.650000	51.86000	65.47000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1994:03	0.060000	-1.510000	74.30000	46.28000	77.13000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1994:04	-7.510000	-4.280000	67.97000	54.99000	130.2300	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1994:05	-13.02000	-5.790000	42.71000	62.46000	140.0600	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1994:06	-11.13000	-3.300000	33.83000	63.56000	121.0500	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1994:07	-8.990000	-0.020000	-1.030000	82.71000	129.0700	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1994:08	-7.550000	2.010000	-30.07000	90.79000	131.5600	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1994:09	-6.900000	-2.880000	-38.29000	98.73000	137.1800	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1994:10	-6.190000	-7.080000	-52.98000	91.92000	142.4100	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1994:11	-5.320000	-9.360000	-53.86000	88.28000	142.7000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1994:12	-4.810000	-6.050000	-54.55000	84.25000	139.9500	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1995:01	-4.320000	0.680000	-48.82000	85.78000	153.4100	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1995:02	-3.070000	10.77000	-3.110000	110.9300	155.1900	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1995:03	3.050000	12.10000	-38.98000	106.1600	145.8000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1995:04	10.46000	11.53000	-33.54000	111.4200	101.4200	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1995:05	16.51000	10.59000	-24.43000	119.6100	103.7000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1995:06	13.51000	6.950000	-15.06000	104.0000	119.6000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1995:07	10.53000	2.910000	10.33000	90.16000	114.7800	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1995:08	8.610000	0.110000	55.73000	83.01000	119.4500	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1995:09	7.860000	3.650000	75.75000	76.50000	105.1500	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1995:10	7.070000	7.140000	142.7700	76.77000	108.9200	1.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1995:11	6.230000	9.250000	135.8600	80.65000	108.0000	1.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1995:12	6.470000	6.970000	166.9300	74.55000	101.4300	1.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1996:01	6.980000	2.680000	140.9600	72.44000	87.14000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1996:02	11.31000	0.870000	51.51000	86.12000	87.75000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1996:03	8.090000	0.480000	40.07000	73.66000	80.15000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1996:04	8.630000	4.310000	21.35000	75.77000	78.11000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1996:05	8.750000	7.550000	47.99000	51.57000	71.72000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1996:06	7.070000	11.07000	22.85000	58.91000	76.17000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1996:07	5.680000	14.89000	22.59000	60.56000	77.79000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1996:08	4.870000	17.72000	18.84000	68.13000	78.96000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1996:09	5.380000	14.26000	13.20000	66.59000	81.31000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1996:10	6.280000	11.06000	27.73000	67.72000	79.63000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1996:11	7.350000	8.630000	57.85000	94.42000	81.34000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1996:12	7.650000	5.460000	43.10000	106.3600	96.52000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1997:01	7.800000	0.330000	49.37000	131.6300	96.93000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1997:02	4.320000	-9.340000	19.90000	117.4200	88.33000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1997:03	8.350000	-4.270000	19.01000	135.3700	80.90000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1997:04	8.690000	-1.450000	35.12000	137.5800	76.08000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1997:05	8.820000	0.690000	12.77000	126.1400	73.15000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1997:06	8.000000	2.340000	23.96000	120.4600	72.89000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1997:07	7.290000	3.940000	41.42000	118.0600	72.48000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1997:08	6.850000	5.690000	45.53000	90.18000	73.41000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1997:09	6.980000	7.770000	55.49000	87.57000	85.58000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1997:10	7.240000	9.420000	23.88000	93.97000	97.01000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1997:11	7.650000	10.44000	24.77000	65.42000	89.37000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1997:12	8.590000	9.670000	38.98000	66.15000	73.74000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1998:01	9.720000	7.910000	15.81000	78.16000	74.90000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1998:02	10.39000	6.030000	38.87000	59.92000	73.03000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1998:03	7.760000	11.53000	48.55000	49.83000	85.55000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1998:04	4.830000	16.56000	47.30000	54.82000	106.3900	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1998:05	2.570000	18.49000	39.72000	57.24000	127.5500	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1998:06	2.600000	9.990000	45.76000	63.93000	131.9000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1998:07	2.890000	0.150000	19.33000	73.68000	122.2300	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1998:08	2.960000	-6.720000	28.27000	90.06000	101.8800	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1998:09	2.100000	0.390000	33.93000	94.94000	61.74000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1998:10	0.830000	7.230000	31.86000	88.76000	47.49000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1998:11	-0.990000	11.82000	19.81000	86.04000	44.49000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1998:12	-4.000000	12.45000	11.38000	79.22000	46.57000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1999:01	-7.490000	12.56000	6.250000	75.02000	47.94000	0.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1999:02	-10.20000	11.89000	1.570000	68.54000	51.29000	1.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1999:03	-7.100000	6.620000	7.030000	82.42000	51.23000	1.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000
1999:04	-3.140000	2.620000	1.590000	73.66000	36.50000	1.000000	50.00000	4.000000	0.830000	3.330000

1999:05	-0.390000	0.620000	10.09000	77.30000	30.31000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
1999:06	-3.010000	3.360000	15.93000	68.18000	23.25000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
1999:07	-5.560000	7.340000	16.99000	61.29000	31.28000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
1999:08	-7.080000	10.93000	12.93000	61.60000	42.01000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
1999:09	-6.030000	9.040000	10.80000	60.10000	65.98000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
1999:10	-4.200000	7.280000	13.60000	64.62000	71.31000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
1999:11	-1.830000	5.970000	6.620000	65.35000	76.69000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
1999:12	0.290000	3.660000	-8.140000	79.33000	84.94000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2000:01	2.640000	-0.610000	-14.29000	78.28000	85.14000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2000:02	8.740000	-3.520000	-28.92000	90.15000	80.82000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2000:03	5.930000	1.530000	-62.70000	92.65000	68.78000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2000:04	6.470000	9.470000	-67.13000	84.58000	63.96000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2000:05	6.940000	14.40000	-68.34000	88.08000	58.09000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2000:06	7.280000	13.63000	-69.51000	94.31000	63.86000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2000:07	7.520000	11.88000	-67.77000	88.06000	56.34000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2000:08	7.760000	9.900000	-73.07000	79.25000	52.41000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2000:09	8.270000	8.000000	-78.97000	78.61000	49.27000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2000:10	8.970000	6.740000	-75.91000	66.76000	41.82000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2000:11	9.430000	5.860000	-77.95000	78.36000	32.84000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2000:12	7.130000	4.750000	-75.06000	82.68000	19.35000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2001:01	3.990000	2.630000	-68.24000	54.87000	40.28000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2001:02	-2.970000	-4.380000	-65.28000	51.88000	49.56000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2001:03	-4.150000	-3.480000	-40.36000	59.59000	70.22000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2001:04	-8.380000	-4.530000	-16.44000	57.21000	98.52000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2001:05	-11.26000	-5.630000	-23.26000	57.28000	123.9300	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2001:06	-9.600000	-9.220000	5.280000	65.16000	170.4800	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2001:07	-7.770000	-13.66000	34.36000	66.48000	188.1800	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2001:08	-6.730000	-17.25000	47.21000	70.59000	217.5400	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2001:09	-8.140000	-13.95000	86.12000	63.95000	223.8600	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2001:10	-10.34000	-10.97000	78.14000	59.61000	256.0300	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2001:11	-12.24000	-8.870000	17.05000	52.54000	281.5300	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2001:12	-8.320000	-6.540000	18.57000	43.61000	309.0700	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2002:01	-2.480000	-2.040000	29.71000	43.93000	201.1200	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2002:02	3.580000	6.330000	41.26000	55.31000	160.1700	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2002:03	6.250000	4.650000	33.68000	31.97000	122.6800	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2002:04	8.250000	2.040000	18.07000	28.31000	92.98000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2002:05	9.720000	1.070000	26.06000	32.12000	77.05000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2002:06	8.830000	4.920000	-7.970000	26.83000	50.37000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2002:07	7.880000	10.49000	-31.15000	24.30000	50.34000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2002:08	7.440000	15.39000	-28.45000	22.57000	35.61000	0.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2002:09	8.740000	10.64000	53.06000	30.24000	32.45000	1.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2002:10	10.75000	6.680000	22.29000	38.80000	21.40000	1.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2002:11	12.90000	4.180000	125.1000	45.92000	19.32000	1.000000	42.50000	1.000000	0.710000	0.710000
2002:12	11.79000	2.620000	106.5400	38.85000	16.06000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2003:01	9.960000	0.070000	38.78000	43.72000	34.71000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2003:02	8.110000	-4.170000	26.77000	44.57000	42.01000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2003:03	6.230000	-3.760000	41.25000	35.91000	43.54000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2003:04	4.460000	-2.770000	31.24000	37.20000	39.14000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2003:05	3.220000	-2.050000	36.89000	38.40000	20.32000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2003:06	4.120000	-1.160000	79.79000	35.71000	7.860000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2003:07	5.050000	-0.130000	39.05000	42.49000	-1.180000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2003:08	5.680000	0.380000	45.18000	41.89000	-0.650000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2003:09	5.720000	-2.010000	-33.79000	39.33000	-0.340000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2003:10	5.680000	-3.960000	-43.41000	48.70000	7.320000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2003:11	5.790000	-4.990000	-51.88000	46.14000	5.570000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2003:12	7.040000	-3.350000	-47.40000	38.94000	5.520000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2004:01	8.620000	0.380000	-52.70000	54.45000	-2.690000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2004:02	14.29000	9.370000	-51.50000	35.60000	-3.560000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2004:03	12.90000	0.090000	-55.49000	51.37000	-7.130000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2004:04	15.43000	-5.040000	-54.23000	59.72000	-2.210000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2004:05	16.58000	-8.250000	-55.72000	55.35000	9.320000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2004:06	11.55000	-9.740000	-72.52000	55.91000	10.30000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2004:07	7.130000	-11.12000	-53.68000	47.26000	10.11000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2004:08	4.250000	-10.51000	-51.37000	45.05000	8.570000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2004:09	4.520000	-0.390000	-54.92000	49.33000	7.880000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2004:10	5.410000	7.920000	-32.33000	34.75000	1.840000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2004:11	6.490000	13.14000	-27.13000	31.65000	0.460000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2004:12	7.210000	12.08000	-43.70000	32.83000	-1.170000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2005:01	7.880000	8.650000	-18.65000	26.24000	-2.060000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2005:02	4.580000	-0.030000	-21.00000	25.63000	-1.980000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2005:03	7.120000	2.780000	-17.38000	32.15000	4.720000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2005:04	5.820000	3.120000	-19.02000	32.28000	2.380000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2005:05	4.950000	3.580000	-6.820000	26.97000	-6.350000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2005:06	5.750000	5.300000	28.35000	28.99000	-0.490000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2005:07	6.600000	7.450000	10.35000	31.32000	2.770000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2005:08	7.450000	7.250000	11.60000	32.28000	4.550000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2005:09	9.160000	-3.310000	19.82000	32.45000	0.220000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2005:10	11.45000	-10.55000	8.220000	35.71000	3.740000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2005:11	12.74000	-10.76000	7.740000	33.42000	7.040000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000

2005:12	3.910000	23.99000	31.65000	40.36000	17.69000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2006:01	NA	NA	21.87000	43.53000	21.34000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2006:02	NA	NA	28.10000	36.27000	28.57000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000
2006:03	NA	NA	24.03000	31.19000	32.98000	0.000000	60.00000	2.000000	1.000000	2.000000

Kaynak: EK 4 Veri setine ilişkin gsyih, kknth, bafo, m1 ve enf serileri http://tcmbf40.tcmb.gov.tr/cbt.html adresinden elde edilmiştir. D1-D5 serileri Bakırtaş, Koyuncu (2005) orijinal serilerden uyarlanmıştır

EK 5: Veri Setine İlişkin Grafikler

